

eorum p̄p̄ta. Vno sumtis peiores
iudeis qui potius inirent mortem an
te q̄ uellent transgredi legē moyfi.
Cuius exēplū patet. ij. machab. vij.
de machabeis q̄ iō mortui sūt. qz nō
luerūt comedere carnes porcinas qd̄
est cōtra legem moyfi vt ptz leuitici
xi. Septimo est ope adimplen
dum sine cessatione scz pseuerādo in
bono ope. Quia q̄ pseuerauerit vsqz
in finem: hic saluū erit. Marc. xxiij.
Quam nobis cōcedat ille qui cum
patre q̄

Explicit tertium preceptum
Incipit preceptū quartum

Honora patrē tuū
et matrē tuā vt
longeuus sis super
terrā quā dñs de
us tuus daturus est tibi
Exod. xx. Ois di
lectio h̄is in duobz cōsistit. scz dei et
p̄ximi. Iō deus post p̄cepta p̄me ta
bule q̄ p̄tinent ad dilectionē dei vol
uit et posuit p̄cepta secūde tabule q̄
ordinant hominē ad dilectionē p̄xi
mi. Inter p̄ximos etiaz sunt nobis
pentes p̄p̄tiores. Ergo p̄mo po
nitur preceptū de honoratione pen
tū. Et hoc conueniens est. qz dicit
magister sententiar. li. iij. di. xxxvij.
Dicit p̄mū preceptū prime tabule
respiciat patrē in diuinis: sic primū
preceptū secūde tabule respiciat car
nalem patrē. Quia sicut ille est p̄n
cipiū creationis: sic iste est principi
um generatiōis. Cōueniens ergo
est p̄pter duo. Primo ex ordine nature
Nā natura p̄mo naturaliter agit in
sibi p̄p̄quā dispositione q̄ in remo
ta: vt ignis naturaliter calefacit p̄tē
aeris sibi p̄p̄quā magis q̄ remo
tā. Cū ergo natura filiorū p̄p̄quior
sit nature pentū q̄ aliorū. qz est or
ta et deriuata ab eis naturaliter et re
cipere inclinā vt citius subueniat et
agat in naturā pentū q̄ aliorū. Vñ
dicit basilius q̄ aconie naturali in
stimdu ai vident p̄ntes cōfectos se
nectute in volatu: subportant eos: et
plumis calefaciūt et alimēta eis par
rant. Ista rō tangit p̄ sp̄m sanctū ec
clesiasticū. vij. Vbi dicit Honora pa
trē tuū: et gemitus matris tue ne

obliuiscaris. Memēto quā nisi p̄ illos nō fuisses. **Iō** retribuas illis quā et ille tibi. **Secūda** rō est. qz vera caritas debet esse ordiata iuxta illud cāticorū. **ij.** Ordinauit in me caritatem. **Sup** quo uerbo dicit ambrosius qd omnes p̄xios ex caritate debem^{us} diligere nō solū uerbo uel lingua: s; ope et ueritate. **Ergo** in tali dilectione ordo est seruand^{us}. ut p̄mo deū. secūdo p̄ntes. tercio domesticos. quarto omnes alios. **Iō** dicit ap̄tus. i. ad tibi. **v.** Si q̄s fuorū et maxie domesticorum curā nō habet. fidem negauit: et est infideli deterior. **Quā** regulā christus cū sue matris curā habere non potuit relinquēs mūdū et uadens ad patrē. **Iohā** euāgeliste eā curā cōmisit. **Ergo** honorare p̄ntes est primū p̄ceptū secūde tabule. **Et** ergo xpc dixit. **Honora** patrē tuū et matrē tuā ut lōgeuus sis sup terrā quā dñs deus daturus est tibi. **In** quo p̄cepto quatuor ponit. **Primo** actum. **ibi** honora. **Secūdo** obiectū. **ibi** patrē et matrē. **Tercio** p̄missum. **ibi** ut sis lōgeuus sup terrā. **Quarto** locum. **cū** addit. **ibi** quā dñs deus daturus est tibi. **Circa** qd notandū qd p̄ntes carnalibus debitū honorez nō impendūt. **Qui** faciūt directe contra diuine legis p̄ceptū. **Cōtra** diuine legis p̄missuz. **Cōtra** naturalis legis instinctū. **Primo** facit cōtra diuine legis p̄ceptū. **In** quo dicit. **Honora** patrē et matrē tuā. **Ecclesiasticū. vij.** **Honora** patrē tuū et gemitus matris tue ne obliuiscaris. **Quia** mater

nostra decē mēsiu nos in uero portauit et cū dolore nos pepit. cum magno labore nos nutruuit. **Ergo** gemitus illius nunq̄ debemus obliuisci: **Rō** illius est. qz tria nobilia recepimus a p̄ntibus nostris scz. esse. nutrimentū. et doctrinā. quorū nullū re cōpensare possumus. **Vñ** aristoteles. **ix.** ethicorū. **Magistris** dñs et patribus nō possumus reddere equalēs. **Ergo** deo q̄ nos creauit. p̄ntibus q̄ nos genuerunt. magistris q̄ nos docuerunt. nō possumus cōdignā re cōpensationē facere. **Ideo** dixit thobias eiusdē. **c. iiij.** ad filiū suū. **Honore** habebis ad matrē tuā q̄. **Sic** q̄libz p̄bz puez ad h̄ tenē et informēa ut matrē suā honoret. sicut ille thobias docuit filiū. **Et** similit̄ q̄libz mulier bz filiū ad hoc tenere ut patrē habeat in honore et reuerentia. **Eccle. iij.** **Qui** honorificat patrē suū: uita uiuet lōgior. **Hic** honor stat in septē. **Prō** in cordis dilectōe. **Iō** dicit abro. sup illud cāticorū. **ij.** Ordinauit in me caritate. **Primo** diligēdi sūt p̄ntes. **Super** q̄ dicit aug^{ustinus} qd amor p̄ntū est p̄ponēd^{us} amorī filiorū. **Cōtra** hoc faciunt q̄ p̄ntes odiūt. at optāt eis mortem. ut eorū hereditatē capiāt et sim motū pprie uolūtatis uiuant qd est ualde reprehēsbile et grāde peccatū. **Qd** sic p̄bat. **Quia** dicit **Iohes** in canonica sua. **Qui** odit fr̄z suū homicida est. **Si** h̄ intelligit̄ de p̄ximo: qd tūc ent de illo q̄ odit p̄ntes suos quos plus diligere tenetur. **Queritur** utrum plus filij diligant p̄ntes q̄ e conuerso. **Rñr** qd naturaliter

parentes plus diligunt filios quam eorum
uerso. eo quod magis sciunt parentes quam
filii quod ab eis sunt geniti. Hoc intel
ligendum est naturaliter et ueritatem licet aliquando
fallat. Ergo merito parentes diligendi
sunt a pueris quos ipsi ita tenerime di
ligunt. **Vn** basili? Parentes nostros
sicut propria viscera diligam? Sed
quibus quidam hoc dicunt. ore: corde tamen
non diligunt parentes suos. Cuius ex
emplum ponit in historia britonum de
lepr rege britanie. sicut dicit brutus
in cronica sua quod habuit tres filias
scilicet gormozilla. ragan. et cordoylla.
et non habuit masculinam plebem. Qui
rex congregatas filias suas de amore
suo sciscitatus est. Prima respondens
per curiam celestem testatus est quod plus
eum diligeret quam animam in suo corpore.
Cui pater. Quia mea senectute tue
uite proposuisti: te tali maritabo que
elegeris cum tercia parte regni. Ragan
vero que secunda erat exemplo poris: be
niuolentiam patris accipere uolens. iu
rando dixit aliter exprimere se non pos
se quam quod eum super omnes creaturas dili
geret. Credulus pater. illi aliam partem
regni promisit. Sed tercia cordoylla
intelligens patrem filiarum adulationi
bus acquiescisse. dixit. Nulla est mihi
pater filia que patrem suum plus dilige
re quam se presumat. Et quidem nulla esse que hoc
fateatur nisi iocosis uerbis ueritatem ce
lare intebat. Nempse semp te ut pa
trē dilexi. ne a proposito diuertar meo.
Et si plus uis. Quātū habes tū uas
es et tū te diligo. **Irat** pater eam ex
parte regni fecit. maritans eam in partibus
gallicanis ultra marnas partes. **L3**

postea per primam et secundam filias et
eorum maritos fuit de regno expulsus
Per tercia uero filiam et eius maritum
honorifice receptus et in suum regnum
repositus est. **Hec** in paupertate fuit
amica sed alie due fuerunt adulatrici.
Dubitat. an plus debeo diligere
patrem aut matrem. **Rnd**. patrem. quia pa
ter et mater sunt principia generatio
nis. Sed in generatione patris est sicut
mouens et operans. femina sicut pati
ens. Et quia secundum aristotilem. ix. li. de ani
malibus excellentior est ratio actiui quam
passiui. **Nec** obstat quod matres plus
laborauerunt. quia iste labor est inuolun
tarius. **Dubitat** secundo an plus debeo
diligere patrem uel filium. **Rnd**. patrem
debeo plus diligere. quia ab eo plura re
cepi ut dicit. ix. ethicorum. diis. magis
stris. et partibus non reddere possumus
equales. **Dubitat** tercio. an plus de
beo diligere patrem carnalem quam spirituale
Rnd. Carnalemque efficientem pater car
nalis plus habet ratione efficientis quam
spiritualis. que magis se habet ut instru
mentum. **Dubitatur** quarto an plus de
beo diligere uxorem an parentes. **Videl**
quod parentes. quia dicit. ix. ethicorum. diis. ma
gistris. nec sed uxori possumus reddere
equale. **Item** de dilectione parentum
habemus preceptum decalogi: sed non
de uxore. **Item**. xxx. di. c. si que filii ha
bentur. dicit quod religiosus potest exire
ad abandum parentes pauperes. **Sed**
contra genese. i. di. propter hoc relinquit ho
mo patrem et matrem. et adheret uxori
sue. Respondetur quod hoc intelligitur
de matrimonio contrahendo. filius
debet relinquere matrem et filiam patris

id est parentes non debent strabere
matrimonium cum filiis. et non intelligi
tur de subueniendo parentibus. **Secū**
do consistit talis honor in obsequiis
famulatio. **Ecclesia. iij.** Qui timet de
um. honorabit parentes. et quasi domi
nis seruiet eis. qui eum genuerunt in op
ere et sermone et in omni patientia.
Ita tenent eos ducere cum ceteri sunt.
et portare cum infirmi sunt et claudi.
Vel alia se ruidia eis exhibere. scilicet eos
lauare. lectulum preparare vel eos tegere
vel suis vestibus induere. **Sed** qui
dam verecundantur de parentibus suis
si ceteri sunt vel claudi aut male vestiti
Et ideo spernunt eos aut verecundantur
Quibus accidit sicut cuidam scolari
parisius accidit. **Qui** cum esset p̄cio
sis indutus vestibus et multum honora
retur a studentibus. cumque visitasset
eum pater suus in humili habitu. ti
mens ipse quod socii sui contempnerent eum
si scirent ipsum talem patrem habere. ro
gavit patrem ut nullo modo indicaret
sociis quod ipse pater suus esset. **Et** simu
lans eum esse unum de seruitoribus pa
tris sui fecit eum comedere cum familia
domus quod pater patienter susti
nuit. **Sed** cum finito p̄radio filius eum
duxisset ad cameram secreto. et que
fuisse ab eo quid ei attulisset. ostē
dit sibi pater magnam quantitatem pec
unie quam ei attulerat dicens quod nec
aliquid ab eo habere deberet. **Nega**
sti inquit fili mi me. et ego te nega
bo: et de cetero nunquam comedes vel bi
bes ex eo quod ego tibi mittam. **Ter**cio
talitudo honor consistit in obediendo. **Ad**
epheos. v. **Filij** obedite parentibus

vestris in omnibus. **De**utero. xxi. **Si**
genuerit homo filium contumacem et p
teruum: qui non audierit patris aut ma
tris imperium. et coactus obedire con
tempserit. apprehendent eum et educet
illum ad seniores civitatis illius
et ad portam iudicij. dicetque ad eos
Filius noster iste pteruus et contum
ax est. **monita** nostra audire contem
pmit. **comessationibus** vacat. et luxu
rie atque conuiujs. lapidibus eum obruet
populus civitatis et morietur. **Et** hoc
christus nos docuit suo exemplo qui
suis parentibus subditus fuit. ut pa
tet luce secundo. **Et** erat subditus il
lis. **Vnde** sciendum quod quilibet tenet
obedire parentibus in licitis et honestis
quoniam aliquid iubet quod bonum est pro salute
anime. ut ad missam et ad ecclesiam ire.
et verbum dei audire vel tacere vel loqui
vel laborare. **Et** quicunque p̄tinaciter et scie
ter contrarium faciunt peccant mortaliter
Quarto consistit in dulciter respondendo
cum ab ipsis corriguntur. **Vnde** eccle
siasticus. iij. **Maledictus** est a deo qui ex
asperat matrem. **Tenent** enim parenti
bus dulciter respondere: cum ab ipsis
corriguntur. **Contra** hoc faciunt qui du
re et p̄tinaciter et inhoneste respon
dent suis parentibus. **Et** in hoc graui
ter delinquit. **Vnde** habet marci. v.
Qui dixerit fratri suo. fatue p̄tachā
reus erit gebenne ignis. **Si** hoc intel
ligitur de homine aut fratre suo euz
dendendo aut scandalizando aut par
uipendendo: quantum tunc reus erit
qui suum patrem nominat antiquum
fatuum: vel ei maledicit. aut eum parit
Tales hereditate p̄uari p̄nt. **Nā** dicitur

extra de iuramento. c. quinta vallis
 Ibi in glosa ponunt multi casus in
 quibus pater potest filium hereditate p
 uare. Primus casus. si filius pntibus
 manus intulerit. Secundus. si gra
 uem iniuriam eis fecerit. Tercius. si eos
 criminaliter accusauerit de causa que
 non sit aduersus principem vel repu
 blicam. Quartus. si cum maleficiis co
 uersatur. Quintus. si maleficius effi
 ciatur. Sextus. si uita pntum fuerit
 insidiatus. Septimus. si uxori vel co
 cubine patris se miscuerit. Octauus.
 si ex dilapidatione filij grauiam suspen
 dia sustinuerint. Nonus. si pro persona
 vel debito eius inquantum potest fidem iu
 bere noluerit. Decimus. si prohibuerit
 eos facere testamentum. Undecimus.
 si contra uoluntatem pntum inter arena
 rios et mimos pseuerauerit. cum pater
 non fuerit illius professionis. Duodeci
 mus. si filia uitam luxuriosam egerit. cum
 pntes uellent eam pro posse dotare. Tre
 decimus. si pntibus furiosis curam non
 impederit. Decimusquartus. si parem
 captum de carcere reducere neg
 lexerit. Undecimus casus ponunt in auten
 ut cum de appel. cognoscit. l. caus. col.
 viij. Quinto consistit in puiione ne
 cessarioz. Hoc tenent propter donum
 quod ab ipsis receperunt scilicet corporale nu
 trimentum. Ideo filij qui parentibus non
 subueniunt in necessitatibus peccant mor
 taliter ut patet per glosam Exodi. ij.
 Que dicit. Hoc precipitur filiis. quod
 honoret parentes officio pietatis scilicet
 ipsis in necessitatibus subueniendo. Unde
 ecclesiastica. iij. Elemosina patris non
 erit in obliuione. Possumus in hoc uita

exemplis. Inter quod precipuum est exem
 plum cristi. Qui cum esset in angustia
 passionis. tamen non est oblitus matris
 sue primo curam ipsius habuit. et eam
 commendauit Iohanni. ut patet per Iohis
 xix. Item ipsa irrationalia animalia dant
 nobis exempla. Dicit enim de grue.
 quod quando pater et mater eius depilati sunt
 querunt eis necessaria. donec habeant
 pilos aut moriantur. Aliud exemplum
 est acorniarum. de quibus legitur quod sene
 scunt quod filij parentes suos in nidis po
 nunt et uelut infantes iuxta pectus se
 ponunt et fouent eos et nutriunt. Si
 hoc uolucres faciunt quod non debent face
 re homines. Ergo ualde ingrati sunt qui
 pntibus non prouident. cum sibi prouidere
 possunt. Ideo dicit apostolus ad ephesios
 Filij reddite uicem pntibus: quia hoc
 acceptum est coram deo. Unde exemplum scri
 bit ualerius li. v. c. iij. quod debemus pa
 rentibus in necessitatibus subuenire. Cum
 quidam mulier nobilis propter quosdam
 flagitium fuisset morti adiudicata no
 luit eam iudex aliqua morte publica
 punire propter honorem parentum. Sed
 inclusa est in carcere ut ibi fame pe
 riret. Filia uero eius que erat nupta de
 licentia iudicis eam in carcere cotidie
 uisitauit. Prius tamen diligenter pro
 scrutabatur ne aliquod amestibile se
 cum deferret. Illa uero extracto uibe
 re singulis diebus matrem lacte ale
 bat. Cum uero iudex miraretur quod tam
 toto tempore superuideret: repertum est quod ei
 a filia habebat. Tunc iudex pietate
 motus matrem filie donauit. Vbi iam
 talis filia respicitur sed potius matrimo
 nio habito matrem et patrem repudiaret

quod patuit in alio tali exemplo.
 Fuit quidam vir diues habēs tres
 filias. quas maritauit cū multis bo
 nis. Finaliter pater finxit se de paupe
 ratū. Accessit ad tomuz p^ome filie. q̄
 ei ad tēpus ministravit necessaria.
 Tandē de p^ona patris importuna di
 xit ei. q̄ ppter mariti improbitatē nō
 eēt ausa ei ulterius aliqd ministrare.
**Audiēs h^o pater ingemiscēs ait. Vt
 nā habere laqueū. Et filia. Quid fa
 ceres cū laqueo? R^ont. Meipm suspē
 dere vellē. Filia vero occulte ordina
 uit q̄ pater inuenit laqueū q̄ten? se
 cito suspēderet. Pater cogitās mali
 ciā filie. accepit laqueū occulte. Et
 accessit ad secundā filiā. Que fecit ei
 sicut p^oma. Tandē dixit patri. q̄ ppter
 maliciā viri nō esset ausa ei aliqd mi
 nistrare. Qui dixit filie sue. Ut nam
 habere gladiū. Ait filia. Pater qd
 faceres cū gladio? R^ont. Meipm inter
 ficere vellē. Filia vero clam ordinauit
 vt cito cultellū inueniret. Quē pater
 accipiēs accessit ad terciā filiā q̄ euz
 benigne recepit. et ei p^omisit q̄ diu ha
 beret buccellā panis cū eo vellēt im
 p^oti. Tandē pater occulte ordinauit
 p^o vnū aliū uementē ad filiā et dicen
 tem. Nisi ei daret vnicū filium eius
 oporteret patre mori. Que r^ont. Si
 habere decē pueros. mallē dare tibi
 anteq̄ pmitterē patre meum mori.
 Qui accipiēs puerū discessit. Pater
 vero cōsiderans beniuolentiā illius fi
 lie ab ea recessit et fecit solēne cōiui
 uiz. et tres illas filias inuitauit cū
 mariti. Finito p^oradio pater extrā
 bens laqueū de matello dans prime**

filie dicens. Ecce laqueū tuus. suspē
 das tu teipam: quē mibi pparasti.
**Ad secundā dixit. Ecce cultellus tuus
 interficiās tu te. Ad terciā vero dixit.
 Ecce filia mi dilecta. Hic est fili
 us tuus dilectus quē dedisti vt me
 a morte redimeres: tu post mortē me
 am habebis oia bona mea. Sexto
 consistit talis bonor in indulgentia cō
 missorū. Ideo dicit quidam. Si de
 fecerit sensu uimā da illi. Ecclesiā
 sticā. iij. Fili suscipe senectam patris
 tui et nō cōtristes eū in vita illius.
 Contra hoc faciūt quidā q̄ semel of
 fensi a parentibus q̄ vix vel nūq̄ eis
 parcere volunt. Septimo consistit vt
 post mortē eis subueniāt cum bonis
 opibus et missis defunctorū. Contra
 facientes cōtrariū cōquerunt paren
 tes illud Job. xix. Quare me psequi
 mini. sicut deus. et carnibus meis sa
 turamini? Et merito. qz multa bona
 acceperūt aliquādo a parentibus vt
 pcurant pro eis dicere vniūz missam
 aut pauperi dant elemosinā. Nam si
 quis videret pauperē in magna an
 gustia et ei non subueniret: peccaret.
 Sic est in pposito. qz parentes no
 stri sunt in magnis angustijs pur
 gatorij. si eis nō succurrimus: gran
 de peccatū cōmittimus. Sciendū est
 q̄ quilibet tenetur subuenire illis a
 nimabus quarum bona hic possidet.
 Et specialiter cōquerunt de illis he
 redibus q̄ eis nō subueniunt de illis
 bonis que hic post se reliquerunt.
 Et ipsi heredes de hoc sunt redditur
 rationem coram deo q̄ ipsis non
 subueniunt. Secundo hoc est contra**

C

diuine legis pmissum. Primum est
pntis vite elongatio. vt patz exodi
xx. **H**onora patre a matre tua. **P**e
quis ibidem. **V**t sis longeuus super
terra. **E**t ecclesiasticus. iij. **Q**ui hono
rat patrem et matrem sua: vita vi
uet longiori. **E**t hoc est ronabile. **V**t
a quo habet esse et vita. si ei vitam et
esse cōseruat: agruū est vt ei vita sua
cōseruet. **E**rgo ecōtra q̄ nō honorant
eorz vita abbreviat. **Q**uia pluri
mātes improvisa morte moriunt. di
cente ps. **S**ubito defecerunt: et pie
runt ppter iniquitatem suā. **D**eū dū
est filiorū suorū iocūdatio. **E**cclēsia
sticus. iij. **Q**ui honorat patre suū: iocū
dabit in filiis. **I**n plurimis em̄ hoc
videm? q̄ filij eorū in vita p̄sperant
et ecōtra q̄ nō honorāt: orū filij sepi
us moriunt. **C**uius exemplū patz in
cesario de illo. q̄ in honorauit matrem
suā: et omnes eius filij in breui defū
cti sunt. **E**tā inueniūt filios suos du
ros iusto dei iudicio. sic dicit aristo
teles de q̄daz q̄ p̄cussit patre suū. **I**n
terrogatus quare hoc faceret. **R**nt.
qz ip̄e p̄cussit patrem suū. ita nunc
fit sibi ecōuerso. **Q**uia eadem mēsu
ra qua mēsi fueritis: remetiet vobis
Tercū est boni noīs et fame diuul
gatio. **M**elius est nomē bonū q̄ vn
gentū p̄ciosum. et diuicie multe: et e
cōuerso mala fama est multū timen
da. **V**n ecclesiasticus. iij. **M**ale fame ē
q̄ relinqt patrem: et maledictus est
a deo. q̄ exasperat matre. **Q**uartum
est diuitiarū accumulatio. **I**deo dicitur
ecclesiasticus. iij. b̄ndictio patris
firmat domos filiorū: s̄ maledictio

D

mā tris eradicat fundamēta. **E**t ecō
tra q̄ eos nō honorāt. talibus infortu
nia rerū eueniūt et frequēter depau
perant. captiuant et spoliātur a ra
ptorib? . vel bona eorū oburunt. aut
equi aut vacce moriūt. **Q**uintū est
vite eterne cōsecutio. **E**t ecōtra q̄ nō
honorant eternavita p̄uantur. **E**xodi
xxij. **Q**ui maledixerit patri vel ma
tri: morte moriat eterna. **S**extū est
in p̄nti vita laudatio. **E**t ecōtra q̄ nō
honorāt: confundunt sepe. **C**uius exē
plū ponit cesari? . qz q̄dam diues cū
uxore sua cessit oibus bonis vnico fi
lio suo vt ip̄e sponsam diuitē ducere
posset. **E**t filius p̄misit patri et ma
tri qz abundanter quādiu viuerēt
ip̄is p̄uidere vellet. **E**t post aliq̄d tē
pus postq̄ sponsasset iuuenulā vnā
ip̄a induxit maritū vt locaret p̄ntē
suos extra domū suā sepatim. **E**t sic
patri et matri primo satis abundan
ter p̄uidit filius. **T**andem clausit vi
scera pietatis a nimis tenaciter eis
p̄curauit. **Q**uadam die dominica vi
dit mater ferri carnes in domū filij
a dixit marito. **D**iu est qz comedistis
carnes: ite hodie ad domū filij nostri
et inuenietis bonā assaturam. **T**em
pore igit prandij pater venit pulsā
ante hostium. **S**tatum filius impi?
assatum pullum quem ip̄e ad come
dendum in p̄tes diuiserat ad capsaz
abscondebat. **I**ntrante autem pa
tre interrogauit filius quid vellet.
Qui respondit. **V**olebam hic pran
dere putās hic aliquid boni esse. **A**it
filius. **V**ide. quia nihil hic habem?
Recedēte p̄re et ostio clauso pullus

assatus ad mensam per ancillam af-
ferri et reponi iubet. **Q**ue viso pul-
lo conuersus est in horribilem serpen-
tem. **Q**ue territa fugit. **A**ccedens vir
et pullum volens afferre saltauit in col-
lum eius serpens et ei ita fortiter ad-
hesit quod nulla arte aut medicamine po-
terat remoueri. **Q**ui statim accedens
ad episcopum indicauit sibi plagam
dei. **Q**ui ei per penitentiam iniunxit ut
iret ad omnes maiores villas et ci-
uitates regni francie conuocatis iuue-
nibus et pueris. eis factum narraret ut
suos parentes non contempnerent sed
honorarent. **Q**ui sic nouem annis iuit.
Et eo comedente serpens comedit: eo
dormiente dormiuit. **T**ercio hoc est
contra legis nature instinctum. quod
patet per tale exemplum. **Q**uidam ha-
bens uxorem: qui habuit ex ea tres fi-
lios secundum opinionem suam. **C**ui uxor
eius cum quadam die eum litigaret
obicat quod ipse crederet quod tres habe-
ret filios sed unus tantum suus erat. **R**e-
quisito autem viro ab ea qui suus esset
noluit ei indicare. **D**einde cum pater
infirmaret ad mortem. et uxor defun-
cta esset. ipse faciens testamentum om-
nia sua bona dimisit illi. qui filius suus
erat. **P**ost mortem vero eius facta est
inter eos contentio. cuius hereditas
esset. **Q**uilibet enim dicebat quod ipse esset
filius ille: et quod sibi deberet heredi-
tas. **E**t cum hoc delatum. esset ad iudi-
cem. precepit iudex ut pater mortuus
alligaretur ad arborem. **E**t ille qui di-
rectus in eum sagittas mitteret: he-
reditatem haberet. **A**lligato autem pa-
tre ad arborem. duo ex illis sagittas

uerunt in eum. **T**ercius vidit patrem
suum sagittari. offensus est valde con-
tra alios. et dixit quod nullo modo pa-
trem suum sagittaret. **E**x quo con-
gitatum est quod ipse erat verus filius
suus. **E**t data est ei hereditas. **S**imile
iudicium dedit salomon. **ij. R. ij.**
duabus mulieribus que litigabant
de puero uno. **I**llam enim perpendit et
se matrem: que non potuit pueri im-
perfectionem tolerare.

Secundo peccant contra hoc
preceptum qui derelinquunt
in necessitate et egestate per-
sonas de sua parentela.
Quia qui dixit. honora patrem et ma-
trem. **I**n illo etiam dixit. **H**onora pa-
rentelam tuam. **P**eccant ergo graui-
ter qui derelinquunt fratrem patris
aut sororem matris aut alios de sua
parentela. **V**nde **C**atholus dicit. **C**ogna-
tos cole. **C**irca quod notandum quod
triplex est cognatio scilicet carnalis. que
ex consanguinitate propagatur. **S**e-
cunda dicitur cognatio spiritualis.
que ex copaternitate contrahitur. **T**er-
cia dicitur cognatio legalis. que ex
adoptione causatur. **P**rima dicitur
carnalis. **I**sta est multum colenda
et honoranda. et hec secundum **R**aymundum
dicitur vinculum personarum ab eo-
dem stipite descendendum. carnali
propagatione contractum. **E**t dico sti-
pitem. illam personam a qua aliqui
duxerunt originem. **V**nde et con-
sanguinei dicuntur quasi de uno san-
guine procedentes. **T**ales inuicem

contrahere nō debent vsqz ad quartum gradum inclusiue. vt ptz de cōsanguinitate et affinitate. ca. nō debet. Durat tñ fm hostiensē quātū ad successiōē hereditatis vsqz ad decimū gradū. vt patz. xxxv. q. v. Ad sedem. Tales agnati debēt se mutuo honorare. Ideo coniugiū ordinatū est fieri inter extraneos vt amor et caritas dilatent et extendant vbi naturalis amor min⁹ feruet fm aug⁹. xv. de ciui. dei. c. xvi. Etā dicit idē aug⁹. li. xv. de ciui. dei. c. i. Vt vehementius amēdaret societas humane vnitatis. vinculoqz cordie nō solū naturę similitudine. verū etiam agnatiōnis affectu omnes necerent. vcluit deus vt ex vno hoīe omne genus humanū diffunderet. Debēt ergo cognati sibi mutuo opati sicut mēbra eiusdē corpis. Prime ad corinth. xij. Si patis vnu membrū. patiunt oīa. Secūda cognatiō dicit spūalis. et euēnit ex hoc qd q̄s offert alicui sacramentum baptismatis aut cōfirmationis. Vel cum quis sustinet siue tenet illum cui tale sacramētum cōferitur. Et strahitur inter baptisatum et eum qui suscipit. Itē inter baptisatum et filium suscipiētis. Hoc dico si sint legitimi. Sec⁹ si essent adoptiui. quia tales filij suscipiētis legitime copulantur baptisato siue suscipio vt dicit innocenti⁹. Item cōtrahitur inter baptisatum et suscipientis vxorem si atē susceptiōem agnita sit ab eo. Item inter suscipientes et parētes baptisati. Nec cognatiō impedit et dirimit cōtractum matris

monium. Et que dixi de suscipiente intellige etiam de baptisante. Et idē de sacramento cōfirmationis. Nec autem omnia de cognatiōe spūali patēt in ca. ne dum. li. vi. In alijs vero sacramentis. nulla causat spūalis cognatiō. extra e. q̄nris. li. vi. Per cathecismum vero cōtrahitur cognatiō spūalis que tantū impedit cōtrahendum sed dirimit cōtractū vt patet ex e. ca. p. cathecismū. li. vi. Nota qd baptismus est nobis magis necessarius q̄ alia sacm̄ta ppter q̄nqz. Prio qz p̄t offerri sine alijs: et nō eō uerso. vt patet de p̄bitero nō baptisato. si quis p̄biter. Secūdo. qz sine eo nulla salus habetur. de cō. di. iij. firmissime. Tercio. qz per ip̄m veni alia et mortalia dimittunt. de cō. di. iij. c. nō sunt. Quarto. qz per ip̄m plena fit remissio omniū peccatorū. de cō. di. iij. c. Sine penitētia. Quinto. qz est fundamētū et ianua oim sacramētorū. vt patet de bap. et eius effec. c. maiores. Et de con. di. iij. ca. Itaqz. Ergo in tali sacramēto strahitur talis cognatiō. Nā sicut in generatione carnali cōtrahitur cognatiō carnalis ex pte patris et matris. Ita ex generatione spūali cōferēs sacramētum gent personam dei patris: sed portans ad sacramētū gent psonam ecclesie matris. In his cōcordat thomas et pe. in quarto di. xxij. Et sciendum qd tres sūt species cognatiōis spūalis. Prima dicit cōpateritas que attenditur inter spūalē patrem pueri et carnalē. Nam vn⁹ opatrū semp est spūalis

pater filij: alter carnal. Alia est pater-
 mitas. et hec attenditur inter illū
 q̄ fuscipit et eū qui fuscipit siue ma-
 sculus sit siue feia. Tercia dicit fra-
 termitas q̄ attendit inter filiū tuum
 spūalem et filios carnales. De his
 tribus speciebus dicunt doctores q̄
 spūalis agnatio nō p̄cedit ad nepo-
 tes et vteriores. qz nō habet gradū
 Filia em̄ matraxe potest cū filio
 filij mei: nō cum filio meo. qz hoc est
 p̄hibitū. Ar. xxx. q. iij. c. i. Possunt
 tñ filij duoz p̄patrum copulari siue
 ante p̄patermitatē. siue post sint ge-
 miti excepta sola illā p̄sona. p̄ quam
 cōpatermitas est contracta. q̄ nunq̄ po-
 test copulari alicui filioz sui patris
 spūalis. vt ptz extra de agna. sp̄i-
 c. i. et. xxx. q. iij. c. sup̄ q̄bus. et c. p̄-
 taciū. Querit vtrū aliquis posset fi-
 eri cōpater alterius p̄ p̄curatorē. Re-
 spondet. Si loquamur solū quantū
 ad effectū p̄mittendi vel tenēdi etiā
 p̄ p̄curatorē sp̄odere q̄s potest. S3
 si loquamur quantū ab naturā et cō-
 patermitatē corpale et cognationē
 spūalem inde sequentē. tūc p̄patermi-
 tas cōtrahi nō potest s̄m archidia-
 conum super primo. c. de cogna. sp̄i-
 libro sexto. Vide Bartholū in fine
 legis. post mortem. ff. de adoptio. Et
 qd̄ videt conē. extra de p̄cura. c. fi. li.
 vi. Soluit s̄m eū p̄ illud qd̄ notat
 ex de cōsecra. eccliarū. c. aqua. Idem
 tenet Jo. an. in quadaz q̄stione sua
 disputata. Tercia dicit cognatio lega-
 lis et ista venit p̄ adoptionē. Hec im-
 pedit matrimonij scz q̄ pater adop-
 ptor: nō potest cōtrahere cum filia

adoptata. Nec etiā filij mei cū ea vt
 ptz ex de cog. legali. c. v̄m̄co. Vbi di-
 citur. Si q̄ p̄ adoptionē soror: mihi
 esse ceperit q̄ diu durat adoptio inter
 me et ipsam. nupti: consistere nō pos-
 sunt. Ergo ea finita potest cōtrahere
 Dicit glosa in institutis de nuptijs.
 .S. si qua. Tales omnes tenent ho-
 norare patres et paternos. Vt igif
 talis honor debitu sortiat effectum.
 Notandū est q̄ patres et patermi de-
 bent et tenent p̄ueros imbuere in se-
 ptem. Primo in fide catholica quod
 maxie p̄tinet ad paternos vt ptz de
 cō. di. iiij. c. Vos an̄ omnia. Vbi di-
 cit aug. Vos ante oia tam viros q̄z
 mulieres q̄ filios in baptisate sus-
 cepistis moneo vt vos agnoscat̄
 fideiulsores apud deū extitisse p̄ illis
 q̄s visi estis de sacro fonte fuscipere
 Ideo semp̄ eos admonete vt castita-
 tem custodiāt. iusticiā diligant. cari-
 tatem teneāt. et ante oia simbolū et
 orōnem dñicam cōsuetipi tenete: et
 illis q̄s accepistis de sacro fonte os-
 tendite. Hec ibi. Sup̄ q̄ dicit ar-
 chidiacon? in rosario. Cum p̄sbiter
 omnes baptisatos de baptisate le-
 uet. oim pater est spūalis et omnes
 docere tenet. S3 qz nō posset omni-
 bus vacare. patermi cōmendat vt
 eos in simbolo et orōne dñica et mor-
 ribus instruāt. Et isti patermi dicit̄
 tur fideiulsores. qz p̄ p̄ueris in cathe-
 cismo et in baptisate respondēt. Ab-
 renunciō credo. ac. Sed cōtra obijā-
 tur. Si patermi docere tenentur fili-
 os suos sp̄irituales simbolū et or-
 rationem dñicam. Ergo melius

esset q̄ vnus bonus et doctus mona-
chus virtuosus esset paternus q̄ imo
et us rusticus. q̄ q̄nqz simbolū et orō
nē dīcā ignorat. Cui? oppositū p̄-
bibet canon. xvi. q. i. c. placuit. Vbi
inhibet monachis ne puerū de ba-
ptismo suscipiāt. Et. xviii. q. ii. c. pue-
rit. Vbi greg? papa abbati valeri-
miano scribit. Perueit inq̄t ad nos q̄
in monasterio tuo passim mulieres
accēdūt. et qd̄ graui? est monachos
tuos sibi cōmatres facere laborāt et
sic incautā cōionē cū eis habere. Ne
ergo occasione hūani generis imi-
nicus. sua eos qd̄ absit calliditate de-
cipiat. iō hui? p̄cepti serie cōmone-
mus vt neqz mulieres in monasterio
tuo deinceps q̄libet occasione p̄mit-
tas ascēdere neqz mōchos tuos cōma-
tres sibi facere. Idem de cō. di. iij. ca-
nō licz. p̄hibet abbatibus. et. c. sequē-
ti. monachi. Rō hui? est duplex. Pri-
ma ne strahāt incautā familiaritatē
cū mulieribus. Secūda ne oporteat
mulieres cōmatres osculari sicut in
q̄bus dā ptibus est cōsuetū. Vbi autē
ista nō timent? possēt tolerari sicut
fūt in ptibus ptalie. vbi cōiter religio-
si fūt paterni: et magistri in theolo-
gia. Nec oīa dñt facē paterni in pue-
riā. qz in semio talia verecūdāt ad-
discē. Idē docet magister egidi? li.
.ij. pte. iij. c. iij. cū tribus rōnibus. Pri-
a est. Nā fides est sup̄ rōnē et ea q̄ fūt
fidei. rōne cōp̄hendi nō p̄nt. Ergo in
illa etate fūt in fide imbuēdi. q̄n rōz
nō querūt dīctor. Secūda est. qz e-
tas illa est creditiua simplicit: hēa
q̄ fūt fidei credim?. Ergo in illa etate

fūt imbuēdi. q̄ ad fidem. q̄n magis
credūt. **S**z pueri citius credūt q̄ vi-
ri aut senes. Tercia est. qz cōsuetudo
est altera natura vt dicit p̄hs. Ergo
q̄nto aliqd̄ magis cō assuetū tāto ma-
gis ē naturalē et tāto feruēt? ei adhe-
remus. Cū ergo ad illa magis q̄ in
infantia addiscim? assuescim? Ergo
cō. Secūdo fūt informādi in virtu-
tibus moralibus. Vñ seneca in eplā. xcij.
Novis et virtuosus pueri fūt moribus
erudiēdi. qz in tali etate facili? flectū-
tur. Et ponit exēplū de arbutulis q̄
in quālibz ptē flecti p̄nt: et tenera a-
nimalia sine labore p̄nt domari. Hoc
etiā anselm? de similitudinibus dicit. Mol-
lis cera recipit p̄maginē sigilli. et re-
tinet eādē cū est indurata. Sic est
de etate infantuli. Et sicut indurata
cera nō bene p̄t informari: sic est etiā
de etate induata. Exēplū ponit etiā bea-
tus aug? li. i. de ciuitate dei. de testa l. de
cypro. in quē si p̄mo infūdīt liquor
p̄ciosus scz balsam? illū sapore sp̄ te-
net. Si autē p̄us fetor infūdīt. tunc
eūdē fetore sp̄ retinet. Ergo p̄mo fūt
erudiēdi in virtutibus moralibus et in
p̄ceptis dei. quō ea seruare dñt si vo-
lūt saluari. Iux̄ illud math. xix. Si
vis vitā ingredi: sua mandata. In
hui? signū hñt p̄cepta scripta in mai-
bus et in pedibus. scz in decē digitis et
in decē pedibus. Itē q̄ libent? visitēt
ecclesiā et audiāt missāz et sermonē
exēplo xp̄i q̄ cū eēt. xij. ānoz ascēdit
cū pentibus suis in ierl̄m. Et sic incipi-
ant deo seruire in iuuetute vt ptz tre-
noz. i. Bonū est viro cū portauerit
iugum domini ab adolescentia sua

Tercio cauendi sunt a malis exem-
 plis et societate malorū. qz magis
 sunt inclinati ad malū q̄ ad bonum
 vt dicit canon. xij. q. i. c. omnis etas
 Quia ad malū p̄ seip̄os: ad bonum
 aut p̄ gratiā. Et etiā habēt fomitez
 impellentē ad malū vt p̄bat egidi?
 in li. de regimine p̄ncipū. qz sūt mol-
 les et mollia facilius recipiūt impres-
 sionē q̄ dura. Ergo facilius recipiūt
 mores illoz cum quibus conuersant.
 Secundo. qz facilius q̄s inducūt ad
 id ad qd̄ est p̄nus. Cum ergo sunt
 p̄ni ad malū: facilius p̄ malā soeiet-
 tatē ad mala inducunt. Tercio. qz
 sunt nimis creditiui. ergo facilius p̄
 malam soeietatē eis suadet bonū qd̄
 est malū. Ergo cauere debent p̄ntes
 qz eorū pueris non dent malū exem-
 plū. Quia dicit gregorius et ponitur
 xi. q. iij. c. p̄pue. Tot mortibus dis-
 gni sunt q̄t exempla prauitatis i po-
 sters relinquit. Sed lex aliq̄ infoz-
 mant suos pueros ad malū verbo et
 exemplo. in quo deū grauit̄ offens-
 dunt. sicut chrisare. blasphemare.
 potare. Ergo participes erūt oim̄ illo-
 rum peccatorū. Ab illis malis exem-
 plis sunt custodiendi q̄n peccare in-
 cipiūt qd̄ est in septimo anno ant̄ a-
 ctus s̄m qz magis vel min⁹ vsus rō-
 nis in eis accelerat. Vñ dicit ex de
 delictis puerorū. c. i. qz pueris graui-
 diuiculis peccatū nolūt q̄dam attri-
 buere nisi ab annis. xiiij. cum pubes-
 scere ceperint. Quod merito credere
 debem⁹ si nulla essent peccata nisi q̄
 membr̄s genitalib⁹ admittuntur.
 Quis vero audeat affirmare furta-

mendada et p̄iuria nō esse peccata.
 His plena est puerilis etas. q̄uis i
 eis nō ita vt in maiorib⁹ punienda
 videant. Hec in glosa sup̄ verbo ḡn
 diuiculis. i. dolo capacibus videlicet
 septem annorū. Tales em̄ mentiri et
 verū dicere possunt et confiteri et nega-
 re vt dicit aug⁹. in epl̄a ad renatū
 ep̄m. S; actus carnales p̄ficere nō
 possunt nisi in. xiiij. anno. Ideo dicit
 glosa sup̄ verbo pubescere qd̄ añ pu-
 bertatē q̄ ē in. xiiij. āno nō p̄sumit de
 quo q̄ nisi malicia suppleat etatē vt
 ptz in salomone. q̄ genuit in. xi. an-
 no s̄m magistrū in historijs. Ergo
 añ septimū annū pueri nō committūt
 aliq̄ peccata sicut et naturalit̄ stulti
 q̄ nunq̄ vsū rōnis habuerūt. Tales
 omnes habent vitā eternā ex merito
 xp̄i et participatione bonorū ecclesie.
 Sed diceret q̄s. Ex quo nullū malū
 impunitū manet. q̄s tūc illa opa lu-
 gebit que ip̄i pueri et naturalit̄ stulti
 committūt. Rñr. qz illi q̄ scienter oc-
 casionē dant eis ad talia mala opa.
 Verbi gr̄a. Qui stultū inebriat ex-
 pposito. vel q̄ iubet eū quodcūqz ma-
 lum facere. reus erit. Sic q̄ iubet pu-
 eris maledicere aut malefacere: erit
 reus illoz peccator. Quarto imbuē-
 di sunt pueri circa sensus exteriores.
 Primo circa visū. vt scz turpia nullo
 mō videat. qz talia i eoz fantasias de-
 facili imprimunt. neqz in imaginib⁹
 bus neqz in picturis: et qz nō habe-
 ant oculos vagabūdos. Iō dicit Je-
 remias. ix. c. Ascendit mors p̄ fene-
 stras n̄as. Si g⁹ viderint turpia.
 facilius inclināt ad faciēdū filia eo qz

de omnibus videntur admittari. **S**e-
cundo sunt instruendi circa auditum
vt nō audiant turpia. qz talia in eo-
rum fantasys facilliter imprimunt.
Ideo dicit aristoteles. vij. ethicorū.
Prohibendi sunt pueri ne talia au-
diāt. qz audire est pprie ipm facere.
Tercio circa gustū. ne nimū potent
Ideo dicit aristoteles. viij. politicorū.
Iuuenes maxie ab ebrietate custodi-
re oportet ne efficiant bibuli et dila-
pidatores bonorū. **Q**uarto circa lo-
quelā. ne loquant falsa aut mēdosa
de acillis aut seruis vel alijs vicinis
aut famā alicuius demigrādo. et super
oia q nō loquant turpia. qz consue-
tudo est altera natura. **E**rgo si assue-
fecerint mētiri. difficulter possunt re-
trahi. **Q**uinto circa tactū. vt nō fure-
tur aut dāpna pximis nō inferāt i-
pins aut pomis et alijs fructibus. qz
talia q vult saluari. tenet restituere
Juxta illud. Peccatū nō dimittatur
nisi ablatū restituat. vt ptz de regul-
uris li. vi. **I**n his oibus sunt maxi-
me puelle aut filie instruende q a tri-
bus debent cohiberi. **P**rimo a nimio
circuitu ne sint vagabūde ppter tria
Primo qz ex nimio circuitu dat eis
male agēdi occasio et comoditas. **T**o-
dicit phs in rethoricis q hoies male
faciūt cū pnt. **E**t hoc ideo. qz pemptio-
res sunt ad malū q ad bonū vt patz
xij. q. i. c. omnis etas. **E**t multo plus
mulieres q viri. qz magis deficiunt
a rōne. **S**ecundo qz ex nimio circuitu
efficiunt puelle inuerecūde. **R**ō huius
est. qz omne insolitū est verecundū.
Ideo qn mulieres nō sunt solite se

coſpectū virorū presentare: sūnt ve-
recunde. **Q**uādo aut sunt assuete: se
viroz aspectibus presentare. in vere-
cunde efficiuntur. **C**um ergo verecun-
dia sit frenū mulierū si perdant eam
multa turpia ppetrant nisi verecun-
die catena cōstringant vt ait phs
in politicis. **T**ercio ex nimio discursu
sunt nimū impudice et lasciuē.
Ratio huius est. qz sunt ex hoc ma-
gis hominibus domesticæ ac magis
familiares. **A**nimalia em̄ domestica
pmittunt se palpari et tangere: filie
Itina vero hoc nō pmittunt: neq; ap-
proximatū sustinent. nec tactū. **S**i
ergo mulieres sunt domesticæ: erunt
impudice lasciuē et vane. **C**uius exē-
plum patuit in dyna filia Jacob q
voluit videre mulieres regionis illi-
us: et oppressa est. vt genesh. xxxiiij.
Secundo cohiberi debent a nimia lo-
qūate vt sint mō debito tacitæ. ne qd
ōnditur tripliciter. **P**rimo. qz ex hoc sūt
magis decētes. et magis diligūt a
viris. **C**ū sūm phm. ij. rethoricorū. **C**ō-
cupiscētia sit rei que abest. vnde qn
aliquid possibile haberi videtur ma-
gis arduum et magis inaccessible.
magis augetur ei? cupiscētia. **S**i
ergo mulieres sūt loquaces ex hō red-
dunt magis familiares et cōtēpnunt
ac vilipendunt. **S**i aut sūt taciturne
vidēt magis inaccessible. et p cō-
sequēs magis diligūtur qz omne qd
diligēt videtur pulchz. ac p hoc vi-
dentur magis decētes. **S**ecundo qz
prudētes loquūtur caute et prudēt
quia vigent ratione. **M**ulieres autē
quia deficiunt a ratione. et quia vbi

est maior defectus? ibi cautus est agendum. Ideoque mulieres nisi verba sua bene examinent. de facili prouident in uerba fatua et impedita. Hoc autem faciunt nisi sint taciturne. Tercio debent esse taciturne ne sint litigiose quia quoniam incipiunt litigare augetur concupiscentia loquendi. quia nesciunt se per rationem refrenare cum quasi careant ratione. Inde sequitur litigium quod est enorme peccatum. Tercio erudiende sunt ne sint otiose: sed semper laboriose et opose. Patet hoc tripliciter secundum philosophum. x. ethicorum. Primo absque delectatione diuina vita nostra durare non potest. ideo puellae aliquibus licitis operationibus et honestis se dare debent. et quia unusquisque delectatur in opere suo siue bonum fuerit siue malum. Secundo. quia secundum philosophum nescit mens humana otiosa esse. Ideo quoniam occupatur circa licita uagatur per oppositum licitum. et illicita sollicitudo uitalis. Tercio. quia surgit aliqua utilitas et aliquid bonum. qualia sunt opera circa que debent operari seu occupari. Hoc considerandum est secundum diuturnitatem et diuersitatem personarum et locorum. Quinto debent erudiri pueri in artibus mechanicis et liberalibus more antiquorum principum. quia per magistros habere consueuerunt per instructionem filiorum sicut alexander aristotile. traianus plutarcho. nero senecam. Unde legitur quod rex romanorum scripsit regi francorum uirtutes eorum filios instrui liberalibus disciplinis quod rex illiteratus est tanquam asinus coronatus. Et ecclesiasticus. vij. filii tibi si sunt erudi illos. Debent ergo filii nobilium et prin-

cipum et diuitem erudiri in artibus liberalibus. et filii pauperum in artibus mechanicis. Juxta illud catholicis. Si tibi sint filii nec opes tunc artibus illos. Instrue ut possint inopiam defendere uitam. Ideo scribit Iohannes in suo politico li. vi. c. x. dicens de octauiano quod cum filiis suis bona hereditaria sufficere possent tamen uoluit pueros suos instrui ad gradum militare. ad cursum ad saltum ad usum natandi. lapides iacendi manu exercitari fecit. ac si sua nequaquam nisi per uirtutem possidere ualeret. Filias in lamificio instrui fecit si propter spem in extraneam paupertatem fortuna percussisset per artem sustentari ualeret. Ergo huius exemplo parentes moneri debent ut filii eorum in artibus mechanicis imbuantur. Sexto debent acriter per delictis corrigi. Unde salomon puerbiorum. xxij. Noli subtrahere a puero disciplinam. Ecclesiasticus. xxx. Curua ceruicem eius. Huius rei gratia tria inducunt exempla. Primum est de heli sacerdote de quo legitur i. regum. iij. Qui filios corrigere neglexit. a deo est punitus quod in domo sedens cum filiorum mors in bello ei fuisset nunciata. ideo de sella corruens fractis ceruicibus expirauit. Et ponitur transcriptum. ex de finem. c. heli. Aliud exemplum recitat beatus gregorius. li. iij. dialo. de quodam patre qui habuit filium annorum quinque qui deum blasphemare non cessauit et pater cum non correxit. Ideo iusto dei iudicio in sinu patris a demone percussus et mortuus est. Tercium est quod narrat boetius in li. de discipulo. de filio lucretii qui fuit absque disciplina nutritus.

consumens sua in aleis et meretrici-
bus. Et a patre crebro redemptus de
angustijs crucis. postea captus. p̄p̄
p̄ris penuria redimi nō poterat. Qui
cūl acrimis voce q̄rula petijt osculū a
patre. Et cū pater accessit. nasum il-
lius morfu acutissimo secuit dicens.
Quare meis p̄mis erroribz incasti-
gatus euasi. et magistri mei monitis
nō obediui. quasi diceret. Pater qz
me nō castigasti sed p̄misisti me va-
care peccatis: merito de te capiā v̄m
dictā. Illius exēplo moneri dñt pa-
rētes. filios suos corrigere: nō tñ de-
bent p̄cutere pueros enormiter cum
baculo aut fuste sicut faciūt nouerē
sed cum virga.

Quādo peccat contra illud p̄-
ceptū scolares et discipu-
li q̄ debitū honorē non im-
pendūt suis magistris. q̄
eos informant in moribz et sciētijz
Talibus em tenent honorē. metū et
obediētia. Jō dicit Catho. Magis-
trū metue. Et aristotiles. ix. ethico-
rū. Dñs p̄ntibz et magistris nunq̄
possumus reddere equalens. S3 no-
tandū qz magister honorāndus et me-
tuendus debet in se habere quatuor
Primo. fit sciētia illustratus. Secū-
do fit beniuolētia inclinatus. Ter-
cio fit innocētia decoratus. Quarto fit ex-
p̄ientia certificatus. Primo debet eē
sciētia illustratus ne sibi dicat illud
ad rōnos. ij. Qui aliū docēs: teipm
nō docēs. Item sapiētie. viij. Anteq̄
loquaris scz docēto: disce. Cuius
dat canon. lxi. di. c. Miserū est eum
fieri magistrū q̄ nūq̄ fuit discipul⁹.

xi. di. c. si clericatus. dicit beat⁹ Je-
rominus ad rusticiū. Ne sis miles an-
teq̄ tyro: nec p̄pus magister q̄z disci-
pul⁹. xlvij. di. c. p̄hibent. dicit. In
arrogantiā q̄ est ruina diaboli im-
dūt q̄ in p̄ctū hōre necdū discipuli
statim magistri efficiūt. Et ex de es-
lectione. c. officij. recitat qz papa no-
luit quēdā abbatē nobilē confirmare
eo qz anq̄ esset discipul⁹ voluit esse
magister. Jō antiq̄ mira p̄ acq̄rens-
dis sciētijz sustinuerūt sicut recitat
hugo in li. dydascolō dicens. Alij cal-
cabāt honores. Alij p̄iecerunt diuis-
cias: Alij acceptis iurijs gaudēbāt
Alij penas spreuerūt. Alij stūbermia
hōim deserētes. vltimos recessus et
secreta hēmi penetrātes. soli se p̄hie-
dedicabāt. vt eo melius cōtēplatiōni
vacarēt. Sequit̄ infra. Sapiens
vir ille grece thēmistocles cum ex-
pletis centum et septē annis se mori
cerneret. dixisse fertur. se tolere qz e-
grederet de vita quāto sapere cepis-
set. Vnde Jeronimus in p̄logo bi-
blie scribens ad paulinū. Legimus
inquit in veteribus historijs quosdā
lustrasse puīcias. nouos adisse po-
pulos. maria transisse. vt eos quos
ex libris nouerant. coram quoqz vi-
derent. Sic p̄ictagoras memphiti-
cos vates. Sic plato egiptum. Et
sic de alijs multis ibidem numeratis
Sic appollomius pertransiuit cauca-
sum montem vt videret hiarum in
throno aureo sedentem. potantem di-
scipulos suos de fōte tātali. S3 nostrā
moderni scolasticā nō curant sic mū-
dū pagrare p̄ scientijs adipiscēdis

contenti solo nomine scz qd vocatur
magistri. Contra quos saluator ma
thxi-xxiiij. Nō vocemini magistri. qz
vn? est magister vester in celis. **S**e
cūdo debz esse beniuolētia inclinat?
De quo greg? . et ponit extra de ma
ioritate et obediētia. c. humilis dōctri
na magistri. **S**up quo dicit glosa.
Bene dicit humilis. **N**ā magister
debet esse humilis et benignus audi
torib? . et hūiliter docē: nō cū auste
ritate et potentia. **V**t ptz. xlvj. di. c.
Hoc habet ppriū dōctri na arrogā
tium vt humiliter nesciāt inferre q̄
docent: et recta q̄ sapiūt etiam mini
strare recte nō possunt. **A**speritatis
aut minie increpatō nec correctionē
reāpit nec salutē. **T**alis tñ hūilitas
sic moderari debet qz nō frāgat regē
di auctoritas. vt dicit aug? . in regu
la. et ponit. lxxxvi. di. c. **D**ū minium
seruat humilitas. **T**ercio qz sit inno
centia decoratus. **D**e hoc dicit boet?
vbi supra. i. li. de disciplina scolarū.
Magistratus inq̄t morū honestate
polleat. et debet esse in sermone verax
in iudicio iustus. in cōsilio puidus.
in omisso fidelis. cōstans in vultu
pius in affectu. virtutibus insignis
et bonitate laudabilis. **D**equit ibi
dem. **N**ulla siq̄dem res p̄uiciohor di
scipulo q̄ vita otumeliosa magistri
Et sic dōctri na vilescit ex ignominii
osa vita docentis. **V**iuat igit magr
virtuose vt discipulos informet. **S**e
neca in epl. viij. **P**lus hōies inq̄ oau
lis q̄ aurb? credūt. **L**ongū em iter
p̄ p̄cepta: bene et efficac p̄ exempla.
Vn dicit. ij. q. viij. c. **N**os Magistri

erroris sunt q̄ p̄uuis viuūt q̄ subditū
Quarto debet esse expientia certifica
tus. **I**deo magister Egidius ostens
dit i. li. de rigimine p̄ncipū. pte. ij. c.
ix. dicens qz debet esse sciēs in specu
labilib? vt doceat in sciētia: prudēs
in agilib? vt instruat in bonis mo
ribus. **P**rimū pbat. qz ad hoc qz sit
sciens tria req̄runt. **P**rimo debet ef
se inuentiuus ex se. qz q̄ nullo modo
sit aliqua inuenire. sed solū aliorū
dicta referre: magis est recitator q̄
doctor. **S**ecūdo debz esse intelligēs
qz nullus sibi sufficit in speculādo. s̄
posteriores p̄bi ex dictis p̄orū ha
buerūt iuuamenta. **I**deo nō solū req̄
ritur qz sit inuentiu? sed etiā intelles
ctiuus aliorū. **T**ercio requirit qz sit
bene iudicatuus. q̄ dicta aliorū sūt
tenenda et q̄ respuenda. **V**t aut sit
prudens in agilib? et bene instruat
in bonis moribus requirit vt sit me
mor. cautus. puidus. et circūspēd?
Primo debet esse memor recolēdo p̄
terita. **N**ā sicut volēs rectificare vir
gā nunq̄ eā rectificare posset nisi co
gnosceret ex qua pte esset obliqua.
sic volēs alios rectificare nunq̄ eos
cōgrue rectificare posset nisi haberet
p̄tentorū noticiā per q̄ cognosceret
quō obliquati essent. **S**ecūdo debet
esse puidus futurorū vt adhibeat
medicamenta cōtra ea p̄ q̄ in posterū
facili? obliquari possent. **T**ercio de
bet esse circūspēctus vel exptus. qz
debet agnoscere p̄ticulares additio
nes puerorū cū expiētia circa p̄ticu
laria habeat esse. **N**ā aliq̄s debz cor
rigere verbis. alios verbis s̄m qz

delictū et conditio puerorū requirit.
Et si clericus scholaris existat: magis-
 ster punitēs eū nō incidit in canone.
 vt ptz de sen. exco. c. i. vbi dicit. **N**e-
 qz magister si scolare clericū intuis-
 tu discipline vel correctionis pusses-
 rit nō p̄t in ip̄o iniectio manuū violē-
 ta notari. **T**ales magistri debent esse
 in ecclesijs q̄ paupes clericos doceat
 in gramatica. vt ptz ex de magistris
 .c. i. et .c. nōnullis. **E**tia ecclesia me-
 tropolitana debet habere theologuz
 q̄ sacerdotes et clericos doceat in sac-
 ra pagina et illi dnt assignari pue-
 tus p̄bendarū vñ ille sustinet. **E**t p
 licētia docēdi nullus premiū exigat
 sub obtētu alicui⁹ consuetudinis vtz
 ibidē in ca. qm̄. et in .c. p̄bibeas. **N**o-
 tandū est secūdo q̄ pueri imbuēdi in
 artibz liberalibz dnt in se habere se-
 ptē. **P**rimo dnt eē in corpe formosi
Jō dicit boetius i li. de disciplina sco-
 larū. **V**idendū est q̄ infans cū ducit-
 tur ad imbuendū. in eo mēbroz de-
 cēs sit dispositio. et p̄tū integraliū
 p̄t̄ ibi exēplū. **L**egit thimothēi fi-
 liū leprā incubente castratū. longē de-
 factū. gibbo tumentē. doctrine man-
 cipatū: plebeia extitisse abiectioez
 sociorū ndiaulosa deiectionē. **H**ec
 ille. **C**auendū est ne tales ponat ad
 studiū ne sciētia contempnat. **V**ñ vir-
 gilius. **G**atior est pulchro: veniens
 e corpe virtus. **V**nde seneca epl̄a. lx
Minus accepta est sciētia vel virtus
 venies ex corpe difformi. **I**tez tales
 nō p̄t finaliter p̄biterari vt ptz le-
 uitici. xxi. **H**omo de semine aaron q̄
 habuerit maculā nō offerat panes

deo suo. nec accedat ad ministeriū
 ei⁹. **S**i cecus fuerit: si claud⁹. si par-
 uo vel grādi naso. aut torto: si fracto
 pede. si gibbus. si lippus. si albuginē
 hns in oculo. si iugē scabiē. si impe-
 tiginē in corpe vel hermosus. si mac⁹.
Rō huius est. qz si tales ordinarēt:
 vilesceret sacerdotale officiū. **P**z ista
 hodie nō repellunt vt ptz. i. q. i. quali-
 ter. in fine. nisi sit defectus valde no-
 tabilis. **P**ed spūaliter intellecta re-
 pellūt. vt ptz. xlix. di. c. hinc etenim.
Exponit ibi gre g⁹. p̄ cecū ignorantē
 p̄ claudū iniustū. p̄ nasum deformē
 indiscretū. p̄ fractū in pede. ineptum
 ad gradiendū in via morū: p̄ gibbo-
 sum. sup̄bū. ac. vt̄. **S**ecūdo debent
 esse ingeniosi. **J**ō dicit salomō sapie-
 . viij. **P**uer eram ingeniosus et forti-
 tus sum aiaz bonā. **I**deo dicit hugo
 in didascalon. **Q**ui doctrine operam
 dant: ingenio simul et memoria pol-
 lere debent. **V**ñ aug⁹. x. de trinitate.
His tribus inspicā solēt ingenia p̄-
 uulorū. quāto tenacius et facilius pu-
 er meminit. et quāto acutius intelli-
 git et studet ardentius. tāto est lau-
 dabilioris ingenij. **C**uius signū est
 molliēs carnis vt ptz in secūdo de
 anima. **M**olles q̄dem carne aptos
 mēte esse dicim⁹ ac. **S**i aut tales nō
 sunt ingeniosi et visitant scolas: per-
 dunt tempus. **E**t de talibus dicit lau-
 reatus poeta francisc⁹ pet̄ rarcha. in
 libro de re. vtri. fortu. c. xxxviii. **S**e-
 pe inquit caput vñ facilius mollias
 q̄ hominis. **C**aucant ergo parētes
 ne expensas perdant. **C**auēat recto-
 res ne tales decipiant: sed moneant

tales ad opera mechanicā. Si autē
essent ingeniosi et nō virtuosī: esset
grāde p̄iculum. Vñ idē fr̄āscus pe
trarcha li. i. c. vij. de re. vtri. fortune
Rñt discipulo suo gloriāti et dicēti.
Ingeniū m̄bivēlox est. Rñt **A**d vir
tutes v̄tinā. Alioqñ quo velotus eo
p̄pius est ruine. Sequit̄ ibidē. Se
pe magnū ingeniū: magnorū inīciū
maloz. Raro autē magni errores nisi
ex magnis ingenijs p̄diere. Idē.
Sepe pueri ingeniosi moriunt̄ ne
sint inuētores magnorū errorz. sicut
fuit filius beati augustini. De quo
dicit ip̄e. ix. cōfessionū. Adiuuimus
nobis ad baptisimū a deo datū pue
rum ex m̄e natū carnaliter de peccato
meo. Tu benefecerās ei: amorū erat
ferme quindecim et ingenio p̄uenie
bat multos grāues et doctos viros.
Sequit̄. Horrori mihi erat ingeniū
illud. Dubitat̄ vtrū ingenia hominū
modernorū sint subtiliora veterz. qz
dicit Jeronim⁹ in p̄logo biblie. In
genia hominū quasi v̄ina p̄bantes. Si
cut em̄ vetus v̄inū melius est nouo
sic quidā dixerūt veteres subtiliores
ingenijs floruisse q̄ modernos. Cō
tra quoz opinionē p̄mo est p̄stian⁹
in p̄mo maioris voluminis. Cuius
inquit auctores quāto sunt iuniores
tāto sunt p̄spicaciores: et ingenijs flo
ruisse ac valuisse diligētia. Secūdo
cōtra talem opinionē est etiā expien
tia in artificialib⁹ opibus modernis
vt sūt picture. edificia ac. q̄ absqz cō
p̄aratione sunt subtiliora antiquis.
Idē p̄t̄ in scientijs humanis. Est
etiam cōtra illud q̄ iuuenes moder

ni t̄pis sūt cōiter subtiliores. cauti
res et prudentiores q̄ iuuenes antiq̄
Si autē dicat̄ q̄ antiqui fuerūt me
lioris et diuturnioris vite q̄ moder
ni mō bonitātē cōplexiōis seq̄t boni
tas ingenij. Rñt q̄ licz oliz fuerūt licet
fortiores in naturalib⁹ a lōgioris vi
te et p̄sequēs quāto ad hoc bene
fuerunt melioris cōplexiōis q̄ homi
nes huius t̄pis. nō tamē sequit̄ ex il
lo q̄ fuerūt melioris a cōueniētioris
naturalis dispositiōis p̄ bonitate et
subtilitate ingenij. quia ex alia com
plexione oritur fortitudo h̄is et diu
turnitas vite: et ex alia subtilitas in
genij. Vñ s̄m aristotilem in p̄bleuma
tib⁹. fere omnes illustres in scien
t̄ijs fuerūt melancholici. et tamē com
plexio melancholica nō est nobilissī
ma. Ergo. Item p̄fectiōis cōplexio
nis est equus q̄ aranea vel formica.
et tamē valde ingeniosior a industrioz
est formica q̄ equus. Itē cōiter ho
mines subtiliores et naturalit̄ inge
niosi sunt breuioris vite. et ecōtra ho
mines fortes et lōgēi sunt tardi in
genij. Terāto debent esse studiosi. Vñ
dicit boetius in li. de disci. scol. Disci
pulus debet esse intētus ad audien
dū. v̄ialis ad intelligendū: benignos
lus ad retinēdum. Et subdit. Nō sit
scolaris discolorus. Dicit̄ autē discolor⁹
quasi a scola diuisus. Scola grece
dicit̄ v̄acatio latine a qua v̄acatiōne
diuisus est. Ergo discolor⁹ est qui dis
currit per vicos et plateas et taber
nas. p̄ meretriciū cellulas. p̄ publica
spectacula a choreas. Quidā eoz ad
discūt̄ dimicā. q̄ missi sūt a pentulo

c
cum magnis expensis ad studendum
Alij nocturno tpe in plateis cum a
tharis a lutinis discurrunt. De talibus
magistri eorum a hospites tenent red
dere rationem quod non appellat eos ad stu
dia. **N**am scolares qui volunt proficere oportet
quod sint continuati in studio sine des
peratione sicut filius inconstantie. De
quo dicit boetius in li. vbi supra. Qui
tamen ad inuicia per agenda se dedit. huius
in principio de labore territus ad ali
ud se transtulit. Tandem ad acquisitionem
scientiarum se transtulit et ad creatio
nem atque veniens ut ab eo discere
ret vidit in sede sua difficilimas que
stiones scriptas. Quas perlegens et
statim intelligere non valens. studium
sapientie tanquam sibi impossibile abhor
rens ad tantam desperationem venit ut
diceret. Miserum est me esse boetium. **V**tr
nam possem humanitatem exuere et a si
neitate induere specie permutata. Dicit
boetius quod attendere debuisset illud quod
obtusitas ingenii cuiuslibet operis per
mollit diligetia. **I**deo dicit Jeroni
mus super illud proverbium. Ego filius
sui tenellus. **Q**uid inquit magis
ad sperandam scientie erigit ani
mum: quod id quod eos quos in scientia cla
rescere miramur aliquando pueros et in
doctos fuisse meminimus. **D**ubitat
vtrum philosophie studium et artium liberalium
sit vel fuerit apud deum meritorium. **V**i
detur quod non. quia tunc gentiles sicut a
ristoteles. plato. et socrates apud de
um multum meruissent quod feruenter
insisterent studio. et amore scientie om
nibus renunciaverunt. **Q**ui tamen amore dei
taliter non studuerunt sed propter vanitatem

d
ut patet ad romanos. **E**uianuerunt
enim in cogitationibus suis. **I**tem quidam
magister parisiensis quendam
suum scolarem socium egrotantem ob
mixte rogavit ut pro morte ad se rediret
et statum suum sibi renunciaret. **Q**ui post
aliquos dies sibi apparuit cum cappa de
pugameno tota sophermatibus intus
scripta et flamma ignis tota tecta.
Qui requisitus a magistro quisnam es
set. **A**it ille. **E**go sum ille qui ad te res
dire promisi. **Q**ui de statu suo requisitus
ait ille. **H**ec cappa quam supra me ha
beo est mihi data ut eam portem pro glo
ria quam in sophermatibus habui. **P**or
ro flamma ignis qua coopta est. pel
les sunt delicate et vane quas feres
batur quam ut flamma me cruciet et exurunt.
Sed cum magister illarum penam facile
iudicaret. dixit ei defunctus ut manum
extenderet et sic facilitatem suam pene sen
tire posset. **C**umque manum extendisset:
ille guttam unam sui sudoris dimisit. quam
magistri predicti manum sagitta citius
perforavit ita quod cruciatum mirabile sen
sit. **E**t ait. **T**alis sum totus. **I**gitur ex
illa acerbitate penarum territus seculum
reliquit et religionem intrauit. **V**n
mane scolares congregatis literis vers
us composuit. **L**inquo coars raris
cras coruis vanaque vanis. **A**d logi
cargon: quod mortis non timet. **I**ncor
trarium est. quia pro tale studium acquirere circa
deum et creaturas cognitio veritatis
quod est necessaria ad iuste et recte viuendum.
Quia philosophia ostendit debitum rerum
finem et ordinem. **I**gitur est virtuosus labor
et meritorium. **I**te ad? milicie tyalis
romanorum tendens ad bonum rei

publice fuit meritorius glorie t̄pal
 vt ptz. ij. de ciui. dei. c. xv. dicite au
 gustino. Quibus nō erat deus datus
 rus vitā eternā. si neqz hanc eis ter
 renā gloriā excellētissimi imperij cō
 deret: nō redderet merces bonis acti
 bus eoz. i. virtutibz. Pro isto dubio
 est notandū q̄ studiū est v̄beniens
 vel diligens mētis applicatio vel oc
 cupatio ad inueniendū. declarandū.
 roborandū vel defendendū veritatem
 qz oīs studiosus labor circa inuēti
 nē est veritatis vel inuente declarati
 nē vel roboratiōē vel defensionē. **S**e
 cūdo notandū q̄ multiplici rōne et in
 tentione q̄dā applicant se studio. **Q**ui
 dā p̄cise intentione gētiliū p̄pter co
 gnitiōē veritatis: qz cognitio ver
 tatis est p̄fectio humani intellectus
Ideo omnes hoīes naturaliter scire
 desiderant. **A**lij vt intitulatū p̄moue
 antur vel lucrent. **A**lij vt honorent
 et magni habeant: qz sciētia est de
 numero bonorū honorabiliū. **D**e q̄bz
 sanctus bernardus sup cantica sermo
 ne. xxvi. **S**unt in q̄t q̄ scire volūt eo
 sine tm vt sciāt: et turpis curiosi
 tas est. **S**ūt qui scire volūt vt scian
 tur ip̄i: et turpis vanitas est. **E**t sub
 dit. **S**ūt qui scire volunt vt scientiā
 suam vendāt: et turpis questus est
Sunt q̄ scire volunt vt edificent: et
 hec caritas est. **H**ec ibi. **C**onstat q̄
 illi p̄mi nō merēt in studio suo. **A**lij
 tribus bonis intentionibz se dāt stu
 dio. **P**riō vt p̄ sciētias humanitas
 inuētus cognoscāt causas. cōditōes
 et status opm dei et exinde confur
 gant in dei laudē et dilectōē: qz qui

nō cognoscit subtilitatē artificiū: nō
 laudat artificem. **S**ecūdo vt talibus
 scientijs se disponant et abilitent su
 um ingenium ad aptius defendendū
 ea que fides saluberrima christiane
 religionis tradit credenda. **T**ercio
 vt cognoscant quantū humana in
 quisiō potuit in cognitōne dei et cre
 aturarum ascendere. et quantū potu
 it appropinquare cognitōni supnā
 turali seu fidei. vt videat homo quō
 modo necesse fuit ad salutē suam fieri
 desup illuminatiōes. **I**llorū stud
 dium apud deū est meritorū singu
 lariter si student vt doceant ignora
 tes. **Q**uarto debent esse humiles et
 obsequiosi. qz mathei. xi. dicit. ab
 scondisti hec a sapientibus et prudē
 tibus: et reuelasti ea paruulis. **I**te
 psalmista. **I**ntellectū dat paruulis
Vnde hugo in libro dydascolon li.
 .iij. c. xiiij. dicit q̄ p̄ncipiū discipli
 ne est humilitas. **C**uius cū sint mul
 ta cōmēta hec p̄cipue ad lectore p̄ti
 nēt. **P**rimo vt nullā scientiā. nullam
 scripturā vilem ipse teneat: qz oīs
 scientia bona. **S**ecūdo a iuuentute
 vt discere nō erubescat. **T**ercio vt cū
 scientiam adeptus fuerit: ceteros nō
 cōtēpuat. **P**rimo in hoc consistit talis
 humilitas. vt nullā scientiā l̄ scriptu
 ram vilem teneat. qz oīs scientia bona
 est et oīs scriptura p̄dest. **V**t. xxxviij.
 di. c. **L**egim⁹ aliq̄ ne negligā: et le
 gimus ne ignorem⁹: legim⁹. vt nō
 teneamus s̄ vt repudiemus. **S**z q̄
 dā dedignant studere artes: s̄ volūt
 studere theologiā. sicut q̄dā pigri re
 ligiosi arbitrates melius eē studere

theologiam q̄ logicā vel philosophicā
nescientes q̄ p̄ illas ad illam pueni
tur et nō eouerso. Item q̄dam cōti
nue student artes et theologiā abho
minant. Tali vicio beatus aug⁹. in
uolutus erat. vt patet li. iij. confessio
num. c. v. dicens de seip̄o. Institui a
nimū meū intendē in scripturas san
ctas et videre qualis erat. et ecce vi
deo rem nō aptā superbis neq; nuda
tam pueris. Dequit ibidē. Visa est
mibi indigna vt eā oparem tuliaz
ne dignitati. Tumor me⁹ refugiebat
modū e⁹: acies mea non penetrabat
interiora eius. Verū tamen illa est q̄
crescit cū paruulis. sed ego dedigna
bar esse paruul⁹. et turgidus fastu
mibi grandis videbar. Dubitatur
vtrū liceat clericis ac laicis studē in
libris gentiliū. Rñr q̄ q̄dam legunt
libros poetarū vel gentiliū ad volu
ptatem et delectationē. ornatur verbo
rum allē. et tales peccāt. Ideo dicit
xxxvij. di. c. Ep̄us gentiliū libros nō
legat. et sacerdotes dei obmissis euā
gelij et prophetijs videmus medias
legere et amator a bucolicorū versū
verba cantare. Ibidem etiā legim⁹
de beato Jeronimo. Qui cū libros le
geret ciceronis ab angelo est corre
ptus eo q̄ vir cristianus paganorū
figmentis intenderet. Et ponit h̄ ip̄e
in epl̄a ad eustochiū. Narrat etiā
in vita sancti hugonis cluniacensis
q̄ semel dum dormiret vidit p̄ som
pniū sub capite suo cubare multitu
dinē serpentū et ferarū. Et euigilās
exquirēs inuenit librū varronis sub
seruicā suo positū fantasys pleny

et ritibus gentiliū. Quē libz postq̄
abiecit: in pace quēuit. Secūdo q̄dam
legūt in libris gentiliū vt eorū erro
res detestent et vtilia in eis ad vñ
sacre eruditionis vertāt. De hoc legi
tur xxxvij. di. c. Sed cōtra legit
q̄ moyses et daniel omni sciētia egi
ptiorū et caldeorū eruditi fuerūt. Le
git etiā q̄ precepit dñs filijs isra
hel vt spoliaret egiptios auro et ar
gēto. Moraliter instruēs vt siue au
rum sapiētie siue argentū eloquētie
apud potas inuenim⁹: in vñm sa
lutifere eruditionis vertamus. Ibidē
in. c. Si q̄d veri de deo sibilla vel or
pheus vel alij phi dixisse phibentur
valet q̄dem ad paganorū vanitatē
vidēdā. nō tñ ad eorū auctoritatē cō
plectēdā. Hec aug⁹. i. li. 3. maniche
os. Secūdo requirunt vt a nemine di
scere erubescat. Ideo dicit xxxvij. di.
ca. Nullus ep̄s ppter obprobriū se
nectutis vel nobilitatē generis a p̄
uulis vel minimis eruditis si q̄d forte
utilitatis est aut salutis inq̄rere ne
gligat. Iō dicit hugo in li. didasco
lon considerās illud platonicū Malo a
licā verecūde discē q̄ mea impudenter
ingerere. Cur discere erubescis et ne
scire verecūdans? Pudor iste maior
est. Hec ille. Tercio cum scientiam
acceptus fuerit. ceteros nō debet con
tempnere. Cōtra quod multi faciunt
despicētes aliquos: quorū ingenia
nūq̄ attingere possunt. Quinto de
bet esse deuoti et religiosi. quia dicit
tur sapiētie p̄mo. In maliuolam a
nimā nō intrabit sapiētia neq; ha
bitabit i corpe subdito peccatis. Vñ

hugo in libro di dascalō. **S**tudens in sacra scriptura nō confidat de acuminē ingenij sui nec de subtilitate scrutiniij nec de sedulitate studiij: s; de bonitate dei et pietate orōnis. Optavi in q̄t sapiēs sapientiā et datus ē mihi sensus: Inuocavi et venit in me spiritus sapie. Sapie. viij. Ideo narrat aug⁹. li. i. de doctrina xp̄iana de q̄dā q̄ orando triduanis p̄cibus impetrauit a deo plenā noticiā scripturarum nullo hōie dōctē. Cui cū oblatuſ eēt codex legit in eo. stupentib; cunctis. Ideo dicit xp̄c matth. xxij. Nō vocemini magistri. vn̄ est em̄ magister vester in celis. Ideo dicit laureatus poeta fr̄ciscus petrarcha de re. vtrifor. li. ij. c. xxxix. Sub inuocato inq̄t p̄ceptore dōctus aliquis fieri p̄t. vel p̄ seipm̄. vel quod verius est. influētia celesti atq; inspiratione. Et vt āceromis vtar verbo. aliquo afflatu diuino. sine quo nec dōctū certe nec bonū virū posse fieri credendū est. Hoc em̄ nō solum vera religio sentit: sed gentilis quoq; pl̄oz cōsentit auctoritas. Sequit̄ ibidem. Augustinus vero de seipō cōmemorat et testatur cui nō omnia credere nephas est et aristolicas categorias que inter difficillima memorātur et artes liberales. quas singulas a singulis p̄ceptorib; didicisse magnū ducitur nullo hōim tradente intellexisse. Et nouissimū oim bernardū virū doctrina et sanctitate clarissimū. omnes suas literas. q̄rū inter auctos sui t̄pis abundantissimū fuit. in filiis vt de se etiā ip̄e ait. et in agris didicisse. nō hōim

magisterio. sed meditādo et orādo. Nec p̄ceptores vnq̄ habuisse alios q̄ querē et sagos. Nec si facta sūt cur nō iterū fieri p̄nt. Qd̄ mihi sic esset. q̄d fecissent p̄mi hōies q̄bus nec magister vllus fuit. Nec fr̄ciscus petrarcha. Noui quēdā baccalaurū q̄ semp̄ añ studiū orabat et mirabiliter p̄fecit in scientia vltra om̄s suos coetaneos. Queritur cur deus hōies p̄ se nō docet immediate: sed p̄ homines. Hāc q̄stionē soluit aug⁹ p̄mo li. de doctrina xp̄iana. c. ij. dicens. Mō uente se vno t̄pe spū sancto repleti apostoli oim linguas gentiuz locuti sunt. Ergo cui talia nō p̄ueniunt. nō se arbitretur esse xp̄ianum. aut spm̄ sanctum se accepisse dubitat. p̄mō ueraciter p̄ hominē discendum est. Sequitur. Caueam; et tales tēptationes superbissimas et piculosissimas nō expectemus. Rapi in tercū celū magis cogitemus apostolū paulū. licet diuina et celesti uocē p̄stratū. ad hominē tamē missum esse. vt sacramentum reciperet et copularetur ecclesie. Secundū exemplum ponit ibidem dicens. Et centurionē corneliū q̄uis exauditas orōnes eius et elemosinas respectas ei angelus nūciauit: petro tamen imbuēdum tradidit. per quē non solum sacramēta perceret. sed etiam quid credendum. quid sperandum. et quid diligendum esset audiret. Terciū ponit ibidem dicens. Certe ad illum sp̄adonem instruendum qui ysaiam prophetam legens non intelligebat. non angelum sed apostolū misit. Quartum exempluz

Nōne cūm moyse deus loquebatur.
et tñ modū regendi populū a socio
suo alienigena. minime supbus ac
cepit. **C**ausam huius ponit etiā ibi
dem dicēs. **P**oterat vtiq; fieri p an-
gelū sed ne abiecta esset humana cō-
ditio si p hoies hominib; deus verbū
suū ministrare nolle videret. **Q**uo-
mō verū esset qd dictū est. **T**emplū
dei sanctū est qd estis vos si deus de
hūano tēplo rñsa nō daret. **S**equit
ibidē alia rō. **D**emq; ipa caritas qua
sibi inuicem hoies nōdo vnitatis as-
tringit. nō haberet aditū refunden-
torū sibi met aior. si hoies per homi-
nes nihil addiscerēt. **S**exto debent
esse ad qrendum magistros curiosi
qz dicit Jeronim; in plogo biblie
qz viua vox h; aliqd latētis energie
Recitat ibi de multis q mundū pa-
grabant. **E**t hoc fecerūt ppter tria.
Primo vt varios rerū effectus. na-
turaliū opationes. dispositōnes inso-
litas et mirabiles expirent. **E**t sic ea-
rum causas inqrendo ad altiorē sciē-
ciam puenirent. **S**ecūdo vt explora-
rent diuersarū gentiū ritus ac mo-
res. opiniones seu credulitates de fu-
turo. pteritis. ac pūtib; et si veri-
tatē stinerēt. **T**ercio vt quererēt a
qbus addiscere possent. et audirent
viros famosos in sciētis et discipli-
nis. **I**deo dicit ibidem Jeronimus.
Sic pidagoras mēphiticus vates
q dicitur fuit a mēphis ciuitate egipti
Vbi fuerunt vates. i. diuinatores q
fuerūt sacerdotes illorū. **V**el vates
.i. phi. **V**el vates. i. astrologi vaticī-
nantes ex astris. qz in egipto maxi-

me vigiūt astronomia. **S**equit in
ep̄la Jeronimi. **S**ic plato egiptuz
et archita tarētū? eandē orā ytalie q
quondā grecia dicebat laboriosissia
me pagrauit. **S**equit ibidem. **C**as-
ptus a piratis venūdatus etiā tyrā-
no crudelissimo paruit capt? vind?
et seruus. et tñ qz phus maior illo fu-
it. **E**tā ad titū liuiū lacteo eloquētie
fonte manātem de vltimis hispanie
galliarūq; finib; quosdā venisse no-
biles legimus. **E**t quos ad stempla-
tionē sui roma nō traxerat. vnius ho-
minis fama pduxit. **L**acteo fonte. i.
eloquētia facili. **S**equit ibidem. **A**p-
poloni? ille magus vel phus in plas-
tiā fuit caucasū mōtem. albanos sci-
tas. massagetarū ac. vt biarū i thro-
no aureo sedentē et de fonte tātali po-
tantē discipulos suos. i. de natura et
de moribus audiret docentē ac. **P**oit
ibidē exemplū de aplis alijsq; mul-
tis q magistros qsierūt in diuersis
pūtijs vt addiscerēt. **N**ota q Je-
ronimus dicit de titō liuiō. cū lacteo
fonte manantē. i. eloquētia facili et de-
lectabili et abundāti. **I**tem dicit q
appolonius vidit biarū in throno
aureo. i. in cathedra deaurata. qz sapi-
entiā docebat q p aurū significat. po-
tantē discipulos suos de fonte tātali
.i. de seculari sciētia q dī fons tātali
a tātalo pho. **N**am vt fingūt poete.
Tantalus fuit filius **J**ouis et ob cul-
pam suā apud inferos sustinet talez
penā q sp sitat et esurit. **H**abet em a-
quā vsq; ad labiū inferus dū vult
bibere semp aqua refugit. **R**ursum
pulcherrima poma de arbore pendēt

vsq; ad labium eius superius. et quā
 vult ea apprehendere similiter refu-
 giūt. sicut tūgit ovidi? in li. methas-
 morphoseos. Dicit autē fōs tātali hu-
 mana sciētia eo q̄ desiderū nō faciat
 sed magis inflāmat. qz dū sp eā fi-
 tiūt curiosi. sp refugit. qz nunq̄ eos
 ad plenū refiāt sicut dicit eccēs. viij
Non saturat oculus visu: nec auris
 implet auditu. Etā de narisso dicit
 in li. metha morphoseos ovidij. Dū
 qz finem sedare cupit sitis altera cre-
 scit. Quo plus sūt pote plus sitiunt
 aque. Itē dicit Jeronim? q̄ appol-
 lom? prexit ad ethiopiā vt videret
 gymnosophistas et famosissimā sol-
 mensaz. Dicit ysidorus li. vij. ethimo.
 q̄ gymnosophiste nudi p opacas
 in die solitudines phibentē philoso-
 phari. adhibētes tātū pudēdis tegu-
 mēta. Olim ita philosophari cupiē-
 tes nō solū se diuitijs. voluptatibus
 honorib? et curis mūdānis nudaue-
 rūt sed etiā qdā vti cute p̄veste. solū
 p sapiētia solici fuerūt h̄ mō studēt
 vt diuitias et honores acq̄rāt. Seq̄-
 tur ibidem. Vt videret famosissimā
 solis mēsam. Dicit valen? q̄ qdā in
 milefia regione emit iactū rethbis a
 q̄bus dā piscatoribus in mari iux̄ tem-
 plū appollinis delphicā. Contigit q̄
 piscatores illo iactu mēsam aureaz
 extraxerūt quā emptor habē voluit
 piscatores autē cōtradixerūt dicētes.
 tātū de piscib? intercessisse pactum.
 Tū cōsenserūt in h̄ casu q̄ septē sa-
 piētes q̄ tūc famosi erāt cōfulerēt au-
 ius mēsa esse deberet. Sapiētes sup
 hoc illū deū q̄ ibi erat. i. appollinē cō-

fulebāt. Quib? respōsum est q̄ au-
 rū sapiētissimo daref. et sic data est
 appollini cōsecrata: siue ydolo solis
 tāq̄ sapientissimo. qz deus sapiētie
 fugebat et postea sup mensam illā
 dabant responsa. Vel aliter fortas-
 sis. mensa illa fuit tripes appollinis
 in q̄ respōsa dabant. S; reuera ille
 phs appollomius et alij q̄ sic mundū
 circuerūt potius debuissent visitasse
 populū israeliticū vt vidissent men-
 sam aureā que erat sup archā testa-
 menti. et vocabat p̄piciatorium de
 qua mensa verus deus dedit respō-
 sa. et sancti fuissent ex respōsis veris
 dei. et nō ex respōsis ydolorū qui sūt
 demones. iux̄ta illud ps. Omnes dij
 gentium demonia. Si ille tm̄ labor-
 raui vt videret mensam solis. quid
 non facient scolares et alij addiscere
 volentes vt videāt mensam sacre scri-
 pturē. Septimo debent esse sciētia-
 rum acquirarū nō obliuiofi. Dicen-
 te cathoue. Que legeris memeto. Nā
 memoria naturalis iuuat p artificia-
 alē. vt ptz p sanctū thomā i scūda se-
 cūda. q. xlix. ar. p̄mo. Et sunt sex que
 adiuuant memoriā. Primum est
 vt eoruz que vult memorari p qual-
 dam similitudines cōuenientes as-
 sumat nō tamē cōfuetas. qz illa cito
 euanesūt. h̄ incōfuetas. quia in cō-
 fuetas magis memorant. Verbi gra-
 tia de eclipsi solis et huiusmodi. et
 propter hanc causam magis memo-
 ramur eoruz que in puericia videm?
 quia tunc apparent nobis oia noua
 et incōfuetas. Secūdū est q̄ frequēter
 meditet que vult memorie cōmēdare

Vnde aristoteles in li. de memoria et
remiscentia dicit qd meditatio es sal-
uant memoria. qz vt ibidem dicit.
Consuetudo est altera natura. Ideo
qd multotiens intelligim? cito remi-
scimur. Terciu est circa vnu vel pau-
ca: no circa multa se exercet. ecclesi-
astici. xxxvii. Qui minorat actu re-
cipiet sapientia. Quartu est qd affe-
ctu et intentione adhibeat ad ea que
vult memorari. qz quanto aliqd fue-
rit animo magis impressum tanto
minus elabit. Vnde tulus in retho-
rica. dicit qd soliditudo cōseruat inte-
gras simulachrorū figuras. Quin-
tum est qd multum adiūuat et defē-
dum memorie supplet est scriptura.
Ecclesiastici. xxxviii. Sapientia scri-
be in tempore vacuitatis. In huius
figura dñs scripsit bis decalogū po-
pulo iudeorum in tabulis lapideis.
Sunt tñ aliqui qd nihil ponunt in
memoria. sed omnia in scripto. Qui
solum gloriatur de librorum multi-
tudine et in libris deauratis: sed qd
interius cōtinetur parum curant. Le-
gitur qd quidam scolaris dum repa-
triare t cum multitudine librorū. cō-
tigit qd portator librorū casu in aquā
cecidit. et sic omnes libros perdidit.
Quod attendens qdam alius scola-
lans post eā pedicans in libris pau-
per sed in scientia diues. Qui ea que
audierat in scolis no libris sed me-
morie cōmēdauerat. Hos versus cō-
posuit. Cordi no carte tradas que no
ueris arte. vt si carta cadit te cum sa-
pientia vadit. Alij sunt qd multuz cō-
fidentes de memoria sua nihil omen-

dant scripture. Et vtrūqz est viciū.
Sextum est placencia rei cognite.
Hanc causaz innuit plato esse in te-
nera etate. Quare ea que addiscunt
firmiter in memoria teneantur. Octa-
uo debent esse formidolosi. Vñ catho-
Magistrū metue. Vñ apłus ad ro-
manos. xiiij. Reddite omnibus debi-
ta. Cui tributū tributū. Cui timorez
timorem etc. Nam videmus canes do-
minos suos reuereri et leones aialia
seuissima timoris signa et reuerētie
suis magistris ostendūt. Et talis ti-
mor debet esse filialis non ex timore
seruili. Legimus em qd multi prin-
ces fuerūt et barones etiam quous i
summo honore fuerūt impij. nihilo-
minus tñ suos magistris sume ho-
norauerunt. Vñ de traiano legitur
qd plutarcum magistrū suū sume
honorauit. Similiter legitur de ale-
xandro magno qd dum semel socra-
tem magistrum suū obuiam ha-
buisset. de curru in qd reſidebat. eo vi-
so statim ad terram pſiliit: et ipsuz
reuerenter suscepit. Legit in libro
apum qd erāt in scola duo insolentis-
simi scolares. Qui non soluz pati no-
lebant correctionem magistri. verū
etiam ad insolentiam et dissolutio-
nes alios studere volentes sepissime
cōpellebant. Hoc quidem magister
emendare no potuit. Contigit ergo
magistrum mori et tercio aut quar-
to die in medio scole diabolū in effi-
gie magistri cum virga ferrea corāz
omnibus apparere. Nec mora cum
toruo vultu in adolēscētes dictos
exurgēs cum virga illa illis mortē

intentans repente disparuit. Moysesq;
illi nimio pauore in furnā versi post
dies aliquos obierūt. hinc ergo sco
lares aduertant diuinū iudiciū et ma
gistris suis obediāt ne attingat eos
cum virga ferrea vapulare. Hinc p̄
p̄pham dicit. Reges eos in virga
ferrea: et tanq̄ vas figuli attinges
eos. Et subdit. Apprehēdite ergo di
sciplinā neq̄ n̄c.

Quarti sunt qui peccāt cōs
tra illud p̄ceptum. et sunt
serui et ancille nō honorā
tes patrēfamilias domus
et matrēfamilias. Quia sicut filij te
nent honorare patrē et matrē: sic ser
ui et ancille debent honorare guberna
torē domus q̄ dicit paterfamilias.
Quia dicit ap̄lus p̄me ad thimo
v. Qui bene p̄sunt. duplici honore
digni sūt scz in p̄senti et in futuro. Cir
ca qd̄ notanduz q̄ in sacra scriptura
inuenit̄ quadruplex genus seruorū
Nā aliq̄ dicunt̄ serui ex brutali rudi
tate et rōnis defectiōne. Aliq̄ ex mo
rali prauitate et dei maledictiōne. Ali
qui ex vulgari egestate et laboris
obligatione. Aliq̄ ex morali hūilita
te et bona opatione. Primo dicitur
seruū aliq̄s ex brutali ruditate et rō
nis defectiōne. et illi naturalit̄ sunt
serui aliorū et tenent̄ alios honora
re. De q̄bus dicit Aristoteles - i. poli
ticoz. c. v. q̄ intellectu vigētes na
turaliter sunt aliorū dñi: et rectores.
Et e cōuerso. intellectu carentes na
turaliter sunt aliorū serui. Ideo dicit
beatus aug⁹. xix. de ciui. dei. c. xxi. ex
dictis tullij in li. de republica. q̄ illi

q̄ sunt in dōmni nō s̄m rationē viuē
tes. vtile est vt in seruitutē redigan
tur. et sint sub seruitute Rursū apte
iusticie et iustū esse videt̄ q̄ talibz ho
minibus sit vtilis seruitus et p̄ vti
litate eorū fieri. Et tūc recte fit. cum
improbis auferit̄ iniuriarū licentia.
et dōmni meli⁹ se habebūt. q̄ in dōs
mīti detent̄ se habuerūt. Et subditū
est dicit aug⁹. sup̄ in li. tullij vt illa
ratio formet̄ velut a natura sumptū
notabile exemplū atqz dictū est. Cū
deus homini: animū impat̄ corpori.
rō libidini. ceterisqz viciosis animi
ptibus. Plane hoc exemplo satis edi
ctū est q̄busdā vtile esse seruitutem.
Hec ille. Et illa est seruitus natura
lis et p̄tinet ad originālē iusticiā fi
cut inter vxorē et maritū. inter p̄rēz
et filiū. Et est quasi naturalis ordo.
quo inferiora obediūt superioribz. Iō
aristoteles. i. politi. hanc p̄bat qua
druplici exemplo. Primo i armonia
vbi est vna vox p̄dominās. Secūdo
in corpe. vbi seruit corpus: et aia do
minat. S; prudens est sicut aia: in
prudēs sicut corpus. Tercio ex opa
tione aliorū aialū ad hominē. vt es
qui et vacce multā salutē cōsequant̄
p̄ industriā humanā. eo q̄ ipis ser
uiāt. Sed imprudentes sūt sicut eq̄
Quarto ex diuersitate sexuū scz viro
rum et mulierū. qz viri sūt p̄stantio
res mulieribz in rōne. Ideo feminis
naturalit̄ dominant̄. qz dī. i. politi.
q̄ filiū mulierū nō est validū. Se
cundū genus seruorū est ex morali
prauitate et dei maledictiōne. De quo
genes. ix. Maledict⁹ chanaan. eris

seruus seruorum fratrum tuorum.
Beatus aug⁹. xix. li. de ciui. dei. c. xv
 tractans istā materiā dicit q^d nomē
 seruitutis. uel p^t dubitari p^r quos p^r
 mo fuit acquisitū. uel q^bus p^rmo fuit
 it^r impositū. uel a q^bus fuit deriuatū.
Si ergo querat^r p^r quos fuit acqui
 sitū. Planum est q^d p^r p^rimos nostros
 pentes. Quia hōi in p^rordio crea
 tionis nō est didū ut dñaret hōmī
 ni: sed bestijs terre et piscib⁹ maris
 Vñ et p^rmi nostri patres non reges
 hōim sed et pastores pecor⁹ dicti sūt
Nomē igit^r seruitutis nō meruit na
 tura sed culpa. Per peccatū igit^r pri
 morū pentū nomē seruitutis fuit p^r
 mo acq^rsitū. Sed si querit^r q^bo fuit
 p^rmo impositū. Dicit aug⁹ q^d nusq^m i
 codicibus scripturaz legim⁹ seruu
 anteq^m hōi uocabulo noe. iust⁹ peccatū
 filij vindicaret. Cū em̄ noe post plā
 tationē vinee inebriatus. nudatus
 staret et capn^r uerēda patris uidisset
 nec coopuisset: post euigilationē di
 xit. Maledictus puer chanaan: eris
 seruus seruoꝝ fratru^m tuoru^m. Chana
 neis ergo s^m aug⁹ p^rmo nomē ser
 uitudinis est impositū in uindictā pec
 cati. Sed si q^rat^r a q^bus hō uocabu
 lū est deriuatū. Dicit aug⁹ q^d in lati
 na lingua credit^r nomē seruitutis o
 riginē traxisse ab illis qⁱ iure belli po
 terāt a capiētib⁹ occidi: et serui a ser
 uatō dicti sunt eo q^d seruabant. q^d
 sine peccati merito nō est. Nā qⁿ iū
 stum bellū gerit^r p^r peccato: ecōtrario
 dimittit. Hāc seruitutē ostēdit ma
 gister egidij li. ij. de regniē p^rncipū.
 p^rte tercia ex trib⁹. Primo ex defēho

nē patrie scz ut homines fortiter pu
 gnato defendat patriā. inductū est
 supatos eorū suos esse. Secūdo qz
 nisi uincēs speraret aliq^d bonū a vi
 cto: facilius ipm occideret. Ex his se
 quit^r q^d falsum dicit^r sp^rcaulū saxonuz
 q^d seruitus nō uenit p^rter peccatum.
 neqz ex noe. neqz ex abrahaz q^r. sed
 uenit ex uolētia. Cuius falsitas p^rz
 supi⁹ p^r aug⁹ dicentē q^d nomē illud
 culpa meruit: nō natura. Idem patz
 gen. ix. q^d p^rter peccatū filij uindica
 dum. noe p^rmo induxit seruitutem.
Idem p^rz in canoⁿ. xxxij. di. c. eos.
 ubi dicitur q^d cōcubine sacerdotuz si
 nolunt desistere. ab episcopo moniti
 si nō se correxerint p^rncipibus indul
 gemus licentiā ut eorū feminas mā
 apent seruituti. Idem patet hic in p^r
 tibus westphalie q^d p^rter frequen
 tem reciduationē a fide karolus im
 perator eos seruituti dñoru^m mandā
 p^rauit ut tradūt atique histone. H³
 tales qui sunt seruilis cōditionis de
 bent tale iugum cum patientia porta
 re et dñis suis obediē s^m q^d dicit lau
 reatus poeta fr. an. p^rtriar. i. li. ij. de re.
 ut. for. c. vij. dices. Fer fortune sarā
 nā patient quā q^dā sp^rōte etiā subie
 re utqz alios a seruiō liberaret sibi
 seruitutē delegē. In q^bo est clariss
 mū paulini nomē nolani p^rsul⁹ Cui⁹
 sp^rōtance seruitutis exit⁹ felix fuit ut
 debuit. Quindā puo se p^rāo uendide
 rūt ut serui effecti suos dños peccati
 uincul⁹ absoluerent. atqz ad uiam
 reducerēt libertatē In q^bo seraphiō
 q^dā egiptius heremicola nobilitat⁹
 est. Nec tibi magis exēpla p^rfuerit

pfuerit q̄ lamenta **Hec ille.** Insuper
 nemo debet alteri obijcere obprobri
 um seruitutis **Cōtra** quos dicit idē
 frāsc² petrarca in libro p̄mo de re
 medio vtriusq; fortune. c. xiiij. **Nemo**
 q̄ nascit̄ h̄ qui morit̄ liber est **Multū**
 fortune licet in nascētē in extinctum
 nihil **Expugnat** vrbes inuictilissi
 mas: armatos fundit exercit²: potē
 tissima regna subuertit. inexpugna
 bilis arx sepulchrū. **Illic** regnū vir
 mibus: nō fortune **Itaq;** limē illud
 ingressi soli mortaliū vite huius ab
 insultib² sūt tuti **Tu** te liberū iactas
Nō dico ad sepulchrū h̄ an liber hō
 die in cubiculū sis iturus. **Libertas**
 nostra tenuissimo nitens filo sicut a
 lia q̄bus fiditis oia tremula semp̄
 caduca sunt. **Et infra.** Idcirco te vt
 reor liberū dicit. qz dominū nullum
 habes. sed anēū audi senecā **Bona**
 inq̄t etas est. forsitā habebis. **Nescis**
 qua etate hēc uba a seruire cepit.
 qua cretus. qua dārij mater. q̄ pla
 to. qua diogenes. **His** te exēplis il
 le admonet. **Et infra.** Noli ergo li
 bertate tumescere. qm̄ non ex liberis
 modo. sed ex regib² tam subito serui
 fiūt. **Nec** hoc miraberis cū h̄m plato
 nis sentētiā de seruis etiā reges fiāt
Mutāt assidue res humane. **Nihil**
 sub celo stabile. **Quis** in tanta verti
 gine firmū aliqd̄ ac māsūrū speret?
Hec ille. Tales cū patiētia dñis sui
 is seruiāt: q̄ etiā ad sacerdotiū p̄
 moueri nō possunt nisi manumittāt
 vt ptz. liij. di. c. i. ij. et. iij. **Rō** huius
 p̄hibitionis est duplex scz seruilis
 vilitas q̄ clericalis dignitas. vt. liij.

di. admittunt. et extra de seruis nō
 ordi. c. de seruoꝝ. in fine. **Et** si fuerit
 ordinatus sciēte dño q̄ tradicēte re
 uocabit in seruitutē in quocūq; gra
 du fuerit ordinatus. **Si** autē sciēte
 et nō tradicente: eo ip̄o fit ingenu²
 di. liij. c. si seru² sciēte dño. **Si** igno
 rante dño fuerit ordinatus. qz aut p̄
 sentatore sciēte aditionē ordinādi
 ordinatus remanebit in ordine sed
 p̄sentator debet adempnari dño in
 duplo. liij. di. c. si seru² absēte dño.
Sic etiā nō possūt uocare solēpnit̄
 nisi p̄us manumittant. nō tñ potest
 sibi dñs p̄hibere qz nō cōtrahat ma
 trimoniū sicuti nō potest sibi p̄hibē
 qz nō comedat vel bibat **Vñ** dicit a
 postolus. i. ad thi. vi. **Quicūq;** sunt
 sub iugo serui dños suos honore dis
 gnos arbitrentur ne nomē dei blas
 phemēt. **Tercio** dicit aliq̄s seru² ex
 vulgari egestate q̄ laborū obligatio
 ne sicut ille q̄ est naturalit̄ ingenu²
 potest dici seruus a seruiendo et ser
 uitio qd̄ exhibet alicui p̄pter lucrū
 tpale. **Tales** serui et ancille tenēt et
 debēt suū dñm. i. p̄ rēmfamilias q̄ ma
 trēfamilias honorare in sex. **Primo**
 debēt eis in hātis obedire. **P̄rie** pe.
 .ij. **Serui** subditi estote in omni tē
 pore dñis. nō tñ bonis q̄ modestis h̄
 etiā discip². **Itē** ap̄lus ad eph. vi.
Serui obedite dñis vestris carnali
 bus cū timore et treimore. in simplici
 tate cordis vestri sicut x̄po. **qz** tra
 hoc faciūt aliq̄ serui q̄ ancille q̄ binavi
 ce iubent aliqd̄ facē et si faciūt. h̄ tñ
 faciūt cū murmure et tristitia. **Aut** de
 mane cū excitant surgūt cū magna

pigrā. Debent igitur seruire cum amore et dilectione. tunc contingit eis sicut Jacob qui seruauit per Rachel septem annis et uidebantur ei dies pauci pro amoris magnitudine. Gen. xxix. Secundo debent esse fideles in labore. de quo apostolus ad ephes. vi. Non ad oculum seruientes quasi hominibus placetis. Sed contra hoc faciunt qui bene et fideliter laborant in presentia dominorum suorum. sed quando desumuntur. nihil faciunt: sed uagis oculis circumspiciunt. Tertio debent esse fideles dominis suis in bonis temporalibus. Mathei. vij. Que uultis ut uobis faciant homines: eadem facite illis. Sed nemo uellet quod sibi fieret dampnum in bonis temporalibus. Sed contra hoc faciunt serui et ancille. qui bona suorum dominorum frangunt aut destruunt uel secrete comedunt aut amicos dant pauperibus sine consensu dominorum suorum. Item debent esse fideles. secreta domini non reuelando. Item debent facere ancille respectu domine sue. Sed queritur an famuli et ancille possunt dare elemosinam de rebus dominorum suorum. Runt thomas. iij. sententiarum di. xv. quod serui et ancille non possunt dare elemosinas de rebus dominorum suorum sine consensu eorum nisi panem uel brodium quod non inferunt sibi magnam nocentiam. Sed hic reprehendende sunt quedam familie que propter pigrā potius fragmenta carnibus et porcis percipiunt quam quod colligerent et pauperibus darent. Item non debent furari bona dominorum suorum et dare amicis uel alijs amicis. quia est contra preceptum illud. Non furtum facies. Unde in legenda sancti thome legitur de quodam famulo qui solum furtum fictum inuito domino fecerat

et accedens ad communionem non poterat sacramentum eucharistie accipere de manu apostoli. Qui in se reuersus iuit retrorsum ante quoddam altare et flexis genibus rogauit deum ut sibi daret cognoscere illud peccatum propter quod repulsus fuit a sacra communionem. Rursus est sibi quod propter furtum fictum quod non esset confessus. Et sic denuo rediens ad confessionem accepta absolutione communionem recepit. Quarto debent eis fideles esse famam eos commendando et non scandalizare sicut quidam faciunt dicendo. Ille dominus est nimis parus. Illa domina est nimis austrera aut meretrix aut fur. quia tenentur ad fame restitutionem. Quinto debent eis esse fideles in corpore. Unde dicitur ualerio li. vi. de seruo papirionis. qui cum percipet quod traditoris uellet dominum suum occidere. seruus commutata veste cum domino et permutato anulo domini clauem et secrete intrans: dominum emisit de thalamo et se ad locum domini posuit in lectum. et traditores ipsum dominum credentes. occiderunt. Similiter in gestis anglorum legitur de rege codwaldo qui dum quadam uice multum cupisceret comedere carnes ferinas precepit quidam seruo suo quod cum arca ad nemus iret uenando pro ipso. Cum autem seruus iste nihil reperisset: tristatus ualde. Sed usus est arte noua scidit enim femur suum et abstraxit inde frustum carnis: et parato ueru assauit portans ad regem. Et sic qui per carnem ferinam satisfacere non potuit per propriam carnem domino satisfacit. Sexto debent in omni labore deum pro oculis habere. Unde gregorius. Omne bonum quod agimus spiritus intentionem ad celestia

leuemiis de mane debent orare et non
cantare sicut quidam faciunt. Item de-
bent missam audire ad minus diebo
dominis ut patet de con. di. i. c. missas.
Item non debent maledicere creaturis
sicut quidam faciunt. quia dicit
apostolus quod maledicti regnum dei non possunt
debent. Qui taliter seruiunt fideliter ser-
uiunt. Qui autem non seruiunt fideliter
sunt peiores diabolo quam tamen aliquando inue-
tus est fidelis homini fuisse. Cuius
exemplum narrat cesarius di. v. c. xxxij. quod
demon quidam adulescentis venusti spe-
ciem induens ad quendam militem ve-
nit obsequium suum illi offerens. Cui
cum multum placeret tamen in decore quam in
sermone gratanter ab eo susceptus est.
Qui mox militi seruire cepit tam di-
ligenter et tam timide. tam fideliter
et tam iocunde ut satis ille miraretur.
Nuncquam equum suum ascendit et nunquam de-
scendit quin ille paratus esset et ge-
nu flexo strepente teneret. Discretum pui-
dum et hilariter semper se exhibuit. Die
quadam dum semel equitaret et venissent
ante quandam fluvium magnum. miles re-
spiciens et plures ex inimicis suis mor-
talibus post se venire considerans ait ser-
uo. Mortui sumus. Ecce inimici mei
post me festinant: fluvius ex opposi-
to est. Nullus superest locus refugii.
Aut occidit me aut capiet me. Tunc
ille. Ne timeas domine vadum fluminis
huius novi bene. Sequere me: bene
euasemus. Respondente milite. Nun-
quam homo fluvium istum in hoc loco trans-
vadit. Spe tamen euasionis seruum duce
secutus sine periculo venit ad litus. Et
ecce eis transpositis hostes ex opposi-

to litore consistentes mirati sunt dice-
tes. Quis unquam audiuit vadum in flu-
mine isto? Non alius nisi diabolus il-
lum transiit. timentesque reuersi sunt.
Processu vero temporis accidit ut militis
uxor infirmaret usque ad mortem. In
qua dum omnes medicorum artes defe-
cissent: ait iterum demon domino suo. Si do-
mina mea inungeret lacte leonina
statim sanaret. Dicente vero milite
vnum haberet tale lac. Runt ille. Ego af-
feram. Qui vadens et post spacium
vnius hore rediens. vas plenum secum
attulit. A quo cum fuisset puncta mox
meliorata persistenter recuperavit vigorem.
Cui cum diceret miles. Vnum habuisti
tam cito lac istud? Runt. De montibus
arabie attuli. recedens a te in arabiam
et in leonis speluncam intras catulos
abegi ab ea et eam mulci. Sicque re-
uersus sum ad te. Stupente milite
ad verba ista et dicente. Quis es tu?
Respondit. Non solitarius de hoc. ser-
uus enim tuus sum ego. Instante mi-
lite tandem confessus est dicens. Demons
ego sum. vnus ex illis: qui cum iuue-
ro ceciderunt. Tunc magis milite stu-
pente subiunxit. Si natura diabolus
es: quid est quod tam fideliter homini ser-
uis. Respondit demon. Magna est
mibi consolatio esse cum filiis hominum.
Dicente milite. Non audeo de cetero
vni seruitio tuo. Respondit demon.
Hoc pro certo scias. quod si me tenueris.
nunquam a me vel propter me aliquid
mali eueniet. Non audeo in-
quit. Sed quicquid pro mercede postu-
lauens licet dimidium honorum meorum
libens tradam tibi. Nunquam homo homini

seruauit tam fideliter et tam vtiliter
 qz per tuam prudentiam iuxta flui-
 um mortē euasi. Per te vxor mea re-
 cepit sanitatē. Tūc demon. Ex quo te
 cum esse nō possum. nihil p̄ seruicio
 meo nisi quinqz solidos req̄ro. Quos
 cum recepisset: militi illos reddidit
 dicens. Peto vt ex eis nolā cōpares
 et sup̄ tectū illius paup̄is ecclesie ac
 desolate suspēdas vt p̄ eā saltē dñs
 eis diebus fideles ad diuinū cōuocē-
 tur officiū. sicqz ex oculis eius dispa-
 ruit. **Hec cesarius.** Sed paterfam-
 lias si debet honorari a familia sua-
 tenet familie sue scz seruīs et ancil-
 lis in sex. **Primo** in cōmestibilibz p̄-
 uisionē. i. ad thi. v. dicit apl̄s. Si
 quis suorū et maxime domesticorū
 curā nō habet: fidem negauit: et est
 in fideli deterior. **Quia** infidelis non
 dū nouit ueritatē. Et licz infideles nō
 sint sub lege gratie tñ seruāt insti-
 tūm legis nature. **Et** talis fidem ne-
 gauit si nō ore uel uerbis. tñ ope. eo
 qz p̄ximū nō diligit. **Ideo** dicit idēz
 apl̄us ad eph̄s. Vos autē dñm eadē
 facite illis. **Si** enī tibi deberēt labo-
 rare et fideles esse: tūc eis ecōuerso te-
 nentis p̄uidere necessaria. **Sed** cō-
 tra hoc faciunt qui famulos suos fati-
 gant quasi brutū animal: et nō pau-
 rant eis cōmestibilia: qd̄ est cōtra ca-
 ritatem. **Secūdo** debent eis esse beni-
 gni et caritatiui sicut deū sibi uolūt el-
 se clementem et p̄ium. **Vnde** seneca
 in epistola. xliij. dicit sic. Cū inferio-
 ri uiuas quēadmodū sup̄iorē teuz
 uiuere uelis. **Et** quotiēs tibi in men-
 tem uenerit qd̄ tibi liceat in seruū

totiens tibi ueniet in mentē tantū-
 dem in te dño tuo licere. **Forte** dicis
Ego nullum habeo dominū. forsitan
 inquit habebis. **Nescis** enī qua eta-
 te hecuba seruire cepit. qua cretus
 qua darij mater. qua plato. qua dio-
 genes. **Hec** ille. **Sed** cōtra hoc faci-
 unt q̄ raro bona uerba cōtra famulos
 dicunt. **Maledicūt** eis et blsp̄hemāt
 dicendo. fur: meretrix. **Videāt** ille do-
 mine ne eis cōtingat sicut quidā dñe
 q̄ semp̄ habuit iracundiā sup̄ famili-
 am suā et nunq̄ boni animi fuit. et
 quā eius ancilla demoniacam crede-
 bat. **Que** accipiens herbas benedi-
 ctas eaz cepit arcuire et fumigauit
 eā dicendo aliq̄d sub silētio murmū-
 rando. **Quod** auz dñā uideret: q̄ fuit
 quid faceret. **Respōdit** se demonem
 uelle fugare: q̄ eam ad iracundiā p̄-
 uocaret. **At** illa subridendo dixit. **Ve-**
ni nunc et p̄mitto tibi qz nec tibi nec
 alicui irascer vnq̄. **Que** postea mi-
 tis et iocunda facta est. **Isti** certe nō
 attendunt qz omnes fumus fratres
 et vnus dominus. et vno sanguine
 redempti: et eandem possessuri heredi-
 tatem. **Igitur** dominus uel domina
 nō debet sp̄nere famulū uel famulā
 qz fortassis meliores aliquando fūt
 coram deo. quia aliquando famulus
 est humilis: et dominus est superbo
 et seruus castus: et dominus luxurio-
 sus uel ebriofus. et sic similiter anz-
 illa. **Item** dominus nūq̄ debet diabo-
 lum nominare dicendo. **Vade** in no-
 mine diaboli uel fac hoc. **Quia** dicit
 greg. li. iij. dy alogonū qz quidam

nomine stephanus veniens de itinere
 reuocavit famulum dicens. **Veni dia-**
bole discaltia me. Ad cuius vocem mox
 ceperunt corrigia calciorum dissolui ut
 apte constaret quod qui noxiatus fuisset
 adesse constaret. **Quod dominus** videns vehe-
 menter exprobat dicens. **Recede: non te**
sed famulum meum reuocavi. Et sic recessit.
Tercio debent eos corrigere si delin-
 quunt. quia ipsi tenent reddere rationem in
 extremo iudicio si non ieiunent vel orent
 vel festiuant. **Unde** augustinus in epistola ad co-
 mitem. **Queso** inquit mi frater omni-
 bus tibi subiectis a maiori usque ad
 minimam amorem et dulcedinem regni ce-
 lestis. timorem et amaritudinem pene-
 gebenalis annuncies. et de eorum salute
 sollicitus. et vigil existas. quia de omnibus
 quae in domo tua sunt rationem domino red-
 des. **Suade** ergo eis ut caueant a su-
 perbia. detractione et ebrietate. Ira
 et luxuria. furto et perurio. **Hec** au-
 gustinus. **Ergo** maxime peccant illi
 domestici qui habent familiam iacentem in
 publica fornicatione et non impediunt
 aut corrigunt. ut aliquae ancillae. quae lo-
 cant se faciunt pactum quod habent aliquos
 bonos socios eas sequentes. quod nolunt
 imire pactum nisi hoc admittant. **Et** ta-
 les non debent aducere. **Quarto** pre-
 mium solutionem. **Leuitici** xix. **Non** mo-
 rabis opus mercenarii apud te usque
 mane. **Unde** thobias docuit filium suum
 thobie. **iii. c.** **Quicumque** tibi aliquid o-
 peratus fuerit. statim ei mercedem re-
 stitue. et merces mercenarii tui non
 manebit apud te usque mane. **Quod** ta-
 men multi iniusti domini faciunt quod mercedem
 debitam certo tempore non solvunt. et sic fa-

mulos suos furari compellunt. **Et** si aliquis
 perdidit imponit famulis et ancillis
 et illud eis in pretio defalcant. **Que** mer-
 cedis intentio indebita est peccatum
 clamans in celum. **Iuxta** illud **Jacobi**
v. **Merces** operariorum vestrorum quae mel-
 fuerunt segetes vestras quae defraudata
 est a vobis clamat. et clamor eorum
 venit ad aures domini sabaoth. **Qui**
to tenetur eis dare bona. **Ideo** dicit
 extra de re et re. c. magne. **Que** a
 maioribus fuit de facili trahuntur a
 subditis in exemplum. **Sed** de illis qui
 potius familie et subditis suis sunt
 causa ruine quam forma virtutum. **De** qui-
 bus **gregorius** et ponitur. **xi. q. iij.**
preceptum. **Tot** moribus digni sunt
 quot exempla prauitatis in posterum
 relinquunt. **Tamen** prudens pater fa-
 milias non debet multum turbari. si
 aliqui de familia sunt mali. dummodo
 sunt sanabiles prout **augustinus** po-
 nit ad **vincentium donatistam** et po-
 nitur. **xlviij. di. c. quantum.** **Licet** vigi-
 let disciplina domus mee. homo sum
 et inter homines vivo. nec mihi ar-
 rogare audeo quod domus mea melior
 sit quam archa noe. **Vbi** inter octo ho-
 mines unus reprobus inuentus est
 scilicet **cham.** **Aut** melior quam domus **ab-**
rahe. **an** dictum est. **Ei**ce ancillam
 et filium eius **Genes. xix.** **Aut** melior
 sit quam domus **ysaac.** **an** de duobus ge-
 minis dicit. **malachie** primo. **Jacob**
dilexi: **esau** autem odio habui. **Hec**
augustinus. **Si** autem sunt insana-
 biles eiciendi sunt de domo prout scri-
 bit **Jeronimus** et ponitur. **xxiiij. que-**
stione **scda. capitulo.** **Reseruae** sunt

putrisse carnes et scabiosa ouis a caulis repellenda est ne pecora corrumpantur. Sexto fame conseruatione. quia nemo debet familiam suam demigrare in famam. sicut quidam faciunt scandalizantes familiam suam. Quarto modo dicitur seruus ex morali humilitate et bona operatione. De quo Iohannis. xv. Jam non dicam vos seruos. sed amicos. Talis est seruitus: quoniam quis deo seruit. cui seruire regnare est. Ideo sancti viri glorabantur se vocari seruos dei. Nam legitur in vita sancti gregori papae: et idem recitat martinus in cronica quod primus papa qui se scripsit seruum seruorum dei fuit beatus gregorius qui ex magna humilitate vocauit se seruum seruorum dei. Et beata virgo se vocauit ancillam domini. ut patet luce primo. Et paulus apostolus in epistola sua se seruum christi vocauit dicens. Paulus seruus christi etc. Sic dauid psalmus. cxviii. Seruus tuus sum ego. Et alibi. Ego seruus tuus: et filius ancille tue. Tales serui sunt omnes cultui diuino imicipati. Sed quidam seruiunt peccatis et diabolo de quibus Iohannis. viii. Qui facit peccatum: seruus est peccati. Vnde augustinus. li. iiii. de ciuitate dei. Bonus inquit si seruit liber est. in alius autem si regnat seruus est nec vnus horum. sed quod grauius est tot dominorum quot videtur. Alius enim libidini. alius auaricie. alius ambitioni. Nec seruitus peccatorum est. omnium finis. quia multi reges et domini qui alij hominibus dominantur tali seruituti subijciunt. Iohannes dixit diogenes philosophus alexandro regi. quod ipse alexander esset seruus seruorum eius pro eo quod peccata que

fuerunt sub diogene erant homini alexandro. Prout hec leguntur in libro de moribus et vita philosophorum. Non enim illis vitis sed omnipotenti deo seruiendum est. Cui seruire tutissimum est. Sed quidam seruiunt ei ex timore serui ut sunt illi qui timent penas eterne damnationis. et sic bonum faciunt. Et hi licet penas damnatorum euadant. attamen plenam retributionem non inuenient. Ideo dicit augustinus libro secundo contra pelagium. Qui timore pene et non amore iusticie bonum facit: adhuc penitus a malo non recessit quia illud non facit in corde quod fieri videtur in opere. Et homo mallet bonum non facere si posset impunitus transire. Quot sunt tales quod si infernus non esset: nunquam bonum facerent. Recitat beatus gregorius in libro secundo dialogorum quod erat quidam monachus nomine sed non re. cui mirum graue erat si quis sibi pro salute aliquid loqueretur. Non solum autem non bona facere. sed nec poterat audire. Hic cum in extremis esset positus conuenerunt fratres ut egressum illius anime orando protegeret. Tunc repente cepit eiusdem fratribus clamare. Redite: redite. Ecce datus sum draconem ad deuorandum qui propter vestram presentiam me non potest deglutire. Caput meum iam ore absorbit: date locum ne amplius me cruciet. Tunc fratres dixerunt. Signa te signo crucis. Runt. Non possum. Tunc fratres prostrati super terram cum lacrimis ceperunt pro redemptione illius vehementer exorare. Et subito cepit magis vocibus

clamare dicens. Gratias ago deo quod
 draco vestris oronibus expulsus est.
 Item narrat beda in gestis anglo-
 rum quod tempore constantini iunioris quidam
 miles valde dissolutus defunctus est.
 circa annos domini octingentos. vi. Qui
 postmodum vite restitutus et penitus ter-
 ritus quas viderat fugit ad herennium
 fecit quoque cellam circa quoddam fluvium
 In quo vestibus indutus sepius laua-
 batur permittens vestimenta sic ad car-
 nem congelare. Postea vero balneum
 calidissimum intrauit et sic continuavit
 illud usque ad mortem. Et cum super isto a-
 videntibus argueretur. Runt. Si vidissetis
 quod ego vidi: eadem et maiora mecum
 faceretis. Secundo quidam serviant
 deo propter modum scilicet ut bene sit
 eis in presenti vita. Iste servitus secundum
 Crisostomum non est perfecta. Et ponit exem-
 plum de illis qui alicui regi servant.
 non quod regem diligunt: sed quod nativa
 sua expectant. Tercio quidam deo ser-
 vant propter suam infinitam et essentia-
 lem bonitatem ut si non esset celum res-
 tributio nec infernus dampnationis
 adhuc deo servirent et mandata
 sua timore filiali custodirent. Quod
 nobis tribuere dignetur qui vivit et
 regnat.

Quinti sunt qui peccant contra
 istud preceptum: et sunt illi
 qui debitum honorem subtra-
 hunt gubernatoribus repu-
 blicae. ut sunt consules et praesules. di-
 cit aristoteles in v. ethicorum quod princeps
 est custos iusti. Ideo alteri laborat.
 Sequitur. Merces autem danda est prin-
 cipi. Hec autem est honor et gloria. Qui-
 bus autem non sufficiunt haec efficiunt ty-

ranni. quod imbiat lucris pro phas et ne-
 phas. Sunt ergo honorandi quod est
 magnum meritum bene regere rem
 publicam. Quia magnum meriti est be-
 ne seipsum maius meritum est bene
 regere bonum commune. Et non hono-
 rantes faciunt contra illud primum petri se-
 cundo. Deum time. regem honora-
 te. id est rectorem reipublice. Ratio hu-
 ius est. quia omnis potestas a domi-
 no deo est. Et qui resistit potestati. deo
 resistit. Ad romanos. xiiij. Ergo qui
 inhonorat principem aut rectorem rei-
 publicae: inhonorat deum cuius vice
 ille gerit in terra. Et talis honor con-
 sistit in quinque scilicet. Assurgere venie-
 ti. Assistere sedenti. Inclinare se tran-
 eunti. Genuflectere praesidenti. Inces-
 dentem sequi. Ad hoc exequendum
 inducunt nos tria. scilicet scriptura. ut
 saluator noster luce nono. assurge-
 re docuit et honorare maiores in
 vivis. Dicens. Cum invitatus fueris ad
 nuptias non recubas in primo loco ne
 forte honoratiores te sit invitatus. et tunc
 veniens qui te et illum invitavit di-
 cat tibi: da huic locum tuum. Unde ad ro-
 manos. xiiij. Reddite omnibus debi-
 ta cui tributum tributum: cui honorem ho-
 norem. Ideo illis talis honor debetur
 propter gubernandi et regendi gradum
 quem habent. Ad hebraeos. viij. Obedite pro-
 positivis viris et subiaccete eis. propter
 potestatem cohercedi quam habet debe-
 tur eis timor. Time. eum qui habet
 potestatem mittendi vos in gehennam.
 Luc. xiiij. Tercio propter partem laboris quem
 a subditis tolerant debetur eis mune-
 rum largitio. Iohannes dicit apostolus ubi super

Rebbitur omnibus debita Cui tributum tributum. Cui redigal redigal. Cui honores honore. Secundo ad hoc inducunt canonica iura. Vñ in canone. xiiij. q. vltia. c. Est ordo qd hoc est iusticia qd minor seruiat maiori et p̄mū locum ei dat in sedendo. Ideo dicit extra de emunitate eccle. c. aduersus. Qui alteri succedit in onere debet ei succedere in honore. Idem dicit ex de pignori. c. ex lris. Notandum qd tercio politicoꝝ distinguit aristoteles sex genera p̄ncipatuū quibꝫ honor paternꝫ debet quis diuersimode. Primum genꝫ vocat monarchia et est p̄ncipatus vnus q̄ intendit bonum comune et oim̄ ciuū s̄m̄ suū statum. Talis omni honore dignus est et iste est optimꝫ p̄ncipatus. vt ptz vij. q. i. c. In apibꝫ est vnus p̄ncepsꝫ grues vnā sequūt ordine l̄rato. Roma adita simul duos reges habere nō potuit q̄. Idem ptz in mūdo. vbi oia ab vno gubernāt. Ideo dicit aristoteles. xij. metha. qd est vnus p̄nceps. Idem ptz in hūana natura. vbi oia mēbra ab vna regunt aīa. Idem p̄bat magister egidiꝫ li. iij. de regimine p̄ncipū. pte. ij. c. iij. volēs qd in de sequit̄ pax et trāquillitas inter ciues. si plures sequit̄ discordia nisi illi plures fuerint vniti in vno. Secundo inde sequit̄ potentia et fortitudo ciuitatis. qd dicit in li. de causis. qd virtus vnita est maior seīpa disp̄sa. Si multi traherēt nauē vnus traheret alter retraheret. nauis non moueret. Si aut̄ in vno simul traherēt sequit̄ motio nauis. Sic si tota ciui-

lis potentia q̄ est in pluribus p̄ncipantibus cōgregaret̄ in vno p̄ncipue. efficacior esset iste p̄nceps. Sed qui vult recte et iuste regere debet esse primo scientia illustratus. Proverbiorum. xx. Rex sapiēs stabilimētus est populi. Ideo dicit aristoteles primo rethoricoꝝ. Felix est ciuitas cuiꝫ p̄hi sūt p̄hides. Et boetius. i. de consola. p̄sa. iij. Tu hanc sententiā platonis ore sanxisti beatas fore respublicas. si eas vel studiosi sapiētie regerēt. vel earū rectores studere sapiētie cōtigisset. Vñ quidam rex romanorū scribit quidā regi fr̄acoꝝ. Rex illiteratus est quasi afinꝫ coronatꝫ. Secundo debet esse p̄tate mēsuratꝫ. Idem dicit ecclesiastes. x. Ve terre cuius rex puer est. et cuiꝫ p̄ncipes mane comedūt. Beata terra. cuius rex nobilis est et cuiꝫ p̄ncipes rescunt in tpe suo. Nam dicit laureatus poeta franciscus petrarca li. i. de re. vt. fortu. c. xc. Nō cultus exterior sed interior habitus et mēs regia regem facit. Alexandri p̄ncipis dictū fuit Impiū in virtute et decore existere. Vñ in li. de vita et moribꝫ phorum De solone legit̄ dictū. Populi inq̄t rector prius se q̄z populū rectificare debet. Alioquin erit vt ille qui vmbriam curuam prius rectificare conatur q̄z virgam curuam vmbriam faciens. Si ergo ebrius est. quomodo potest alios ab ebrietate cōpescere. que est magis piculosa ī p̄ncipibꝫ q̄z alijs. Cuius exemplum ptz in boferne inebriato q̄ fuit a Judith occisus. Herodes inebriatꝫ iuramētū

temerarium fecit. **Marci. vi.** Noe de
 risus. **genesi. ix.** Tercio debet esse po-
 testate solidatus vt puniat malefi-
 cia. **Vnde et pomif. xxiiij. q. v. c.** Regū
 p̄rium est facere iudiciū et iusticiā
 et liberare de manibz vi oppressos.
 peregrinos. pupillos et viduas: q̄ fa-
 cilis opprimunt a potētibz. Tales
 opprimētes debent plectere p iusticiā
 am. **vt ptz. xxiiij. q. v. c.** Rex dz furta
 cohibere: adulteria punire. impios de
 terra p̄dere. paridas et pueros non
 finire viuere. **Quarto** debet esse iusti-
 cia decoratus: qz sine tali iusticia res
 publica stare nō p̄t. **Sapie. i.** Dilige
 iusticiā vos q̄ iudicatis terram.
Itē aug⁹ li. iiij. de ciui. dei. c. iiij. Res-
 mota inqt iusticia qd sunt regna ni-
 si magna latrocinia. **Vñ Jeronim⁹**
 et pomif. **xxiiij. q. v. c.** Regnū. vbi di-
 cit. **Iusticia regis est deū timere et p**
 oia in eo cōfidere: fidemqz catholicaz
 habere: ecclesias quoqz defendere ac
 eorū ministros venerari. **Cui⁹ exem-**
 plū patz in theodosio impatore sicut
 legit in historia triptita li. ix. **Qz cū**
 apud thessalonicam ciuitatē quida;
 iuuenes fuissent lapidati. **Indigna-**
 tus theodosi⁹. om̄s passi in intermi-
 iussit. **Vbi septē millia sunt occisi nō**
 p̄cedente iudicio. **Cū autē ambrosius**
 audisset hāc cladem. et p̄nceps venis-
 set mediolanū in templū occurrens
 ei beatus ambrosi⁹ ip̄m rephendens
 dixit q̄ indign⁹ esset sacri templi li-
 mina calcare. nec illud deberet intraē
 p̄pter necem. **Et dixit impatori.** Re-
 cede nephāde et suscipe vinculū q̄ te
 ligauit oim̄ dñs. **His** auditis obe-

diuit impator genies et dicēs ad am-
 brosiū. **Tuū est medicamētū impo-**
 nere: meū est patientē sustinē. **Et** auz
 allegasset dauid adulterū et bonniā
 dā: **Rñt ambrosi⁹. Secutus est er-**
 rātē sequē et penitētē. **Et cū excoicatio-**
 nē sustinisset p octo mēses. eū abs-
 soluit. et fecit euz scribere decretū q̄
 nūq̄ exsequeret sententia impatoris
 nisi post triginta dies. **Hoc factō im-**
 perator ecclesiā reingredif. **Itēz nō**
 debet iniquos exaltare et bonos dep̄-
 mere. blanditores et adultores nō
 audire. **Iniustos sup regni negocia**
 nō cōstituere: filios nō sine impios a-
 gere: viduas et pupillos defendere.
 exēplo egregij impatoris trapami
 q̄ audiuit viduā ad eū clamantē et
 iusticiā petentē de his q̄ innocētē ei⁹
 filiū occiderāt. **Qui cū equū ascēdissz**
Rñt. Ego faciā tibi iusticiā cū redie-
 ro. **Respōdit mulier.** Et si nō rediens
 ait rex. **Tūc** successoz meus faciet. **Et**
 illa. **Quid** p̄derit tibi si alius bene-
 fecerit. **Tu** mihi debitor es. **fm ope-**
 ra mercedē recepturus. **Te** nō libera-
 bit iusticia aliena. **Quibz** verbis mo-
 tus impator de equo descēdit et cau-
 sam examinauit. **De** his oibus dicit
 aug⁹ li. v. de ciui. dei. c. xxiiij. dicens.
Neqz nos xp̄ianos quosdā impato-
 res iō felices dicim⁹. qz diuiti⁹ impa-
 rūt vel impantes filios morte placā-
 ta reliquerūt vel hostes reipublice to-
 muerūt. **De q̄** ibidē. **Hec** et alia qdā
 cultores demonū accipe meruerunt.
Sequit ibidem. **Hec** felices iō di-
 cimus si iusti ip̄arant. si int̄ linguas
 sublimiter salutantiū nō extollunt

et se homines esse meminere. si sua
potestate ad dei cultum maxime di-
latandū maiestati eius famulatum
faciūt. **S**i deū timent diligūt. colūt.
Si plus amant illud regnū vbi nō
timent habere cōsortez. **S**i ppter re-
gnū celeste corpus exponūt. **H**ec au-
gustinus. **S**ecundū genus pncipa-
tus vocat tyrānia. et est precedenti
preāse contraria. et pessimus pncipa-
tus. **D**e quo dicit puerbiorū. xxix.
Cum impij sumpserint pncipatum
gemit populus. **P**rouerb. xxviii. **R**e-
gnātibz impijs ruine hōim. vñ frā-
ciscus petracha li. ij. de re. vt. fortis
c. xxxvii. **E**t quotiēs inqt digni di-
gnissimis pferunt et quotiēs indig-
ni indignissimos iudicāt. alienaz
seuērior. suarū qsqz fauorabilis re-
rum iudex. **M**ulti se indignos dicūt
pauci credūt. **H**ec ille. **T**alis sūm a-
ristotile. v. politicoz studet pmo ex-
cellētes in suo pncipatu pmerere. qz
tales estimāt posse se insurgere tra-
se. **V**ñ poeta. **A**sperus nihil est hu-
mili dū surgit in altū. **C**uncta ferit
dum cūcta timet. dūz feriet omnes.
Et se posse putat nec bestia terrozvl-
la est. **Q**uñ suū rabiem in terga libe-
ra furentis **I**deo dicit puerbioz. iij.
Per tria mouet tera. et quartū non
potest sustinere. **P**er seruū cū regna-
uerit. **P**er stultū cum saturatus fue-
rit cibo. **P**er odiosam mulierē cum i-
matrimoniu fuerit assumpta. **E**t per
ancillā cum heres fuerit dñe sue. **T**a-
les cū pncipatū fuerint assecute. non
pmittēt aliquē secum viuere **T**estā-
te aristotile. v. ethicoz. ex dictis ba-

antijs. **P**ncipatus virum ostendit.
Quia malus dum habuerit posse o-
stendit maliciā suam: qd est valde
stultum. testante boetio li. ij. de cōso.
psa. v. **Q**uid est inqt qd in altū qd-
qz facere posset qd sustinere ab alio
nō posset ipse. **B**uñdem accipim?
necare solitū hospites ab hercule ho-
spite fuisse mactatū. **R**egul? picres
penorū bello captus in vincula cōies-
cerat: sed mox ipse victorū catenis
manus prebuit. **S**ic etiā nero fuit
ocisus qui multos senatores occide-
rat dicente boetio li. ij. psal. **N**oum?
quantas ruinas dedit vrbe flāma
ta. patribzqz cōsis fratregz quondā
ferens interēpto maduit cruore ma-
tris effuso **S**ecundo tyrannus cona-
tur sapiētes destruere. qz vellet eos
omnes esse ignorātes sue malicie ne-
scirent pplm cōtare cōtra ipm. **T**er-
cio amicitias hōim destruere. vt inf-
se ligantes ipm facere pmittāt quic-
qd vult **Q**uarto. regna bello pcurat
Iō dubitat aristotiles. iij. politicoz
An sit melius habere reges p electō-
nem aut p hereditariā successionem
Rūdent doctores qz p se loquēdo me-
lius est cōtinuare regnū p electionēz
vt patet in papatu et imperio. **P**a-
pa per cardinales. et imperator per
suos electores ad hoc ordinatos vt
patet de elec. et elect. potest. ca. vñ-
neris. **R**atio huius est. quia cōtingit
successorem esse malum aut tyran-
nūm vel fatuū. **S**ed per accidens me-
lius est in casu cōtinuare regnum p
successionē hereditariam ppter mul-
tas rōnes. **P**rimo ppter discordiam

eligentium. p̄pter quam multa mala
fiunt in p̄tibus istis. Vnde magister
egidi⁹ li. iij. de regimine p̄ncipū ad-
ducat ad p̄positum tres rōnes. P̄ris-
ma qz peiores sūt mores illorū qui
nup̄ facti sunt diuites q̄ q̄ fuerūt di-
uites ab antiquo. Cuius exemplum
patuit in filio cuiusdā carbonarij q̄
p̄pter discordiā eligentū fuerat ele-
ctus in regē cuiusdā cōitatis. Venēs
aut̄ pater et videns filiū suū in rega-
lib⁹ insignijs. interrogauit filiū an
ip̄m cognosceret. R̄nt̄ filius. Pater
nō agnosco meip̄m quō debere te co-
gnoscere. Secūdo qz oueniētiores
mores ad regendū didicerūt filij re-
gentū. Tercio merita p̄ntū talibus
inducunt quādā necessitate benefaci-
endi ne filius videat̄ degenerans a
p̄ntibus. Quarto qz p̄ diutinā cōsue-
tudinē populus filijs libentius obe-
dit et tales q̄uis mali sunt adhuc
debetur eis honor. qz talis q̄libz ge-
rit vicem dei. Tō deus in ip̄o honora-
tur. Secūdo qz est p̄sona publica.
Tō in eo honorat̄ cōitas vel ciuitas.
Tercū gen⁹ p̄ncipatus ē aristocra-
tia. i. p̄ncipat⁹ bonorū vbi pauci re-
gūt bonivū etiā inoleuit qz tales ro-
me regētes dicebāt̄ optimates quasi
optimi p̄ cōitate existētes. Etiā voca-
bant̄ patres cōscripti. qz noia illoz
fuerūt scripta literis aureis. Etiā vo-
cabāt̄ senatores a semio vel senectu-
te. qz romulus in p̄ncipio sui regni
elegit centū viros: q̄rū cōsilio oia a-
geret. Tales p̄mo debent esse senes
qz dicit̄ Job. ca. xij. In senibus est

sapiētia: et in longo tpe prudentia.
Tō roboā p̄didit decem tribu. qz au-
diuit cōsilia iuuenū. Vñ valerius li.
vi. c. ij. dicit̄ de illo q̄ r̄nt̄ minanti q̄
habuit multos gladios. R̄nt̄ alius
et ego habeo multos annos. Tō pre-
cepit dñs moyse vocare seniores ad
cōsiliū. Num. xi. et Exod. iij. qz s̄m tu-
liū. ij. rethorice. Cōsiliū est examina-
darū gubernādarūqz rerū subtilis
animi p̄sp̄ctus. Secūdo cōsiliū d̄z
esse sapientū et literatorū. Tō t̄tobi-
as vocit̄ filiū suū. c. iij. dicens. Con-
siliū a sapiēte require. Tō dicit̄ boe-
tius. i. de cōsol. p̄sa. iij. Tu hāc sen-
tētiā platois ore s̄axisti. beatas fore
respublicas si eas vel studiosi sapiē-
tie regerēt vel eorū rectores studere
sapiētie cōtigisset. Nō v̄nius sapien-
tis sed multorū sapientū. Prouer-
ij. Salus p̄p̄li vbi multa cōsilia. qz
q̄ duo vel tres inuenire nō p̄nt: hoc
faciūt decem vel viginti. Ideo non de-
bent in̄iti proprio capiti: sed senten-
tias aliorum audire. Grauius peccāt
ergo illi qui dant cōsilia mala p̄ri-
cipibus et dominis ad incendia. ras-
pimas aut guerras. Aut communita-
tibus de quo cōmunitas finaliter de-
pauperetur. Cuius exemplum poni-
tur in speculo historiali li. vicefimo
quinto. capitulo. xlix. De karolo mā-
gno dicenti de seipso. Ego karolus
imperator dono dei rex germanorū
et patricius romanorum atqz impe-
rator francorum. sacra nocte diei do-
minice post celebrationez nocturna-
rum horarum. diuinum officium dū

dū irem̄ repensare vt vellem sompnū capere. venit ad me vox terribiliter sonans. karole exiet a te modo spūs tuus in hōra nō modica. **S**tatimqz fui raptus in spū. et q̄ me sustulit erat candidissim⁹. tenēs in manu sua glomerē lineā clarissimū iubar luminis emittētes sicut solēt comete facē qn̄ apparent. **C**epitqz illū dissoluere et dixit ad me. **A**cāpe glomeris mīcantis filū et liga in nodo firmiter ī pollice tue manus dextre. qz p̄ illum ducens in labyrinthas infernorū penas. **H**oc dicto. **P**recessit me velociter distorquēs filū luciflui glomeris. duxitqz me in pfundissimas valles igneas q̄ erant plene puteis ardētibus pice et sulphure. plumbo. cera et adipe. **E**t inueni pōtiffices patris mei et auūculorū meorū. **Q**uos cum pauēs interrogarē. cur tam graua paterent̄ tormēta. **R**nderūt. **F**uim⁹ ep̄i patris tui et auorū tuorū. **E**t dū debuimus illos et pplm̄ eorū de pace et concordia admonere. seminauim⁹ discordias. et fuim⁹ intētores malorum. **I**deo nūc incendimur in his tartareis supplicijis et nos et alij hōs inuidioz et rapinarum amatores. **H**oc etiā tui ep̄i et satellites veniēt q̄ idē faciūt. **D**e quib⁹ ibidē. **D**einde traxit me sup̄ montes igneos de q̄b⁹ oriebant̄ paludes et flumina feruentia et oia metalloz genera bulientia vbi reppi inumeras aias hōminū et p̄ncipū patris mei et fratrū meorū p̄cipitatas. **A**lios vsqz ad capillos alios vsqz ad mentū. alios vsqz ad vmbilicū. et clamauerūt ad me ciū

lando. **D**ū diximus. alter alterū adiūuimus tecū et cum patre tuo et fratribus tuis. **S**cere prelia et homicidia et rapinas p̄ cupiditate terrena. **I**deo in ista bulientia flumina et metallorū diuersa genera tormētur. **E**t dū adhuc timidus accēdere: audiui retro me aias clamare. **P**otētes potēter tormēta patiēt̄. **E**t respexi et vidi sup̄ ripas fluminis bulientis fornaces piceas et sulphureas plenas magis draconib⁹ et scorpiomb⁹ et serpentib⁹ diuersi generis. **V**bi etiā vidi aliqs patris mei p̄ncipes et fratrū meorū et auūculorū meorū dicentes mihi. **H**eu nobis karole vides ne q̄ graua habemus tormēta p̄pter nostrā maliciā et supbiā et malacilia q̄ regibus nostris et tibi dedim⁹ p̄pter cupiditatē. **C**ūqz dolēdo ingemiscerē: accurrūt ad me dracones apertis faucibus plenis igne sulphureo et pice volentes me inglutire. **A**t ductor me⁹ triplicauit sup̄ me filum. a cuius claritatis radijs sup̄ata sunt ora eorum ignea. **V**idit etiā patrē suum lotowiciam in quo dā dolio pleno fermentis aque et multa alia que nimis longum esset enarrare. **I**sta deberent attendere mali consiliarij cōmunitatum. dominorum et principum. qui eos instigant ad infinita mala. **S**icut ergo consiliarij si sint boni sunt reipublice vtilissimi: sic et cōuerso si sunt mali. sunt p̄nciosissimi scilicet quando habent zelum p̄ cōmodo suo priuato et personali. nō pro bono cōmuni. quando sunt corrupti cupiditate et receptōe munerū

quando nimis dissimulat dicere veritatem: quando odio vel amore regulantur vel inuidia: tunc consulendo principem destrunt. Talis fuit ille consiliator aman. qui simplicitatem nobilissimi principis regis assueri et innocentiam ad nequandam crudelitatem induxit. ut patet bester. xij. De quibus dicit alexander poeta. Pestis adulandi. bibulis studiosa potestum. Auribus instillans: anime letale venenum. Huic aule vicio tanta est concessa potestas. Ut rex dominis: humanas subtrahat aures. De quolibet potest dici illud actu. xij. quod dixit paulus elyme mago. O plene omni solo et omni fallacia fili diaboli. inimice omnis iusticie non desinis subuere vias domini rectas Et nunc ecce manus domini super te. et eris cecus non videntem solem usque ad tempus Et confestim cecidit in eum caligo et tenebre: et circuiens que rebat qui ei manum daret. Tunc proconsul credidit. Tercio debent esse de numero bonorum scilicet iustorum quia dicitur Job quinto. Consilia prauorum deus dissipat. Vnde ambrosius in libro de officiis. Quomodo potest quis facere utile consiliu nisi habeat iusticiam: et quomodo putabo eum idoneum ut det mihi consilium qui non dat sibi. Ideo recitat augustinus libro quinto de ciuitate dei. c. xij. ex sententia cathonis dicentis. Nolite existimare maiores vestros armis rem publicam ex parua magnam fecisse Hoc si ita esset. multo pulcherrimam eam nos haberemus. quippe socioru

atque ciuium et preterea armorum et equorum maior copia est nobis. Sed alia fuerunt que illos magnos fecerunt que nobis nulla sunt. domi scilicet industria. foris. imperium iustum. animus in consulendo liber. neque delicto neque libidini obnoxius Pro his nos habemus luxuriam atque auariciam. Publice egestatem. priuam opulentiam. Laudamus diuicias. sequimur mercedem. Inter bonos et malos discrimen nullum. Omnia virtutis premia ambitio possidet. Hec ille. Ut patet per exemplum de karolo in particula precedenti. Quarto debent esse de numero veridicorum. Non enim debent dicere placentiam et adulationem potentibus in consilio. Ideo Ietro docuit moysen Exodi deimo octauo dicens. Prouide de omni plebe viros potentes et timentes deum in quibus sit veritas scilicet vite. iusticie. et doctrine. Ideo bilingues et adulatores debent excludi. Sunder we nu t we tungen in sinem munde haed: de is nu in der wisen raed. Sequitur ibidem Qui oderit auariciam. quia homines cupidi defacili flectuntur a iusticia. Et ex illis constitue tribunos centuriones. et quinquagenarios. Quinto debet esse de numero secretariorum maxime ubi sit consilium de bono communi. ne impediatur. Ideo dicitur consilium a con et fileo files filere. quia debent simul filere secreta consilij. puerbiorum. ij. Qui fidelis est: zelat amici consiliu. non ergo sunt boni et fideles qui reuelant vponibus

fuis secreta filij sui nec sunt fideles
qui dicunt aduersarijs. Ego non facio
tibi hoc in consilio nostro: sed ille. Qua-
liter isti obseruant sua iuramenta: vi-
deant ipsi. Ergo a consilio debent ex-
cludi pueri et mulieres que filere non
possunt. Unde recitat macrobius in li-
bro de sompno scipionis. Quod puer quidam
romanus papirius nomine patri iunctus
intrauit semel senatum romanorum.
Vbi quoddam secretissimum habitum
est consilium quod non licebat alicui re-
uelare sub pena capitis. Cumque papirius
domum redisset et mater interro-
garet unde veniret et quo esset. Redit
puer se interfuisse consilio senatorum
cum patre. At illa. Que et qualia es-
gerunt patres in senatu? Cui ille. Non
est licitum dicere sub pena capitis.
Mulier audior audiendi secretum si-
lentium pueri: modo precibus modo
minis animam pueri in diuersa decli-
nare studuit. Cumque illa feminis puero-
minibus esset molesta. leuis medicus
consilium accepit ut penam effugeret
et secretum teneret. Actum est in sena-
tu inquit utrum melius sit ut unus vir-
duas habeat uxores an quod una plu-
ribus nupta sit. Dum hec illa audis-
set statim in secreto ad certas ma-
stronas retulit. et intem factum est ut
romane femine postera die ad sena-
tum confluerent orantes ut una potius
duobus nupta fieret quam vni due. Se-
natores vero quoniam esset ista mulierum
intemperies. et quid sibi hec postula-
tio vellet. mirabantur. Tunc puer in-
trauit senatum: ordinem rei pandit. Et
senatores multum emendauerunt

ingenium pueri: et statuerunt ut nul-
lus puer in posterum senatum intra-
ret preter istum papirium. Sexto non
debent subterfugere veritatem propter me-
tum maiorum. quod animus debet esse in-
consulto liber ut dicit augustinus. libro. v. de ci-
uitate dei. c. xij. quod inferiores metu su-
periorum non debent subterfugere veritatem.
Ideo olim ceperunt consilium a minori-
bus. ne minores metu superiorum tace-
rent veritatem. Tales consiliarii sunt
tanquam patres et gubernatores repu-
blice honorandi. quia dicit tullius in li-
bro de senectute. c. iij. quod dantes con-
siliium in republica plus agunt quam alij.
nam sicut gubernatores in nauibus
quidem sentinam exhauriunt: alij cur-
sunt: alij malum ascendunt. Ille vero
tenens clauam et quietus sedes in pup-
pi multa maiora facit. Non enim viribus
aut velocitate et celeritate magne re-
gerunt. sed consilio auctoritate et scien-
tia. Quartum genus est illi oppositum
et vocatur oligarchia. id est principatus di-
uitum et apud nos communiter dicitur
scabinatus. habens vim regendi ex
antiqua diuitiarum potentia et pares-
tum. Vbi isti regunt. ibi ciuitas depo-
pulatur et pauperes extenuantur et op-
primuntur. Tales multa mala faciunt.
Nam sicut predecessores sunt reipublice
promotores: sic isti sunt communis boni
dilapidatores. Ideo instatur eligantur
ad scabinatum aut consulatum ut
possint esse deuoratores pauperum.
Quibus consilij si futores sint non ven-
dant calopediam. si fabri non vendant
malleos et sic de alijs. quod
fortuna possit mutari. quod est magni

peccatum quū est dilapidator suorū
ppriorū bonorū. **Quantū** peccatum
estimatis q̄ sit q̄ sūt dilapidatores
boni omnibus. **Secūdo** sunt paupm
oppressores vt habeāt vñ laute uiuāt
Cōtra quos dixit dñs quodā loco.
Vidue et pupillo nō nocēbis. **Si** le
seris eos vāferabūt ad me: et ego
exaudiā clamorē eorū. **Patet** ex hoc
q̄ est peccatū clamās in deū. **Ide** pa
tet exodi. iij. **Terādo** sunt arrogātes
et derisores. **Dicūt** em̄. **Si** ipi nō es
sent: omunitas p̄iret. **Tales** sunt simi
les auidā alienato a mēte. q̄ semp
stans sub diuio. nullo mō voluit in
trare tomū nec sedere. **Requisitus** se
mel quare. **Respōdit** q̄ ipse subpor
taret celū. **Si** em̄ ad modicā boram
sederet celū rueret. **Sūt** omnino simi
les babbilio depicto vel sculpto. q̄ in
bumeris et brachijs a facie p̄minēt
totam fabricā cum onerosa fatigati
one se similat supportare. **Tamen** fa
brica eque bene staret si illud ydolu
tolleret. **Ita** est de nonnullis p̄sum
ptuosis sciētia seculi inflatis q̄ repu
tant se totā omunitatē portare sua sa
pientia et discretionē. **Ideo** p̄pter ta
les malos et iniqs gubnatores rei
publice mundus totalit̄ piclitatur.
Narrat flavius in gestis grecorū q̄
cartaginēses q̄ frequent̄ p̄liauerunt
cōtra romanos. cū in bello semel cō
flictū romani sustinerent afuluerūt
deos suos. querentes causam euet̄.
Quorū vnus respondēs monuit vt
post triduū ad eū debito mō redirēt
et quod q̄rerent inuenirēt. **Et** factū
est. cum tercia die cum debita reuerē

tia intrarent templū. duos versus in
fronte templi scriptos aspererūt scz
bos versus. **Ter** tria. trinā senā vn
denāmqz vigenā. **Et** cito p̄cipies
vrbs tua magna ruet. **Sz** nō intel
ligentes versus istos. p̄cipibus a sacri
ficijs afuluerunt deum suū sup expo
sitione primi versus. **Qui** dixit eis.
Cras septies circuite ciuitatē et i frō
te porte oriētalis terciā literā alpha
beti scz. c. inuenietis ter triplicatam
in porta meridionali. sexta literā eti
am triplicatā scz f. in occidentali. vn
decimā similiter ter triplicatā scz. l.
in aq̄lonari porta iterū vicefimā ter
triplicatā scz v. **Popul** itaqz suspē
sus et sperās de p̄missio p̄uentu die
statuto septemis pacis circuitionis
bus inuenerūt in porta p̄ma terciā
literā scz c. ter triplicatā i tribus clau
sulis in hūc qui sequit̄ modū. **Car**
itas castitas cōpassio refrigerēt. **Cē**
sus caro crudelitas incalescūt. **Con**
filiū cōcordia coniūgiū euanescūt. **In** se
cunda porta meridionali inuenerūt
sextā literā scz f. triplicatā in tribus
clausulis. scz **Fortes**. fideles famosi
regnauerūt. **Ficti** falsi fatui sunt fuc
cessores. **Fures** fallaces feminei suc
creuerunt. **In** porta occidentali inue
nerūt l. ter triplicatā. **Lux** veritatis la
tet sub liuore. **Lāus** sanctitatis lan
guet sub labore. **Lex** ciuitatis luget
sub latore. **In** quarta porta aq̄lona
ri filr. v. ter triplicatā in tribus clausu
lis vt sequit̄. **Vxor** voluptas vsus
nūc p̄ualuerūt. **Virtus** vigor et va
lor nūc euiluerūt. **Vsura** vates a va
mitas insonuerūt. **Romani** igif sua

C

scelerā cōgnōscētēs hūmīlīter cōs
reperunt. Quintū genus vocat poli
cia. et est vbi cōitas regit et intēdit
bonū cōmune. Talis pncipatus voca
tur cōitas noie. et est vbi multi et vir
tuosi dñant vt in ptibz italie vbi po
pulus dñat. Ibi em requirunt cōsens
sus totius populi in statutis et legi
bus cōdendis. in potestatibz eligē
dis et in potestatibz corrigēdis. Ta
les debent cōsiliare circa quinqz sm
aristotile. i. rethoricoz. Primo de p
uētus sufficiētia. Expense em faciēde
sūt sm mensurā redditū ne ciues in
collectis grauent. Secūdo de alimē
ti et victualiū abundātia ne ppls pa
tiat famem tpe karistie. Tercio de
ciuitatis custodia. ne sub tyranno ci
uitas veniat puidendū est. Igit de
bent ciuitate custodire intus et extra.
Quarto de ciuiū inuicē cōcordia. Vñ
Iohes in policraticōn li. iij. Sicut
in q̄t atbarede et alij fidicāes cum
multa diligētia pcurāt quō oberran
tes corde cōpescāt viā et eedem vna
nime reddāt sonū. faciūtqz dulciss
mā cōsonantiā cordis nō ruptis sed
tenis. sic pporcionabiliter quāta so
licitudie oportet pncipem et patrē fa
milias moderari. nūc rigore iusticie
nūc remissione clemētie vt subditos
faciat quasi vnanimēs esse in bono.
Quinto de rigida iusticia. Sapientie
p̄mo. Diligite iusticiam vos qui
iudicatis terram. Sextum genus vo
catur democracia et est precedenti op
posita vbi multi regunt sub cōtrarijs
cōditionibus supradictis.

D

Exto dicit aliquis pater
ex t̄pis diuturnitate. Sic
senes et decrepiti dicit pa
tres. De quo ps. Interrog
gā patres tuū et amūcabit tibi: et
maiores tuos. et dicent tibi. Tales
sunt honorādi tāq̄ p̄res. Leuitia. xij.
Corā cano capite cōsurge: et honora
p̄sonā senis. Sapie. iij. Senectus
em venerabilis est. nō diuturna. Sūt
em senes venerādi q̄druplici rōe. scz
p̄pter examē expiētie. p̄pter modera
men insolētie. p̄pter libamē peniten
tie. et p̄pter medicamē icōtinētie. Pri
mo sunt honorādi p̄pter examē expiē
tie. qz senectus est thesaurus sapiē
tie et expiētie Job. xij. c. In senibz
est sapiētia. Ergo vbi defunt senes et
expti: ibi raro vel nūq̄ saluabit cōis
tas. Propter qd dicit. iij. politicorū
Nemo em eligit duces iuuenes eo
q̄ nō cōstat eos esse prudentes. Vñ
in exercitu alexandri nemo nisi sexa
genarius exercitū duxit Eccl̄s. x. Ve
terre cuius rex puer est. Hinc est q̄
nec p̄pter senectutē nec p̄pter decre
pita etatē p̄sbiteri senes dicunt sed
p̄pter sapiētā. di. lxxxiiij. c. porro Vñ
p̄sbiter grece lūe senex interpretat nō
p̄pter etatē s̄ p̄pter sapiētā q̄ in eis d̄
eē. Secūdo sūt honorādi p̄pter modera
mē insolētie: qz boni senes dūt ars
guere iuuenes insolētes. Vñ narrat
valerius li. vi. de qdā sene q̄ p̄lm ros
manū increpans non cōsensit factis
malorum. Et dum a multis arguere
tur quāre esset ausus sic reprehēde
re eos et dicere veritatem. Respōdit.
Due res licentiam mihi prebent. scz

orbis et senectus. Voluit dicere quod ille qui iuuenis aspirat ad ardua: sperat promotiones et officia necesse habet adulari frequenter: sed iste fuit homo senex. Ideo ibi senectus debet audacia. Item senex si habet filios vel filias promouendas licet non pro se tamen propter plerumque frequenter mentitur: vel saltem dissimulat veritatem sed certe in modernis temporibus iuuenes parum curant ut eis obediatur. Similiter illud psalms. iij. Tumultuabit puer contra senem: et ignobilis contra ignobilem. Tercio est veneranda senectus quia est libamen penitentiae. Est enim libamen penitentiae: id est sacrificium: quia se deo sacrificare solet: et debet saltem pro contritione cordis et despectione veteris vite: quia sacrificium deo spiritus contribulatus: cor contritum et humilitatum deus non despicies. Istud sacrificium respertinum est. De quo loquebatur apostolus. i. ad thimothaeum. ij. Ego enim iam desilior: et tempus resolutionis mee instat. Dubitatur: utrum malus senex possit in fine aut in articulo mortis penitere. Videtur quod non: quia dicit augustinus in quodam sermone et allegat a magistro sententiam. li. iij. di. ij. Si vis agere penitentiam quam peccare non potes: peccata te dimittunt: non tu illa. Sequitur. Si securus hic exit nescio penitentiam dare possumus: securitatem non. Item qui scit se moriturum non potest satisfacere: ideo penitet inutiliter. Item secundum canones talibus non est penitentia iniungenda si innotescenda. iij. sententiarum. i. xx. Item in canone. In oppositum est quod quod diu manet in homine

aia tamen est liberi arbitrii. Ergo non. Item luce. xxij. Penitentes misericordiam inueniet. Rursum. quod ad penitentiam utilem duo faciunt scilicet dolor de peccatis: et propositum cauendi de futuris. Et quilibet tyrum romis habes quantumcumque peccauerit quantumcumque sero potest dolere de peccatis: et habere propositum cauendi de futuris. Ideo talis penitentia potest esse: quamuis de ea confidere sit supra modum periculosum. Ideo malus senex potest in articulo mortis penitere: licet hoc accidit valde raro: quia talium penitentia sepius venit ex timore penae non amore iusticie sicut de antiocho dicitur. ij. machab. x. Orabat autem dominum a quo non erat misericordia consecutus. Ad primum dicendum quod peccata dimittunt hominem quantum ad effectum ita quod non potest huiusmodi peccata amplius operari: sed adhuc est in sua potestate affectum peccandi dimittere. Ad secundum quod talis habet propositum satisfaciendi sub conditione si possit. Et hoc sufficit diuine misericordie: quia si homo vult facere quod in se est deus facit quod in eo est quo ad misericordiam: licet penitentia non sit ei imponenda sed innotescenda secundum canones. Utile tamen esset eis penitentiam imponere sub conditione si conualescant. Quarto propter medicamentum incontinencie Sapientie. iij. Etas senectutis vita inmaculata. Unde ambrosius in exameron. Senectus inquit huius in moribus dulcior: in consiliis utilior: in constantia subeundi mortem patior: ad reprimendum libidines fortior. Item ambrosius dicit ad valerium. Erubescat senectus

que se emendare non potest. Non enim
 carnales amonunt: sed morum emenda-
 da est. Ideo dicitur. lxxxvi. di. c. tata.
 Quanto senes sunt mortui viciniores.
 tanto debent esse puriores. Sunt enim
 quidam senes qui volunt quod non sunt adeo
 potentes in ope carnali: sicut fuerunt
 et si non possunt vti operatione vtuntur
 tamen imaginatone turpi atque locutio-
 ne. Ac fabulantur de turpibus eorum prope-
 tratis. Tales sunt in malicijs indura-
 ti. Exemplum in salomone. iij. Reg. xi. v.
 bi dicitur. Cum esset senex: deprauatum
 est cor eius pro mulieres. Tales etiam
 fuerunt illi senes: de quibus daniel. xij.
 Egressa est iniquitas a senioribus: qui
 videbant regem populum. Id homo qui
 vult sancte viuere in senectute debet
 in pace in iuuetute: nec debet nimium
 confidere in sua virtute sed in dei gratia
 dicendo cum propheta. Ne pericias me in
 tpe senectutis. Cuius exemplum patet
 in vitaspatru de illo qui. lx. annos cas-
 te vixerat et tamen in sexagesimo anno
 corruptus obiit. Propter has rationes
 debent senes honorari. Sed contra hoc
 faciunt qui anosos homines deident: quatenus
 in hoc recreatione: quod eis vertit
 in periculum animarum suarum: et grauiter pro ta-
 libus solatijs in futuro punientur. quia
 omnes maledictiones et blasphemias
 quas ille sic provocatus profert: ipsi lu-
 gebunt. Quia dicitur regula iuris. Qui
 occasione dampni dat: dampnum dedisse
 videtur ut patet de iniuriis: et dampni. da. li.
 vi. c. si culpa. Debemus igitur eos ho-
 norare corde: ore: et ope. In corde bo-
 na de ipsis opinatio: quia dicitur. xvij. q. ij.
 c. Diffinim? quod de semibus presumendum est

bonum: quia propter carnalem quam habet est ho-
 norabilis secundum quod dicitur fratris petri. li. ij. de re.
 vt. for. c. lxxxij. Boni senis veneranda
 carnales. Dequitur ibidem. Quis tam cor-
 rupto sensu tamque obliquus potest esse iudicio
 ut non candidorum librorum calatos qui in
 gratum carbonum castas aspice si quis trahit
 formidat? sit digno simile malit esse
 quam coruo. Item ore debemus eos hono-
 rare laudando: commendando quod Item ope-
 re eis assurgendo ut patet leuit. xix.
 Coram cano capite confurge et honora
 personam senis. Sed magister egiz-
 dius li. i. de regimine principum. parte iij.
 recitat sex malas conditiones senum:
 ex dictis aristotelis li. ij. rethoricoz.
 Ne igitur deum offendat dicendum est
 qualiter se debent in his malis condi-
 tionibus habere. Prima conditio senum
 est quod sunt increduli: quia in multis
 experti sunt et sic cognoscunt homines
 in multis mentiri et sic credunt
 omnes alios mentiri et deceptores
 esse. Ideo dicitur secundo rethoricoz
 quod senes multis annis vixerunt et in
 pluribus decepti sunt: propter hanc
 experientiam contingit in pluribus eos
 incredulos esse. Iuvenes in experti
 sunt super malicias hominum: ideo faci-
 liter credunt. Secundo sunt naturali-
 ter suspiciosi. Pueri enim qui multa
 mala non fecerunt: innocentes sunt.
 sua innocentia alios mensurant: et
 omnia referunt in meliorem partem et cre-
 dunt omnes esse bonos. Id dicitur. xxij.
 q. iij. ca. Innocens. Qui innocens est
 semper bene credit et iudicat bene
 de alijs. Senes vero multis annis
 vixerunt et in multis peccauerunt.

peccauerunt. Peccata aliorū mensu-
rant s̄m ea q̄ gesserūt in seip̄is. p̄t
q̄d vt plurimū credūt alios malos
esse et in peiorem p̄tem referūt eorū
opa. Ideo dicit .ij. rethoricoꝝ. Pe-
nes vixerūt multis annis. et esse non
potest quin in multis peccauerūt. Iō
sūt malici suspiciosi: et oīa in deteri⁹
estimant. Sed quō se habere debēt
in illo defectu? R̄nr q̄ sepius debēt
illud dictū xp̄i in mēte reuoluere q̄d
habet luce. vi. Nolite iudicare et nō
iudicabimini. Et dubia in melioꝝ
p̄tem debent interpretari. qz dicit i
regula iuris. Que possunt bono vel
malo aīo fieri: debent in melioꝝ p̄te
int̄pretari. Ideo dicit .xi. q. iij. c. nō
solum. q̄ vterqz reus est q̄ falsum de
alio p̄fert et q̄ crimina aīo credit.
Tercio sūt pusillanimes et timidi.
qz dicit .ij. rethoricoꝝ. Infrigidatio
p̄parat viam formidini. Quarto sūt
cupidi et auari et tenaces. Vñ inno-
centi⁹ in li. de vilitate aditionis hu-
mane. Senex inq̄t tenax et cupidus
tristis et q̄rulosus est. Nā senes res
tpales facili⁹ possunt cōsumere: sed
difficiliter lucrari. Quia ip̄i iam defi-
ciunt in corpe: et nō possunt ampli⁹
laborare. Ideo timent sibi deficere. et
sic parā efficiunt. Vñ aug⁹ in q̄dā
sermone. Cum oīa vicia in sene sene-
scunt: sola auaricia iuuenescit. Aliq̄
enī sunt si centū annis possent vīuere
satis haberēt. nec adhuc volūt aliq̄
imptiri: nec possūt p̄ se cōsumere. Et
fortassis in breui moriunt. et relin-
quunt alicui⁹ diuitias suas. vel here-
dibus q̄ male cōsumūt et eis in mor-

dicō subueniūt. Sed quō se debent
habere in illo defectu? Respondetur
qz debent deo cōfidere. q̄ eos p̄auit a
iuuentute. P̄s. Iacta cogitātū tuū
id̄nō: et ip̄e te enutriet. Quinto sūt
multorū verborum: et de antiquis fa-
ctis loquunt. Vnde Innocenti⁹ in li.
de vilitate aditionis humane. Se-
nex inquit velox est ad loquendum:
tardus ad audiendū. Laudat anti-
quos: spernit modernos: vituperat
p̄sens. cōmēdat preteritū. Nec ille
Quod magis reprehensibile est scz
mala facta defunctorū innouāt et in-
famāt corā iuuenibus q̄ nihil sciūt
de excessibus antiquorum. Et in hoc
graui⁹ peccant infamādo defūctos
q̄ nō possunt se excusare. et iam a deo
iudicati sunt. Et quādoqz se de pecca-
tis et malicijs suis que in iuuentute
sua cōmiserūt iactant et in hoc dele-
ctantur loqui de talibus turpib⁹ fa-
ctis. cogitare et audire. et hoc est si-
gnum qz habent corda impudica et
sunt inueterati dierū malorū. quia
dicitur mathei. xij. Ex abūdātia cor-
dis os loquit. Et sic inficiūt iuuenes
et p̄bēt eis malum exemplū. Vnde
gregori⁹. Tot mortibus digni sunt
quot in posteris exempla prauitatis
relinquūt. xi. q. iij. c. p̄cipue. Sed
qualiter debent se in hoc habere? Re-
spondetur qz debent pensare dictum
apostoli dicentis. Omnis sermo ma-
lus ex ore vestro nō procedat. Et ra-
tio est. quia iuuenes diu retinēt ver-
ba seniorū. et dicunt. Ista verba au-
diui a patre meo. Iō si verba hūilita-
tis et caritatis eis dixisset habuisset

premiū: si ecōtiā. penam Sexto sunt naturaliter passionati: qz sunt plerūqz doloribus et infirmitatibus. Vnde Innocenti? in li. de vilitate aditionis humane. Si q̄s ad senectutem p̄cesserit: cor eius affligit. caput cōcutit. languet spūs. fetet anhelitus facies rugat. et statura curuat. Caligāt oculi vacillāt articuli. nares effluūt. crines defluūt. tremit tactus. et deperit actus. dentes putrescūt. et aures surdescūt. Venex facile p̄uocat a d̄ ira: et difficile reuocat. Nec ille Sed quō se debent habere in illo defectu. Rñr qz debent esse imitatores xp̄i. q̄ dixit mathei. xi. Discite a me: qz mitis sū et humilis corde. In patientia vestra possidebitis aīas vestras. Nā tales infirmitates sunt eis loco purgatorij: q̄ pena est magis afflictiua. Nā si oīa cremabilia mūdi simul arderent et aliq̄s in medio illorū staret. nō sentiret tantā penā quā tū vna aīa in purgatorio existēs. Jō diat. xxv. di. c. q̄ aliud. qz igni purgatorij nulla pena est cōpabil. Septimā aditio est. qz si in puericia male vixerūt: vix in semioveracit cōuertunt. Juxta illud puerb. xij. Adolescens iuxta viā suā gradit̄ etiā cū se nuerit ab ea nō recedit. Vñ aristo. vij. ethi: Difficile est cōsuetudinē resistere q̄ assimilaf nature. Nō tñ est impossibile. qz de? p̄t suscitare de lapidibus istis filios abrahe. Sed quō debēt se habere in illo defectu. Respōdetur qz dñt sibi p̄ponere mortē suā. Ecc̄i. vij. Memorare nouissima tua:

et in eternū nō peccabis. Vñ greg? Nihil sic reuocat a peccatis. quantū frequēs meditatio mortis. Vñ hugo in li. de claustro aīe. Tres inq̄t sunt nūcij mortis. scz canices. infirmitas et senectus. Insup debēt dñi inuocare humili et cōtrito corde. dicēdo auz dauid. Ne p̄icias me in tpe senectutis: cū defecerit virtus mea ne derelinquas me. Et recupare tēpus p̄teritū cū bonis opibus. Sed diceret. Amplius nō possum ieiunare et p̄gnari: mane surgere. et multū orare. Respōsio. Vis patēs et habeas bonā voluntatē: et dñs recipiet voluntatē tuā p̄ facto. Vñ augustin? Coronat deus intus voluntatē: vbi nō inuenerit facultatem

Sextimo diat pater spūalis p̄sona vt est sacerdos dyacon? vel subdyacon? ac. De quo diat apostol? p̄me ad corinthios quarto. Et si decem millia pedagogorū habeatis in christo. tamen non multos patres. In christo enim b̄esuac. Nos em̄ tenemur honorare. non solum verbo sed imitatione vt nihil sentianus de scriptura nisi quod ipsi senserunt nō transgrediendo terminos eorum. De istis patribus diat propheta. Pro patribus tuis nati sūt tibi filij: propterea populi cōfitebuntur tibi. Tales sunt honorandi propter eorum dignitatez. vt pate t duodecīma questione prima. capi tulo. duo sunt genera christianorum. Est autem vñ

vnum genūis quod mancipatū diuino officio et deditum contemplationi et orationi ab omni strepitu t̄paliū cessare cōuenit. vt sunt clerici: et deo deuoti sc̄z conuersi. Cleros em̄ grece foris latine. In huiusodi vocant̄ clerici. i. sorte electi. Omnes em̄ deus in suos elegit. **N**ij nāqz sunt reges. i. se et alios in virtutibus regētes. et ita in deo regnū habēt et h̄ designat corona in capite. **H**anc coronā ab institutione romane ecclesie accipiunt in signū regni qd̄ in xp̄o expectatur. **H**ec **Jeromimus**. **I**dem sentit magister sētētiarū li. iiii. di. xxiiij. dicens Corona em̄ signaculū est quo signatur q̄s in pte sortis misterij diuini. Corona regale deus significat. qz seruire deo regnare est. **V**n̄ ministri ecclesie reges esse debent vt se et alios regāt. q̄b̄ petrus ait. Vos estis genus electū. regale sacerdotū. **S**ūmitas capitis desup nudat vt eorū mens libera ad deū monstret q̄ reuelata facie gloriā dei cōtemplat. **S**ūmitas em̄ capitis est eminētia mentis: denudatio capitis est reuelatio mentis. **C**lericus em̄ dei secretorū nō debet esse ignarus. **T**ondent̄ etiam capilliv̄s qz ad reuelationē sensuum sc̄z oculorū et aurū vt vicia in corde in opa pullulantia vocant̄ prescindenda. **N**e ad audiendū et intelligēdum verbum dei p̄pediant. **H**ec magister sētētiarū. **I**deo dicit̄ ex̄ de vi. et lxx. cl. c. Si q̄s clericus comā relaxauerit anathema sit. i. ex cōmuniis candus. **I**bidem. c. Clericus neqz comam neqz barbā nutriat. **I**bidem. c.

clericū. **V**bi dicit̄. **C**lerici q̄ comā nutriūt et barbā: inuiti a suis archidiaconis tondent̄. **I**dem. xxiiij. di. c. si q̄s. **V**n̄ magister sētētiarū vbi supra. **T**ōsure aut̄ ecclesiastice vsus a nazareis exortus videt̄. **Q**ui p̄us crine seruato deinde ob vite continentia caput tadebāt. et capillos in igne sacrificij ponebāt. **H**inc inoleuit vsus vt q̄ diuinis cultibz mancipat̄ quasi nazarei. i. sancti. crine deposito inueniāt. **H**ec historia ponitur numeri vi. **S**ic adhuc aliq̄ crines q̄s ep̄us deponit in p̄ma tonsura seruāt p̄ singulari facto. **V**n̄ dicit̄ magister vbi sup̄. **H**inc ad ezechielē dicit̄ **F**ili hominis fume gladiū acutū et duc sup̄ caput tuū et barbā. **I**n actibz em̄ apostolorū p̄scillam et aq̄lam hoc fecit̄ se legimus. **P**aulus quoqz et alij q̄dam discipuli xp̄i hoc fecerūt. **I**n historijs inuenitur qz romani sancto petro extraxerūt capillos in modum corone. **I**nde clerici ad reuerentiā sancti petri fecerūt sibi abscindi crines in hoc sibi volētes similari. **N**e cederet in verecundiā sancto petro: et hoc vocatur corona. **V**n̄ versus **V**irginis ē sertū. clericūqz corona. **P**oete. **L**aurea rex gestat dyadema vel impator. **C**irca predicta notandū est s̄m magistrū sētētiarū li. iiii. di. xxiiij. qz septē sunt sp̄ualium officiorū gradus siue ordies sicut ex sanctorū patrum dictis apte tradit̄: et capitis nostri hiesu xp̄i exemplo monstratur. qui omniū officia in semetip̄o exhibuit et corpori suo qd̄ est ecclesia eosdem obseruandos ordines reliquit.

Septem autem sunt propter septiformem gratiam spiritus sancti Cuius qui non sunt participes: ad gradus ecclesiasticos indignè accedunt. Hec magister ubi super. **H**ij omnes tanquam spirituales patres sunt honorandi. **P**rimus vocatur hostiarum qui fuit inuentus a dauid in veteri testamento qui posuit primo ianitores ut patet .i. pal. ix. In nouo testamento per christum qui flagello eiecit de templo ementes et vendentes. ut patet mathei. xxi. **H**orum officium est secundum magistrum sententiarum li. iij. di. xxiiij. dicente. **H**ostiarum qui et ianitores sunt qui in veteri testamento electi sunt ad custodiam templi ut non ingredere in illud immundum ut puta canes vel excoicati. **S**unt autem hostiarum dicti quia presunt hostiarum templi. **I**psi enim tenent clauem. omnia intus. extraque custodiunt: atque inter bonos et malos habentes iudicium. dignos recipiunt. et indignos respuunt. **H**ec magister **I**dem dicit .xxi. di. c. **C**leros. in fine. **I**dem .xxv. di. c. **P**lectis. **E**t quando episcopus illum ordinat dicit sibi tradendo ei clauem ecclesie. **V**ic age et sic vive quasi reddaturus deo rationem per his rebus que clauibus claudunt ut patet .xxiiij. di. ca. **H**ostiarum. **I**dem dicit magister ubi super. **V**tanam adhuc tales essent soliti quod porci. canes: vacce. et alie bestie neque excoicati non intrarent templum. **Q**uantum autem periculum et periculosum sit quod excoicati sunt in ecclesia tempore diuinorum patet per beatum gregorium .li. ij. dial. de duobus nominalibus excoicatis a sancto benedicto. non ibidem. **S**ecundus vocatur lectoratus qui fuit inuentus a da-

uid in veteri testamento ut patet .xxi. di. c. **C**leros. **C**uius officium est legere prophetias veteris testamenti. hoc patet .xxv. di. c. **P**lectis. **E**t quando episcopus illum ordinat. tradit ei codicem in quo lecturus est ei dicens **A**ccepe codicem homini: et esto relator verbi dei. habiturus si fideliter et utiliter impleueris tuum officium partem cum eis qui verbum dei fideliter ministrant ut patet .xxiiij. di. c. **L**ector. **D**icit magister sententiarum ubi super. quod christus hoc officium impleuit cum in medio seniorum librum **I**saie aperiens legit. **S**pūs dñi super me etc. ut patet luce. iij. vbi dicit **E**t venit nazareth ubi erat nutritus et intrauit secundum consuetudinem suam die sabbati in sinagogam et surrexit legere et traditus est ei liber prophetie **I**saie et reuoluit librum et inuenit locum ubi erat scriptum. **S**piritus dñi super me. propter quod et unxit me. et euangelizare pauperibus misit me. sanare contritos corde. predicare captiuis remissionem et ceteras visum. dimittere contritos in remissionem. predicare annum domini acceptum. et diebus retributionis. **E**t cum perleuisset librum dedit ministro et dixit ad illos. **H**odie impleta est hec scriptura in auribus vestris. **T**ercius vocatur exorcista qui ex greco in latinum adiurantes siue increpantes vocantur. **I**nuocant enim super cathecumum vel super eos qui habent spiritum immundum. nomen domini iesu christi ut egrediat ab eis ut patet .xxi. di. ca. **C**leros. in fine. et .xxv. di. c. **P**erlectis. vbi dicitur **A**d exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere manusque super ener-

gummas a calce
excoicatis. **S**icut
scilicet per calce
dicitur per
nisi episcopus
fuit per
excoicatis
non in
etiam in
illo os
ita cum
bellum
fuit episcopus
et habet
non super
fuit
et
fuit
nam
monachus
hoc
per
cuius
minus
res
fuit
nontas
fuit
eg
dicitur
que
tus
Ac
antur
gandum
dum
luminaria
est
per

gaminos et cathecuminos ponere in exorcizando. Recitat magister in historijs q^d salomō exorcismos fecit. i. diuinitates et gemas cū q^o imūdi spiritus eijciēbāt. **I**te dicit Ioseph? Vñ senē pnceps sacerdotū vidēs q^d paul? eijciēbat demonia solū adiurando demones in noie hiesu. et sic cōiurabāt etiā illi. Vñ demō vn? exiēs de vno obsessō os diuinitatis vberauit. **I**te exorcista cū ordinaf accipit de manu epī libellū in q^o scriptū sūt exorcismi dicēte sibi epō Accipe et mēda memorie et habeto potestatem imponēdi manū sup energuminū siue baptizatiū siue cathecuminū. vt ptz. xxij. di. ca. exorcista. Et tales sū magistruz sententiarū vbi sup. debent ante spiritum mūdum habere. qui spiritibus immūdis imperet. et malignū expellere de corde suo quem expellūt de corpore alieno. ne dicatur eis. **M**edicina teipm. **H**oc officio vsus est dominus quādo saliuā suā tetigit aures et linguam surdi et muti dicēns Effeta. Et hoc officio vsus est cum demoniacos multos sanauit. Vñ christus in euangelio de exorcistis. **S**i ego in pncipe demoniorum eijcio demonia: filij vestrī id est exorciste i quo eijciunt? **Q**uartus vocat acolitus. De quo. xxi. di. c. clerōs. in fine. **A**colitiem grece. latine ceroferrarij dicuntur a deportandis cereis quādo legendum est euangeliū aut offerendum est sacrificiū tunc accenduntur luminaria ab eis et deportant nō ad effugandum tenebras cum sol eo tēpore rutilat. sed ad signum leticie de

monstrandū vt sub typo luminis corporalis illa lux ostendat de qua in euangelio legitur. **E**rat lux vera: que illuminat omnem hominē ueniētē in hunc mūdū. **I**te dicit magister sententiarum vbi sup. **A**d acolitum p^otinēt pparatio luminarium in sacrorio. **I**pe cereum portat. ipse vrceolū cum vino et aqua suggesta p eukaristia subdyaconis pparat. **H**ec ille. **E**x his patet q^d illi q^o habent ordinē istum tenent et debent iuuare sacerdotem ad missam. **C**ōtra hoc faciunt multi ciues et clerici vxorati qui uere rudent iuuare sacerdotem ad missam. **I**n q^obus talis potestas est frustra. quia isti faciunt cōtra actū sibi scriptum. xxij. di. c. acolitus. **E**t cum ordinatur ab episcopo vocat^r qualiter in officio suo agere debeat. sed ab archdiacono accipit ceroferrariū cum cereo vt sciat se ad accēdendū ecclesie luminaria mancipari. **A**ccipit et vrceolum vacuū ad suggerendum vinum ad eukaristiaz christi et sanguinem. **M**agister vbi sup. dicit q^d hoc officium christus testatur se habere dicēns. **E**go sum lux mundi. **Q**ui sequitur me. nō ambulat in tenebris. **H**uius officij formam gerebāt illi in veteri testamento qui lucernas candelabri cōponebāt et accēdebant. **T**ales ordinati possunt ad hoc matrimonium cōtrahere vt ptz. xv. q. iij. c. sane. **S**ed si est bigam? non debet vti p^ouilegio clericali. vt ptz libro vi. de bigamis. ca. v. nico. **A**lterationis antique dubiū. p^osensis declarationis oraculo decedentes

bigamos omni privilegio clericali de
claramus esse nudatos et coertioni
secularis fori addictos. consuetudine
contraria non obstante. ipsis quoque sub
anathemate prohibemus deferre ton
suram vel habitum clericalem. **Hec ibi.**
Si tamen est bigamus potest deferre ton
suram clericalem nisi obstat scanda
lum uxoris. ut patet de cle. coniuga. ca.
Jobanes. Quintus vocatur subdya
conus. **Hic est primus sacer ordo proprio**
noie. et hoc dupliciter. Primo ratione
materie. quia tangit materiam sanctam scilicet
calicem consecratum quem nullus inferior
tangere potest. **Secundo dicitur ordo sa**
cer ratione voti sollemniter annexi. quia ha
bet votum solenne continentie annexum. ut
patet de co. et co. re. c. unico. li. vi. **Nemo**
potest hunc recipere nisi in xvii.
anno ut patet extra de etate et qualitate
ordinam. in cle. c. ultio. **De illis dicitur**
xxi. di. c. clericos. **Pro** dyacones gre
ce quos nos dicimus subdyacones. qui
ideo appellantur sic. quia subiacent offi
ciis et preceptis leuitarum. et oblationes
in templo domini a fidelibus ipsi suscipiunt
et leuitis supponendas altaribus defe
runt. **Unde enim apud hebreos nathin**
vocatur secundum magistrum sententiarum ubi
supra. **Illorum officium est calicem et pate**
nam ad altare christi deferre. et leuitis
trahere. eis quoque ministrare in omnibus que
aguntur in sacramentis christi. vireolum
quoque et aquam manile et manutergi
um tenere: episcopo et presbiteris et leuitis
per laudis ante altare manibus aquam
prebere. **Epistolas pauli et canonicas a**
postolorum legere. **Idem patet xxv. di.**
ca. plectis. **Hic cum ordiatur accipit**

patenam de manu episcopi vacuam: et calicem
vacuum ut patet xxiiij. b. c. **Sub** dyaconus
de manu archidiaconi accipit
vireolum cum aqua manile et manu
tergium ut patet ibidem secundum magistrum
sententiarum ubi supra dicitur. **Hic lex**
continentie imponitur. quia altari propinquas
tes vasa corporis christi portant. **Vnde imple**
re debent illud psalme. li. **Mundamini**
quod fertis vasa domini. **Ibidem.** hoc officio
usus est dominus quando lintheo se prece
xit et mittens aquam in peluim pedes di
scipulorum suorum lauit et lintheo terxit
ut patet **Jobis. xiiij.** **Sextus est ordo**
dyaconatus. **Hic sexto loco ponitur**
propter numerum senarii perfectionem secundum
magistrum sententiarum ubi supra. **De illo**
dicitur xxv. di. c. plectis. quod ad dyaconum
pertinet assistere sacerdotibus et mini
strare in omnibus que aguntur in sacra
mentis christi scilicet in baptismo et in
cristi: in patena: in calice: oblationes
quoque inferre etc. **Predicare euangelium**
et epistolam. **Non sicut lectoribus**
vetus testamentum: ita dyaconibus novum
est preceptum. **Ad ipsum quoque pertinet**
officium precum. id est letanie et recitatio
nomini. **Hic ordo in veteri testame**
to a tribu leui nomine traxit ut dicit
magister sententiarum ubi supra. **Prece**
pit inquit dominus moysi ut post or
dinationem aaron et filiorum eius
prostratus ad diuini cultus ministeria
ordinarentur: et consecrarentur do
mino. et seruirent pro israhel coram
aaron et filiis eius in tabernaculo.
ipsi quoque gestarent archas: et taberna
culum et omnia vasa eius. **Hec ma**
gister. **Hunc ordinem nemo debet recipere**

nisi in vicefimo anno vt ptz de eta-
 et quali. or. in cle. c. vltimo. Cum ta-
 les ordinant fm magistrū vbi sup.
 solus ep̄s. manū eis imponit. qz auz
 ad ministeriū applicant ponit eis or-
 natū. i. stolā sup leuē humerū vt p̄ h̄
 intelligāt se accepisse iugū dñi sua-
 ue. et quicq̄ laboris et sustinētie in
 hac vita tolerat quasi in leua portet
 donec in dextera. i. in eternitate req̄-
 es habeat. Accipiūt et textū euāge-
 lij. vt intelligāt se esse precones euā-
 gelij christi. Hec magister Habet
 etiā plures alios actus. Iō v̄tatur
 dalmatica q̄ est vestis larga. sic di-
 cta. qz in dalmacie p̄tibz primo fuit
 eius vsus in signū q̄ habet largam
 potestātē in sacramētis dispēsandis
 qz absente p̄sbitero ipse potest bap-
 tizare et corpus christi erogare vt
 patet nonagesimatercia distinctio-
 ne. capitulo. Dyaconi. Hoc officio v-
 sus est christus q̄ post cenā sacras-
 mētū carnis et sanguinis dispēsaui-
 et q̄ ap̄los dormiētes ad orōnē in-
 citaui dicens. Vigilate et orate: vt
 non intretis in temptationem. Des-
 p̄timus ordo vocatur presbiterorū.
 de quo vicefima prima distinctio.
 c. cleros. Idem ponit magister vbi
 sup̄ Presbiter grece. senior interpre-
 taf latine. Nō p̄ etate vel decrepita
 senectute. sed p̄pter honore et digni-
 tatē quā acceperūt. presbiteri noian-
 tur. q̄ morū prudentia et maturitate
 cōuersatōnis precellē debent in popu-
 lo Dicunt sacerdotes quasi sacrū dā-
 tes. qz cū ordinant inungunt eius

manū vt intelligāt se accepisse gra-
 tiā cōsecrādi. et caritatis opa ad om-
 nes debere extēdere. Accipit et stolā
 q̄ tenet vtrūqz latus. qz debet eē mu-
 nit⁹ armis iusticie cōtra aduersa et
 p̄sp̄era. Accipit em̄ calicē cū vino et
 patenā cū hostijs vt p̄ hoc sciat se
 accepisse potestatem deo placabiles
 hostias offerendi. Hec ille Talis or-
 do nō debet recipi nisi i vicefimo quin-
 to anno vt ptz de eta. qual. or. in cle-
 .c. Generalē ecclesie obseruatiō v̄io-
 lētes antiq̄s iuris in hac pte p̄fer-
 ri decernimus vt alio nō obstāte ca-
 nonico possit quis libere in decimo
 octauo anno ad subdyaconatus. in vi-
 cesimo ad dyaconatus. et in vicefimo
 quinto etatis sue āno ad presbi-
 teratus ordines pmoueri. Ratio hu-
 ius est. quia leuite a vicefimo quinto
 anno seruibant in templo vt patz
 numeri octauo. Vñ accipiens bene-
 ficium curatum ante annū vicefimiū
 quintum ipso iure est priuatus. vt
 ptz extra de electione. c. cum i cūctis.
 Et curatus qui infra ānum a collati-
 one beneficii. nō fuerit sacerdos: ipso
 iure priuatus est beneficio et residen-
 tia. vt patet de electōne. libro sexto.
 Hoc officio vsus est christus cum se
 ipsum in ara crucis obtulit idem sa-
 cerdos et hostia. Et quādo post cenā
 panem et vinum in corpus suum et
 sanguinem mutauit. Tales omni bo-
 nore digni sunt fm illud. Ecclesias-
 ticū septimo. Honora sacerdotes.
 et da eis partem vt mandatum est
 Sunt enim sacerdotes vt patres bo-

honorandi propter septem. **Primo** quod
 sunt medici spirituales et medicinarum
 spiritualium confectores. **ecclesiasticus xxxviii** dicitur.
Honora medicum propter instantem necessitatem. Si ergo medicus corporalis est honorandus: multo magis medicus spiritualis. Quia ipsi efficiunt sacramenta que sunt medicine spirituales. ut patet de pe. di. i. c. in actione. et de co. di. ii. c. si quis scilicet. et di. xxxii. c. tales. **Ex his.** Nam si vulnus habes in corpore cito mittis pro medico corporali: quanto magis si homo habet vulnus in anima. id est peccatum mortale. quod quidem anima preciosa est omnibus corporibus. Dubitatur utrum clerici sacerdotes et religiosi possunt esse medici corporales. **Runt magister Augustinus de archona in libro de ecclesiastica potestate dicens.** quod hoc potest intelligi dupliciter. **Primo** quantum ad consilium. **Secundo** quantum ad practicum et exercitium. **Primo modo** non interdicitur illis. qui peritiam artis medicine bene novenerunt et que visis signis secundum principia artis possunt consilium dare super curatione egritudinis. **Hoc** est laudabile et opere pietatis et virtutis. **Secundo modo** eis interdicitur ut patet in i. ne clericus et monachus. ut periculosa. **Et hoc** propter tria. **Primum** propter negotium seculare. **Practicum** enim exercitium artis medicine seculare negotium est. quod quod medicorum sunt permittunt medici tractant fabrilia fabri. ut dicit **Jeromimus** in prologo **Negotium** secularibus se intermiscere est clericis interdictum. ut patet ex ne clericus. vel monachus. c. i. **Secundum** est lucrum temporale. **Esse** autem turpis lucri sectatores

prohibet clericis et religiosis. **Tercium** est periculum mentale. et potentissime quantum ad partem illam que cyrurgia vocatur. **Secundo** quod sunt inter populum et deum devoti mediatores atque fideles intercessores ut patet **Jobelis. ii.** **Inter** vestibulum et altare orabant sacerdotes dicentes. **Parce** domine populo tuo. **Exemplo** moysi qui dixit domino exodi. xxxii. **Dimitte** populo habere noxam: aut dele me de libro in quo scripsisti me. **Ideo** dicitur. i. q. i. **Ipsi** sacerdotes pro populo interpellant: et peccata populi comedunt. quod suis precibus ea delent et consumunt. **Et** quanto digniores sunt tanto facilius in necessitatibus pro quibus clamant exaudiuntur. **Hec** ille **Super** quo glosa. **Peccata** populi comedunt id est pro peccatis oblata. **Nam** si oratio moysi tantum valuit quando orabat pro populo manum elevando quod tunc vincebat israel quando manus remittebat vincebat amalech ut patet exodi. xvii. quanto magis valet oratio sacerdotis contra hostes invisibiles. **Illi** dicit episcopus tradendo ei calicem cum vino et aqua et patenam cum pane **Accipe** potestatem offerendi sacrificium in ecclesia dei tam pro vivis quam pro defunctis ut patet xxxv. distinctione. ca. per lectis. **Istud** patet xxxvi. di. c. si quis **Legitur** in libro apocypum quod quidam defunctus ad penas purgatorii ductus aiusdam sanctissimi viri precibus revocatus ad vitam. hic tale quid visum in purgatorio et auditum referebat dicens. quod anima cuiusdam que prius invita cognovit gravissime

torquebat in medijs iugibus **S**ubi
 to illa exultabunda clamabat **E**ya
 misericordissime deus nec ad finem
 oblitus est mei. Cui aia cōsors in pe
 na **V**n̄ inq̄t tibi miserrima in tā lōz
 rēdis supplicijs exultatio **E**t illa **M**e
 rito inq̄t exulto et tripudio. qz scire
 a dño est mihi datū in hoc instanti
 natum puerū. qui lōge post futurus
 est p̄sbiter **I**n cuius p̄ma missa quā
 celebrabit. ab hīs penis ad requiē
 euolabo. **A**liud exemplū patz de san
 cto patre nostro nicolao de toletino
 q̄ multas aias de purgatorio libera
 uit vt ptz in vitaffratrū. **T**ercio sūt
 honorādi. qz angelis p̄ncipibz et re
 gibz sūt potētiores **D**e qua potestā
 te scribitur. xvi. di. c. duo sunt. **D**i
 cit papa anasthys impatori. duo
 sūt inquit q̄bus hic mūdus p̄ncipa
 liter regitur. **A**uctoritas sacra ponti
 ficū et regalis potestas. **I**n q̄bz tā
 to grauius est pondz sacerdotuz quā
 to p̄ ipsis regimibz loim in diu
 no examine rōnem redditur sūt **E**t
 infra. **A**urū nō tam p̄ciosius est plū
 to q̄ regia potestate sit altior ordo sa
 cerdotalis **D**ec ibi **R**ō huius est qz
 nō angelis nō regibus dictū est **A**c
 cipite spiritū sanctū. quoz remisit
 tis p̄cā: remittunt eis q̄c. **N**ō impā
 tori sed petro fuit dictū. **T**ibi dabo
 clauēs regni celorū. **E**t qdāqz liga
 ueris sup terrā q̄c. **I**tē nullus ange
 lus nec aliq̄s impator p̄t corpz xp̄i
 cōficere: sed sacerdos. **E**t in hoc est a
 liquo mō siml̄ beate marie virgini
Quia beata virgo maria p̄ quinqz

verba cōcepit xp̄m vt patz luce. i. scz
Fiat mihi s̄m verbū tuū. **S**ic sacer
 dos cōficat corpz christi p̄ quinqz ver
 ba. **E**t sicut immediate post cōsensū
 in mare fuit christus totus in vtero e
 ius: sic immediate post p̄lationem
 verborum cōsecratiōnis est verū cor
 pus christi. **S**ecūdo sicut beata vir
 go post partū in manibus suis chri
 stum portauit et in presepe collocauit
 sic sacerdos post consecrationē leuat
 corpus christi. lo cat et portat ad in
 firmos et tractat illud in manibus.
Tercio beata virgo fuit prius sacra
 ta anteq̄ christū cōcepit. **S**ic sacer
 dos prius sanctificat anteqz cōsecrat
 corpus christi. **E**t laycus quantūcū
 qz sanctus et potens nihil ageret e
 tiam si verba cōsecratiōnis p̄ferret.
 qz talis actus dependet ex caractere.
Iō dicit bernardus. **O** venerāda sa
 cerdotum dignitas: i quorum manibz
 tanqz in vtero virginis fili dei
 incarnatur. **I**git sūt honorādi p̄ om
 nibz regibus p̄ncipibus et militi
 bus. **Q**uarto honorandi sunt. qz to
 ta trinitas ac ipsa deitas in ipsis ho
 noratur. vt ptz in canone. ij. q. v. ca.
 habet hoc apprium. **V**bi dicitur. **C**ō
 grue de cetero qz dominū in ei? p̄sona
 vide animi cuius ip̄e est minister. ho
 norare. **S**ic enī qui honorat seruum
 alicuius dñi: honorat dominū in ser
 uo. **I**ō christus dixit. **Q**ui vos sper
 nit: me spernit **Q**ui me spernit sper
 nit eum qui me misit **E**rgo seq̄tur a
 cōtrario. **Q**ui sacerdotē honorat deuz
 honorat cuius minister est: **C**uius

exemplū patet in alexandro magnō
 q̄ veniens in iudeam cum proposito de
 struendi ip̄am in visione habuit q̄
 ioiade sumo sacerdoti sibi obuiā ve-
 niēti honore deberet impendere tāq̄
 supiori et digniori se. Qui sic fecit.
 Quia statim vt eū vidit pontifica-
 libus vestibz ornatū et laminā aure-
 am vbi erat nomē dei scriptū s̄m le-
 gem antiquā in frōte p̄tificis. de eō
 descendit et dignissime veneratus est
 eum. De quo cū admirarent p̄ncipes
 eius. Rūt. q̄ nō ip̄m adorasset sed de-
 um. cuius p̄ncipatū et vicē gerebat
 iste in terris. Vñ veniēs cū eo in ier-
 usalem et i templū dñi cū maximis
 domis templū honorauit et ferocita-
 tem deposuit contra eos. Ip̄osq̄ ab oi-
 tributo exempt. Quinto fuit honora-
 di. qz sacratissimo oleo consecant. Iō-
 dixit dñs p̄ os p̄ph̄e. Nolite tangere
 x̄pos meos: et i p̄phetis meis nolite
 malignari. Et q̄dā ali? p̄ph̄a dicēs
 Qui vos tangit: tāgit pupillā oculi
 mei. Ideo sancta vniuersalis eccle-
 sia excomunicat omnes q̄ man? vio-
 lentas mittant in sacerdotes. mona-
 chos aut clericos. Vt ptz. xvij. q. iij.
 c. Si q̄s suadēte diabolo in huius-
 modi sacrilegij vitū vel crimē incur-
 rerit q̄ in clericū vel monachū violē-
 tas man? iniecerit. anathematis vin-
 culo subiaceat. et nullus ep̄orū illuz
 presumat absoluerē nisi mortis vr-
 gēte articulo. Vbi dicit glosa brixie-
 sis. Idem est si pede ledat vel si spuat
 vel p̄fundat eū aqua. Excipiunt tñ
 ibidez q̄dā casus ab illo canone. Vt
 si q̄s hoc fecerit ex iocosa leuitate aut

causa discipline. Vel videret turpif
 agentē cum matre. tunc p̄ciat eū
 realiter et nō incurrit sententiā. De-
 xto. qz sacramenta nobis p̄ eos mi-
 strant. Ideo dicit canō. i. q. i. c. sacra-
 menta. Sacerdotes licet mali sunt
 honorare tñ eos debem? p̄pter sacra-
 mēta. qz eque bene baptizat malus
 sicut bonus. q̄uis peccēt ministrando
 sacramēta in peccato mortali. Etiam
 eque bene cōsecrat malus sicut bon?.
 vt ptz. i. q. i. c. Intra catholicam ec-
 clesiam in ministerio corpis et sāgu-
 nis dñi nil a bono maius nil a malo
 minus perficitur sacerdote. quia nō i
 ministerio cōsecrātis sed in verbo p̄-
 ficatur creatoris. Hoc etiam patet
 de alijs sacramētis. qz eque bene ab-
 soluit malus sicut bon? et sic de alijs.
 Ingratus est ergo sacerdotib? qui
 eos inhonorat. qz quando homo in-
 greditur mūdum oportet eum habe-
 re sacerdotem: sic etiam quādo egre-
 ditur. Septimo. quia a cristo et do-
 mino deo honorant. Patet. qz crist?
 dixit ad leprosos. Ite. ostēdite vos
 sacerdotib?. vt ptz. i. q. i. c. Nōne. Itē
 xi. q. i. c. sacerdotibus. vbi dicit gre-
 gorius. Quid mirum si illos pietas
 vestra dignetur honorare quibus in
 suo eloquio honorem tribuens eos
 aut angelos aut deos ipse etiam ap-
 pellant deus? Vñ scriptum est. Dñs
 non detrahet. i. sacerdotibus. Exodi
 xxv. Item Labia sacerdotis custodi-
 unt sapiētiam. et legem exquirūt ex
 ore eius. quia angelus domini exerci-
 tum est. Malachie. ij. Sed multi
 sunt qui cupiunt honorem sacerdotij

7to
 LITto

sed vñm et
 quānto la
 fan. Cōm
 putabz or
 fructu
 Omne
 p̄chatur re
 non esse fac
 gen in locū
 vñs de clau
 vñs oner
 p̄lis vñm
 ures. Rūt
 tūc p̄m
 as mōd
 tūc dñs
 Ite dñs
 auerit m
 s̄p̄ cap̄t
 gen. Tūc
 quāto Ite
 hup. A
 secūris
 bis. Rūt
 s̄m s̄m
 p̄nt tūc
 trāctat
 vñs a vñs
 vñs q̄ vñ
 cū hūm
 na quōm
 p̄ s̄m
 p̄os hūm
 ems acq̄
 Ite dñs
 vñs q̄ vñ
 vñs dñs
 Ite dñs
 Si dñs

Sed vitam et mores et scientiam que re-
 quirunt ad sacerdotium omnino non cu-
 rant. Contra quos. i. q. i. **V**ilissimus re-
 putandus est nisi precellat scientia et
 sanctitate qui est honore prestantior.
Omnino similes illi sunt lupo qui cus-
 piebat laute vivere. et ad instigatio-
 nem vulpis factus est bauiator. li-
 gnorum in locum azimi. Tandem lupo re-
 uersus de claustris questus est gra-
 uitate onerum. Dixitque ei vulpis. **S**i
 possis venire ad sacerdotium quietius vi-
 ueres. **R**espondit. **Q**uamquam possem venire ad
 tale promotionem? **R**espondit ei vulpes. **V**eni-
 as mecum et ducam te ad locum consecra-
 tionis. **E**t duxit eum ad unam decipulam
 In qua cum in arboribus pedibus illaque-
 atus esset unus malleus cecidit desuper
 super caput eius usque ad effusionem san-
 guinis. **T**unc dixit ei vulpes. **S**pes
 quiete. **I**sta est prima consecratio. **R**espondit
 lupo. **Q**uot habeo adhuc tales con-
 secrationes. **R**espondit. **Q**uinq; adhuc habe-
 bis. **R**espondit lupo. **V**tinam nunquam incepis-
 sem sacerdotium. **M**oraliter sic multi cu-
 piunt honorem sacerdotii: sed vitam et la-
 boris sacerdotii minime curant. **O**ctavo.
 quod a regibus et principibus sume ho-
 norant. xi. q. i. c. sacerdotibus. ubi di-
 citur. **E**cclēsiastica quoque testatur histo-
 ria quod cum pie memorie constantino princi-
 pi scripto oblate accusationes contra
 episcopos fuissent. libellos quidem accusatio-
 nis accepit et ipsos convocans dixit
Item inter vos causas vestras dispo-
 nite. quod dignum non est ut nos iudice-
 mus deos. **I**dem patet. xvi. di. ca. **I**n
 scripturis legitur constantinum dixisse.
Si aliquem sacerdotem videre peccare

aut aliquem eorum qui monachico habi-
 tu amicti sunt clamorem meum explicare
 ut cooperire eum. **S**ed cur est quod non
 honorant imo despiciunt. **R**espondeat
 quod hoc est propter malam vitam eorum
Implēta est enim prophetia **I**saie pro-
 phete. c. vi. dicentis. **A**udite audien-
 tes et nolite intelligere visionem. **V**i-
 dete et nolite cognoscere. **E**xeca cor
 populi huius et aures eius aggraua
 et oculos eius claudet. ne forte oculis vi-
 deat et auribus suis audiat et corde suo
 intelligat. ut conuertat et sanem eum.
Eadem sententiam repetit saluator con-
 tra scribarum duritiam. **J**ohis. xij. **O**m-
 nes igitur moderni status clerici debe-
 rent inspicere hanc sententiam **I**saie.
Si aliqua fides in eis esset. quis du-
 bitat contra eos plus militare quam contra
 laycos. cum ipsi sint qui cotidie legunt
 scripturas tam in horis quam in studiis
 et credunt ista esse carmina delicia-
 rum. **N**unquid eis deficiat pro neces-
 sitate victus et amictus? **C**erte non
Nam abundanter primum est eis
 ab illo qui nihil horum possidet. sed
 sanguine suo hec et alia mercat? est
Nunquid eis deest aliquid honoris
Certe non. **N**am ubique primos reu-
 bitus habent. **P**eccatur etiam sibi
 reputant qui eos non preferunt salutem
 et rabiocant. imo. dominos patres
 reuerendos primo sanctissimos **D**eest
 eis pax et tranquillitas. **M**inime.
Nam totati sunt multis privilegiis
 et prerogatiuis ultra omnes qui mor-
 rantur in terra. quod si contingit insultus
 inimicorum non ipsi exponunt eorum corpora
 pro tuitione populi et possessione sa-

facerdotum sed layci vsq; ad sanguinis effusione pmo corporis interitione
Quid ultra xps debuit eis facere qd no fecit sufficient? Pro qbus nullaz recepit gratitudinē ab ipis. Alij laborant et angustiantur et seruiūt et exponūt se periculis terre et maris. vt se nutriāt vt sacerdotes sustentēt
Et quō effugiēt sententiā xpi dicentis. Qui scādalizauerit vnū de pusillis istis. qui in me credūt expedit vt suspendat in collo eius mola asinaria et demergat in pfundū maris. Alij laborāt p victu cotidiano: sed ipi in labore hominum nō sunt Ideo tenuit eos supbia rē. Sed induratum est cor pharaōnis. Ideo xpi amitas occasione illorum plena est rapinis. guerris. spolijs. incendijs et furtis. Ita vt iam mittant manus violēte inuictos dñi. qz clerus suis abutitur pūlegijs et iuribus. Merito pati incipiet violationem eorundez. Regnum etiam cōtra regnū pugnat xpianus cōtra cristianū: frater cōtra fratrem: subditus cōtra dominū: vicinus cōtra vicinum. sic qd vix potest inueniri patria. vbi nō sit dissensio aut guerra. Monasteria depredantur. rustici spoliant. et pauperum animalia replent coquinas potentū. Quid restat nisi qd perditionis fili? veniat? Exactiones raptorū soluitur et nihil horum restituunt.

Octauo debemus dare honorem paternū prelati et pastoribus. quorum prudentia gubernamur De qbus ecclesiastici. xliij. Laudemus vi

ros gloriosos et sanctos patres nostros. Tales dant scientiā ignorantibus. Ps. Patres nostri narrauerūt nobis rē. Dant correctionē delinquentibus. Prouerbiarū. i. Audi fili mi disciplinam patris tui Indulgēt delinquentibus. ps Quomodo misertur pater filiorum: misertus est dominus timentibus se. Debent enim habere disciplinā cum misericordia vt patet. xl v. d. c. Disciplina vel misericordia multum destituit si vna sine altera teneatur: Sed circa subditos inesse debet rectoribus iuste p̄silens misericordia. et pie seuiens disciplina. Sequitur. Miscēda est lenitas cum seueritate: faciendum est quoddā ex vtroq; temperantiz vt neq; multa asperitate exulcerentur subditi. neq; nimia benignitate soluantur. Hoc mimum illa tabernaculi archa figurabat. i qua aq; tabulis virga simul et māna est Quia cū scripture sacre scientia est in boni rectoris p̄dore. si est virga distinctio nis. fit et māna dulcedinis. Hinc ē qd dauid etiam ait. Virga tua et baculus tuus: ipa me solata sūt. Virga em̄ p̄cutimur: baculo sustentamur Sit ergo distinctio iusticie que feriat: fit et cōsolatio baculi que sustentet
Hec ibi. Vidi ego multos platos adeo austeros qd ppter eorum austeritatem recesserūt viri ab ordine. qui facti fuissent colūpne ordinis et prouintie. Item subueniūt indigentibus Job. xix. Pater eraz pauperū. Subueniūt ope cōuersationis. verbo p̄dicationis. et nutrimento abationis

Tales plati sunt vt patres honora-
 di teste bto augustino i regla. Ho-
 nore coram vobis fit platus vester
 et timore ac si corā deo substratus fit
 pedib? Notandū q̄ plati spūales in
 se debent habere septem si velunt ho-
 norari hic et i futura vita Debēt esse
 diuinitus vocati ad dignitatis emi-
 nentiam. veritate laureati. studētes
 in sciētia: largitate fecundati tonan-
 tes beneficia: sanctitate decorati. ful-
 gentes in oētia: equitate astipati
 carētes iniusticia P^orio dico q̄ debēt
 esse legitime vocati ad dignitatis es-
 minentiam teste apostolo. q̄ ait ad
 hebreos q̄ nemo sibi honorem assu-
 mat nisi q̄ vocatur a deo tāq̄ aaron
 Et viij. q. i. c. In scripturis. vbi dicitur
 Loc? regimimis desiderantib? est
 negand? h̄ fugientibus offerēdus
 sicut scriptū ē Nec quisq̄ assumat
 sibi honore h̄ q̄ vocat a deo tāq̄ aarō
 S; multi plati p̄cholor solitate vo-
 catōne q̄runt. cū pecunia emunt: hās
 p̄motomas sibi p̄curant Contra q̄s
 bernardus in quodam sermone Au-
 di inquit quēlas quid sup hac teme-
 ritate loquat dñs Ipi inquit regna-
 uerūt. h̄ nō ex me: p̄ncipes exstiterūt
 et ego non vocaui eos. Quid temeri-
 tatis: quid insanie? Vbi timor dei. v-
 bi mortis memoria: vbi gehēne me-
 tus? Nemo igif debet eligi vel p̄mo-
 ueri nisi de quo spūs sanctus inspira-
 uerit. alioquin ipi spiritui sancto in-
 iuria fit. Legim? q̄ sanctus ludowi-
 cus rex francie cum a quodā deuoto
 q̄reret cur episcopi mō sicut olim sã-
 cti nō essent. Ille vt credis nutu di-

uino respōdit q̄ tūc episcopi p̄ inuo-
 cationē spūs sancti. et inspirationez
 eiusdem ab electorib? canonicē elige-
 bantur. Nūc vero p̄ supplicationes
 et p̄curaciones et violentiā intromi-
 zantur. Ideo sancti mō nō sunt sicut
 olim. Quo audito rex p̄posuit q̄ de
 cetero nullatenus p̄ aliq̄ supplicaret
 Vñ greg? in pastorali. Vnusq̄sq̄
 supbus rector toties ad culpā apo-
 stasie dilabit. quoties p̄ esse hoib?
 delectat. honoris sui singularitate al-
 lectus Vñ hec viciōrū radix pullulat
 in corde regentū. nisi ex imitacione il-
 lius. q̄ despectis angelorū societatis
 bus dixit. Ascendā sup altitudinez
 nubium et similis ero altissimo. Et
 alio loco dñs dixit. Ve. i. eterna dā-
 pñatio vobis imminet. q̄ diligitis p̄-
 mas cathedras. Nō dixit. q̄ habens
 Non arguēs eos q̄ bis vtunt ex ef-
 ficij ordine. sed eos q̄ hoc dū habēt
 amāt. vel dum nō habent affectant.
 qd̄ p̄cedit ex ambitione. Sed etiaz
 ābitiosi solēt allegare illud apostoli
 Qui episcopatū desiderat: bonū op?
 desiderat. Quib? respōderi potest. q̄
 opus bonū est. h̄ desiderare illud ma-
 lum est. Sicut q̄ aurū furat bonam
 rem furatur. qz bonū est aurū: sed fu-
 rari malū est Idcirco ambiciōsus in-
 tāto versatur piculo. Ideo q̄ scienter
 talem eligūt vel p̄mouēt. grauitē de-
 um offendūt: et p̄ncipes cū eo in cul-
 pa fiūt. Vñ timēdum est q̄ cum eo
 cadūt sicut consentientes cū lucifero in
 baratru inferni. Dubitat vtrū quis
 sine peccato prelacionē et dñationez
 possit appetere. Rūt aug? de actōna

sup matheū dicēs. q̄ aliud est q̄rere
 vtz homo sine pctō posset appetē se
 eē dignū p̄latura l̄ dñio. vel illa q̄b?
 ē dignū p̄latura vel dñatōe: et aliud
 est q̄rere vtrū sine pctō homo possit
 ipsā p̄latōez et dñationē appetē. Nā
 primū sine pctō appetit. imo meritū
 ē appetere sciētias et virtutes. q̄b homo
 est dignus p̄latura et p̄ncipatu.
Scribit em̄ sapie. vi. q̄ cupiscētia
 illius scz sapie et virtutis deducit ad
 regnū p̄petuū. Sed secundū sine pec
 cato eē nō potest. Qd̄ ptz auctōrita
 te et rōne. Nā dicit aug. xix. de ciui.
 dei. q̄ locus supior sine q̄ plus regi
 non potest. etiā si administrat vt de
 cet. tñ indecent appetit. Rō illi? est.
Illud sine pctō appeti nō potest: quo
 q̄s efficiat iniustus vel supb. Sed
 si appetit se p̄ferri alijs: est iniust?
 qz plus vult habere de honore q̄ sit
 dignus: sed si putat se dignū est su
 p̄b. Etiam est cōtra p̄hibitionē a
 postoli ad heb. vi. dicētis. Nemo si
 bi assumat honore. **P**ecūdo dubi
 tat vtz q̄s posset sine pctō dñationē
 et p̄lationē fugē. Rnt̄ ibidē vibi s̄
 dicens. q̄ ista q̄stio est dubia exem
 plo christi. **Q**ui vt dicit̄ **J**obis. vi
 fugit in montē qñ sciuit q̄ venturi
 erāt om̄s illi q̄s pane satiauerat vt
 raperet eū. et facerēt eū regē. **E**t exem
 plo **J**one. q̄ fugit tharhis a facie dñi
 qñ iniuctū est sibi p̄dicatōis offi
 ciū. **H**ac dubitationē soluit greg. in
 pastorali. pte p̄ma. dicēs. q̄ in prela
 turā electus vel est virtutibz pollēs
 aut virtutibz vacuus. **S**i igif ē vir
 tutibz pollēs: ex humilitate d; dñas

tionē. p̄ncipatū et p̄lationē recusare.
 ex impantis tñ ptate debet ipsā pre
 lationē humiliter suscipere. qz tūc añ
 oculos dei vera est humilitas. qñ ad
 respuedū h̄ qd̄ vtiliter subire precī
 pit. p̄tinax nō est. **S**i vero est virtu
 tibz vacuus: etiā coactus ipsā prela
 tionē et dñationē suscipere nō debz. **T**a
 lis em̄ corporaliter et metaliter p̄ncipa
 tū fugē debet. **S**ic faciēda similiter
 est distinctō ex pte eligētū ali quez
 in prelatū. **S**i eligūt p̄pter eorū sa
 lutē eternā cōsequendā. et elect? ad
 hoc se credat sufficē. p̄tinax esse non
 debet. parēto mādatis supiorū. **S**i
 vero p̄pter aliq̄ carnalia vel t̄palia cō
 moda expectāda: magis recusaē te
 net. **C**ui? exemplū ip̄e saluator dedit
Jobis. vi. **C**ū eū vellēt facē regē. di
 xit eis. **Q**ueritis me. nō qz vidistis
 signa. s; qz māducastis ex panibus
 meis. **J**ō fugit in mōtē dū eū vellēt
 facē regē. **S**z qñ voluerūt eū crucifi
 gere spōte se obtulit. vt discam? exe
 plo eius aduersa p̄ ei? honore delecta
 bilis suscipere et p̄sp̄era fugē. **E**xemplo
 vero **J**one et **J**eremie q̄ recusauerūt
 officiū p̄dicatōis. **E**t isa. q̄ ad exequē
 dū ipsā spōte se obtulit dicēs. **E**cce
 mitto me. **Q**uo p̄cepta caritatis
 et duas vitas nob̄ demonstrāt. **N**ā ie
 remias et ionas p̄tēplatiuā vitā so
 lū deo placē desiderātes. p̄dicatōis of
 ficiū recusauerūt. **S**z isaias vtilitati
 pxior p̄desse p̄ adiuuā vitā cupiscēs
 ad suscipiēdū p̄dicatōis officiū spō
 te se obtulit. **H**oc greg. **S**ecūdo ve
 ritate illustrati studētes in scia. **I**deo
 malachie. ij. dicit̄. **L**abia sacerdotis

custodiunt scientiam: et legem ex-
 runt ex ore eius. Proverbiorū. i. In-
 telligēs gubernacula possidebit Sa-
 pientie. vi. Diligite lumē sapientie.
 omnes q̄ preestis populis. Ibidem
 Si delectamini in sedib⁹ et sceptri⁹
 diligite sapientiā vt in ppetuū re-
 gnetis. Vñ. xlviii. di. c. p̄hibent di-
 citur. In arrogantiā q̄ est ruina dia-
 boli inādūt. q̄ in pūcto hōre necdū
 discipuli fuerūt et magistri efficiunt
 Vñ. lxi. di. c. Miserum est illuz fieri
 magistrū q̄ necdū didicit esse disci-
 pulus. Et Iero. ad rusticū monachū
 et allegat. xvi. q. i. si clericatus. Di-
 scas prius inq̄t qd̄ docere possis. et rā-
 tionabilem hostiam offer deo. se his
 miles anteq̄ tyro: ne pri⁹ magister
 sis q̄ discipulus. Iero. ex de electōne
 .c. officij. dicit q̄ papa noluit quēdā
 abbatem nobilem cōfirmare eo q̄
 anteq̄ esset discipulus voluit esse ma-
 gister. Rō huius ponit. xxxviii. di.
 .c. Que ip̄is Vbi dicit. q̄ vlt̄e p̄ci-
 lose sūt mine euāgelice in quo dicit
 Dū cecus ceco ducātū prestat: ambo
 in foueam cadūt. Et ex de renū. c. cū
 pridem. dicit q̄ ppter defectū scien-
 tie potest q̄s petere cessionē. qz cum
 ip̄a circa spūalium administratiōne
 sit potissimū necessaria et circa curā
 tp̄alium oportuna. Sequit̄ ibidem
 Quia tu inq̄t dñs sciētā repulisti:
 et ego te repellā. nec sacerdotio fun-
 garis mibi. Osee. iiii. Sed mō sur-
 gūt p̄cholor in sci. ignari et in d̄cti
 ex q̄bo sequit̄ ecclesie destructio. Iō
 dicit. xxxviii. di. c. Ignorantia q̄ ma-
 ter auctōrū errorū est maxime in sa-

cerdotibus dei vitanda est q̄ docendi
 officiū in populo dei susceperūt. Sa-
 cerdotes em̄ sanctas scripturas ad-
 monent scire paulo apl'o dicēte ad
 thimothēū. Attende lectiōni et exor-
 tatiōni et doctrinē. Ibidem in. c. Si
 lapis videt̄ intolerabilis insciētia:
 quāto magis i his q̄ p̄sunt. Nec ex-
 cusatione digna est nec venia. In. c.
 Nulli sacerdoti liceat canones igno-
 rare. Dubitatur vtrū ecclesia meli⁹
 regat̄ p̄ bonū iuristā aut p̄ bonū the-
 ologū. Rūt h̄c in r̄aus de gaudauo in
 q̄tlibeto li. x. q. xix. q̄ melius p̄ theo-
 logum supponēdo tria. Primū q̄ of-
 ficiū prelati nō est p̄ncipalit̄ circa tē-
 plū materiale cōstruendū vel repā-
 dum. Alioquin bonus lapis a debe-
 ret esse p̄latus. Secūdo nō est circa
 bona tp̄alia p̄curanda vel p̄mouen-
 da: qz tunc agricola esset bonus p̄-
 latus. Tercio. qz nec est circa defen-
 sionem cōtra violentiam corp̄alē. ali-
 oquin vnus miles bellicosus esset bo-
 nus prelatus. Sed officiū p̄lati est
 essentialiter circa cōmunitatē fidelīū
 fide et morib⁹ imbuendā. et circa ad-
 ministratiōnez sacramentorū. Sed
 ista sūt meli⁹ p̄ theologū q̄ iuristā.
 qz magis docet̄ theologia ista q̄ a-
 lia. Secūdo ep̄i sūt successores apo-
 stolorū. xxi. di. c. in nouo. q̄ apl'i nō
 fuerūt iuriste: sed excellentissimi the-
 ologi. Et p̄ illos ecclesia optime fuit
 gubernata. melius etiā q̄ vnq̄z p̄ ali-
 quē iuristam. Tercio qn̄ ep̄iscop⁹ cō-
 sectat̄ petitur ab eo an sciat nouum
 et vetus testamentū: et nō q̄ritur ab
 eo an sciat ius canonicū. Quarto ius

canonicū magis et p̄ncipaliter cōfi-
 stit circa iurgia et litigia sed adā. ad
 q̄ christus se noluit intrmittere vt
 patet in illo q̄ dixit. **D**ic fratri meo
 vt diuidat hereditatē meā. R̄nt cri-
 stus. **Q**uis me cōstituit iudicē super
 te? Ergo n̄c. **T**ercio d̄nt esse largitate
 fecūdati donātes beneficia. qz bona
 eorū q̄ habent sunt paupm. xij. q. ij.
Aurū habet ecclesia: nō vt seruet: s̄
 vt erogat. **E**t ibidem. c. gloria. **P**ed
 acholor p̄lati ecclesiarū iā ditant a
 micos suos carnales et non paupes
 vt ait q̄dā. **C**ū factor rerū p̄uauit se
 mine clerū. **A**d sathane votū: succel-
 sit turba nepotū. **P**romouēt em̄ cō-
 sanguineos et dimittūt paupes. **C**ō-
 tra q̄s d̄i ve in q̄t q̄ edificat syon in
 sanguinibz. **L**egit de q̄dā ep̄o qui ni-
 mis ad amicos carnales inclinatus
 fuit. **Q**ui statim post mortē ostēsus
 est auidā legato ecclesie in via posi-
 to. **Q**uodā em̄ mane cū idem legat⁹
 exātatus a sompno vellet orare. sub-
 missus est q̄dā lectus in sup̄ficie au-
 reus. t̄p̄e h̄is circūceptus in camera
 vbi q̄secebat. **I**n quo residere vide-
 bas ip̄e defunctus ad modū pontifi-
 cis ordinat⁹. **E**t in giro eius multi de
 genere suo p̄ eū p̄moti et ditati core-
 am ducebāt. et cantilenas lugubres
 cantātes i hūc modū clamātes. **M**a-
 ledicta p̄motio. et exaltatio tua. **T**u
 em̄ es p̄ditionis nostre causa. **I**lle ve-
 ro circūquaqz respiciēs: maledictio-
 nē eis similiter imp̄cabat. **M**aledi-
 cti vos a deo. qz p̄pter vos traditus
 sum igni p̄petuo. **E**t hec dicēs. coop-
 torū eleuauit et flāma de lecto cum

fumo feticidissimo ascēdit. **H**ec autē
 visio p̄dicto legato iō ostēsa fuit vt
 ip̄e a similibz abstineret. **S**z qd̄ ad
 huc peius est multiplicāt beneficia et
 occupāt in p̄iudiciū paupm clerico-
 rū. et vnus interdū occupat tot b̄n-
 ficia vñ viginti alij possent sustētari.
Et sic occādi et delinquēdi via para-
 tur et diuinus cultus diminuit. **S**z
 esto q̄ habeāt disp̄sationē sup̄ plu-
 ralitate b̄nificiorū. **I**lla valet q̄dem
 iure fori: sed nō iure poli vt ptz. xvij.
 .q. iij. c. vltio. **S**ed nūqd̄ habēt dis-
 p̄sationē sup̄ tot mala p̄petrandā.
Istos s̄m beatū bernardū sup̄ mon-
 tē excelsum valde duāt diabolus. q̄s
 bus oia regna mūdi ostēdit et gloriā
 et si p̄identes eū adorāt dare p̄mit-
 tit. et postq̄ multa b̄nificia adepti eū
 adorāt et venerant. et quasi deū sequū-
 tur. **V**n̄ guillelm⁹ ep̄s parisiens̄ in
 theologia magister. cōuocationē fe-
 cerat magistrorū. et p̄posita q̄stione
 de pluralitate beneficiorū. solerti et lō-
 ga disputatione p̄batū est duo b̄n-
 ficia dūmō vnū quindez libras pa-
 risienses valeret ab vno teneri cū sa-
 lute nō posse. **H**oc determinauit p̄di-
 ctus ep̄s cū omnibus magistris ibi-
 dem. exceptis duobus. scz magistro
 philippo cancellario ep̄i p̄siens̄. et ar-
 nolto ambian̄. ep̄o. **Q**uid aut̄ dicto
 magistro philippo stigit audiam⁹?
Agonizante em̄ eo in mortem. d̄ns
 guillelmus ep̄us tanq̄ bon⁹ pastor
 visitauit eum. rogans vt singulari
 opinioni de pluralitate beneficiorū ce-
 deret. et omnia beneficia. excepto vno
 in manus ecclesie resignaret. **S**ed

rēnuit dicens se vellē expirū trū esset
dampnabile plura ab vno teneri. et
sic mortuus est. Et post paucos dies
dicto epō pifien apparuit in misera
bili forma. dicēs se esse dāpnatū p
pter pluralitatē beneficiorū. Et q̄daz
alius clericus magne literature ap
paruit cuidā post mortem dicens se
dampnatū ppter hanc causam. qz
duas tenuit p̄bendas. Hoc q̄dā ver
bō cōfirmavit dicēs. Nollem p toto
thesauro arabie habē vna nocte du
as p̄bendas. **S**z terciū qd̄ adhuc
peius est. qd̄ am in beneficijs nō resi
dent et tñ fructus eorū p̄cipiūt: et ser
uiciū ecclesie nō impendūt. Gaudēt
et iactant se habere tot beneficia vel
florenos annuatī: sed timeāt ne sint
floreni eos ad infernū portātes. **S**z
esto qz habeāt dispensatōnē sup ab
sentia et nō residentia. Nunq̄d dispē
sationē habere poterūt sup peccatis
et malis q̄ ieuitalit̄ sequunt̄ ab eo
rum absentia et negligentia? Ideo
bonū esset si etiā haberēt vicariū in
tormentis sicut excusando se dicūt ha
bere in beneficijs. Quibus minatur
sanctus bernardus ī q̄busdaz dictis
suis dicēs **V**e tibi clericē. mors ī ol
la carniū. mors ī huius mūdi deli
cijs: **P**equit. **Q**b id maxie. qz pecca
ta populi cōstat esse q̄ comedis. sum
ptus ecclesiasticos gratos habere
te reputas. **C**antādo vt apūt tibi bo
na proueniunt sed bonū erat tibi fo
dere magis aut etiā mendicare. **P**e
quit **S**ollicitus esto tanq̄ reditu
rus rōnez. dignos p eis gemitus fū
dere. dignos agere penitētie fructus

Alioquin tibi noueris imputāda. q̄
mō inter delicias comedis. **S**equitur
Veniet an̄ tribunal xp̄i: audiet po
pulorū q̄rela grauis. accusatio dura
quorū vixere stipendijs nec diluere
peccata. Quib? facti sunt duces cecī.
fraudulenti mediatores. **H**ec ille.
Sed quartū adhuc peius est scz qz
huiusmodi fructus beneficiorū nō ve
rent abuti a patrimoniu xp̄i ī vsus
illicitos auertūt scz ī meretricibō. ī
caballis pinguibus. ī vasis aureis
et argēteis. et varietate vestīū. **H**oc
nō est ornare sponsam sed spoliare.
Nō est custodire: sed p̄dere. **N**ō est
defendere sed exponē. **N**ō est instruē
sed p̄stituere. **N**ō est pascere gregē
sed mactare et deuorare dicēte de il
lis dño. **Q**ui deuorat plebem meaz
sicut escā panis. **E**t comederūt **J**a
cob: et locum eius desolauerūt. **H**ec
Bernardus. **D**ic multi religiosi bo
nis monasterij abuti nō verent̄ a di
uitē purpura a bisso idutiū imitādo q̄
rūt ad iduēdū nō qd̄ vtili? s̄ qd̄ sub
tilius inuenit̄ nō qd̄ frigus expellat
sed qd̄ supbire appellat et cū eodez di
uite epulari cotidie splēdide volunt.
Quarto debent esse sanctitate deco
rati. fulgētes innocētia. i. q. i. c. **V**ilif
simus reputand? ē nisi p̄cellat scien
tia et sanctitate. q̄ est honor p̄stator
Sz nūc p̄cholor indigni a mali p
mouent̄ ad prelaturā. **V**n̄ magna
cūra est multis vt in domo sua officī
ales vtilēs instituāt. **S**z pua cura ē
eis vt in domo dei ministros p̄tōnez
os cōstituāt. **D**epe ministri boīm cū
cōsilio magno eligūt: s̄ insufficientē

assumunt ab statum clericorū et ad ecclesiastica beneficia. Quis enim est magister mechanicorū nisi sciat officium. Sed hoc fallit in clericis. Talis recte a diabolo super pinnaculum eleuatur. Cui diabolus loquitur. Si filius dei es: mitte te deorsum per gloriam et diuicias quod est proprium diaboli: quia sunt deteriores. Et sic hodie fit in ecclesia sicut tempore christi. Nam christus dimittit .i. vir bonus: et barrabas .i. malus et indignus eligit quod se et alios latrocinat per malum exemplum. De quo horrendum ponit in libro apertum miraculum. Clericus quidam in sinu episcoporum predicare compulsus angustiabatur non modicum quod non digne posset coram tot ecclesie prelatis predicare. At ubi accessurus in oratione iaceret venit ad eum diabolus et dixit. Quid angustiarius istis clericis predicare? Dic eis istud: et non aliud. Principes inferni salutant principes ecclesie. Leti omnes nos referimus gratias: quia per eorum negligentiam atque malam vitam ad nos vere totus mundus deuoluit: quia cum ipsis prelatibus eorum subditi nobis pater offerunt. Inuitus quidem dico: sed altissimi iussione coactus. Quia vera ista sunt. statim ipse pauldubio demonstrat ecclesie. quod nullam malorum trium quae in mundo sunt scilicet superbia. auaricia. luxurie operationem recipit in clericis et prelatibus. Superbia enim prelatorum excellit superbia baronum: ducum: comitum et militum. Si auariciam attendis: in nullis mercatoribus vel ciuibus simile inuenies. quod tamen heredes legitimos si haberent: intolerabilior insania videretur. De luxuria vero nihil diffimere

presumo. quia illa solus deus omnipotens non uent: quod renū et cordium scrutator est. A quo valde terrere deberet eos quorundam clericorum exempla. Noui enim quosdam subito et improuise in latrina et fetore uitae suae fetidam terminasse. Et quendam in ipso actu simul cum fine operis expirasse. Runt clericus diabolo. Mibi non credent si eis talia narrauero. Tunc diabolus dedit ei cum alapa maculam nigerrimam in facie quam delecti non potuit. Dubitat utrum mali prelati debeant honorari. Runt augustinus de anchora super matheum dicens. quod doctor uel prelatus apte malus potest considerari tripliciter. Primo quantum ad suum officium: et sic est minister dei. Iuxta illud apostoli .i. ad corinthios h. iij. Sic nos existimet homo ut ministros dei. Secundo quantum ad suum dominum et donum gratis datum a deo: quia dicente apostolo ad romanos. xij. Omnis potestas a deo est: Licet enim abusus potestatis et dominatio non fit a deo: tamen ipsa dominatio a deo est. Nec tollitur per peccatum: quia bona gratis data stant simul cum peccato. Tercio quantum ad suum documentum: et sic doctorina quam docet non est sua inuentio sed reuelatio inspirata ad salutem omnibus populis. Igitur prelati uel doctori apte malo uel peccatori propter eius officium. quia est dei minister. non ei subtrahenda est debita reuerentia: quia non exhibet sibi honorem ratione sui. sed ratione eius cuius minister existit. Propter eius uero dominum quia est superior. quod dicitur est superior non est subtrahenda debita reuerentia et obediencia. dum prelati quod non sunt deus quia dominum non tollit per peccati omissionem. Non solum propter sui superioris depositum et

suspensionem: sed p̄pter eius voca-
 metum. q̄z docet doctrinā a deo inspi-
 ratam ad totius populi salutem. non
 est subtrahenda sibi in eius p̄dicati-
 one intelligētia. et audienda est ei?
 doctrina. ex quo verā doctrinā predi-
 cat. Vñ dicit crisostomus sup hunc
 locum q̄ sicut aurū de terra eligit et
 terra relinq̄tur: sic auditores doctri-
 naz accipiāt mali doctoris: et mores
 relinq̄at. Quia put frequēter de ho-
 mine malo bona doctrina p̄cedit. Jo-
 legit. i. q. i. c. Nō quales sacerdotes
 dñm: sed q̄d de dño loquant̄ est nob̄
 magnope p̄uidendū. Nec in vicarijs
 beati petri apl̄i nobis est attenden-
 dū quid sint. sed q̄d p̄ correctione ec-
 clesiarū. q̄d p̄ salute nostra satagūt.
 Nec em̄ inferiores illos dicetis scri-
 bis et phariseis. sedentibz supra ca-
 thedrā moyfi. De q̄bus p̄cepit dñs
 dicens. Quecūqz dixerint vobis. fa-
 cite: s̄m opa vero eorū nolite facere.
 Cōsidera ergo o impator: si illos di-
 xit audiēdos q̄ supra cathedrā moy-
 fi sedebāt: quāto potius illos q̄ supra
 cathedrā petri resident esse estimas
 obaudiēdos. Nec ille. Dubitat cur
 euenit electio et exaltatio malorū pla-
 torum. Rñr. q̄ p̄pter quatuor. Pri-
 mo p̄pter ecclesie vtilitatē. naz illud
 q̄d facit hōiem simpliciter bonū. est
 caritas. q̄ sola diuidit inter filios re-
 gni eterni. et filios p̄ditōnis s̄m au-
 gustinū li. xv. de trinitate. Sed cōtin-
 git q̄nqz q̄ ille q̄ bonus est in se p̄
 bonū caritatis. est inutilis et indispo-
 situs ad regimē ecclesie et ad defen-
 dendum iura ecclesiastica. Cōuerso

cōtingit aliquem esse malum qui tñ
 vtilis est et dispositus ad regimen
 et ad malorū et supborū subditorū
 depressionem et correctionē et ecclesie
 defensionē. Vñ nō expedit q̄ seni-
 per eligatur bonus quātum ad talē
 finem videlicet ad ecclesie vtilitatem.
 Secūdo p̄pter eligentiū humilitatē
 q̄z ex hoc q̄ eligētes aliquē in p̄latū
 attribuūt eorū sagacitati et prudētie
 deficiūt in electōne. credentes eligere
 bonum et eligūt malum. et ex h̄ ma-
 gis humiliantur et postmodū non
 cōfidunt de eorum prudētia et sapiē-
 tia: sed totū cogitatū suū iactāt in
 dño in tali electione. ex quo prius im-
 mitentes eorū sagacitati decepti sūt
 et in stultū finem adducti sunt. Vñ
 Job. xij. in p̄sona eligentiū et de sua
 sapientia cōfidentium dicit q̄ deus
 adducit cōsiliarios in stultū finem:
 et iudices in stuporē. Tercio hoc ve-
 nit p̄pter subditorum malignitatē
 dicente Job: Qui regnare facit p̄po-
 critam p̄pter peccata populi. Quia vi-
 cia subditorū nō possunt bene extir-
 pari p̄ humilem et māfuetum prela-
 tum. Ideo expedit q̄nqz reges p̄la-
 tos feroces esse et supbos p̄pter eorū
 correctionē. Sic iāne quodam
 tempore inierunt cōsiliū quomodo
 possent habere regem qui posset eos
 tueri. Noluerūt em̄ amplius habere
 regem sui generis. Et sic elegerunt
 aconīā que eos postea vorauit. Quar-
 to vt malos hic remuneret. q̄z deus
 nō vult illis p̄latis dare regnū eter-
 nū. Dat ergo eis regnū terrenū vt sic
 remuneret eorū opa bona facta in

C
peccato mortali. **I**sta est ratio beati
augustini. li. v. de ciui. dei. cur de? de
dit romanis tanta potētia. **Q**uinto
plati dūt esse eq̄tate cōstipati. caren
tes iniusticia: **D**e hoc sapie p̄mo. **D**i
ligite iusticiā q̄ iudicatis terrā **A**m
brosius in exameron. **V**bi prudētia:
ibi malicia. vbi fortitudo: ibi iracun
dia. **V**bi tēpantia: ibi impatiētia ā
alia vicia **V**bi aut iusticia: ibi cōcor
dia. **V**n̄ ps. **I**usticia et pax oscula
te sunt **V**n̄ aug? .iiij. de ciui. dei. c. iiij.
Remota iusticia q̄d sunt regna mihi
magna latrocinia: **D**es multa sunt
plati q̄ iusticiā nō diligūt **P**rimi sūt
acceptores munerū de q̄bo **I**saie. v.
Ve q̄ iustificatis impiū p̄ muneribz
et iusticiā iusti aufertis ab eo. **P**s.
Dextera eorū repleta est muneribz.
Cōtra quos deutro. xvi. **N**ō accipies
tis munera: q̄ excecant oculos etiam
iudiciū. **D**e quibz greg? .ix. moralium
ca. xiiij. **Q**uibus si spes muneris sub
trahit a defensione iusticie p̄tinus
cessat. **V**n̄ alanus in li. de plac̄tu na
ture. **L**anguescit ciuilitas vbi nūmo
rū potat pluralitas **S**i aure iudicis
vel aduocati susurrat pecunia: orphē
lia. carne amphiomis. musa virgī
lij v̄e pecunie suffocant. **Q**uid plu
ra. **V**bi nūmus loquit tulliam elo
quij tuba tumescit **H**ec ille. **L**egit
de quodā histrione an degaueh q̄ nō
posset ad cōuiniū cuiusdā abbatis in
trare. **I**mplent v̄icē aqua et operu
it manutergio quodā decēt. **Q**uē cū
ianitores vidissent. putabāt eū ence
niū portasse. et introniserūt cū. **Q**ui
venēs corā abbate ait. **N**ō aliter in

D
gressus mihi patuit q̄ p̄ mūn? **E**cce
aqua ad lauandū manus post pran
diū. **S**ecūdi sunt dissimulatores
scelerū. cōtra quos. lxxxvi. di. c. **F**acē
tis p̄culdubio culpam habet. q̄ q̄d
potest corrigere. negligit emēdare.
Scriptum quippe est scz leuitici. xx.
Non solum qui faciunt sed etiā qui
cōsentunt facientibus participes iu
dicantur. **D**equitur. **N**egligere cuz
possis perturbare pueros. nihil ali
ud est q̄ fouere. **N**ec caret scrupulo
societatis occulte. qui manifesto faci
uon desinit obuiare **I**de. lxxxij. di. c.
Erroz cui nō resistit approbatur. et
xxij. q. iiij. **Q**ui potest obuiare et p̄
turbae pueros et nō facit: nihil ali
ud est q̄ fouere impietate eoz. et. ij. q.
vii. c. negligē **E**x his ptz q̄ maxime
peccāt plati q̄ dissimulat p̄cā subdi
torū **T**ercij sūt iudicatuū scelez q̄ uo
lūt se vindicare si offensi sunt **C**ōtra
illō q̄d dicit eccl. vij. **N**oli eē nimīū
iustus id est crudelis. qz tutius red
ditur rō de misericordia q̄ de crudeli
tate vt ptz in canone. xxvi. q. vij. **E**t
allegat bernardus sup cantica ser
mone. xxij. **D**iscite vos subditorum
matres esse non dños. et interdū si
seueritate opus est paterna sit nō ty
rannica **M**atres em̄ fouendo. patres
corrigēdo vos exhibeatis. **H**ec ille.
Dubitat quare prelati sunt institu
ti. **R**nt greg? i pastorali. c. xvij. di
cens q̄ omnes natura equales genu
it: sed variante mentorū ordine. ali
os alijs culpa postposuit et ip̄a diuer
fitas q̄ accessit ex vicio diuino ordie
dispensatur. **D**equitur. **A**ntiq̄ em̄

patres nostri non reges hominum sed pastores peccatorum fuisse memorant. Et cum dominus noe filijs quibus eius diceret Crescite et multiplicamini. Protinus adiunxit Et terror et tremor vester sit super cuncta aiantia terre. Quorum videlicet terror et tremor esse super aiantia terre profecto et super homines esse prohibet. Homo quippe animalibus non autem ceteris hominibus natura prelati est. Iohannes dictum est primis pentabus nostris. Domina mini piscibus maris et volatilibus celi et uniuersis aiantibus terre que mouentur super terram ut ex qua parte bestiales sunt subditi iam debent formidini iacere substrati. ut humana saltem formidine peccare metuant que diuina iudicia non formidant. Nec ille. Sed qui dam sunt pisces maris ut sunt rebelles et uiciosi. volatilia celi. acerbi et ambiciosi. bestie terre. auari et peccatiosi. reptalia. lubrica et libidinosi. que omnes debent subesse per correctionem prelatorum. Item sentit petrus raueni in suo epistolari li. v. dicens. Ad extollendum iustorum precia ad reprimendum insolentias transgressorum. prospiciens e celo iusticia erexit in populis regnatum solia et diuersorum principum potestates. Caruisset namque libenter humana conditio iugo dominij. nec libertatem a se quam eis natura donauerat homines abdicassent. nisi quod prius impunita licentia scelestorum in euidentem perniciem humani generis reducabat. Secundo dubitatur. Cur deus non dedit homini angelum in prelatum. Runt ibidem petrus ubi super dicens. Nec angelus ei prelati esse debuit ut gratiosiore prelatura efficeret

ceret idemptitas speciei. Iohannes deus propositus fuit beatus petrum in prelatum que cecidit ut ex sua culpa addisceret qualiter alienam miseriam toleraret ut patet. l. di. ca. considerandum. Si angelus esset prelati homini. esset fortassis sibi nimis immisericos cum peccaret. Quartum sicut iusti cum malum exemplum prebent subditis ut patet mat. v. Nisi abundauit iusticia uestra plus quam scribarum et phariseorum non intrabitis in regnum celorum. Dicunt enim et non faciunt. Vnde gregorius in pastoralis. Grex quem pastoris uocem moresque sequitur. per exempla melius quam per uerba ad eternam uitam graditur. Sic non sufficit ei bona facere occulta nisi faciat et manifesta. Math. v. Sic luceat lux uestra coram hominibus. ut uideant opera uestra bona etc. Item non sufficit ei cauere a malo exemplo nisi det et bonum. Luc. xij. Sint lumbi uestri precati et lucerne ardentis in manibus uestris. Pertinet enim primum ad declinationem a malo. Secundo ad ostensionem boni exempli. Item non sufficit ei dare exemplum in uo bono nisi det in oibus. ij. ad thim. ij. In oibus prebe te ipsum exemplum bonorum operum. Item non sufficit dare exemplum aliquibus sed omnibus. Math. v. Non ut lucernam super candelabrum ut luceat oibus que in domo sunt. Ad Ro. xij. Prouidentes bona non solum coram deo sed etiam coram oibus hominibus. Item debent esse sicut exemplar ex quo alij libri transferuntur. Iuxta illud poetam. Regis ad exemplar: totum proferat Mobile mutat se cum principe uulgus. Vnde gregorius in pastoralis. Pastor cum per abrupta gradus: necesse est ut grex in precipitum labat. Vnde bernardus in li. de consideratione. Considero gradum

et verè or casum: cōsidero fastigiū di-
gmitatis: et intueor faciem abissi ias-
centis deorsum. Attendo celsitudinē
honoris: et eviāno reformido piculū
Hec ille. Qm̄ iudiciū durissimū fiet
his qui presūt. **Sapiētie. vi.** Iudiciū
um durū. qz male intrauerūt: durū
qz male rexerūt. durissimum: quia
male vixerūt. Iudiciū durum. quia
pāupes exacti nauerūt: durius. qz
bona paupm̄ sumpserūt: durissimū
qz xp̄o et ecclesie de p̄ceptis elemo-
sinis nō seruiērūt. Durū iudiciū: qz
oues xp̄i nō pauerūt pane materiali
durius: qz nō pauerūt pane doctrina-
li: durissimū. quia nō pauerūt pane
exēplari. **Sexto** debent esse parāta
te mensurati. pollētes tp̄ātia. vt ptz
xxxv. di. c. **Ecclesie** p̄ncipes qui deli-
cijs affluūt et inter epulas et lasciu-
as pudiciā se seruare credūt p̄p̄e-
tius sermo describit qz eijāendi sūt
de sp̄adofis dō mibo lautis qz diuuijs
Et infra. An nō est cōfusio et ignomi-
nia. biesum xp̄m crucifixū paupem
et esurientē farsis p̄dicare corpibus
et ieiūmorū doctrinā rubentes buc-
cas tumētiaqz ora p̄ferre. **De qb?**
bernardus in quibusdā dictis suis
Videas quosdā de maioribz comedē
lautius. bibere sapiētius. indui pul-
chrius. cubare mollius: loqui liben-
tius: orare rariis. **Hec ille.** Nō sunt
isti plati s̄m ordinē apostoloruz. ij.
ad corinth. iij. **Vsqz** in hanc horam
esurimus et sitimus: et nudi sumus
Sz s̄m ordinē scribarum et phari-
seorū q̄ imponūt onera graua et im-
portabilia in humeros hōim. digito

aut suo nolunt ea mouē. math. xxij.
David aut rex sitēs noluit bibere a
quam quā tres fortes viri cum pic-
ulo portauerāt. sed libauit eaz dño
dicens. Propici? sit mihi dñs. ne fa-
ciam hanc rem vt sanguinē istoruz
hōim et animarū piculum bibam vt
ptz. ij. **Rz. xxij.** Legit in historia tri-
ptita qz cum theodosius impator es-
set in quadaz expeditione in qua ex-
erātus nō inueniebant aquā ad bi-
bendū. qdaz videntes eum estuantē
p̄ siti: obtulerunt ei potum limpidi-
simum ad bibendū. cōfectū aromati-
bus. aqua frigida perfusa. Qui vin-
cens animū suum noluit accepe sed
dixit offerenti vt alij cui vellet offer-
ret. **Et hoc** fecit vt corda aliorū intu-
entium p̄ hoc animarent ad toleran-
tiam. Similiter legit de alexandro
magno. Qui dum in loco arido esset
cum suis. quidā videns eum sitientē
quandā aquam modicam inueniēs
obtulit ei. Ille vero noluit bibere. s̄
refudit eam vt suos similiter anima-
ret ad tolerantiam. Mira res p̄mo
abusio. homines seculares dignita-
tis imperialis abstinēt in siti a potu
vt suo exemplo animēt alios: et pla-
ti ecclesiasticā p̄mo religiosi non au-
rant si subditi eorū durā vitā ducāt
exēplo suorum excessiū in cibo et po-
tu et scandalizant ad mortem **De q̄**
bus ezechielis. xxxij. **Ve** pastoribz
israhel: qui pascebant seipos. Nam
moyse et aaron principes populi de
eadē aq̄ et potu vsi sūt i deserto **Iux**
illud apli. ij. ad corin. x. Om̄s em̄ eā
de escā sp̄italē. i. sp̄ualē significatē

māducālerunt et eundem potum bi
berunt.

Nono peccāt cōtra illud pre
ceptū q̄ sunt iobediētes p̄
latis ecclesie. Cōtra illud
q̄ dicit deutro. xvij. Qui
supbierit nolēs obediēte sacerdotis ipe
no qui eo tpe ministrat dño deo tuo
moriet homo ille. et auferes maluz
de israhel: cūctusq; populus audiens
timebit: vt nullus deinceps intume
scat supbia. **Iō** dicit saluator noster
de p̄latis et sacerdotibz. Qui vos sper
mit: me spernit. Et q̄ me spernit: sper
nit eū q̄ me misit. **Luc. x.** Hec obedi
entia patz p̄ exēpla creaturarū. p̄ do
gmata scripturarū. p̄ emigmata figu
rarū. et p̄ dñm oim creaturarū. Pri
mo ptz p̄ exēpla creaturarū. vij. q̄
i. c. **In** apibz est vn̄ p̄nceps. et gru
es vnā sequūt ordine literato. **Impe**
rator vnus. **Judex** vn̄ p̄uincie vni?
Roma aut cōdita duos frēs reges si
mul habere nō potuit. et paricidio de
dicat id est maculat. **Secūdo** patz
p̄ dogmata scripturarū. i. **Ry. xv.** Me
lior est obediētia q̄; victima. **Iō** di
cit greḡ et poim̄. vij. q̄. i. c. **Sciē**
dū q̄ obediētia victimis iure p̄poni
tur. qz p̄ victimas aliena caro: i obe
diētia vero p̄pria volūtas macatur.
Terzio ptz p̄ emigmata figurarū. **Nā**
adā statim qñ fuit creatus. obediē
tie legibz fuit astrictus: et nō obediē
to de paradiso fuit reiectus. **Gen. iij.** **Noe**
obediēto archā faciēs a diluuiio fuz
it saluatus. **Gen. viij.** **Loth** angelis
obediēto ciuitatē dimittēs a subuer
sione zodomē fuit liberatus. **Genes.**

xix. Et d̄xor ei? nō obediēto in sta
tuā salis fuit mutata. **Abraham** deo
obediēto fuit p̄ mltarū gentū voca
tus. **Genes. xxij.** **Quarto** in xp̄o dño
nostro et oim creaturarū. **Ad philip**
p̄ses. ij. factus est obediēs vsq; ad
mortē. **Luce. ij.** **Erat** subditus illis.
Notādū q̄ quinq; sunt q̄bz debem̄
obediēte humiliter. **Primo** dñice ma
iestati. rōne creatōis. **Secūdo** spūa
li potestati. rōne instructōis. **Ter**
cio p̄latoz volūtatē. rōne p̄fessionis.
Quarto pentū dignitati. rōne p̄pa
gatōis. **Quinto** dñorū potestati. rō
ne suppositōis. **Primo** dñice ma
iestati. rōne creatōis. **Actū. v.** **Obe**
dire oportet magis deo q̄ hoibz. Et
sunt verba ap̄lorū cōtra seniores iū
deorū. q̄ p̄hibebāt q̄ nō deberēt am
plius loq̄ i noie illo. **Sic** si impator
vel dux. p̄cōsul vel cuiuscūq; status
tibi aliqd̄ p̄cipet qd̄ sit cōtra deū vel
salutē aie tue. respōde. **Oportet** ma
gis obedire deo q̄ hominibus. **Ideo**
dr. xi. q. iij. c. q̄ resistit. **Si** aliqd̄ ipe
p̄cōsul iubeat. et aliud iubeat impa
tor. vel si aliud impator et aliud cre
ator. qd̄ iudicatis. **Maior** ptās deus
est. **Da** veniā o impator. **Tu** carcerē
ille gehennā minat. **Seq̄** ibidem
in. c. **Impatores.** **Si** i errore essent
qd̄ absit et p̄ errore suo cōtra verita
tē. legē darēt p̄ quā iusti p̄barēt et
coronarēt. **Nō** tñ faciēdū est qd̄ illi
iubēt qz de? p̄hibz. sic iusserat nabu
godonosor vt aurea statua adoraret.
Qd̄ qd̄ facē noluerit deo talia p̄hi
bēte. sic misael daniel et abdenago.
Sz viso miraclo statuit oppositū. d.

Qui cuiusq; blasphemauerit deū in
diach q̄c̄. in interitū iret et domus ei?
tota. Aliud exemplū ponit idē de iu-
liano apostata. Qui quā dixit militi-
bus suis cristianis. Producite adēz.
obediēbāt. Quā dixit. Adorate statu-
aut aut p̄dolu. refutauerūt. Ideo dicit
aug⁹. i sermonib; ad heremitas. Ec-
ce inq̄t fratres mei. Angel⁹ obedit
deo in omnib;: et tu q̄ amīs es cōtra
dicis deo? Si sola sua semita nō de-
uiat nec luna nec stelle. oia em̄ celica
suis seruiūt officijs: tu vero dei volū-
tati quasi in oibus resistis. Ad nutū
dei campi floribus decorā: terra im-
bribus fecundatur: frondibus crispatur
filua. In nemore cytharizat auicula.
Oia deo obediunt: et solus homo dei
volūtati resistit. Sequitur infra. O q̄
enorme viciū est qd̄ fuit obediētie cō-
trariū. Per hoc diabolus celū p̄didit
p̄ hoc homo paradisu amisit. p̄ h̄ saul
regnum. p̄ hoc salomon amorē diu-
num. Hec aug⁹. Idarco minatur do-
minus inobediētibus sibi. deut. xxviii
multas penas dicens. Si nolueris
audire vocem dñi dei tui vt custo-
dias et facias oia mādāta eius. Sequit̄
Veniēt sup te omnes maledictōes
iste. Maledictus eris in ciuitate. ma-
ledictus in agro. maledictus in ortu
tuū. Mittet dñs sup te famem et esu-
riem et adiūget tibi pestilētiā donec
consumat te. Et celū qd̄ sup te est erit
eneū: et terra quā calcas ferrea. i. du-
ra. nullū fructū p̄ferēs. Percutiet te
dñs egestate et febre: frigore et ardo-
re: estu et aere corrupto. Sic quoties
cūq; peccamus: sumus deo inobediē-

tes. Ideo ambrosi⁹ in li. de paradiso
diffinit peccatū. dicens qd̄ peccatū est
trāsgressio legis diuine: et celestiu in
obediētia mādator. Ex his sequitur
qd̄ deo est obediēs: sequit̄ sibi orōis
exauditiō. Vñ ps. Volūtātē timens
tum se faciet et deprecationē eorū ex-
audiet et saluos faciet eos. Vñ aug⁹
in li. de ope monachorū. Cūcūq; exau-
ditur vna orō deuota obediētis q̄
decem milia obediret tempnētū. Cū-
ius exemplum in helia. De quo Jaco-
bi. v. Helias erat homo similitis nos-
tris passibilis. et orauit dñm vt nō
plueret sup terrā annis tribus et mē-
sibus sex. Et rursū orauit et celum
dedit pluuiā: et fra dedit fructū suū
vt ptz. iij. R. xvij. vbi apparet qd̄ de-
us cūcūq; exaudit verū obediētē. De-
cūdo sequit̄ trinitatis in eo inhabi-
tatio. Iobis. xv. Si quis diligit me
sermonē meum seruabit et ad eum
veniemus et mātionem apud eum fa-
ciemus. Vñ bernardus. Nihil deo
acceptius. nihil angelis carius. nis-
hil homini fructuosius q̄ iura obedi-
entiae custodire. Sic est ecōtrario de
inobediētia. Vbi em̄ illa est ibi est
habitaclum diaboli. Tercio sequi-
tur pacis multiplicatio. Ysaie. xlviii
Vtinā attendisses ad mandata mea
facta fuisset vt flumē pax tua id est
abundās. De hac dicit leuitia. xvi
Si in p̄ceptis meis ambulaueris
et mādāta mea custodieris da-
bo vobis pluuias temporibus suis.
et terra gignet germen suum: et po-
mis arbores replebuntur. Appre-
hendet mellum triturav in bennam.

et vindemia occupabit senientes. et comedetis panem vestrum in saturitate. et absque pauore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris etc. Sed oia erunt nobis in contraria si deo sumus inobediētes. Quarto sequitur irrationabiliū subiectio. Iohannes dicit augustinus super canonicam Iohannis omelia vij. O homo subdere ei quod super te est. et infra te erunt illa quod propositus es. quia pro peccato homo deseruit cum sub quo esse debuit. ideo subditus est eis super quod esse debuit. Supra te est deus: sub te pecora. Agnosce eum quod super te est: ut cognoscant te quod infra te sunt. Ideo cum daniel agnouisset supra se deum: agnouerunt super se illum leones. Si autem superiorē contempnitis: subderis inferioribus. Propterea superbia egiptiorum de ramis et muscis domata est. Hec augustinus. Sed propter inobediētiā oia inferiora nobis rebellant. Genesim iij. Quia comedisti de ligno ex quo tibi precepimus ne comederes. Sequitur ibidem. Maledicta sit terra in opere tuo: spinas et tribulos germinabit tibi. Sed Iohannes sue mandata dei custodiuit. Iohannes sol et luna sibi obediēter. Iosue. x. Legimus etiam in vita patrum quod abbas paulus precepit discipulo suo Iohanni ut auferret ei fimum bouum quod erat ei necessarium. Et ille ait. In loco ubi fimus est habitat leena. Cui abbas. Si uenerit super te alliga eam et duces eam tecum. Tunc ille et inuenit leenam. Et cum uellet super eum ruere dixit. Abbas precepit mihi ut alligarem te et adducam te ad eum. Et statim bestia stetit. Qui tenens eam duxit ad monasterium. Simile legimus

de beato Jeronimo: cui leo seruiuit ut patet in eius legenda. Quinto sequitur dei benedictio. cuius exemplum patet in abraham. qui obediuit deo exiens in locum ad quem preceperat dominus. obediuit deo. uolens imolare filium suum unicum. Ideo dominus ad eum dixit. Quia fecisti rem hanc ideo benedicens benedicam tibi. Et qui benedixerit tibi sit ille benedictus. Iohannes dicitur deuteronomij undecimo. En propono in conspectu uestro hodie maledictionem et benedictionem. Benedictionem si obediēteris mandatis dei uestri. Maledictionem si ea audieritis nec feceritis. Recessitis de uia quam ego nunc ostendo uobis et ambulaueritis post deos etc. Ideo ecclesia propter inobediētiā infligit anathema. Sexto sequitur eterne uite acquisitio. Deuteronomio sexto. Audi israel precepta domini tua in corde tuo quasi in libro scribe et dabo tibi terram lacte et melle manantem. Glosa id est terram uiuentium que fluit lacte humanitatis et melle christi ueritatis. Secundum est obediendum spirituali potestati ratione instructionis. Ad hebreos decimo. Obedite prepositis uestris et subiaccete eis. Ipsi enim peruiuant quasi rationem reddituri pro animabus uestris. Sic obediendum est pape: et episcopis: et alijs prelatibus spiritualibus: quia ipsi peruiuant scilicet predicando. studento. et precepta dant. sicut dicit bonifacius papa octauus in principio decretalium de seipso. Amplectimur quippe pro ipsorum quiete la-

C
quiete labores. et noctes quāq; trāsi-
gimus insomnes et scādala remo-
ueam? ab ipis. Ideo dicitur xix. di. Sic
omnes aplice sedis. sanxiones acci-
piende sunt tāq; ipius diuina voce pe-
tri firmate. Item dicit quasi rōnem
redditur p animabo vestrīs: q; ipi
tenent reddere rōnem p oibus sibi
subiectis. Ideo merito obligam eis
obedire tanq; patrib; nostris spūa-
libus. Idcirco sumus pontifex in fi-
ne bullarū suarū spūāncit. Nulli ho-
minū hāc paginā nostri statuti. or-
dinatōis. celsionis infringere licet
vel ei ausu temerario straire. Si q; s
aut hoc acceptare psumpserit: indi-
gnationē omnipotētis dei et beatorū
petri et pauli se nouerit incursum
Sed dubitat in quo consistit obediē-
tia. Rūnt raymūdus q; consistit in tri-
bus. Primo in reuerentia vt inferior
assurgat et cedat superiorī: ei dādo p-
mum locū in choro. in mēsa. sedēdo
eūdo. Sic seculares debēt venerari su-
os sacerdotes. Secūdo consistit in iu-
dicio. Ille habet eū iudicare q; alteri
obedire tenet. Sic prelati spūales
et sacerdotes habēt iudicare secula-
res: et nō ecōtra vt pt. xi. q. i. c. sacer-
dotibus. Vbi dicit. Ecclesiastica q; z
testatur historia. cū pie memorie cō-
stātinō pncipi scripto oblate accusa-
tōes strā epōs fuissent. libellos q; dē
accusationis accepit. et ipos cōuo-
cans dixit. Nō est dignū vt nos iudi-
cemus deos. Ideo q; dicitur ex de iudi-
cijs. c. Clerici nō debent respōdere in
seculari iudicio cōsuetudine cōtraria
nō obstāte. Item ex de fo. p. p to

D
tū. Tercio consistit in pcepto: q; supe-
rior habet pcepte inferiori: et nō ec-
cōtra. Secūdo dubitat vñ oritur in
obediētia: q; nos cernimus maxime
vigere inobediētiā tam in seculari-
bus q; in spūalib; Rūnt. q; ex tribus
oritur. Primo ex supbia et tēpente.
q; dicit basilius in examerō. Sup-
bus subesse renuit. p esse cupit: legez
alios seruare querit. nullā p se habe-
re. Ideo dicit aug. sup genes. li. xij
ad lram q; pimus homo qdā potesta-
te elatus. et tempit suare pceptū.
Secūdo pcedit ex ignorantia cōtin-
gēte. Quia multi offendūt in legez.
q; nō agnoscūt se malefacere. Vñ a
postolus pme ad corinth. xiiij. Ois
ignorās ignorabitur. Multi sūt qui
nō vadūt ad sermonē vt possint se
excusare p ignorantia cōtra regulā
iuris. li. vi. c. Ignorātia facti: nō iu-
ris excusat. Itē ex de cōstitutionibus
li. vi. c. aiarum pualis. q; ignorātia
crassa et affectata nō excusat. Tercio
venit ex impunitate negligētis. Vñ
Bernard? ad eugeniū papā. Impu-
nitas ausū parit: ausus excessus. Iō
statuta male seruātur. q; nō pmiū-
tur trasgressores tam clerici q; layci
pmo minus clerici. Iō vulgares ha-
bent cōmune puerbiū. Qui vult im-
pune viuere: fiat clericus. Et si aliq;
puniunt sūt paupes: tā in statu cle-
ricali q; layali. Ideo dicit valerius
li. viij. q; legez erant firmes telis a-
rancarū q; puas muscas retinet et a
magnis frangūtur. Nō fecit sic ze-
latus qdaz de quo dicit valerius li. vi.
Ille fecit statutū q; deprehensus in

adulterio: vtroq; oculo orbare. **T**ā
de filius suus fuit deprehensus. **Q**uē
apprehendit volēs in eo rigore legis
implere. **S**ed p̄pter seniorū interces
sionē vt legi satisfaceret sibi eruit vnū
oculū: et filio etiā vnū. **T**ercio debet
mus obedire dñorū ptati: rōne suppo
sitionis. i. pe. ij. **S**ubditi estote om
ni creature. siue regi tāq̄ p̄cellētī rē.
ad vindictā maiefactorū. laudē vero
honorū. qz nō est minus p̄ctm̄ aliq̄n̄
nō obedire p̄ceptis dñi t̄p̄alis q̄ spi
ritualis. **I**n his maxie ordo iusticie
cōsistit. **I**ō dicit ad romanos. xij.
Omnis potestas a deo est: et q̄ pote
stat resistit. deo resistit. **I**ō rnt̄ x̄pc
pilato. **N**ō haberes in me potestātē
vllā. nisi tibi datū desup̄ fuisset. **I**ō
hāmis. xix. **V**n̄ aug. li. v. de ciui. dei
ca. xxi. **Q**ui romanū imperiū dedit
marco. ipse et gayo. **Q**ui augusto.
ipse et neroni. **Q**ui vespasianis. patri
et filio suauissimis impatorib; ipse
et domitiano crudelissimo. **E**t ne per
singulos ire necesse sit. q̄ constantino
xp̄iano. ipse apostate **J**uliano. **H**ec
aug. **I**deo debem; seculari potesta
ti obedire et maxime impatori roma
norū q̄ solet coronari triplici corona
vt dicit **I**o. an. de iur̄iurā. in cle. c. ro
mani p̄ncipes. sup̄ verbo. vestigijs.
qz rex romanorū solet coronari tripli
ci corona. **P**rima ferrea quā recipit
ab ep̄o coloniēsi aq̄sgram̄ eiusdem
diocesis. **E**t significat fortitudinē q̄
vincere debet rebelles et infideles cō
culcare. **S**ecūda est argētea quā re
cipit in ingressu italie a mediolonēsi
archiepo: **E**t significat mundiciā et

claritatē quā debet habere. **T**ercia ē
de auro quā recipit rome a papa. **E**t
significat qz sicut aurū oibus metal
lis est excellētissimū. **I**ta impator in
iusticia et potētia debet excellere ali
os reges. **O**lim his trib; dabat tri
butū. romānis. **I**n p̄mo quinquēnio
ferrū ad faciendū lāceas et gladios
rē. **I**n secūdo quinquēnio argentū
ad faciendū monetā p̄ stipendiarijs
cōducēdis. **I**n tercio aurū p̄ ornatu
tēplorū et deorum. **I**stud tēp; quin
decim annorū vocat̄ indictō. **E**rgo il
li obligamur obedire quantū ad tē
peralē miliciā. **S**ic regi in suo regno
Duci in ducatu: magistro ciuiū in ci
uitate: vxores maritis vasalli p̄ncipi
bus: serui dñis: **I**ō dicit ad rōnos.
xij. **O**mnis aīa potestatis sublimio
ribus subdita sit. **E**x his infero tria
documēta. **P**rimo si homo māhisset i sta
tu inocētie: nō habuisset regimē im
penalis vel papalis eminētie. **P**ros
bat p̄ greg. in pastorali. ca. xvij.
dicentē **O**mnēs homines natura eq̄s
les genuit rē. **N**ō in sermone p̄cedē
ti in quinto mēbro. **I**dem dicit petr.
rauen̄ vt patz̄ ibidem. **I**ō dicit magr
egidius in li. de regimine p̄ncipū: qz
tres sunt actus p̄ncipatus scz defen
dere: corrigē: et docē. **P**rimi duo act;
ibi nō fuisset: qz ibi nō aliū inuasit
set. **E**rgo nō p̄m; nec secūd;: qz vbi
nullū p̄ctm̄. ibi n̄ ē necia correctio qz i
nullū fuisset p̄ctm̄ p̄ casu positū. **T**er
cius ex aliq̄ mō ibi fuisset licz iprope
Secūm̄ documētū ē qz regimē papale
atq̄ ipiale nō eēt p̄ hāc vitā i reg. su
pno. p̄bat p̄ illd. i. ad cor̄t. xv. **C**ū

traherent regnum deo patri. i. ad vi-
sionem dei patris christus electos du-
cet. et euacuabit omnem principatum
atque potestatem. Vbi dicit glosa: et
ponit a magistro li. ij. di. vi. Dū mū-
dus inquit durat. āgeli angelis. demo-
nes demonibus. homines hominibus
presunt. Ratio huius est. quia in pre-
senti vita semper peccamus. Indige-
mus ergo prelati qui corrigant nos.
Sequitur correlare quod sicut homi-
nes de die in diem deteriorantur sic ec-
clesie prelati peiorantur. Ideo dicitur
sapiētie. viij. Per me reges regnant
et tyranni tenent terram. Ideo dicit
Job. Qui regnare facit ypocritam
propter peccata populi. Cuius similitu-
dinem recitat valerius li. vi. de qua
dam vetula que orabat deum pro vita
tyranni. A qua cum ille quere-
ret. Quo merito suo hoc ipsa face-
ret Respondit. Quāto eram puella
grauem habuimus tyrannū. Carere
eo cupiebāt. Quo interfecto deterio-
rarem occupauit. Eius quoque simi-
litudinem cupiebant. Tercium te in
oportuniorē super omnibus habe-
re cepimus rectorem. Timeo itaque si
tu fueris assumptus quod deterior in lo-
cum tuum succedat. Tercium docu-
mentum. Auctoritas papalis in ma-
gna auctoritate excellit imperialem
ut patet. xvi. di. c. Duo sunt quibus
hic mundus principaliter regitur.
ut scribit gelasius papa anastasio
impatori. scilicet auctoritas sacra ponti-
ficum et regalis potestas. in quibus
tanto grauius est pondus sacerdotum
quāto etiam pro ipsis regiminibus ho-

minum in diuino examine reddituri
sunt rationem. Et infra. Aurum non tam
preiosius plumbo est quam regia pote-
state sit altior ordo sacerdotalis. Idem
patet de maio. et obe. c. sollicitate. Vbi
scribit papa impatori. Nolle inquit
debueras quod deus fecit duo luminaria
magna in firmamento celi. Luminaria
maius ut preesset diei. Luminare
minus. ut preesset nocti. Vtrumque ma-
gnum: sed alterum maius. Ad firmamentum
ergo celi hoc est vniuersalis ecclesie.
fecit deus duo luminaria magna. id est duas
instituit dignitates. que sunt pontificalis
auctoritas et regalis potestas. Sed illa que
preest diebus. id est spiritualibus maior est.
Quæ vero carnalibus minor. Ut quanta
est inter lunam et solem. tanta inter
pontifices et reges differentia cog-
noscatur. Hec tibi. Idem patet in
multis exemplis in anima et corpore.
Item papa habet coronare impa-
torem et inungere. ut patet de electio-
ne. c. venerabilem. Sequitur quod ma-
gis est obediendum summis pontifi-
cibus quam impatoribus aut regibus
aut duobus. quia non impatoribus aut
regibus dictum est. sed petro. Tibi
dabo claves regni celorum etc. Item
non impatoribus aut regibus dictum
est. Accipite spiritum sanctum: quorum
in remisistis peccata etc. ut patet
Iohannis. xxij. Quarto debemus obe-
dire prelatorum voluntati ratione pro-
fessionis. Ideo dicit augustinus in regula
Preposito nostro tanquam patri obedia-
tur. multo magis presbitero quam omni
nostrum a. tam gerit Ad hebreos. xij.

xiiij. **O**bedite p̄positis vestris Ipi
 em̄ puigilant quasi rōnem redditu
 ri p̄ animabo vestris. **T**ales tenent
 obedire ad q̄ p̄ v̄tum se obligauer
 runt vt sūt omnes religiosi. **D**e his
 hugo in li. de claustrō anime. **L**euior
 est labor claustrū q̄ castri et tñ plus
 timetur. **L**euius est pond⁹ tunice q̄
 lancee. **T**utius est claustrū q̄ castri
Tutius est abbatis obediētia q̄ re
 gis iussio. **N**ec inter gladios mittat
 illa picula vitat. **N**ec ille **S**ciendū
 q̄ h̄m beatū augustinū tria sūt ge
 nera monachorū. vt ptz in sermone
 de generibus monachorū. **V**num est
 genus cenobitarū. q̄ in agregatōne
 p̄iter habitantes v̄nius semoris ius
 dicio gubernāf. **E**t dicti sunt h̄m pa
 piam a cenon qd̄ est cōmune latine.
In cenobite dicunt quasi in cōmune
 viuētes: qz in talib⁹ p̄mo d̄z eē cōmu
 nitas localis cohabitacionis. secūdo
 spūalis v̄mōnis. **E**t tercio tēporalis
 possessionis. **P**rio debet esse v̄nitas lo
 calis cohabitacionis scz monasteriū
Cuius in ciū venit ab apl̄s. qui si
 mul habitauerūt in hierusalem in ce
 nauilo grandi. pseuerantes in orōne
 cum mulieribus et maria m̄c. **T**ales
 grauius peccāt q̄ ab hac s̄cta cōmu
 nione recedūt. **C**uius peccati ḡuitas
 ptz ex multis. qz ex cōmunicatus est
 tam a canone si habitū dimiserit. q̄
 ab ordīne etiā si habitū retinuerit.
Secūdo inutilis est ad vitā eternaz
 obtinendā. **J**uxta illud euāgelij **N**e
 mo mittēs manū ad aratrū et respi
 ciens retro. aptus est regro dei. **Q**m̄
 sicut piscis sine aqua: sic monachus

sine monasterio caret vita vt legis
 .xvi. q. i. c. placuit. **S**z qz apostoli
 a qb⁹ incipit talis cōmunitio nō semp
 habitauerūt simul. p̄mo sicut legis
 in actib⁹ apl̄ orū. ipi dispergebant
 p̄ totū mundū ad predicandū verbū
 dei et tñ eorū cōmunitio nō fuit disti
 pata. **S**ic in p̄posito aliq̄ fratres re
 te exeūt de monasterio: non tñ recē
 dūt ab hac cōmunitioe seruatis quī
 qz. **P**rimū est si semp retineat ani
 mus ad reuertendū. **S**i q̄s aut̄ ani
 mo nō redeūdi exiret: p̄culdubio ef
 set apostata. **S**ecūdu est vt causa le
 gitima pretendat. **N**ō em̄ ex quacūqz
 leui causa religiosus debet exire mo
 nasteriū: sed p̄ negocio cōmuni cōuē
 tus seu p̄ questu: aut ad predicandū
Simile est de monialibus. **T**ercium
 est vt licentia superioris habeat. **A**liē
 esset sicut membrū abscisum. **Q**uar
 tum est vt a prelato sibi socius ad
 iūgatur. et ex hoc prelatus saluat eū
 vt nō sit extra collegiū vel cōgrega
 tionē cum duo faciāt agregationem
 vt ptz ex de elec. c. p̄mo. et tres colle
 giū. ff. de verbo. signifi. c. veraci⁹. **I**o
 augustinus volens suos fratres nū
 q̄ esse sine collegio dixit in regula.
Nec eāt ad balnea sine quacūqz ne
 cessitate nisi sint duo vel tres. **A**lia rō
 huius est. vt se inuicem custodiant.
Ideo ait aug⁹. **Q**uādo estis in eccle
 sia vel vbiqz femine sūt. inuicem
 vestram pudiciā custodite. **T**ercio
 vt frater sue castitatis testē habeat
Sic dixit qdā puer associatus seni.
Qui senex ait. **O** puer ad qd̄ venisti
Rūt. **V**eni vt sim testis probitatis

socij mei **S**ecundo debet in illis esse
 cōio tpatis possessionis. De q̄ actu
 .iij. **N**ec q̄sq̄ eorū possidebat aliqd
 nec suū esse dicebat: sed erāt illis om
 nia cōia. **S**ed olim in collegio apo
 stolorū fuit vnus fur scz Judas. **N**ūc
 nūc est in cōitate q̄rundā religiosoz
 nū vix vnus petrus sed bñ plures fu
 res. **E**t illi sūt peiores q̄z iudas. **T**er
 cio ibi d̄z eē cōitas spūalis vniōis.
Vn auḡ. **Q**uid p̄dest si nos cōinet
 vna domus: et sepat diuersa volun
 tas. **O**portet em̄ in vnum sumus cō
 gregati corpaliter et simul habite
 mus spūaliter. **N**on aliqs locus fa
 cit hōiem sanctū. xl. di. c. **I**llud. **P**s.
Ecce q̄z bonū et q̄z iocūdū: habitare
 fratres in vnu. **V**n auḡ in regula.
Sit vobis cor vnu et aiavna in do
 mino. **H**ic est rectus ordo viuendi.
Primo vt sit volūtas vna: deinde cō
 cors vita. **S**i ego volo face volūtatē
 meā et ille suā: tūc fiūt diuisiones: et
 orunt lites. **S**ecūdū genus mona
 chorū est heremitarū. **C**ui? p̄ncipes
 paulū et anthoniū nouim? fuisse ad
 imitationē Ioh̄is baptiste. q̄ i here
 mo tota etate p̄māsit. **A** q̄ incepit i
 nouo testamēto ordo heremitarū vt
 ptz. ij. q. vij. **S**. vltimo. **T**ales tenēt
 obediē ep̄is ne videant̄ acephali. di.
 .xcij. c. nll. a. et. c. sequēti. et. xi. q. iij.
 si aut. **T**alis aut est deus aut bestia.
Dubitat̄ vtrū sit p̄fecti? viuere i he
 remo q̄z in cōi vita fratru sub vno p̄
 lato. **R**nr q̄ multo securus est viuē
 in cōi vita fratru p̄pter quatuor. **P**ri
 mo ex sancta instructōe. **I**ux illud.
Cū sancto sanctus eris. qz facit p̄t

solitari? in adē in errore et q̄s tale
 tūc informaret. **V**n Jero. ad rusticiū
 monachū. **M**ibi inqt placz vt ha
 beas sacru cōtubermū. **I**n solitudine
 cito subripit supbia. dormit homo
 qū voluent nullū veret. **T**u autē in
 cōitate q̄ viuis. nō facis qd vis. **C**o
 medis qd iuberis: subicenis cui non
 vis. **S**ecūdo p̄pter morū directionē.
Nā exēplis et moribz alioz corrigū
 tur. **S**alomō. **V**e soli: qz si ceciderit
 nō hz subleuantē. **N**emo bñ cogno
 scit defectus p̄nos. **T**ercio in orōnū
 exauditione. **V**n saluator inqt Ioh̄.
 xvij. **S**i duo ex vobis ac. **E**t subdit
Vbiduo vel tres ac. **S**i hoc de duobz
 bus l̄ tribz dictū est. quāto magis
 in multorū cōgregatōe. **D**e quibz cor
 relane q̄ melius est dicē loras cano
 nicas in cōgregatione fratru in eccle
 sia q̄z seorsū. sicut patz in carbonibz
 bñ coadunatis q̄ bñ ardent. **Q**uar
 to i tēptatōnū supatōe: facili? homo
 supat tēptatōnes diaboli i cōgrega
 tione. **V**n Jero. ad rusticiū monachū
 scribēs de qdā frē q̄ ex industria pa
 trū fuit liberat? a maxia tēptatōne
Et subdit. **O** si sol? fuisset. q̄ adiuto
 rio supassz. **Q**uasi dicēt. **N**ullo. **C**ō
 ueit g° vita illa p̄fectis vt fuit Ioh̄.
 baptista et paul? ac. **T**ercū gen? ē
 sarabaptarū. **H**ij foris predicabāt
 paupertatē. **N**ullā egestatē portatē vo
 lētēs. **I**n cūdis suis opibz q̄rūt lau
 dan et venerat. **C**orpa foris despectis
 vestibz tegūt: s̄ intus ad carnē pur
 pura induunt. **I**n cinere p̄dicāt se ia
 cere sed in pallacijs mollia strata nō
 despicunt. **A**ngelicam faciem foris

ostendunt. sed lupinam eos intus habere non dubitamus. Tales nullius senioris volūt subdi impio. Tales nūc plures habent imitatores q̄ falsum nomen portāt religiosorū p̄dicantes paupertatem et summo studio captant rerū p̄speritatē. foris religiosi sed intus lupini. omnino similes sepulchris dealbatis. De q̄b̄ math. xxiiij. Ve vobis pharisei q̄ p̄dicant sobrietatē et sunt ip̄met gulosi. predicāt continentia: et sunt luxuriosissimi etc. Potius deberet homo puerū suū iugulare q̄ portare ad tale claustrum vbi esset vita dissoluta. Aut ponere filiā suā ad p̄stibulum q̄ ad claustrū monialiu vbi ē mala vita. Et q̄ suadet alicui q̄ intret claustrū nō reformatuz: peccat mortalit̄. Patet p̄ dictū nostr̄ saluatoris dicentis math. xxiiij. Ve vobis scribe et pharisei q̄ circuitis mare et aridam vt faciatis vnū p̄selitū. et cuius factus fuerit facitis eū filiū gabene. Ad litteram pharisei currebāt p̄ mare et terram p̄dicando et aliquē gentile ad eorum ritū inducēdo. q̄ dicebat p̄selitus. q̄ in mala vita eos sedebat. et fuit dampnatus. Sic faciūt q̄dā religiosi q̄ quosdā simplices alliciunt ad eorū malā vitam: et sic cū eis dāpnantur etc. Quinto debemus obedire p̄nti dignitati. rōne p̄pagatōnis. Ad col. iij. Filij obedite p̄ntibus p̄ omnia. Dicit sanctus thomas sc̄da sc̄da. q. ciiij. ar. v. q̄ in his que p̄tinēt ad corpis sustentationē et p̄lis generationē. nō tenent nec serui dñis nec filij p̄ntibus obedire videlicet de ma-

trimonio cōtrahēdo vel virginitate seruanda. Sed in his q̄ p̄tinēt ad disp̄sationē actū et rerū humanarum. tenet subditus superiori obediētia s̄m rōnem superioritatis. sicut miles dūcū exercitus in his q̄ p̄tinēt ad bellum. seruus dño in his q̄ p̄tinēt ad opa seruilia exequēda. Filius patri in his q̄ p̄tinēt ad disciplinā vitę et curā domesticā. Dicit em̄ seneca i. iij. de bñficijs. Errat si q̄s estimat seruitutē in totū hominē descendē. Pars em̄ melior excepta est. Corpora obnoxia sūt et despecta. animus q̄dem meus est sui iuris. Ideo in his q̄ p̄tinēt ad interiorem motū volūtatis homo nō tenet obediētia homini sed soli deo qz omnes homines natura sūt pares i his q̄ p̄tinēt ad corpis sustentationem et p̄lis generationē. Ideo i his nō tenet serui dominis obedire nec filij p̄ntibus. Nec thomas vbi supra. De obedientia filiorū nota in p̄mo sermone huius p̄cepti.

D Eimō peccant cōtra illud p̄ceptuz omnes illi qui nō curāt excommunicatōes p̄latorum ecclesie cōtra illud qd̄ dicit mat. xxi. xvij. Tibi dabo clauēs regni celozū. Et quodcūqz ligaueris super terram erit ligatum et in celis. et quodcūqz solueris: erit solutum etc. Has clauēs diffinit magister sententiaruz. li. iij. di. xvij. dicit qz clauis ē p̄tās ligandi et soluēdi. Quia ecclesiasticus iudex dignos p̄tē recipere et indignos excludē a gloria. Has dñs dedit petro et oibus ep̄is

mediante petro vt ptz. xxij. di. c. om-
 nes. Vbi dicit. Xpc solus ecclesiam
 fundauit et sup petra fidei mox nasce-
 tis erexit Qui beato petro clauigero
 terreni simul et celestis imperij iura
 commisit. Io papa p suis armis ha-
 bet clauas albas in rubeo clipeo i si-
 gnu. q sibi fut commisse clauas ligandi
 atqz soluendi. Notadu sm scotu. iij.
 sententiarum di. xvij. q est duplex iudi-
 ciu. Primu est occultu qd xpc tagit
 math. xvij. cu dixit petrus. Si fra-
 ter in me peccat quoties dimittā ei?
 Vsqz septies. Rnt xpc No dico tibi
 septies: s septuagies septies. In ta-
 li em foro idem est accusator et reus.
 Secudu est iudiciu publicu de quo
 etiā math. xvij. Si peccauerit in te
 frater tuus. corripe eu inter te et ipm
 solu. Sequit. Si ecclesia no au-
 dient. sit tibi sicut echnicus et publi-
 canus. Tunc sequit auctoritas cu dici-
 tur. Qd aiqz ligaueris sup terra. etc.
 Sed talis ptas excōicadi nūc mini-
 me curat. qz tā layci q clerici nūc ta-
 libo cōicāt. imo a clericis vilipendit
 qz cōicāt cū excōicatis sine verecūdia
 in mēsa et in osculo. Io hic tria fut
 dicēda. Primo quare excōicatio est
 maxie ab oibo forimāda. Secūdo
 in qbo casibo no est tenēda. Tercio
 qualif sentētia interdicti est obser-
 uāda. Dico pmo q excōicatio est timē-
 da ppter octo rōnes. Primo. qz est
 idus gladii spūalis q magi. timē-
 dus est q materialis. De quibus
 gladiis luc. xxij. Ecce duo gladii hic
 Nā materialis pcutit corpus. spūa-
 lis vero aiaz. Materialis sepat cor-

pus ab aia: spūalis vero aiaz a deo.
 Vn aug. Qui excōicat grauius est il-
 li q si gladio ferret. si a feris deuo-
 raret et si a flāmis exureret. De his
 gladiis dr. xxxij. q. ij. c. Interfecto-
 res. criminosos spūali gladio n ma-
 teriali ecclesiastica disciplina ferre
 iubet. Tali gladio excōicatis pt
 papa excōicare omnes malos reges
 et pncipes. Quia xpc sibi dixit. Qd
 aiqz ligaueris sup terra. etc. Ex h
 ptz falsitas quod dicit speculuz saxoni-
 clxxxij. capi. q papa nec aliqs ali-
 us possit impatore excōicare nisi in
 tribo casibo scz si dubitet in fide. si re-
 pudiet vxore. vel destruat ecclesias
 Falsitas huius patet. qz beat? am-
 brosi? ep? mediolan. excōicauit theo-
 dosiu impatore ppter subita sentētia
 mortis. Et ibi no fuit aliqs casuu Et
 ponit historia. xi. q. iij. c. cum apud
 thax. Itē innocēt? tercius depo fuit
 ottonē terciu. qz fidelitate iuramenti
 qd ecclesie fecerat no seruauit. Itē
 innocētus quart? excōicauit frederi-
 cu et eu depo fuit. qz eadē res p qua
 causas nascit p easdē etiam destruit
 vt ptz extra de regul' iuris. Sed im-
 pator fit p electionē et pape confirma-
 tionē. vnditionē et coronationē. ergo
 p eius depositionē etiā impator depo-
 nit. Item falsificat ali? articulus in
 eodē speculo posit? c. xc. videlicet q
 excōicatio nemine ipediat a iure ter-
 re vel feudi. Oppositū determinatur
 de senten. excōi. libro sexto. Decerni-
 mus vt iudices seculares per censu-
 ram ecclesiasticam ab ecclesiasticis
 iudiciis canonica etiam monitōne

premissa repellere excommunicatōs: et ab agēdo. patrocinādo et testifican-
do in suis curijs et iudicijs cōpellant
Hec alexāder quartus Rō huius est
ne potestas secularis recipiat hunc
quem sua mater excludit ut spūs ei?
saluus fiat Tenētes istos articulos
de facto sunt excommunicati. ut ptz ex
de sen. excō. c. nouerit. Clarus eadez
materia ptz. xvi. c. duo sunt. ibi di-
ctur qz gelasius anastasiū impato-
rem excommunicauit. Et Innocētius
papa secūdus archadiū impatorez
Nā leges impatorū q̄ sunt cōtra ca-
nones nulli? sūt momētūt ptz de te-
sta. c. cū esses. et ex de no. ope. nū. c. i.
p̄mo impator om̄s suas leges sub-
icit correctio in aplice sedis ut ptz in
autē. de eccle. titu. col. ix. Si. Dubita-
tur. vñ excommunicatio habuit ortū
Rñr. qz habuit ortum ex quadrupli-
ci lege scz. Ex lege mosaica.
Ex lege euāgelica.
Ex lege apostolica.
Ex lege canonica.
Pr̄o venit ex lege mosaica. ut patz
deut. xxvij. qz sex tribus steterunt in
mōte garzim ad maledicēdū. Et
sex in monte gebal. vbi leuite p̄nū-
ciabāt. Maledictus homo q̄ facit scul-
ptile et cōflatile. Et respōdit ois po-
pulus Amē: Maledictus q̄ nō hono-
rat patrē et matrē. maledictus q̄ p̄-
uertit iudiciū aduene. pupilli et vi-
dite. Rñt omnis populus Amen. ut
ptz ibidem. Secūdo venit ex statuto
euāgelico. mathei. xvij. Si ecclesiā
dei nō audierit. sit tibi sicut ethnicus
et. Tercio venit ex lege apostolica.

i. ab corinth. v. qm̄ ap̄s paulus tra-
didit fornicatorē sathane ad interi-
tum carnis ut spūs saluus fiat. Jo-
dr. xxiiij. q. iij. c. aplice. qz excommuni-
cationē traxit ecclesia ab apostolo q̄
corinthū tradidit sathane. Et. xi. q.
i. c. omnis rē. Et hoc quarto iam ex
lege canonica. Secūdo ideo est timē-
da qz excommunicatus sathane tradi-
tur ut ptz. xi. q. iij. c. Omnis xp̄ianus
q̄ a sacerdote excommunicat sathane
tradit Quia extra ecclesiā diabolus
est sicut in ecclesia xp̄s est. Ac p̄ hoc
diabolo tradit qui excommunicat Vñ
apostolus. i. ad corinth. v. Ego q̄dē
absens corpore sed p̄ns spū. in virtu-
te dñi nostri hiesu xp̄i tradere iudi-
canti huiusmodi hoīez sathane Quia
hāc potestatem habuit apostolus
ut cum aliquem a stulticia sua non
posset remouē diabolo eū vexādū tra-
didit quousqz penitentiā a malo agē-
ret Hec glosa magistri ibidez. Ter-
cio est excommunicatio timēda qz ex-
communicatus est quasi mēbrum absci-
sum a corpe qd nullius valoris est.
Vñ aug. et poñit. xi. q. iij. c. Nihil
sic formidare debet xp̄ianus q̄ sepa-
ri a corpe xp̄i. Si em̄ sepat a corpe
xp̄i: iam nō est mēbrū eius. Si non
est mēbrū eius: iam non vegetat spū
eius. Hic etiā est sicut ramus a trūco
abscisus. q̄ statim post abscisionē a-
rescit. et q̄ ad nihilū valet nisi ad es-
ternū ignē. Hoc ptz ex euāgelio vbi
dñs dicit. Ego sū vitis vera: vos pal-
mites. Sed homo excommunicatus ē
similis palmiti absciso a vite. Vñ
ezechiel. Fili hoīs quid fiet de ligno

2°
L. timēda

q̄dē excommunicatio
habuit ortū: 116

1°

2°

3°

Vitis ex omnibus lignis nemorum que
sunt inter ligna silvarum etc. **Q**ue autem ta-
lis auctoritas prelatorum habeat ma-
gnam potestatem in ligando et soluendo
partim per tale exemplum. **Q**uidam comes fuit
in tolosa ciuitate. que fuit fautor et re-
ceptor hereticorum. **E**t omnis talis de facto
est excommunicatus vna cum hereticis. **E**t que-
dam sanctus abbas fuit ad eundem comi-
tem missus ad monendum eum. **Q**ui cum vi-
ro sancto nollet acquiescere nec excommuni-
cationem timeret. sciens vir sanctus quod cor-
pore verbum non spiritum dixit comi-
ti. **V**t tu et tui videant factis quod infecta
sit anima quod vinculo excommunicationis est inno-
data volo tibi apportare albam panem
Quo tibi allato dixit. **O** panis licet
tu non mereris. tamen vult in te ostendat si
deus veritas excommunico te. **Q**uo dicto panis
inter manus eius que ante erat candidus
mox niger factus est. **Q**uem precepit in
duas partes diuidi. et inter similes
apparuit niger muscidus et corruptus.
Tunc subiunxit. **V**t etiam sciatis virtutem
absolutiois. accepto pane absoluit
eum. que in potestate speciem et catorem est reuer-
sus. **E**rgo bene diffiniunt excommunicationem
dicentes. quod est a comunione fidelium et a p-
ceptione sacramentorum legitima separatio
Et est duplex scilicet minor et maior. **M**i-
nor est tamen a separatione sacramentorum
Sed maior est a separatione sacramento-
rum et etiam a comunione fidelium etc. **Q**uarto
est timenda. quia excommunicatus est quasi lepro-
sus. que separat ab alijs hominibus. **S**i ergo
lepra corporalis timet ab hominibus: mul-
to magis spiritualis. **I**ohannes dicit. xxiiij. q.
-iij. c. Reseranda sunt putride carnes et
scabiosa ouis a caulis repellenda est ne

totam hominis massa et corpus ardeat et
corrupta. **A**rrius fuit vna scintilla
in alexandria que totam illam patriam ac-
cendit. **S**icut ergo leprosus separat
a consorcio hominum. vult partim numeri. xij. de ma-
ria sorore moysi que fuit separata a con-
sorcio hominum: sic est leprosus spiritualis ne al-
ios inficiat. **E**t in hoc est deterior alij
partim hominibus. quia cum alijs partim hominibus licet lo-
qui. comedere. et orare. sed non cum excommuni-
catis faciamus partem mortale. quatenus cum eo
oramus? in ecclesia. quatenus cum salutamus? in
via. quatenus sibi damus osculum. quoti-
ens cum eo comuniam? in actibus civilibus.
et quatenus cum eo in mensa comedimus? et si
valedicimus vult partim in hoc metro. **O**s
orare vale comunio mensa negat. **E**xcipiuntur
tamen aliqui casus que patet in isto ver-
su. **V**tile lex humile res ignorata ne-
cesse. **V**tile. i. propter utilitatem suam scilicet
quoniam loquitur de his secum que pertinent ad abso-
lutionem vel ad salutem anime sue licet
alia verba incidentaliter parat vult
magis proficiat. **L**ex. i. matrimonium. quia
uxor eius est excusata. si participat cum
viro. **H**umile. filij excusantur a parti-
cipatione patris excommunicati. **E**t
hoc intelligitur secundum guilhelmum de fi-
lijis qui adhuc sunt sub potestate pa-
tris et sunt commensales. **S**ic etiam
excusantur serui et ancille. que ante ex-
communicationem fuerunt in seruitio
illius excommunicati. **R**es ignorata id
est cum quis facit propter ignorantiam scilicet cum
quis ignorat illum esse excommunicatum.
Necessario id est cum viator ambu-
lat per terras excommunicatorum vbi oportet
eum emere necessaria vite tunc

exaufatur. Alij ſemper peccant mortali-
 taliter: vt q̄ cū illis bibūt aut edūt
 et ſic de alijs. Si em̄ homo ſciret ſe
 incurrere leprā corpālē cum p̄cipa-
 tione vnius leproſi quātū cauere-
 quāto magis debet q̄s cauere in lep-
 ſpūali. Quinto excoīcatio eſt timen-
 da. qz excoīcatus p̄uatus eſt omni
 auxilio et oīm honoꝝ ecclēſie q̄ in ea
 ſūt. Quā p̄cipationē dauid inſta-
 ter petijt dicēs. Participez me ſac de-
 us oīm timentū te. Sic ille p̄uatus
 eſt oīm miſſarū. orōnū fidelīū et ieiū-
 morū q̄ ſūt in ecclēſia dei. Quis em̄
 digne ſufficeret eſtimare valorē vni-
 us miſſe. Quid tūc de oībus q̄ p̄ to-
 tum mundū celebrāt et de oībus bo-
 nis mūdi. q̄bo ille excoīcat? carebit
 q̄dū p̄durat i excoīcatione: ymo ta-
 lis perit in corpore et in anima. Cuius
 exemplū ptz in li. de illuſtribz viris
 aſterſien. de quodā coruio. q̄ anuluz
 corbeienſis abbatis furatus fuit. et
 ſentētia excoīmunicatoīs poſt furem
 p̄mulgata fuit. Coruū vero penas ex-
 coīcationis luit vsqz ad deplumatio-
 nem et appetitus comedēdi p̄uatio-
 nē fere vsqz ad mortē. Qd̄ ex hoc pa-
 tuit. qz anulo reperto in midulo ſuo
 et relaxata ſentētia cepit ſtatim cor-
 uū replumeſcē et appetitū comēden-
 di recupare: atqz cōualeſcēdo reuiu-
 ſcere. Si hoc in voluere factū eſt: qd̄
 non fiet in homine. Sequit̄ correlarie
 qz fatue loquunt̄ tales layci q̄ dicūt
 Iſte ſacerdos diū debet me excoīcare
 quſqz frangat̄ mihi aliq̄d os in cor-
 pore. Sexto eſt timēda: qz impedit
 abſolutionē peccatorū vt ptz. xxij.

lq̄. i. c. q̄ūqz. Vbi dicit beda. Quicū
 qz ab vnitāte fidei vel ſocietate petri
 et pauli qlibet mō ſemetip̄os ſegre-
 gauerint: tales nec a vinculis pecca-
 torū abſolui: nec ianuā poſſunt cele-
 ſtis regni ingredi. Et hoc verū eſt q̄
 diu eſt excoīmunicat? niſi in articulo
 mortis. vt ptz. xvij. q̄. iiij. c. Si q̄
 ſuadente. Quia p̄pter peccatū mor-
 tale excoīcatur: ſi nō p̄ quocūqz pec-
 cato mortali ſed p̄ ſtūmācia vt ptz
 .xi. q̄. iij. epi. Hec em̄ ſtūmācia eſt
 triplex. Nam alia eſt nō remēdo ad
 iudiciū qz recepta citatione remire cō-
 tēpmit. P̄cda. qz malicioſe ſeipm
 occultat ſiue impedit ne poſſit ad eū
 citatio remire. Tercia qn̄ citatus ad
 iudiciū remit ſi nō vult ſtare iuri vel
 aū diffinitā ſentētiā p̄tinaciter rece-
 dit. Talis ſp̄ eſt in peccato mortali
 Ergo q̄dū p̄tinaciter retinet inobe-
 dientiā q̄ eſt peccatū mortale: tādū
 nō poſteſt abſolui a peccatis. Peq̄
 correlarie qz omnes inobedientes ec-
 clēſie vt ſunt heretici. pagani et ſic de
 alijs nō poſſunt abſolui a peccato. et
 ſūt fugiēdi tāq̄ mēbra putrida exē-
 plo Iohis euāgeliste. De quo. xxiiij.
 .q̄. i. c. omnis. vbi dicit qz quodā tē-
 pore cū Iohes apud ephēſuz balnea
 lauādi grā fuiſſet ingreſſus et vidit
 ſet ibi cerinthū. exilijt ſtūno et diſ-
 ceſſit nō lotus dicēs. Fugiam? hinc
 ne balnea ip̄a corruāt i q̄bus cerin-
 thus lauat inimicus veritatis. De
 p̄tmo excoīmunicatio eſt timēda. qz
 excoīcatus ſi morit̄ eius corpus non
 p̄t ſepeliri in cimiterio vt ptz. xxiiij.
 .q̄. ij. c. Sane. Vbi dicit leo papa

doctor egregius. Quibus vivis non com-
raim? nec mortuis comicare debem?
imo amittere esset violatum. Item patet
ex de sepulchris. c. sacris. Contigit mor-
deris temporibus quod illi de forti brachio
quod fuerat excommunicatus a papa Martino
post mortem pape ab amicis eius ossa
fuerunt exhumata. et in ecclesia Rome
sepulta. Sequenti nocte muri eccle-
sie intraverunt terram ad quantitatem
Nisi ista ossa fuissent ab ecclesia pro-
iecta tota ecclesia a terra fuisset absor-
pta. Item patet li. ij. dial. de duobus mo-
dialibus excommunicationis quod per tempus diuinorum
furrexerunt et exierunt ecclesiam ut patet
ibi de. c. xxiiij. Octavo est timenda
quod corpus excommunicati in terra iacens non
potest in cinerem resolui. quod sicut est liga-
tus in anima: sic etiam est ligatus in cor-
pore. Nono excommunicatio est timenda quod
bestie et aves excommunicationem fugiunt. Cu-
ius exemplum legitur quod papa Gregorius nonus
quendam diuitem excommunicavit. quod dum con-
tempneret excommunicationem pape tunc mira-
culo dei dicome quod ibi ficauerunt super
domum eius recesserunt et ibi trasterunt
ad domum alteram. Quod videtur talis con-
tumacia. ad monitum est a cognatis eius
quod ibi idem comiterauerunt. Postea hu-
miliauit eorum suum petens absolutionem.
Et quod cito absoluitus fuit a sententia
excommunicationis tunc dicte dicome redierunt
et ibi suum supra domum reportauerunt.
Aliud exemplum legitur quod in ecclesia sancti
vincetij martiris multi passeris sole-
bant intrare ecclesiam. et ibi sedere et
diuinum officium impedire. cum autem non pos-
sent excludi. episcopus locum eos excommunicavit.
mortem comminans eis si ecclesiam reintra-

ret. Recedentes autem nunquam ecclesiam intra-
uerunt: imo si quis caperet aliquem violen-
ter et in ecclesiam posuisset. statim mori-
ebat. Timenda est ergo sententia pro-
latorum. quod dominus eis dixit. Quod si quis li-
gaueris super terram etc. Secundo dicen-
dum est in quibus casibus sententia non est
timenda. Rursum in septem casibus. Primo
si ferat sententia a non suo iudice ut patet
xi. q. iij. c. sententia. Secundo si a suo
iudice sed excommunicato. ut patet xxiiij. q. i.
ca. audiuius. Tertio si quis excommunicat
a delegato contra intentionem delegatis.
ut patet de prebendis. c. finali. Quarto si
sententiam continet intolerabilem errorem.
ut excommunico te. quod credis in deum. quod non
fornicaris etc. Vel secundum Gaufredum. In-
tolerabilis error dicitur quodlibet peccatum mor-
tale. Et talis error reddit sententiam nul-
lam. Quinto si lata sit post legitimam
appellationem. Sexto si ferat a suspeso
suo a iurisdictione. Septimo quando ferat in
principales nulla premissa monitione
ut patet c. statum. li. vi. de sen. excō.
Qui taliter iniuste excommunicat non debet
timere sententiam pastoris. Sed dicitur in
iusta adhuc quadrupliciter et tunc ad-
huc est timenda. secundum illud xi. q. iij. ca.
Sententia pastoris semper est timenda si-
ue iusta siue iniusta fuit. Primum dicitur ex
aio iniusto ut quando causa rationalis exprimitur
non tamen ex zelo iusticie sed indignationis.
et inuidie vel odij fomite ab excommuni-
catore sententia promulgatur ut patet xi. q.
iij. c. ira. et. c. cum medicinalis. li. vi. e-
ti. Tunc tutum est quod si quis offendi-
tur non pro se sed pro alio quod caritate mouea-
tur. sententiam promulget. Vel si pro se hoc
facere vult. ad minus non faciet hoc dum

mouetur sed p̄mittat motum coleri cum aliquantulum residere. Secundo nō dicit iniusta ex causa. qz forte nulla p̄tenditur i sententia. vt in nouella innocētij. de senten. excō. c. cū medicinalis. Vel si p̄tenditur nō vera vel si vera sit. nō tñ est sufficiēs et rōnabilis vt ptz e. ti. c. sacro. Tercio dicitur iniusta ex ordine cū vera causa et rōnabilis p̄tenditur et p̄ferēs ex caritate mouetur. attñ nō p̄cessit admonitio cōpetens scz trina monitio siue vna p̄ oibz maxie in notorio. Quarto nō dicit iniustā qñ nō p̄fertur i scriptis. et exemplar scripture tenetur tradere excōicator excōicato infra mēsem. si fuerit requisitus vt ptz li. vi. eo. ti. c. cū medicinalis. In illis casibus q̄uis iniusta sit: tñ semp est timēda. Tercio dicendū est quō sentētia interdicti est seruāda. Circa qd̄ notandū q̄uis cōmunitas nō p̄t excōicari. tñ potest interdicti: et hoc duplici rōne. Primo p̄pter statutū ecclesiasticū vt ptz de senten. excō. li. vi. c. romana ecclesia. in fine. vbi dicitur. In vniuersitatem vero vel collegiū p̄ferri excōicationis sententiā penitus p̄hibemus. volētes animarū vitam p̄iculi qd̄ inde sequi posset cū nonnūq̄ cōtingeret innocios huiusmodi sentētia irretiri sed in illos dū taxat de collegio vel vniuersitate q̄s culpabiles esse stiterit. Nec ibi Secundo p̄pter diuinū iudiciū imitādū Gen. xix. Dixit abrahā Dñe perdes iustū cum impio. si fuerint ibi quinq̄ grata iusti nō delebis ciuitatē. Rñt. Nō delebo p̄pter quinq̄ginta rē. Po

test tñ interdicti. Et interdictum s̄m raymundū ecclesiastica censura in penā cōtumacie vel offense lata arcens p̄cipue populū ne cōmunicet sacramentis hoc est obseruandū tpe general interdicti qz homines possūt admitti ad penitentiā tā infirmi q̄ sami dū nō excōicati nō fuerint. q̄ nō admittuntur nisi in mortis articulo. vt ptz de sentē. excō. li. vi. c. alma mater. Et .xvij. q. iij. c. si q̄s suadente. Idem ptz de pe. et re. c. qd̄ in te. vbi dicitur qz ad sacramentū penitentie admittuntur tam infirmi q̄ sami sed ad cōmunionem infirmi nō sami. Secundo ad sacramentum baptismi et confirmationis. tam paruuli q̄ adulti admittuntur vt patet de senten. ex cōmuni. c. responso. et crisma p̄ episcopum cōficiatur eo. ti. li. sexto. capitulo. qm̄. Tercio non admittuntur infirmi ad extremā vñtionē nec ecclesiasticam sepulturā nisi sint clerici vel exempti vt patet de penitencia et remissione. c. qz in te. Quarto missa et alia diuina officia i ecclesia possunt celebrari ianuis clausis campanis non pulsatis. sub missa voce excōmunicatis et interdictis exclusis. vt patet de senten. excō. li. vi. ca. alma mater. Exceptis quatuor festiuitatibus. quia tunc possunt dici diuina officia ianuis apertis. campanis pulsatis vt patet ibidem vsqz ad vesperam inclusiue s̄m Iohannem andree et s̄m guidonem includitur cōpletorium diei. Quinto non possunt esse interdicti omnes in diuinis officijs. scilicet in aliquo loco. vbi ces

celebrant diuina vt ptz. e. ti. li. vi. e.
 si sententia. Vbi dicit. Cū vero popu-
 lus alicuius terre interdicto innodat
 singulares ex eo persone quas inter-
 dictas esse constat ne sententia careat
 effectu. cū diuinorum auditio et sacra
 mētorum pceptio pplo in vniuerso
 nō cōpetat. nō debēt alicubi casibus ex
 p̄ssis a iure dūtari exceptis audire
 diuina: vel ecclesiastica suscipere sacra
 mēta. Sexto nō debent admitti ad
 diuina familiares religiosorum et mō-
 nasteriorū. vt ptz li. vi. de p̄uilegijs
 c. licet. in fine. nisi sup hoc fuerint p̄-
 uilegiati. Septimo nō debēt admitti
 ad diuina fratres et sorores de ter-
 tia regula sancti fr̄acisci vt patet in
 cle. eo. ti. c. cū ex eo. nisi sint p̄uilegi-
 ati. et h̄ sub pena late sententię. Octa-
 uo. omnes ecclesie totius ciuitatis de-
 bēt se reformare matrici ecclesie sub
 pena excoicatonis late sententię: a q̄
 nō nisi p̄ summū p̄tificē possunt ab-
 solui vt patet in cle. de sentē. exco. c.
 ex frequētibus. Et h̄ est verū nisi sint p̄-
 uilegiati sic nos. Nā possumus admi-
 ttere ad diuina nostros iuratos fr̄es
 tpe interdicti qd̄ patet in quodā p̄-
 uilegio nostro a sede apostolica nob̄
 collato

Ultimo peccat cōtra illud
 pceptū q̄ nolūt semel ad-
 minus in āno cōfiteri suo
 pprio sacerdoti eorū pec-
 cata. de quo ait ps. Sicut miseret
 pater filiorum: misertus est dñs timē-
 tibus se. Sed dices. Vñ venit q̄
 peccata nostra debemus cōfiteri. Rñr
 q̄ venit ab adā. Vñ greg. .iiij. mora

lium. Primi parentes ad hoc requisiti
 fuerūt vt peccatū qd̄ trāsgrediendo cō-
 miserāt cōfiterendo delerent. Vñ et ser-
 pens ille p̄uasor malorū q̄ non erat
 reuocandus ad veniā. de culpa nō est
 requisitus. Interrogatus itaq; homo
 vbi esset vt p̄petratā culpā aspiceret
 et cognosceret q̄ lōge a ditoris sui
 via abisset. Sed adhibere sibi et
 vtiq; defensionis solacia q̄ cōfessio-
 nis elegerūt. Cūq; excusare peccatū
 voluit: vir p̄ mulierē. mulier p̄ sepe-
 tem auxerūt culpā: quā tueri conati
 sunt. Hec greg. Alij dicūt q̄ venit
 a cayn. Gen. .iiij. Cū dñs dixit ad
 cayn. Vbi est abel frater tuus. Debu-
 isset cōfiteri peccatū suū. h̄ dixit. Ne-
 scio. Nūqd̄ custos fratris mei sum e-
 go. De. pe. di. i. c. serpens. vbi dicit
 Demiq; cayn q̄ voluit crimen nega-
 re indignus iudicatus est q̄ puniret
 in peccato. Et fm̄ magistrū in histo-
 rijs cōmisit septē peccata. Nō ibidē
 Alij dicūt q̄ incepit tpe iohue qñ p̄ce-
 pit achor vt cōfiteret qd̄ accepit de
 anathemate vt ptz Iohue. viij. Alij
 dicūt q̄ incepit in veteri testamēto.
 Ysaie. xliij. Die tu iniquitates tuas
 vt iustificeris. ps. Dixi cōfitebor a dū
 sum in iniquitates meas et tu remis-
 sisti iniquitatē peccati mei. Sed in ve-
 teri testamēto fuit solū deo et nō ho-
 mini cōfitemdū. quē modū iudei ad-
 huc suāt. Sed in nouo testamēto
 cōfiteri teuemur deo et homini qd̄ vult
 ex triplici statuto scilicet
 Ex statuto dñico
 Ex statuto apostolico
 Ex statuto ecclesiastico

quod tenent
 cōfiteri p̄dōm

peccatorem. **S**ecunda ratio est specialis scz reuerentia sacre comunione qz omnes tenentur sub pcepto comunicare scz pasche vt ptz in eadem constitutione **I**deo pmo debent se purgare a peccatis p confessionem ne indigne accedat et iudicium sibi maducet et bibat. i. ad corinth. xi. **T**ercio est singularis scz vt habeat discretio gregis dñice. **N**e lupi. i. infideles et heretici inter agnos. i. fideles latent **I**git q nō cōfitemur quasi heretici et infideles habeatur **E**rgo dicit pmo **O**mnis vtriusqz sexus. qz tales ligantur sacramētis ecclesie. fidelis. qz nō baptisati nō ligantur huic constitutioni vt ptz de diuortijs. c. gaude m. **N**ec etiā catholici **S**icut enī ad fides nō sunt cōpellēdi: ita nec ad alia sacramēta. cū baptismus sit ianua oīm sacramētōrū. vt ptz de bap. et eius effec. c. maiores **D**ic q nō habet baptismū nō est susceptus? alius cuius sacramēti. **S**ecūdo qz añ annos discretōnis nō tenent. qz dicit postq ad ānos discretōnis puenit qz alias actualia peccata nō habēt nisi sint tōli capaces. ergo nec añ cōfiteri tenentur vt ptz de cō. di. iij. c. a puulo **I**dem de furiosis et amētibz **T**ercio cōfessio nō est diuidenda qz dicit omnia. **N**ā nō debet dicere vnā ptez vni sacerdoti: et aliā alteri **V**el aliqua tacendo cōfiteri: qz pocrisis esset. tum etiā qz mēdax videretur **E**rgo pmo cogitare añq vadat ad sacerdotē qd in iuuētute fecit. **I**n adolescentia: in tali loco: in tali tēpore cum tali psona: et tūc oīa simul euo

mere **Q**uarto debz esse secreta. qz dicit solus. et nō alius id est nō cū alio. nō p nunciū: nō p scripturā **D**ubitat vtrū liceat alicui cōfiteri scripto **R**espōdet cesarius q nō nisi in necessitate. vt si homo loq nō posset. qz ore cōfessio fit ad salutē: qz qui semel peccata sua ore fuerit cōfessus post scripto se amplius confundere poterit sicut penitens. sicut sanctus aug. **F**uisse legit i li. cōfess. **T**ūc obiit discipulus qdest qd de karolo impatore legit in vita sancti egidij. **I**de dicitur i speculo historiali li. xxiiij. **C**ū sanctus egidius visset ad pntiam regis karoli: eū reuerēt suscepit **Q**uē int cetera salutis colloqā rogauit rex vt p ipso dignaretur orare. qz qdā enorme facin. commiserat qd nulli vnq aut ipi auderet cōfiteri. **S**equenti aut dñica cū egidij celebraret p rege orauit. **C**ui āgelus apparēs cedula sup altare posuit in q scriptū erat regis peccatū p ordinē et egidij pābus ei eē dimissum si tū penitēs et cōfiteri ab illo deinde abstierz. **A**d iudiciumqz erat i fine q qūqz semegidij inuocaret p quocūqz cōmisso. si tū ab illo desisteret ei? meritis sibi remissum nō dubitaret. **O**blata igit regi cedula et peccato suo agnito remaz postulauit. **D**icit cesari? vbi sup qdima miracula nō sūt imitāda s potius admirāda vt si qsvellet sua peccata scribere in cartulā et eā tradere sacerdoti: nō valeret. **L**egim? tū hoc factū fuisse ppter causā rōnabile et iustū sacerdotis. **S**icut idē cesari? dicit di. ij. c. x. q anno dñi. cxcix. erat p i?

Quidā iuuenis in studio. Quū fugge-
 rete humano generi inimico quādam
 peccata commiserat. Que obstante erube-
 scētia nulli huius confiteri potuit. Cogitā-
 tū quā malis preparata sūt tormenta geber-
 ne. et quā bonis abscondita sunt gaudia
 plēnis vite. timēs etiā cotidie iudici-
 um dei super se. intus torquēbat morfu
 conscie: et foris tabescebat in corpore.
 Quid plura? miserāte deo i adolēscē-
 te timor ille seruū verecūdiā viciat. ve-
 niēs ad sanctū victorē p̄orē vocauit.
 Qui statim ad locū p̄ confessionē de-
 putatū. Mira res. tāta contritiōe mi-
 sericors deus corā ei? contulit vt quē-
 rē impet confiteri: toties singulab? in-
 tercepta vox defecit. In oculis lacri-
 me. suspiria in pectore. singultus in
 gutture. Hec vt vidit p̄or dicit sco-
 lari. Vade et scribe peccata tua i cedula
 et defer ad me. Placuit consiliū. Iuue-
 nis abiit et scripsit: altera die rediit.
 Et si confiteri posset itē temptās. h̄ vt
 p̄us defecit. Et cū nihil p̄ficēt: cedu-
 lā priori porrexit. Legit p̄or. et obstu-
 puit. dixitq; iuueni. Nō sufficō tibi
 sol? daē consiliū. vis vt ostēdā abba-
 ti. et licētiauit eū. Veit p̄or ad abba-
 tē et ei porrexit cedula legēdā. rē ei p̄-
 ordinē exponēs. Quid dein de gestuz
 sit audiāt p̄tores et solē despera-
 ti. Mox vt abbas cartulā legēdā
 apuit totā ei? cōtinētā deletā inuenit.
 Et dixit abbas p̄ori. Quid legā i ce-
 dula ista. nihil in ea scriptū ē. Hec
 vt p̄or audiuit cedula simul cum ab-
 bate respexit. dixitq; ad illū. Sciat
 p̄ certō p̄mitas vestra dictū iuuenē
 in hac cedula scripsisse peccata sua et cū

ā me fuisset lecta vobis donavi illā le-
 gēdā. h̄ vt video misericors deus quā
 maximā iuuenis contritiōe attēdit cul-
 pā iā sufficēter deleuit. et vocātes sco-
 larē ostēderūt ei cedula dicētes eius
 peccata diuinit? deleta: quā cū p̄speris-
 set et ex signis cartā cognouisset in-
 tātū cor ei? ex magnitudine gaudij ē
 dilatātū inq̄ntū p̄us ex magnitudine
 tristitie fuerit agustiatū. nullā ei in-
 iūgēs satisfactiōe. monuērt quēten?
 de p̄ceptis b̄nificijs grās deo ageret
 et de cetero viueret. cautiū. 70
 Quinto debz confiteri sua peccata et nō aliena si-
 cut multi faciūt dicētes Dñe nō sum
 vsurarius sicut vicinus meus. nō em̄
 debet quōs aliū in cōfessione reuelāre
 p̄t? de pe. di. i. c. q̄uis: nisi in heresi.
 Et non debet personam noiāre cum
 qua peccauit. Item sacerdos non de-
 bet interrogare. Et in tali casu po-
 test p̄p̄riū sacerdotem dimittere et cō-
 fiteri alieno. si peccauit cū sorore qz
 forte nō noscit aliā p̄sonam. 60
 Dexto debent cōfiteri solū sua peccata nō aliā
 qz dicit. peccata. qz nō bona facta sicut
 bagutte quā occupāt sacerdotē. qz est
 species iactātie vt patet. vi. q. i. in-
 dātare. nec debet ex humilitate aliqua
 peccata dicere quā scit se nō fecisse. qz me-
 da cum est. 80
 Septimo hoc debet fieri
 ad minus semel in anno. Quia dicit
 semel in anno. et sic quilibet quantūcū-
 qz sanct? si etiā nō fecit peccatū dz cō-
 fiteri in signū obediētie ecclie. qd est
 3 ml̄tos. q̄ i trib? vel i quatuor annis nū-
 q̄ fuit cōfessū. g^o tales sūt ecclie rōne i
 obediētes. q̄ p̄cepit. q̄ ad minus sel
 i āno quilibet debet confiteri nisi i quatuor

casibus. **Primo** si quis vellet **confite**
 nicare: tunc statim anq̄ comunicet
 debet **confiteri**. **Secundo** si quis esset i
 extremis: tunc iterum debet cito **confi**
 teri. **Tercio** si q̄s vellet peregrinari.
Quarto rōne dubij: qz dubitat an
 alibi posset habere **confessorē** q̄ habz
 auctoritatem. **Quinto** est rōne **consciē**
 tie: qz **consciētia** dicit sibi q̄ tūc **confi**
 teatur. **Octavo** **confessio** debet fieri p̄
 prio sacerdoti. Est aut̄ triplex. **pprius**
 sacerdos. scz papa. ep̄s. et **prochias**
 nus. q̄ q̄bus illi tres suas vices **con**
 mittūt vel auctoritatē tribuūt vt sūt
 religiosi **privilegiati**. Illi sūt **pprii** sa
 cerdotes sicut q̄ **prochiani**. q̄ hoc au
 dōitate **ap̄lica**. vt patz in **cle. de sep**
 pulturis. c. dudū. vbi dicit. **Statui**
 mus q̄ **magistri p̄ores. puinciales**
predicatorū. ministri aut **custodes**
minorū. ad presentā prelatorū se **con**
feriāt p̄ se vel p̄ fratres. quos ad hoc
 p̄oneos fore putauerunt **humiliter**
petatur vt fratres q̄ ad hoc electi fue
 rint in eorum ciuitatibz et **dyocessibz**
confessiones **subditorū** **confiteri** eis vo
 lētūz **audire libere** valeāt. **Hec** ibi
 vbi nō **Jo. an.** sup̄ illo **verbo. libe.**
 dicit q̄ non est **neccesse licētia**z **sacer**
dotis habē. Et est simile de **preben**
 c. licet ep̄s. vbi s̄m **Jo. de lignano**
 sup̄ eodem **verbo. libere.** notat q̄ **hec**
auctoritas q̄ **licētia** **coartari** et **limi**
tari nō possit. quātum ad **psonas. tē**
pus q̄ **loca**. **Nō** quantū ad **psonas.**
 siue sit **clericus** siue **laycus.** siue **mul**
lier siue **masculus.** **diues** vel **pauper**
iuuenis vel **senex.** **Nec** q̄ ad **tēp̄** siue
 sit **tēp̄** **infirmittatis** l̄ **sanittatis.** **pasce**

pentecoste vel **natalis.** **Nec** loco siue
 sit in **ecclesia** siue in **cloro** vel in **ami**
terio. castro. villa vel **campo.** **Hec** **Jo**
hānes de lignano sup̄ eodem **verbo**
libere. Et rō huius est. qz **libe** signi
 ficat omnē **libertatem** respectu **ofes**
fionis **audiēde.** qz **terminus** **infinita**
uus in **iure** significat **vlr.** vt patet
ix. di. si romanorū. Et vbiq̄z **libe**
tas **alicuius actus** vel **rei** **coeditur.**
aditionem quā **iuris** vel **iuris** **coeditos**
 nō **adiēit.** **nullus** **addere** potest: **nec**
libertate **amplius** **aditione** aut **ser**
uitute **p̄grauare.** **Ar.** simile **extra de**
elec. c. vbi piculum. li. vi. vbi **archi**
dyaconus **exponit. libere. i.** absq̄z oī
coeditone. **Sunt** ergo **religiosi** **privi**
legati **auctoritate** **apostolica** **pprii** **sa**
cerdotes sicut **prochiani.** **Circa** qd̄
 notandū q̄ **pprium** **capit̄** **dupliciter**
Primo **put** **diuiditur** **cōtra** **alienuz**
 et sic **acāpit** **Johis. x. Oves** **ppriuz**
 sequunt **pastorem.** **fugiūt** aut̄ **alie**
num **Secūdo** **acāpitur** **pprium** **put**
diuidit **cōtra** **omne** et sic **acāpitur**
pmo **topicoz** vbi dicit q̄ **pprium** ē
 qd̄ **vmi** **soli** **couenit** et **couersim** **p̄di**
catur **de** **re** et **indicat** qd̄ **est** **esse** **rei.**
Primo **mō** **acāpiēdo** **pprium** vt **di**
uiditur **cōtra** **alienum** **stāte** **illa** **decre**
tali. **Omnis** **vtriusq̄** **sexus.** **papa** nō
 potest **facere** q̄ **aliq̄s** **non** **confiteatur**
semel **in** **anno** **pprio** **sacerdoti** vel **ali**
eno **sine** **eius** **licētia** **Sz** **secūdo** **mō**
stāte **illa** **decretali** **pprio** **sacerdoti** vt
pprium **diuidit** **cōtra** **omne** sic **pa**
pa **in** **toto** **orbe** **est** **sacerdos** **omnis**
 vt **cum** **q̄s** **confitet** **pape** vel **alteri** **de**
 suo **mādato** **confitet** **pprio** **sacerdoti**

8° de p̄o
 p̄dōti

cūm etiā nec curatus sit p̄prius sacer-
dos nisi de mādato pape. et sic q̄libz
religiosus p̄uilegiat? a papa ē p̄pri-
us sacerdos put p̄priū diuidit s̄ alie-
nū. Itē ep̄s p̄t in q̄libet prochia or-
dināc aliq̄sviros idoneos p̄ter p̄pri-
os sacerdotes in cōfessionibz audien-
dis et penitētis inuigēdis vt patz de
offi. iudic. ordi. c. Inter cetera Ergo
multo fortis? h̄ p̄t papa in tota eccia
Itē p̄ p̄pū sacerdotē volūt intelligē
sacerdotē prochiale: et tūc seq̄t q̄ cō-
fessus dño pape. et eius penitētiano
teneat itēz cōfiteri eadē pctā suo p̄-
rochiano: qd̄ fatuū est dicē et erronū
Itēz ip̄i ponūt capellanos suos. et q̄
cōfitef̄ ul̄ sūt absoluti a peccatis eo-
rū et sūt cōfessi p̄p̄o sacerdoti Ergo q̄
sūt cōfessi penitētarijs pape vel eoz
capellanis: sūt etiā absoluti a peccis
eoz. Fatuū enī esset dicē q̄ tales cō-
fessi penitētarijs pape: deberēt itēz
eadē pctā cōfiteri suo prochiano. Nō
enī papa est min⁹ potēs ponē capella-
nos in tota ecclesia q̄z ip̄i in ecclesia
sua Sūt ergo religiosi p̄prij sacer-
dotes put p̄priū distinguūt s̄ alienū
et papa et ep̄s Papa cuiuslibz catho-
licū: et ep̄s cuiuslibet existētis in suo
ep̄atu. Secūdo mō papa nō est p̄-
us sacerdos vni. q̄ etiā sit cōis illi et
alteri. sed sacerdos prochial̄ est p̄-
us vni⁹ ecclesie fuer de sua prochia
q̄ ē oīno alien⁹ de illis q̄ sūt de pro-
chia alteri. Ergo eccia in cōfessionibz
audiēdis posuit q̄tuor ordies in co-
adiutores prochianorū. et h̄ p̄pter
tria. Primo p̄t ip̄oz ruditatē. q̄ enī
vult cōfiteri pctā suā vt inueiat grāz

sicut dicit aug⁹ debz q̄rere sacerdotē
q̄ sciat ligāe et solue. ne cū negligēf̄
circa se extiterit: negligat̄ ec̄ a deo.
q̄ mico: dicit monet. vt cec⁹ cecū du-
catū nō p̄stet. ne ābo in foueā cadāt
Planū est enī q̄ ignorātia magna in
sacerdotibz dei tolerat̄ vt dicit volufi-
anus in q̄dā epl̄a sua ad aug⁹. Mul-
tū ergo detrahēt sacre scripture et sa-
luti aiaz h̄ xp̄ifideles ruditati sacerdo-
tū relinq̄rent. Secūdo p̄t cōfitef̄ū
pluralitatē. Sicut enī apl̄i vidētis
q̄ messis erat multa et oparij pauci
rogauerūt dñz messis vt oparios mit-
teret in vineā sua. luc. x. Ita nūc faciē
dū ē p̄ papā et ep̄os de religiosis et
alijs viris idoneis Tercio p̄t sacer-
dotū familiaritatē. Nā familiaritas
sacerdotū circa aliq̄s q̄nqz pit cōtem-
ptū seu erubescētā: et q̄nqz p̄uipendē-
tiā circa aliq̄s. cū ip̄i hoies sint habē-
tes rācorē et maliuolētā ex q̄bo oīs
xp̄ifideles retrahi possent ne eis cōfite-
ant. Nono dz fieri sacerdoti et nō lai-
co a diacono n̄ in articulo necitatis
Tō dicit sacerdoti. Dz q̄lis dz eē sa-
cerdos. Rñr q̄ in se dz h̄re sex q̄ ponū-
tur in. c. dudū vbi s̄. P̄rio dz eē suf-
ficiēs in scia. Nā defect⁹ sciētie facit
aliquē ineligibile ex de elec. c. agre-
gatio. Vñ assumendi debent habere
noticiā canonū. distinctōne. xxxviij.
c. q̄ ip̄is. Secūdo debet eē idone⁹ s̄m
bugonē. Itoneus est irrephensibil̄
vtalis et cōueniēs. et q̄si formis cui-
libet et mature etatis. qz p̄iculosum
est valde q̄ iuuenes mulieres confis-
tentur istis iuuenibus sacerdotibus
quia possent eos imitare ad simile

9° p̄ceptū
nō licitū

peccatum. Ergo requiratur etas ma-
tura. de eta. et qualitate. or. ex tenore
Tercio requiratur qd sit vite probate.
alias bonam vitam et modesta sua-
dere alijs non posset. xxvi. di. vna tm.
et. xlvij. di. c. sicut hij. s. necesse. Jo-
dicat ecclesiasticus. xij. Qui sibi neq
cui bonus. Vn bernardus ad euge-
nium. Probatos oportet eligi: non p-
bandos. Quarto requiratur qd sit plo-
na discreta et sciat soluere et ligare
et misericordiaz cum rigore miscere
vt ptz. xlv. di. c. disciplina vel mise-
ricordia multum destituit si vna si-
ne altera teneatur. Item debet esse di-
cretus. caute inquirendo circustanti-
as peccati: et nulli peccatum reuelare.
vt ptz in eade. Omnis q iuste. Quin-
to debet esse modestus: q consistit in
tpantia. et pudore. xxxv. di. Ecclesie
principes. An non ignominia et cofu-
sio hiesum xpm crucifixum paupem
et esurientem falsis predicare corpo-
ribus: et ieiuniorum doctrinaz rubes
buccas tumentiaqz ora pferre.
Hec Jeronimus. Sexto debet esse
pitus vt sciat discernere inter lepra
et lepram. de pe. di. v. consideret. Ita
reqruntur ad tam salubre officium i-
uolentibus audire confessionem. Deci-
mo debet penitentiam sibi iniuncta
pprijs viribus adimplere. Debent
em sacerdotes in penitentijs inuige-
dis non esse nimis rigidi. Hanc que-
stionem determinat Crisostomus su-
per mattheu supra illud verbum. Al-
ligant onera graua et importabilia
et imponunt in humeros hominum. Ostem-
bens triplici rone cofessores non gra-

nem et importabile penitentiam cofite-
tibus debet imponere. Primo quidem
ex pte dei: qz si paterfamilias est lar-
gus dispensator. non debet esse parcus
et tenax. sed de? largus est et beni-
gnus. ideo sacerdos austerus min?
esse non debet. Cuius exemplum ptz in
adultera. cui dñs dixit. Vade et am-
pli? noli peccare. Item in maria mag-
dalena. Secundo ex pte peccatoris.
Si em aliquis fascem magnam sup
humeros alicuius pueri imponeret
necessarium est vel vt fascem reiciat
vel q sub pondere restringatur. Sic
si graue pondus pene imponit aut
cui necesse est. aut q penam imposi-
tam non portet. aut si portare incipi-
at dum ipsam sufferre non potest q
amplius peccet. Si sic. sequit q du
penam fugit eternam vitam contempnit
Tercio ex pte sacerdotis q multum de-
linquit s m gregorium vt iusticia si-
ne misericordia vel misericordia sine
iusticia teneat semper tutius est et
laudabilius magis declinare ad mi-
sericordiam q ad rigorem iusticie.
Vn dicit Crisostomus. Hic si cotin-
git nos errare modicam penitentiaz
imponetes: melius tm est vt ppter
misericordiam reddamus ronez q
de crudelitate iusticie. Undecimo de-
bet penitentiam iniunctam pprijs vi-
ribus portare. Qd dicit pprijs vi-
ribus. Queritur vtrum vnus homo p-
altero satisfacere posset. Respondet
petrus de tarantasia q duplex est
effectus satisfactonis. Vnus solutio
debiti peccatorum precedentium. Alter
exatio causarum peccatorum sequentium

peccator
sicut pennis et pennis
no debet

Quo ad hunc effectū scdm: non potest vnus homo satisfacere p altero qz p ieiuniū vni: caro alterius non tomāt. Quo ad p̄mū effectū est distinguendū. quia si alius est impotens p se facere. tūc alius q̄ est in caritate p̄t p eo satisfacere. Si autē est potens tūc oportet qz ip̄emet apud deū satisfaciāt p seip̄o. Potest tūc iuari p alterū. Sed thomas dicit qz etiā si potēs est iste penitēs nihilominus aliq̄ potest p eo satisfacere. Sed nō est p̄mittēdū vt aliq̄s p alio satisfaciāt nisi defectū aliq̄s appareat in penitēte vel corporalis p quē fit impotēs ad sustinendū: vel spūalis per quē fit p̄mptus ad portādū penam. Duodecimo. debet licentiā petere: si vult alieno sacerdoti cōfiteri. qz dicit. Si q̄s iusta de causa voluerit alieno sacerdoti cōfiteri p̄us obtineat licentiā p̄prij sacerdotis. Hoc est verū p̄ ut p̄prij distinguat cōtra alienū: et nō p̄t distinguat cōtra commune. Quia si q̄s vellet alieno prochiati pastori cōfiteri: tenet petere licentiā sui p̄prij pastoris cū alius nō posset eū ligare vel soluere. Si autē p̄prij distinguitur cōtra cōe: nō tenet petere licentiā a suo plebano: qz ep̄s ē sacerdos communis. nec si q̄s vellet cōfiteri pape aut eius penitentiario. vel habenti ab eo generalē licentiā vt sunt religiosi p̄uilegiati q̄ nō tenentur petere licentiā. Quia isti sūt p̄prij sacerdotes sicut et plebanus p̄t p̄prij distinguat cōtra alienū. Si tūc petat licentiā nō peccat sed meretur. dupliciter. Primo. qz in petēdo licentiā: p bonū obediētie me-

retur et finis magis meritori? reddi tur. Secūdo. qz p humilitatē petēdi licentiā a nota cōtēptus et inobediētie excusat. Quā notā fortassis vide retur incurrere si nō petita licentiā a l̄ij p̄sumeret cōfiteri. Sunt tūc multi casus in q̄bo de irrequisito curato p̄mo cōtra ip̄ius p̄hibitionē exp̄ssam p̄t cōfiteri. Primus. si sacerdos sit in sci? Secūdus. si est reuelator cōfessionis. Tercius. si ip̄emet est p̄ticeps criminis scz si peccauit cū p̄sona q̄ cōfiteri cōcupiscit tūc tollitur erubescētia cōfitei. q̄ est p̄s satisfactoris. Quartus. si timeat qz p̄sona cōfitei sollicitet ad peccatū et maxie si h̄stet ex p̄babilibus indicijis. Quintus. si peccatū cōmissum sit directe cōtra p̄sonā curati et potissime si sit tale peccatū. cuius cōfessio requirit exp̄ssā circūstātiā illius p̄sonē in quā cōmissum est videlicet de infamia et de detractione cōe. Sed qd fiet si ex mētis p̄tinaā petita a subditis neget licentiā et p̄hibet ne alteri cōfiteat? Dicēdū qz in hoc casu dicūt magni doctores qz subditus nō tenet sibi obedire in hoc casu: qz est cōtra suā salutem. Vadat ad illū: qui auctoritate apl̄ica vel etiā episcopi ip̄m potest absolueri. Nō em̄ tenet ei obedire in hoc casu: qz talis p̄hibitio est directe cōtra caritatē et cōtra subditi salutē. Priuilegiatus tūc si aliquē absoluit debet ei iniungere qz p̄ntet se p̄prio sacerdoti et dicat se esse cōfessum et absolutum et sacerdos tenetur ei credere et ei eucharistiā ministrare.

Honora patrem et matrem.

Obediēdo peccant contra illud preceptum. Honora patrem et matrem: scilicet quod non honorat patrem supernaturalem scilicet deum omnipotentem. De quibus ipse dicit per os malachie prophete. Si ego pater sum: ubi est honor meus? Nam ab illo patre habemus esse magis perfectum. Nam a parentibus habemus carnem: a deo humanitatem. Deuter. xxxij. Numquid ipse est pater tuus qui te creavit? Non tuum nossemus sed omnium creaturarum ut patet Job. xxxvij. Quis est pluvie pater: aut quis genuit stillas rosis? Secundo ipse est pater noster per gubernationem: et omnium etiam creaturarum. Sapientie. xiiij. Tu pater omnia gubernas tua prudentia. Et licet omnia gubernat tamen hominem precipue: quia non est cura deo de lobus ut apostolus ait ad corinthios. Item psalmus. Homines et iumenta saluabis domine. Sed non eque sequitur. Filii autem hominum sperabunt in tegmine alarum tuarum. Tertio est pater noster per castigationem. Proverbia. iij. Quem enim dominus diligit: corripit et castigat. Item psalmus. xij. Quarto est pater noster per adoptionem. ad romanos. viij. Non enim accepistis spiritum servitutis sed adoptionis: in quo clamamus. abba pater. Quinto per eternam glorificationem. Pater noster qui es in celis. Math. vi. Item. c. xxij. Patrem nolite vobis vocare super terram. Unus enim pater vester in celis est. Sed multi hunc vocant patrem cuius non sunt filii: sed illius de quo scriptum est Job. viij. Vos ex patre diaboli estis. ut sunt vsuarij. raptores. concubinarij etc. Et tale

patrem non debemus nos honorare: sed deum dicente apostolo ad romanos. Benedictio et claritas: honor et gratiarum actio et virtus deo nostro in secula seculorum. Sed tamen patrem debemus honorare quod dupliciter. Primo in seipso. Secundo in eius unico filio. Tertio in ecclesia sua sancta. Quarto in eius matre benedicta. Primo debemus eum honorare in seipso per omnibus suis beneficiis tam bonis naturalibus quam gratuitis bonis iuges gratiarum actiones referendo. Ad quod exequendum te monet scriptura. corporalis creatura. et angelica natura. Scriptura dicit. Benedicam dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. De creatura dicit propheta. Laudate eum sol et luna: laudate eum omnes stelle et lumen etc. Laudate eum in tympano et choro: Laudate eum in cordis et organo. Videmus enim quod avicule statim cantant: et suum factorem laudant cum in aurora lucis beneficium dei sentiunt. Valde autem absurdum est quod ibi obmutescit rationalis creatura ubi deo plaudat et iubilat irrationalis creatura. Item patet in angelica creatura. Isaie. vi. Vidi duo seraphim clamantia. alter ad alterum sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. Plena est terra omnis gloria eius. Item Job. Vbi eras cum me laudarent astra matutina. et iubilarent omnes filii dei. Igitur deum patrem omnes debemus laudare et honorare tam clericus quam laycus. Clericus cantu et deuota iubilatione: laycus vero deuota oratione. Primo igitur clericus debent deum laudare cum cantu

et iubilatōne dicentes cūm psalā. c.
vi. Cantabo dilecto meo canticū pa-
truelis mei vinee sue. Circa qd nota
dum q quadruplex est cant? scz

Cātus erroris et vanitatis

Cātus honoris et dignitatis

Cātus amoris et sanctitatis

Cātus inexplicabilis dulcoris et fe-
licitatis

Primus dicit cātus erroris et va-
nitatis. De q amos. viij. Cōuertā fe-
stiuitates vestras in luctū: et oīa cāti-
ca in plandū. Inducā sup omne dor-
sum vestrū sacco: et sup omne caput
vestrū caliciū. Cōsiderāe hic debem?
q̄ iust? iudex sit deus. Quia in festi-
uitatib? solēt hoies plus iuersari in
uicē et cātica vanitatis frequētare. Jō-
diat. Cōuertā festiuitates vestras in
luctū et oīa cātica i plā dū. Hec ad
fram ostēdit post mortē. O miser ho-
mo q̄ mundū nūc diligis et multū so-
licitus es cū vadis ad choreā scz de
ōrnatu vestrū. de positione crimiū. et
nō cogitas penā venturā. Igit̄ istud
canticū nō est cantandū. Prio rōne
loā. Nā stultus homo reputaret q̄
cantaret. cū ad mortē duceret. Pic
multi sūt iuuenuli: tales em̄ sunt ad
mortē tripudiātes. Vñ aug? Presēs
vita nihil aliud ē q̄ cursus ad mor-
tem. Vñ franciscus petiarcha li. i. de
re. vtr. fortu. c. xxij. Rūt discipulo
suo gloriā. Cano dulāter. Rūt. Ne
scis q̄ dulāter mortē p̄p̄inquas olor-
cānit. Plures olim gaudio q̄ tristi-
cia piere. Caue. Nā scriptū est. Extrē-
ma gaudia luctus occupat. Et rur-
sus. Ad ruinā exaltabitur impius.

Et nō immerito. Singuli em̄ dies.
lore et momēta ad sepulchrū te ve-
hūt. Et infra. O si audires suspiria
sanctorū. O si hinc aures tuas dam-
pnatorū gemitus et lamēta p̄cellerēt
hinc beatorū iubil? et cant? angeli-
ci. atqz illa celestis armonia. quam
p̄ictagoras ponit. aristoteles euertit
ācero istaurat. Tibi aut̄ pietas fides
qz suggestent esse ibi p̄petuas et p̄dul-
ces voces: nec nō celorū ac celestiuū in-
colarū primā illā causam et eternā fi-
ne sine laudantiū. Si hec oīa tuis
auribus inferrent q̄ clare decerne-
res. q̄s cōcētus dulciōr q̄s inde salu-
brior. Nūc furdo sensui solum iudici-
um cōmittis. Hec ille. Quomō er-
go possumus cantare in valle huius
miserie? Huius figurā habem? in
filijs israel in babilonia sedētibus.
Vñ ps. Sup flumina babilonis il-
lic sedimus et c. Dixerūt eis babilo-
nij. Cātate nobis de cāticis spon. Re-
sponderūt. Quō cantabimus canti-
cum dñi in terra aliena. Quid tūc de-
bet esse de cantu dyaboli. Vñ aug?
In valle huius miserie sumus in q̄
est magis flendū quo minus flem?
Ergo inuocamus matrē diuine mi-
sericordie dicētes. Ad te clamamus
exules filij eue. Ad te suspiram? ge-
mentes et flentes in hac lacrimarū
valle. Secūdo. rōne exempli. Vñ de
gregorius. Omnis cristi actio est no-
stra instructio. Quis inquit flere nō
debeat cum xps verbo et exēplo nos
moneat dicēns. Beati qui lugēt q̄-
miam ipi cōsolabuntur. Et luce. xix.
Cuz appropinquasset hierusolimaz

videns civitatem fleuit super illam.
 Bernardus. Copatit dei filius et
 plorat: homo patit et ridet. Tercio ro-
 ne finis. qz ducit ad penam. Unde
 gregorius. Momentaneu est qd de-
 lectat: eternum vero quod cruciat.
 Vñ. Post magnu risum sequit se-
 pissime fletus. puer. xiiij. Risus do-
 lore miscebitur: et extrema gaudij
 luctus occupat. Vñ frādiscus petrar-
 cha vbi sup. Prestātius em est flen-
 do ad gaudium q̄ gaudento ad ges-
 mitum peruenire. Fere etiā cātu ro-
 lucres fallūt et qd mirabilius ē musi-
 ca pisces tāgi. Nota tibi arionis est
 fabula ac delphinis q̄ de tāto piculo
 incolumis euasit: primū terris appul-
 sus est natātis piscis tergo insiden-
 fidicen. Adhuc syrenes cantu fallē
 creditū. Illud vero nō creditū: sed cō-
 ptum est vt cotidie blandis verbis
 homo hominē fallit. Et inbil ad fallē-
 dum voce aptius. **Hec ille.** Legim⁹
 de sorore sancti damiani que semel
 steterat in sua deuotione et audierat
 vnam valde dulciter cantātem. Illa
 vero surgēs accessit ad fenestrā aus-
 scultans ibi. Quo cantu mirabiliter
 delectabat. Et finaliter ipa decessit
 de hac vita. et ducta fuit ad purgas-
 torum. In quo triginta diebstetit
 et illis triginta diebus elapsis: ap-
 paruit fratri suo. Qui interrogauit
 eā qnomo se haberet. Illa respō-
 dit q̄ triginta diebus fuit in purgato-
 rio ppter hoc q̄ audiuit dulciter can-
 tare secularē cantū. Ecce si tantū fuit
 illa punita q̄ audierat: qd tunc illis

qui cantāt et didāt huiusmodi can-
 tica demigrātes famā virginū et reli-
 giosorum. Dubitatur vtrū cōponere
 cantica amatoria et cantilenas car-
 nalis amoris sit mortale peccatum.
 Respondet q̄ hoc tribus modis po-
 test esse peccatum mortale. Primo si
 hoc fiat ppter sui vel alterius cōcupi-
 scētie excitatiōē et calefactiōē. Obe-
 dit em corpus nostrū imaginationi
 quātum ad alteratiōē sicut ad mo-
 tionem. Vñ sicut excitant oculi ad la-
 crimandū auditis aliquibus ymnis
 et psalmis tristitiē mō quo dicit Au-
 gustinus q̄ voces ymnorum et psal-
 moruz influebant auribus eius et flue-
 bant lacrimet. Sic mēbra carnis
 possunt inflāmani et excitari ad cōcu-
 piscendum. auditis cantilenis expri-
 mentibus particulares operationes
 et verba amatorum. Qui ergo tali
 fine huiusmodi cantica componit vt
 ad cōcupiscentiam vel alterius in or-
 dinate excitetur et inflammetur. si-
 ne peccato non potest esse. et est bene
 mortale. quia plus est peccatum ore
 prumpere q̄ corde cōcipere sicut plus
 est peccatum operari q̄ ore loqui. **Sz**
 constat q̄ dicente saluatore. qui vi-
 derit mulierem ad cōcupiscendum e-
 am: iam mechatus est eam in corde
 suo. Ergo talem cōcupiscentiam ore
 et cantu exprimere amplius peccatū
 est. De his dicit salomō in ecclesiastice
 c. ij. Fecit mihi cantatores et canta-
 trices. et delicias filiorū hōim. aplos
 et vrceolos in ministerio tē. **Hec**
 dicit vana delectatio. de q̄to iob. xxi

Tenēt tympanū et citharam et gau-
dent ad somitum organi. ducunt in
bonis dies suos et in pūdo ad infer-
na descendūt. Querit̄ vtrum liceat
vbi aliqui cantatoribz et cātriciis
et carminibz secularibz? Rñr q̄ sic-
dūmō nō fiant a p̄sonis ecclesiasti-
cis sacerdotibz et religiosis in locis et
tpibz interdictis ex dissolutione mē-
tis: causa lasciuie et maxime in publi-
cis choreis. Istis exceptis dūmodo
fiāt causa recreationis animi fatiga-
ti cum moderamine. causa exercitatio-
nis. turpi dictamie excluso possunt
hāte tolerari: qz est eutropia. de q̄
nota supra in sermone de ludo. Ideo
q̄ ad clericos scribit̄ in canōe. xxxiiij
di. c. Presbiteri dyacones subdya-
coni his cētibus nō misceant̄ vbi a-
matoria cantant̄ aut turpia aut ob-
sceni motus corpis choreis et saltas-
tionibz efferunt̄ ne auditus et obtu-
tus sacris misterijs deputatus tur-
piū spectaculorū atqz verborū cōta-
gione polluant̄. Si ergo imbitetur
eis auditus secularū cāticorū: multo
magis eorū cantus. A fortiori h̄ nō
dūmit monachis. Quia scribit̄ Je-
rominus aduersus vigilantū dicēs
Monachus plangētis officiū habz
q̄ se vel munduz lugeat et dñi p̄uiz-
dus p̄stoleatur aduentū. Et ponitur
xvi. q. i. c. monachus. Si ergo of-
ficiū monachi est plāgere vel lugere
nullo mō sibi cōpetit seculariter decā-
tare. Neqz etiam mortali q̄ nūc fre-
quēter interfūt. Vmo ipse meli⁹ sci-
unt canere cantica secularia q̄z secul-
ares p̄sonē. De quo dicit̄ in canone

xcij. di. c. Cātantes et psallētes in cor-
dibus vestris dño. Audiāt hoc adole-
scentuli. audiāt hoc quibus in eccle-
sia psallēdi officium deo. nō vce sed
corde cantandū est. nec tragediaruz
more guttur et fauces medicamine
limēde sunt vt in ecclesia theatrales
moduli audiant̄. Vbi dicit̄ glosa su-
per verbo. tragediaruz. Tragedie dicit̄
tur a tragos id est hirc⁹: et ovis qd̄
est laus. Ergo tragedie dicit̄ur can-
tus seu discantus sono caprarū cōsi-
milis. In ecclesijs ergo p̄hibet̄ ca-
psare seu ad modū caprarū discan-
tare. Vniūsmodi. cantica sūt sagitta
diaboli a quibus nō offenditur nec
murus nec paries. Ideo legit̄ mar-
ci. vi. q̄ saltatrix fecit amputari ca-
put Johis baptiste. Etiam sūt hirci
ne. de quibus psal. xiiij. Syrene in
delubris voluptatis. et vlule respōde-
bunt in edibus suis. Syrene sūt
piscis marini s̄m quosdam in specie
mulieruz. que dulci cātilena hominē
decipiūt et trahūt nauigātes in mā-
ri: et sic submerguntur. Vlule. aues
sūt que rostro in palude affixo striz-
dent: que significāt cātrices. que ro-
stro in palude luxurie infixē cantāt et
sic assistētes ad libidinem inflam-
māt sicut cātus ecclesiasticus exatāt
ad spiritualem deuotionem. Secū-
do vti cātatoribz est peccatum mor-
tale si fiat p̄pter dei amicitia debilitatio-
nem. Nam planum est q̄ si duo in-
imici bellarēt ad inuicem: homo nō
posset auxiliū prestare vni sine inu-
ria alteri: quia auxiliū inimici est
debilitatio alteri. Nūc aut̄ caro nra

est inimicus sui? seculi spiritus est amicus dei et sic inimicatur ad invicem. Et dicente apostolo semper ad invicem pugnant. Cui ergo pro tales cantilenas caro delectetur et iuuetur in hijs que appetit et desiderat non potest carni tale auxilium prestari sine iniuria spiritus et sine debilitate eius. sic dicente beato iacobo Amicus huius seculi: inimicus dei constituitur. Oportet quod tali sine qui ponit cantica amatoria ut amicos dei debilitet: et inimicum fortificet: et sic peccatum incurrat. quia sine iniuria dei esse non potest. Tercio si fit propter operis virtuosum et spiritualis remotionem et retractionem. Videmus enim ad sensum quod anima dedita spiritualibus retrahitur a sensibilibus sicut cum quis vehementer aliquem non videt transiuntem iuxta se. Sic eodem modo cum quis multum afficitur circa cantilenas amatorias oportet quod retrahatur a diuino amore et ab operibus virtuosis. Vnde hac de causa philosophi in grecia ordinaverunt quod poete fingentes vel proponentes cantica amatoria deberent expelli a civitatibus in quibus moralis philosophia morabatur vel docebatur. Aduertentes quod studentes audientes retraherentur a studio et a contemplatione philosophie. Ergo proponere cantilenas propter virtutis retractionem sine peccato mortali esse non potest. Dubitat secundo utrum cantica amatoria audire vel ipsa cantare sit peccatum mortale. Respondet quod dicitur reuelatum auctori quod cantilenas amoris tripliciter potest esse peccatum. Primo si propter hoc spiritualis delectatio obliuioni

tradatur. Multi enim in talibus cantilenis et ludis sic assuescunt quod totum diem in talibus consumunt noctem etiam occupantes et spiritualium bonorum omnino obliuiscunt. De talibus loquitur propheta. Obluiscetur dextera eorum id est vita eterna eis promissa. Secundo si homo propter hoc spiritualibus canticis et spiritualibus delectationibus mutus et surdus efficitur. Nam in multis adheret lingua faucibus eorum in loquendo bona et honesta et in audiendo verba bona et honesta et sancta. Sed ad audiendum et ad loquendum vana habent os semper aptum. De quibus dicit spiritus sanctus. Qui obturant aures suas ne audiant verba prudentia et legem dei: oratio eius erit execrabilis. Tercio si propter hoc delectatio in docendo vel audiendo huiusmodi cantilenas delectationi hierusalem celestisque patrie preponatur. Nam audire quandoque talia ad quandam recreationem non est dicendum quod semper sit peccatum mortale. quia virtus eutropie est secundum philosophum ut ludis et recreationibus corporalibus secundum debitum modum. Modus autem iste est ut homo propter talia de virtuosis et spiritualibus delectationibus non retrahatur. nec obliuiscatur. ut nec pro ipsa in spiritualibus doctrinis surdus nec mutus efficiatur et ut semper delectatio spiritualis tanquam finis prefigatur et omnibus mundi delectationibus preponatur. Secundus cantus est cantus amoris et sanctitatis de quo ad colosenses. iij. Doctes et ammonentes

vosmetip̄os in psalmis et ymnis spi-
 ritualibus. cātantes in cordibz ve-
 stris dño. In hoc deus honoratur et
 laudat. Et habet fieri tripliciter s̄m
 aug⁹. de doctrina xp̄iana. Primo fla-
 tu tubaz aut tibiariū. Vñ ps. Lau-
 date eum in sono tube. laudate eum
 in cordis et organo. Aut habet fie-
 ri pulsū. sicut in citharis et organis.
 Peccat ergo illi q̄ in organis canūt
 cantica seularia. Aut fit cantu in vo-
 cibus. de quo ps. Laudabo nomē dei
 cum cātico: et magnificabo eū in lau-
 de. Querit̄ utrū citharis et liris et cā-
 ticis liceat uti in ecclesijs in sancto-
 rum solēnitatibz. Videt̄ q̄ nō. qz ta-
 lia puocant hominē ad libidinem et
 sic de alijs. In contrariū est vsus et cō-
 suetudo ecclesie. Rñr ergo s̄m grati-
 anū. di. p̄ xvij. Turbat acūmē legēs-
 tium q̄ seculares lr̄as q̄dam legūt.
 ad voluntatē. delectati in ornatu ver-
 borum poetarū: q̄dam vero ad erudi-
 tionem eas addiscūt. ut errores gē-
 tiliū legendi detestent̄ et vtilia q̄ in
 eis inueniunt̄ ad vsū sacre erudi-
 tionis auertāt. Tales laudabiliter
 literas poetarū legūt. Sic in p̄posi-
 to q̄dam in ecclesia diuini officij vs-
 tuntur instrumentis musicalibz et cā-
 ticis diuersis p̄pter honore dei p̄nci-
 paliter q̄ se iussit laudari in tym-
 pano et choro ut dicit ps. Tales lauda-
 biliter vtunt̄ instrumentis musicali-
 bus. vel p̄pter aliquā deuotionē ad
 gemitum spūalem puocandū. tunc
 licet: sed q̄ talibus vtunt̄ ad delecta-
 tionem: peccat. Dicit tñ sanctus tho-
 mas in sc̄da sc̄de. q. xci. in respōsio

ne ad quartū mēbrū. q̄ huiusmō-
 di instrumenta magis animū mouēt
 ad delectationē q̄ ad deuotionē. In
 veteri aut testamēto erat vsus talium
 instrumentorū: qz p̄plus erat dur⁹
 et carnalis. Ideo erat p̄ huiusmodi
 instrumenta puocād⁹. sicut p̄ p̄missio-
 nes terrenas ad cultū dei. Iosult⁹
 est qd̄ nō fiat. Etā ne videamur imi-
 tari ydolatrias q̄ in huiusmodi instru-
 mētis seruiebāt dijs suis vt ptz da-
 melis. iij. Cū audieritis sonū tube. fi-
 stule et cithare etc. Secundo dubita-
 tur utrum discātus possint licite fie-
 ri in locis canonicis. Respōdet gobe-
 linus in cronica sua q̄ Iohānes vi-
 cesimus secūdus p̄hibuit fieri in lo-
 cis canonicis et in missis cum discan-
 tu tripli et mutetis vulgaribz. Nec
 tamē per hoc voluit p̄hibere cōsonā-
 tias musicales scz octauas quintas
 et quartas sic q̄ musica bene muta-
 ta p̄ ipsas nō immutetur. Est ergo
 reprehensibilis fractio vocis. Nam
 fractio vocis est signum fracti animi.
 Sicut crispatio crinium et corruga-
 tio vestium in mulieribz. sic fractio
 vocis in cantātibz est signū vanta-
 tis. Sic etiam est reprehensibilis
 nimia exaltatio vocis sicut illi q̄ cla-
 māt et aliquñ rumpūtur. Tales poti-
 us loāt̄ q̄ cantāt. Et sicut delectant̄
 altitudine vocis: sic etiam delectant̄
 altitudine mētis. Talē cantū de⁹ pa-
 rum reputat: et demō approbat. Vñ
 refert cesarius q̄ in quadam festiui-
 tate clericis quibusdam cantātibz et
 voces tumultuosas in sublimē extol-
 lentibus vidit quidā vir religiosus

quendam demonem in loco eminenti
 tiori ecclesie sacrum magnū in sinistra
 manu tenere. et canticorū voces de
 xtera in eundem sacrum mittebat. Illi
 autē expleto cantu inter se gloriantū
 bus tanquā bene et fortiter deū lauda-
 sent. Runt ille qui viderat visionem.
 Bene quidem cantastis. quia cāstis
 sacrum plenum. Mirantibus et interro-
 gantibus illis: cur hoc diceret. expo-
 suit eis visionem. Unde quidam ait.
 Non vox: sed votum: non musica cordu-
 la: sed cor: non clamor: sed amor cātat
 in aure dei. Quāto autē deuote canit
 angeli nobiscū canunt: quod patet
 tale exemplū. Ciuitate gallie vidi di-
 uinus excoicationi subiacuisse non nisi
 sub silentio diuina misteria celebrasse
 clericos. In vigilia assumptionis
 beate virginis dominus Iohannes agnomi-
 natus rector prior canonicorū regula-
 rium sancti Iohannis assumptis secum
 tribus fratribus deuotissimis in monte
 proximo vbi quondam heremita reside-
 bat ad celebranda festiuitate glorio-
 se virginis iuerunt. Inclinato autē
 die cantatis vespere panem et aquam
 ore sobrio libauerunt. Et dicto cō-
 pletorio post deuotas orōnes membra
 super nudam humum vt paululum quiesce-
 rent prostrauerunt. Surgunt ad matu-
 tinas. cantant simpliciter et deuote. At
 vbi prior nonā lectionem finiuit. sibi
 toto concentus mirabilis insonuit ange-
 lorū. et responsorū. felix namque: altissi-
 mis vocibus cantat. Quo pacto tūc quā-
 tuor ex illa mirabili multitudine ver-
 sum cum gloria singulariter succurre-
 runt multitudine cum repetitōe r. spō

bente. Post repetitōnem vero iteratā
 Felix namque inchoauerunt. Finito autē
 responsorio. factū est silentiū angelo-
 rū. Priore inchoante. Te deū: matuti-
 nas profecerunt. Quibus dictis. quāt fin-
 gultus. quāt lacrimae. quot suspiria in
 recordatione suauissimi modulaminis
 ab primo peccatoris ediderunt: non est
 possibile effari. Nec magister in li-
 bro apum. Fit autē cantus in eccles-
 sia multis de causis. Primo quia cor
 liquefacit in affectū: et spirituale ge-
 mitum prouocat. Ideo dicit beatus
 augustinus in libro confessionū. Fle-
 bam autem vberime in ymnis et cā-
 tibus suaue sonantis ecclesie vocibus
 vehementer affectus. Unde Isidorus
 libro tercio de summo bono. Multi re-
 periuntur qui suauitate cantus com-
 ti sua crimina plangunt. Legitur in
 vita patris nostri beati Augustini
 quod cum iustina imperatrix errore ari-
 anorum seducta: beatum ambrosi-
 um et alios catholicos persecueret
 atrociter: et illi sancti in ecclesia ex-
 cubantes et mori expectantes. idē
 antistes Ambrosius aliorum magis
 quod sine cōpatiētiā afflictioni instituit
 vt secundum more orientaliū psalmi et
 ymni in ecclesiis decantarentur vt cā-
 tibus spiritualibus fideles intenti mero-
 ris et tedij obliuiscerentur. Cessante
 autem persecutione cōsuetudo psal-
 lendi in ecclesia remansit vsque in ho-
 dieznum diem. Secundo fit ideo cā-
 tus vt mentem eleuet. Unde augu-
 stinus libro decimo confessionū. Can-
 tandi cōsuetudo ideo approbata est
 in ecclesia vt per oblectamenta aurū

um infirmorum animus in affectu
 pietatis cōfurgat. Ideo guilhelmus
 durandi dicit in rationali diuinorū
 q̄ ppter carnales non spirituales
 cantandi vsus est in ecclesia institu-
 tus est vt qui verbis non compūgū-
 tur suauitate modulaminis moueā-
 tur. Et hoc debet fieri cum cordis de-
 uotione: et nō vocis ostentatione. Iō-
 dicit angustinus de cōfessionū.
Cum autem accidit vt me amplius
 cantus q̄ res que canit moueat. pe-
 naliter me peccare cōfiteor et tūc mal-
 lem nō audire cantare. Ideo dicitur
 in decretis. nonagesimasecunda dis-
 tinctione. capitulo. In sancta. Ple-
 rumq; fit dum blanda vox queritur
 cōgrua vita negligatur. De illis di-
 cit hugo in libro de claustro anime.
 Quid inquit cantant vt placeant po-
 pulo magis q̄ deo? Qui sic cantant.
 nō cantant in choro cum sorore moy-
 si. sed in pallatio cum herodiade vt
 placeant herodi et discumbentibus.
 Timeo aut ne delectentur altitudine
 vocis q̄ sic delectentur etiam elatio-
 ne mentis. Tales etiam in presentia
 vita cōfunduntur frequenter. Huius
 exemplum patet in quodam sacer-
 dote qui pessime cantabat sicut asi-
 nus. tamē videbatur sibi q̄ optime
 caneret et multum delectabatur in vo-
 ce sua asinina. Qui cum semel in mis-
 sa cantaret prefationem. mulier que-
 dam audiens. incepit dure flere et la-
 crimari. Quod percipiens sacerdos.
 putabat eam puocatam ad deuotio-
 nem ex cantu suo et ex dulci sua me-
 lodia. et ob hoc sacerdos magis ele-

uabat vocem suam et mulier altius
 flendo clamabat. De quo sacerdos in
 cantando missam habuit magnam
 vanam gloriam. Et statim post mis-
 sam vocauit eam sacerdos coram to-
 to populo et petijt ab ipsa quare ita
 dure fleret. Cui dixit mulier. Domi-
 ne. Ego sum ita infelix mulier que
 perdidit altera die azimum suum. quē
 comederunt lupi. Et quādo audio vo-
 cem vestram recordor azimi mei. Ideo
 quādo audio vos. inuouantur dolor-
 res mei de azimo amisso. Ideoq; co-
 gor flere. Et sic coram omnibus fuit
 cōfusus. Ideo dicit Esopus. Displi-
 cet imprudens vnde placere putat.
 Secūdo ideo canitur. quia hoc deus
 magis delectat. Juxta illud cantico-
 rum. Donet vox tua in auribus me-
 is. quia sic seruimus deo. non solum
 corde et ore: sed etiam voce. Ideo di-
 cebat apostolus. Psallam spiritu. i-
 voce. psallam et mente. Et sic cantare
 cum deuotione est deo acceptum et
 valde gratum in ecclesijs. Et ecōtra-
 rio cantare cum desidra et sompnolē-
 tia et leuitate: deo valde displicet. Vñ
 modernis temporibus in opido gor-
 dis camenes diocesis cum fratres
 nostri leues et in deuoti quadam no-
 de cum insolentia et truphis matu-
 tinum cantarent a pte viderūt dya-
 bolum in forma gigantis terribili
 aspectu cum claua choruz intrare. ac
 si fratres leues vellet occidere. Qd
 videntes fratres nimio terrore per-
 cussi ad vnum chorum concurrerunt
 contriti statim omnes deuotionem
 resumētes: sanctūq; p̄z inuocātes

Augustinū. Tandem hostis ille anti-
 quus cum claua sua ignea sup sedem
 paussit q̄ vestigiū cōbustioms in as-
 fere reliquit horribile. Qd̄ signū ibi
 adhuc monstret: et sic hostis ille e-
 uanuit. Quarto. qz ecclesiam mili-
 tatem vertit in similitudinē triūphā-
 tis q̄ semp deo iubilat. Vñ Bernar-
 dus sup cantica. Nihil in terris ita
 pprie rēp̄sentat celestis habitatio-
 nis statum: sicut alacritas laudatis-
 um. Job. xxxviii. Vbi eras cum me
 laudaret astra matutina: et iubilaret
 omnes filij dei. Ysaie. li. Gaudiū
 et leticia inuenies in ea: gratiarū a-
 ctio et vox laudis. Sed hoc nō debet
 fieri cū sompnolētia sicut q̄dam faci-
 unt qui stāt i choro quasi sompniāt
 De q̄bus legit̄ exemplū in vitaspa-
 truz. Quidā fratres fuerūt valde sō-
 pnoletū et vnus de illis stetit in cho-
 ro dormiēdo et videbatur sibi q̄ dia-
 bolus veniret ad chorū cum calda-
 rio pleno picē et sulphure. et cepit cir-
 cūire sedes fratrum et propinavit v-
 ni cuiqz fratrum vnū coclear plenuz
 de picē. Veniēs autem ad eū volēs qz
 etiam sibi ppinare. retraxit caput su-
 um et paussit caput ad sedē vsqz ad
 effusionem sanguinis: et sic exp̄ge-
 factus est. Quinto inimicos ecclesie
 pturbat. i. pal. xx. Cū cepissent lau-
 des canere: vertit dñs insidias inimi-
 corum in seipos: et paussi sunt. Dicit
 martinus in cronica sua q̄ anno do-
 mini. i. xcli. Floruit rex robertus tpe
 Johis pape. xix. q̄ fuit rex frācorum
 vita et sciētia p̄clarus. Qui tate de-
 uotōnis fuit q̄ in festis semp in ali-

quo monasterio p̄pter officii voluit
 esse. Et nō solū cum monachis cāta-
 bat verū etiaz ppria sericea indutus
 chorū regebat. Vñ cum quoddam
 castrum obsedisset dimisso exercitū
 p̄pter festū sancti auiam. aurelianū
 venit. Et cum chorū regēdo ibidez al-
 ta voce ter agnus dei. flectēdo genua
 incepisset. muri castri quos obsede-
 rat funditus corruerūt. Hic etiaz fē-
 cit sequētiā. Sancti spūs assit no-
 bis gratia. Hec martinus. Sexto
 diabolū fugit. i. Ry. xvi. Collebat a-
 tharam dauid et psallebat manu et
 recessit ab eo scz saul. spūs malus. De
 uotio dauid quam habuit expulit
 demonem. Septio cor ad infusione
 gratie p̄parat. Vñ greg⁹ sup ezechi-
 elē. Cū vox psalmodie p̄ intentionē
 cordis agitur: omnipotenti deo iter
 ad cor preparat. Ps. Psalmū dicite
 nomini eius. Dequit. Iter facite. nē
 Item. iij. Ry. iij. Cū caneret psalte-
 facta est sup beliseuz manus domini
 Octauo tristitiā malaz depellit. Glo-
 sa sup verbo. Jacobi. v. Tristat ali-
 quis vestrum. Crebre psalmodie tri-
 stitiā passim e corde depellūt. Ideo
 dicit dauid. Exultabunt labia mea
 cum cantauero tibi. Dicit hugo in li-
 bro didascalon q̄ cantus incepit tē-
 pore dauid. Qui cultum dei voluit so-
 lēnius ampliare. cantores instituit
 qui coram archa federis musicis in-
 strumentis et modulatis vocibus de-
 cantarent. Inter quos precipui erāt
 eman et esaph et ethan. vt patet in
 libro pal. Sed tamē in primitiua
 ecclesia diuersi diuersa q̄sqz p̄ suo

velle cantabat dūmodo q̄ cantabāt
 ad dei laudem caneret. Verum theō
 dosius imperator rogauit damasuz
 papam vt p̄ aliquem prudentem et
 catholicum virum ecclesiasticū officium
 ordinari faceret. Vnde idem pa-
 pa p̄cepit beato **Jerónimo** in beth-
 lehem quatinus officium ordinaret.
Ipse nāq; nouerat multas linguas
 hebraycam. caldaycam grecam et la-
 tinam. Quod ip̄e obtemperans fecit.
Ordinauit itaq; quantū de psalmis
 in die dominica: quantū in feria se-
 cunda et tercia r̄c cātaret. **Euāgelia**
 quoq; et epistolas. que de nouo et ve-
 teri testamento legunt. magna ex
 parte ordinauit. Quod opus exple-
 tum. idem **Jerónimo** romam misit
 et a damaso canonizatum est et pre-
 ceptum est cūctis ecclesijs obserua-
 ri. **Hec** **Guilhelmus durandi** in ra-
 tionali diuinorum. **Consequēter** tñ
beatus gregorius et **gelasius** oratio-
 nes et cantus addiderunt. **graduas**
lia et **alleluia** et **responsoria** ad mis-
 sam cātari instituerūt. Qd etiā fecit
beatus ambrosius. **Nā** legis in vita
gregorij. **Eo** tēpore dum **ambrosia-**
nū officium magis q̄ **gregorianū** ab
 ecclesijs seruaretur. **romanus** ponti-
 fex **adrianus** consiliū cōuocauit. **In**
statutū est vt **gregorianū** officium uni-
 uersaliter deberet obseruari. **Cuius**
rei **karolus** impator executor existēs.
 p̄ diuersas discurrens puincias. om-
 nes clericos nimis et supplicijs ad
 hoc cogebat et libros **ambrosiani** of-
 ficij vbiq; cōburebat. multosq; cle-
 ricos rebelles in carcerauit. **Proficiē-**

scens etiā **beatus eugenius** ad cōsiliū
 inuenit ip̄m consiliū p̄ tridnū iam
 solutus. suaq; prudentia dñm papā
 adiit et in duxit q̄ omnes p̄latos q̄
 consilio interfuerūt reuocauit. **Cōsilio**
 ergo cōuocato omnium patrū hec vna
 erat sentētia vt missale **ambrosianū**
 et **gregorianū** sup̄ altare sancti petri
 ponerentur vt dominus per signū ali-
 quod reuelaret. et fores ecclesie op-
 time clauderentur. et sigillis episco-
 porum diligentissime munitentur. et
 tota nocte insisterēt. quod horū offi-
 ciorum ab ecclesijs magis obserua-
 ri vellet. **Sic**q; p̄ omnia vt ordina-
 uerant facientes. **Mane** ianuas eccle-
 sie aperuerunt: et vtrunq; sup̄ altare
 inuenerunt. **Vel** vt alij asserūt **Mis-**
sale gregorij penitus dissolutum: et
 huic illucq; disparsum penitus inue-
 nerunt. **Ambrosianum** vero solūmo-
 do apertum super altare in eodem lo-
 co in quo ipsum posuerunt inuenerūt.
Quo signo diuinitus docti sunt vt
gregorianum officium deberet per to-
 tum mundum dispergi: **ambrosia-**
num tantum in sua ecclesia obserua-
 ri. **Et** sic sancti patres statuerunt: et
 hodierna die obseruatur. **Tertius**
cantus est honoris et dignitatis. de
 quo p̄mo **Regum** decimo octauo. **E-**
grosse sunt mulieres de vniuersis vr-
 bibus israhel. cantantes et psallētes.
Percussit saul mille: et **dauid** decem
 millia. **Sic** etiam cantauerunt **mo-**
yses et filij israhel egyptijs submersis
Exodi decimo quarto. **Hec** autē can-
 tica cātauerūt multis de causis. **Priō**

propter excellentem victoriam inimicorum qualia fuerunt illa duo cantica premissa. Secundo in liberatione alius cuius magni periculi quale fuit canticum Judith. ut patet Judith ultimo capitulo quod dixit domino canticum in tympanis. quia tunc fuerunt liberati ab holoferne. et propter hoc ezechias fuit percussus in firmitate: quia non cantavit canticum domino sicut patet psalms xxxviii. et liii. regum. Quod tamen postea fecit recuperata sanitate. Tercio cantauerunt cantica in beneficiorum receptione. Vnde psalmus. Cantabo domino qui bona tribuit mihi. Sic cantavit ana. i. Regum. ii. Exultauit cor meum quia. Etiam de plis receptione: et sic beata virgo cantavit dicens. Magnificat anima mea dominum. Sed in tali generatione plis scilicet christi plus omnibus alijs debemus canere illud canticum: In qua deus fecit nobis magna. Nam in tali beneficio incarnationis est nostra natura super omnes angelos exaltata. Etiam nostra natura redempta est a morte perpetua. Iohannes quando canitur. credo. et peruenitur ad illud. Et homo factus est. debemus omnes flectere genua ad gratiam dei de tam magno beneficio. Ideo canit per sexto psalmo. quia in sexta etate tale beneficium factum est nobis. Ideo quod quando canit magnificat quod est canticum virginis quilibet debet reuerenter surgere cum capite discoopto et deuote canere et recollere beneficium incarnationis. Quarto cantauerunt canticum novum in promissione a deptione qualiter simeon cantauit illud canticum. Nunc dimittis seruum tuum domine: secundum verbum tuum in pace. Quia

responsum accepit a spiritu sancto se non visurum mortem nisi videret christum domini. Qui cum accepit eum in vlnas suas cantauit illud canticum. Nunc dimittis quia. Ideo canimus illud in expletorio in fine diei: quia simeon cantauit illud in fine vite sue. Quinto cantabatur cantica noua in beneficiorum recollectione. quale fuit canticum psalms. ut patet c. v. dicens. Cantabo dilecto meo canticum patruelis. Ideo dicit propheta. Cantate domino canticum nouum: laus eius in ecclesia sanctorum. Nam si reducimus ad memoriam beneficia a deo recepta: iugiter et inpretermisse esset a nobis laudandum. Nam in creatore nihil accepimus: scilicet corpus pulchrum quia. Vnde poeta. Prona quoque cum spectet aethalia cetera terram. Os homini sublime dedit celum: quia videre. Iussit et erectos ad sidera tollere vultus. Insup et recepimus animam rationalem in illo corpore. Tercio dominum omnium creaturarum mundi. Vnde psalmista. Omnia subiecasti sub pedibus eius. oues et boues vniuersas quia. Quarto custodia angelorum. psalmista. Angelis suis mandauit de te ut custodiant te in omnibus vijs tuis. Quinto nos abbat suo corpore et sanguine precioso. Iohannis. vi. Caro mea vere est cibus: et sanguis meus vere est potus. Sexto creauit nos ad eternam beatitudinem ut patet per magistrum sententiarum libro secundo. distinctione prima. Ideo creatus est homo ut deum diligat: et diligendo possideat. Quinto est canticum inexplicabilis dulcoris et felicitatis quod cantatur generaliter innocentes

et deum videntes s̄m illud ap̄c̄. xiiij
 Nemo poterat dicere illud canticū
 nisi centū quadraginta quatuor mil
 lia q̄ empti sunt de terra. Nij sūt em̄
 qui cum mulieribus nō sunt cōm̄q̄
 nati: virgines em̄ q̄c̄. Per. cxliij. mil
 lia vniuersitas sanctorū designat q̄
 cotidie deum laudant: Per canticum
 presumitur q̄ etiam ibi sit cantus
 vocalis. qz Isaias audiuit duos che
 rubim. qui clamabant alter ad alte
 rum. sanctus. sanctus. sanctus. dñs
 deus sabaoth. Imo post hanc vic
 tam erit laus vocalis in patria post
 resurrexionez generalem Dicete da
 uid. Exultationes dei in gutturo eoz
 Qd̄ etiam probat magister egidi?
 in quotlibetis. quotlibeto sexto. q.
 vltima. triplici rōne. Primo quātuz
 ad deum. qz teste apostolo nihil ha
 bemus quod nō accepim̄. i. ad cor
 rint̄. h̄. iij. Habem̄ em̄ a deo corp̄. et
 animā. Ergo cum vtroqz debemus
 sibi reddere laudes. hic et in patria
 nō solum ad laudandum mētaliter
 qz accepimus ab eo mentem: sed e
 tiam vocaliter: quia accepimus ab
 eo corpus. Secūdo alia mēbra vt vi
 sus auditus gressus habebunt ibi
 sua officia. quare nō lingua q̄ princ̄
 paliter data est homini vt deum lau
 det. Tercio homo naturaliter est ani
 mal politicum s̄m aristotilem p̄mo
 politicorū. Iō sibi datus est sermo q̄
 nulli aiali est datus Sed in patria
 loq̄ta vocalis nō tollit. imo pfiditur
 sicut et societas amātissima. Et dicit̄
 qz tūc sancti habebūt aerem cōnatu
 ralem in gutturo ad loquēdū et lau

dā dūm sicut homo nūc habet aerem
 cōnaturalem in aure ad audiendū.
 Iō ibi nō indiget aere exteriori q̄c̄.

Secundo istū patrem debes
 mus honorare in eius bes
 nedicto filio dño nr̄o hie
 su christo. Quia dicit ip̄s
 luce. x. Qui me spernit: spernit eum
 qui me misit. Ergo a cōtrario Qui eū
 honorat: honorat euz qui misit eum.
 scz patrem. et hoc debet fieri triplici
 ter. scilicet
 Semel ad minus in āno cōicādo.
 Missam omni die deuote audiendo.
 Et ipsum reuerēter adorando.
 Primo debes ip̄m ad minus semel i
 anno dulciter inuitare ad hospiciū
 cordis tui. Et qui hoc nō facit peccat
 mortaliter. Quia facit cōtra statutū
 ecclesie vt ptz de penitētia et remis
 sione. ca. Omnis vtriusqz sexus: nisi
 hoc dimittat ex rōnabili causa vt pa
 tebit infra. Solebant em̄ in pri
 mitua ecclesia fideles omni die com
 municare. vt patet actuū secūdo. Es
 rant pseuerantes fideles in doctrina
 apostolorum et in cōmunionē fractō
 nis panis. Sup̄ quo dicit magister
 in scolastica historia. Panis id est
 eucharistie. qz in primitua ecclesia
 quasi omni die accipiebant eukari
 stie sacramentū. Iō dicit̄ de cō. di.
 .xij. c. Illa. vbi dicit̄. Alij ieiunant
 sabbatū alij nō. Alij vero cotidie cōi
 cant corpi et sanguini dñi: alij certis
 diebus accipiūt. De illis dicit̄ de cō.
 di. ij. c. Cotidie eucharistie cōmunio
 nez accipere. nec laudo nec vitupero:

omnibus tñ dominicis dieb? cōmū
nicandū esse exhortor. Vñ dicit glo.
q̄ et ā diē aug? Ignorās mētes sū
mentū vtrū fumāt digne tāq̄ qui i
mentē alterius videre nō potuit. Di
cit archidiacon? sup eodēz. Nec lau
do. qz est forte mal? nec vitupo: qz
forte bonus est q̄ accipit. Vel nō lau
do. qz h̄ potest facere mala intētiōe
nec vitupo: qz hoc p̄t facere bona in
tētiōe. Huius figura p̄cessit in vete
ri testamēto in māna qd̄ filij israel
omni die comedebāt. vt patz exodi
xvi. Nā istud māna fuit signū et fi
gura corpis xp̄i qd̄ oī die fumebant
Primo rōne originis. qz illud descē
debat de celo. Exodi. xvi. Ecce pluaz
vobis panes de celo. Et hoc xp̄s dicit
de seip̄o. Ioh̄is. vi. Ego sum panis
vīuus: q̄ de celo descēdi. Secūdo rō
ne pulchritudis. Erat em̄ illud man
na cādīdū et albū sicut semē corian
dri. Nūi. xi. Et de cristo dicit in ps̄.
Speciosus forma pr̄e filiis. Tercio
rōne dulcedinis. Nā sapiētē. vii. di
citur q̄ habebat in se omne delecta
mentū. et omnē saporis suauitatē Et
q̄ se cōuertebat ad qd̄ q̄cunqz vole
bat. Sic corpus cristi est in ētali gu
stui bñ disposito. omnis saporis spi
ritualis suauitas. Quarto rōne ple
nitudinīs. De illo dicit Exodi. xvi.
Qui plus et q̄ minus colligebāt sū
eandem mēsuram habebāt. Sic de
cristo nō plus p̄cipit q̄ mille hostias
comedit q̄ q̄ vnā: nec min? q̄ mil
lesimā p̄cipit q̄ qui totam. Quinto
rōne collectōis. qz colligebat de ma
ne. sic corpus cristi debet accipi ieiū

no stōmācho. de cō. di. ij. c. Liquūdo.
Sexto rōne duratōis. Durabat em̄
māna q̄z diu fuerūt filij israel in des
serto. Cū autē attigerūt fines terre
p̄missiōis: defeat ille abus vt patz
Iosue. ij. Sic et nostrum sacramen
tum durabit q̄z diu homines sunt in
deserto huius miserie. De post surre
xit alius modus qui fuit q̄ omnes
fideles cōmunicabant omnibus die
bus dñicis et sic a primo feruore re
cesserūt. Ideo dicit augustinus vbi
supra. in. c. cotidie. Omnib? tñ dñi
cis diebus cōicandū esse exhortor
Iste modus figuratus est i panib?
p̄positiōis. qui omni sabbato come
debantur a sacerdotibus vt patz exo
di. Sed ille modus iterum venit in
dissuetudinem et surrexit terci? mo
dus. scz q̄ omnes cristiāni ad min?
in quatuor festiuitatibus cōmunica
bant. Ideo dicitur de cō. di. ij. c. Se
culares q̄ i natali domini pasche et p̄
tecosten nō cōicauerunt: catholici nō
credāt. nec inter catholicos habeāt
Ibidē capitulo. Si nō frequenti?
saltem ter in anno homines cōicent
nisi forte quis maioribus criminib?
impediatur. In pascha. pentecoste.
et natali domini. Huius figura p̄
cessit in veteri testamento. vt patet
deutronomij. xvi. vbi legitur. Tri
bus viabus per annum apparebit
omne masculinū in cōspectu domi
ni dei tui. in loco quē elegerit scz pas
cha. pentecoste. et scenophegie. Sz
ille modus iterum abiit in dissuetu
dinem et venit quartus modus scz
q̄ quilibet cristiāna tenetur cōicare

ex p̄cepto ecclesie ad minus semel
in anno. vt patet de penitentia et re
missione. capitulo. Omnis vtriusq;
sexus. vbi dicitur. **D**uscipiens reue
reter ad minus in pascha eukari
stie sacramentū nisi forte de pprii sa
cerdotis sui cōsilio ob aliquē rōnabi
lem causam ad tempus ab eius p̄
ceptione duxerit abstinentium. **A**lio
quin viuens ab ingressu ecclesie ar
ceat et moriens christiana careat se
pultura. **V**nde hoc salutare statutū
frequēter in ecclesijs publicetur: ne
quisq; ex ignorantie cecitate vel amen
excusationis sumat. **H**ec ibi. **D**icit
ergo primo fuscipiens reuerēter. qz
debet accedere cū magna deuotione.
accedendo ad altare cum vestib; me
lioribus. nō ad pompā. caputio des
posito in viris. flexis genibus. mun
dando os et dentes. **I**eiunus. qz dis
citur de consecratione distinctione
secunda. capitu. **L**iquido. qz excepta
necessitate eukaristia est ieiuno sto
macho sumenda. et seculares in tho
ro legitimo existētes debent se absti
nere ab opere carnali tribus vel qua
tuor dieb; ante eukaristie sumptio
nem. vt patet de cō. distinctione scda.
capitulo. **O**mnis homo. **D**icit glosa
super verbo. abstinere. quantū in se
est. nō exigat: exactus tamē reddere
debet quolibet tempore. **S**ecūdo dis
citur. ad minus semel. qz presumitur
alias de eo cōtra eū de infidelitate vt
ptz in capitulo vbi supra seculares.
et in capitulo. **O**mnis homo. ibidem.
nisi ad humilitatem vel peccati cōsciē

tiam ipsum obmisisse p̄hibetur. **V**n
de dicit lex. **Q**ui se ab ecclesia sepat.
nec sanctam cōmunionem accipit.
hereticus est credendus. vt patet in
autētico de p̄ui. totis hereti. mu. non
prestan. **C**oll. o. d. aua. **V**nde qui per
longa tempora sacramentū nō petit:
cōtempnere videt: et contra talem de
infidelitate p̄sumitur. **T**ercio dicit
qz hoc debet fieri in pascha: quia hoc
tempus est aptius. tum p̄pter tem
pus quadragesimale p̄cedens in q̄
purgantur crimina. tum etiam qz
in memoriā passionis dominice est
institutum que proxima die veniens
est acta. **Q**uarto dicit. nisi de pprii
sacerdotis cōsilio q̄ quia ob causam
rōnabilem potest quis abstinere ab
eukaristia. sed non a penitentia vel
cōfessione. et s̄m **J**ohānem andree
qui gent inuidiam vel odiū: vel has
bet peccatū de quo dicit se non posse
abstinere: et sic nō est penitens neq;
mundus. **Q**uinto non debet facere p̄
pria auctoritate: sed ex cōsilio. **I**deo
dicit textus. **N**isi cōsilio rationabi
li ad tempus ab eius p̄ceptione ab
stineat. **S**exto non cōsilio cuiuscū
qz sacerdotis vel religiosi aut sancti:
sed proprii sacerdotis. **S**eptimo qz
illa causa debet esse rationabilis et nō
leuis. **O**ctauo qz illud cōsiliū vel
abstinentia debet esse ad tempus: et
non ad perpetuum. **D**ubitatur qua
re layci non communicant sub vtra
qz specie sicut sacerdotes. sed tantū
sub specie panis. sicut bolxemi et alij
heretici garrunt cōtra ecclesiā. **R**ur

Primo propter periculum distillationis et effusionis sanguinis domini nostri quem tractare est valde periculosum propter specierum naturalium fluxibilitatem quae de facili effundi possent: cum in multitudine praesertim sit pressura. Et ad communicationem veniunt homines tremuli et infirmi. parvuli. barbati et annosi: circa quorum sacramenti susceptionem effusionis periculum immineret. Secunda ratio est propter vitare errorem: quia populus communis et grossus qui tamen iudicat secundum sensum posset credere cristum non esse totum sub una specie. Quia sanguis sumitur ab omnibus communicantibus sub specie panis. Nam cristus totum sanguinem reassumpsit in resurrectione ut dicit sanctus thomas in .iiij. sententiarum. di. .iiij. Ergo assumens corpus etiam accepit sanguinem. quia corpus sine sanguine esse non potest. quoniam sub specie panis ibi sit corpus ex vi verborum consecrationis et sanguinis ex communicatione proxima. Tercia ratio est ut veritas respondeat figure. quia in lege nihil habebat etiam offerentes de libamine. sed hoc spectat ad sacerdotes. Quando ergo dicitur hereticum illud Johis. vi. Nisi manducaueritis carnem filii hominis etc. Rursum quod hoc intelligitur spiritualiter: non corporaliter secundum quod cristus infra exponit dicens. Verba que ego locutus sum: spiritus et vita sunt. quia spiritus est qui vivificat: caro autem id est carnalis sensus nihil prodest. Dubitatur secundo quare non sumimus cristum sub propria specie scilicet carnis: sed sub specie aliena et sub spe-

cie panis. Respondet quod hoc fit propter tria. Primo ne horreamus crucis et sanguinis sumptionem ut patet de eodem di. .ij. c. Forte dicas. quia multi sunt qui abhorrerent sumere carnem crudam aut sanguinem. Secundo ut vitaremus paganorum et infidelium derisionem. ut patet de eodem di. .ij. c. vtrum in fine. Tercio propter meritum fidei. ut patet de eodem di. .ij. c. Quid sit ante finem. Quia fides non habet meritum ubi humana ratio prebet experimentum. Ergo illud sacramentum quilibet cristianus tenetur semel in anno ad minus accipere. Cuius figura precessit in veteri testamento in comestione agni paschalis. qui semel comedebatur in anno scilicet decimoquarto die mensis primi. in signum quod nemo debet accipere illud sacramentum nisi impleat decem precepta cum quatuor euangelis. Caput cum pedibus. id est divinitatem cum humanitate. assum ignis id est crucifixum in cruce. cum lactuibus a gregebus id est cum amaritudine penitentiae. baculum id est fidem habeant in manibus. id est in intellectu. cum panibus azimis. id est sine conscientia alicuius fermenti. id est peccati. Debent comedere festinanter. id est ex ferventi desiderio. venes vestros succingetis id est opus carnis non facietis. exemplo ose. qui fuit percussus. .ij. Regum. vi. De hoc nota supra de celebratione sabbati in sermone de peccatis carnis. Etiam exemplo abimilech: qui noluit dare servis dauid panes propositis nisi essent mundi a muliere ut patet .i. re. .xxi. o quatenus magis requirit mundicia in sumptione eucaristie

Calciamēta in p̄dibus id est terre
na nō debemus tūc tangere p̄ inordi
natum amorē. **S**ed alienigena ser
uus et aduena de agno comedere nō
poterant. i. ex cōicati infideles et pu
bliā peccatores. **E**tā nō debent su
mere hoc sacramentū pueri iuuenes
fatui et stulti nō habentes vsum rō
nis. **Q**uarto q̄libet debent et tenent
cōicare existētes in extremis: et hoc
p̄pter tria. **P**rimo p̄pter cōfortatōnē
q̄ homo habet ire longā viam. **E**t
sicut corpus sine cibo deficiat et p̄ abū
cōfortat. **S**ic anima p̄ illū abū. i. sa
cramentū eukaristie. **Vñ. iij. R̄. xix.**
Angelus dixit helie. **S**urge et mede
grandis em̄ restat tibi via. **Q**ui sur
gens et cōmedit et ambulauit in for
titudine cū illius vsq̄ ad montes
dei oreb. **S**ic homo cōfortatione cū
illius id est venerabilis sacramenti
debet ambulare vsq̄ ad mōtem dei
.i. ad celum: q̄ illud sacramentum
est cibus aie. nō corporis. **S**ecūdo eu
karistia ideo dat homini in agone.
q̄ moriturus est iturus p̄ viā tene
brosam et ignotam. **E**rgo vt ducto
rem habeat q̄ viam ei ostēdat et sal
uo cōductu eum cōducatur. tunc homo
accipit istud sacramentū. i. x̄pm. **Vñ**
p̄s. **N**otam fac mihi viā in qua am
bulam: q̄ ad te leuaui animā meā.
Debet infirmus deuote petere. **E**t ite
ruz. **N**otas fecisti mihi vias vite ad
implebis me leticia cum vultu tuo.
Itez moriēs nō solū vadit viā igno
tam s̄ etiā tenebrosam. **E**rgo deuote
debet x̄pm in sacramento accipere qui
est lux vera q̄ illuminat omnē homi-

nem venientē in hūc mundū vt ei il
luminet illam viā tenebrosam. **I**deo
datur homini cādela ad manum vt
x̄ps qui est lux sibi illuminet ad vis
tam eternam. **H**oc quisq̄ moriens
desiderare debet cum sibi cādela ad
manum datur. **T**ercio ideo eukari
stia datur homini moriēti q̄ tūc ma
gnū prelium instat homini. q̄ ma
ximas temptatōnes homo in fine vi
te habet. **E**rgo vt homo habeat pro
tectoorem in fine vite sue: tūc summe
debet desiderare x̄pm in sacramento.
q̄ diaboli tunc te maxime infestant
et omnes amici tui te dereliquerunt
et nullus p̄tegit te. tunc x̄pm in sa
cramēto sumimus vt nos p̄tegat et
defendat cum āgelis suis. **D**anielis
.vij. **M**illia millium ministrabant
ei: et decies cētena millia assiste bāt
ei. **Q**z autem tunc demones maxime
infestāt hominem patet per tale exē
plum quod ponit cesarius de quodā
militē qui erat iacēs in agone. **A**d
quez venit diabolus in specie symie
habentis cornua ad modum capre.
Territus ille dixit. **Q**ue es tu mon
struosa illa bestia? **R**espondit. **E**go
sum diabolus expectās animā tuā
Et ille. **N**on habebis in me partem
Tūc miles interrogauit eū. **Vñ. x̄mis**
Et ille. **D**e obitu alicuius abbatisse
Tūc ait miles. **E**ras ibi multi. **R**nt
diabolus. **E**ramus ibi tot quot sunt
arene in litore maris. **T**unc miles in
terrogauit eum. **V**bi eras quādo mo
riebatur quidam comes sibi notus.
Respondit diabolus q̄ erat ibi tant?
cum tanta societate quot sūt folia in

C

maxima filia Tunc miles Vbi eras
quado moriebat sanctus bernardus
Runt quod erat ibi cum tota sua comitua
Et ille Quod est quod vos maligni spiri-
tus estis ausi accedere ad finem san-
ctorum virorum Runt diabolus Non mire-
ris Ego eram ille qui stetit in sinistro
brachio crucis quando christus morieba-
tur et sperabam me habere animam il-
lius: et sic disparuit. Quinto. quod ex-
istentes in paradiso scilicet enoch et beli-
as et si qui alij sunt. vident concitare.
Imo dicit magister Iohannes zachar-
ie super illud apoc. xij. Apertum est tem-
plum in celo. Datis probabile est sa-
cerdotes in statu innocentie. corpus
christi. virtute verborum quibus nunc
in consecratione utimur consecasse et a-
lijs non sacerdotibus in augmentum per-
fectionis dedisse. quod probat sic Nam
natura humana si integra in statu i-
nocentie permanisset cibum suum ha-
buisset congruum pro anima sicut ha-
buit lignum vite pro corpore. Sed nul-
lus cibus est ita congruus anime sicut
panis celestis. ergo etc.

De honore beate marie virginis

Ecum dicitur sententia aristoteli-
tis primo libro rethorico-
rum Honorant inquit iu-
ste qui beneficia prestite-
runt vel qui beneficia prestare possunt
in his que ad salutem pertinent. Sed de
beata virgine infinita accepimus benefi-
cia. teste doctore melliflino bern-
bartho in quodam sermone qui incipit.

D

Signum magnum apparuit in celo
dicens. Maria omnibus finem misericordie
aperuit ut de plenitudine
eius accipiant vniuersi. Captiuam re-
demptionem. eger curationem. tristis
consolationem. peccato: veniam. iustis
gratiam. angelus leticia. tota trinitas
gloria. hec bernardus. Tu decur-
rissent a creatione prime eue anni cir-
citer quinq; millia. centum nonaginta
tanquam concepit literis versis eua cui
angelus dixit. Ave gratia plena do-
minus tecum benedicta tu in mulie-
ribus. Que cum audisset etc. ut patet
luce. i. Et sicut quilibet. vna earum da-
pnatrix: alia redemptrix. vna vocat
eua. alia contrario literis versis auc-
ita contrario habuerunt se in mori-
bus dicente beato augustino in ser-
mone quodam. Eua inquit luxit: maria
exultauit. eua lacrimas: maria gau-
dium habuit in ventre. Quia illa pec-
catorem: illa edidit innocentem. Et in-
fra. Mater generis nostri penam in-
tulit mundo. genitrix dei salutem at-
tulit mundo. Auctrix peccati eua: au-
ctrix meriti maria. Illa occidendo ob-
fuit. Ista viuificando profuit. Percu-
sit illa: sanauit ista. Pro inobedien-
tia eue: obedientia commutatur marie.
Hec augustinus. Ideo ambos pares
tes beatus bernardus super missus est
sic alloquitur omelia prima dicens.
Letare tu pater adam: sed magis tu
mater eua exulta: quia sicut omnium
fuius parentes. ita omnium fuius
peptores magis quam parentes. ambo
tamen consolamini super filia. Verum hec

hūc mulierēs. eūa dampnātrix. mas
 ria saluatric in multis ueniunt. Nā
 ambe fuerūt miraculose p̄ducte. Il-
 la de uin costa. ista de sterili matre
 anna. Ambe q̄ cito susceperūt vitam
 susceperūt et gratiam. Illa in padi-
 so: hec in matris utero. Eua in sua e-
 tate habuit magnam reruz noticiā
 maria aut in etate adulta tantā acce-
 pit a spiritu sancto rerū humanarū
 et diuinarum scientiam quantū pos-
 sibile est homini ut dicit beat⁹ bern-
 arduus vbi supra in eodem. Mento
 ergo ip̄a tanq̄ mater omniū nostro-
 rum est p̄ cunctis creaturis honoran-
 da. Circa qd̄ notandū q̄ multe sunt
 cause p̄pter quas aliquis est hono-
 randus s̄m thomā de aq̄no et Johā-
 nem de sancto gemiano. Primo p̄
 virtutem. Vñ dicit aristoteles. ij. es-
 thicorum. Honor est p̄miū virtutis.
 vñ q̄cunq; cognoscit virtuosus
 talis est honorandus. q̄ habet ma-
 teriā honoris. Verbi gratia. Est hu-
 milis. castus. misericors ac. Ideo di-
 cit aristoteles. ij. ethicorū. Virtuti p̄-
 fecte nō potest reddi indignus honor.
 Ideo dicit aug⁹. li. v. de ciui. dei. ca-
 .xij. q̄ antiquit⁹ romani colebāt vir-
 tutem et honorem p̄ dijs. Vñ duo tē-
 pla destruxerūt sic sita q̄ nullus pote-
 rat intrare templum honoris nisi pri-
 us p̄transiret templū virtutis ad si-
 gnificandū q̄ null⁹ dign⁹ est hono-
 re nisi meruerit eūdem honore. Sed
 virgo gloriosa nō fuit sola virtuosa
 sed etiam exemplū oīm virtutū. Er-
 go ip̄a est maxime honoranda. fuit
 eū exemplar castitatis. humilitatis

misericordie. et pietatis. Nā ip̄a fu-
 it prima q̄ deo uouit uirginitatē. qd̄
 p̄t̄ ex eius r̄sione ad angelū. Quō
 inq̄t fiet istud: qm̄ virū nō cognosco
 id est in uoto q̄ in p̄posito habeo nō
 cognoscere virū. sicut cōter dicitur.
 Nō comedo carnes. i. in uoto habeo
 nō comedere carnes. Sic in p̄posito
 dixit beata uirgo maria. Virū non
 cognosco. Vouit tñ sub cōditōne scz
 nisi deus aliter cū ea uellet disponē.
 Ideo ei modū āgelus exp̄nit dices.
 Spiritus sanctus supueniet in te:
 et uirtus altissimi obumbrabit tibi.
 Id est nō p̄ virū sed p̄ opationem
 spūs sancti fiet ista cōceptio. non de
 spū diabolico. sicut narrat aug⁹. li.
 .xij. de ciui. dei. c. .xv. De q̄bus dā spi-
 ritibus quos gallia drufios uocant
 q̄ feminas corrumpūt q̄ impregnāt.
 Sicut legit⁹ gemitus merlin⁹ uates
 britanie. De quo uide martinū in cro-
 nica quō fuit filius uirginis. et ca-
 ruit patre. Similis historia tangi-
 tur. ij. de ciui. dei. c. v. q̄ uirgo uesta-
 lis genuisse dicit⁹ romulū et remum
 quos dixerūt romani filios martis
 et deorū. Sed omnes dij gētum de
 momia. Si ergo hoc potest spūs ma-
 lus: quare nō potuit bonus. Item de
 eius humilitate p̄t̄ luce. i. cum dixit.
 Ecce ancilla dñi: fiat mibi s̄m uerbū
 tuum. Que esset mulier illa cū audi-
 ret q̄ deberet esse mater dei. que non
 se eleuaret q̄ tumesceret sicut prima
 mulier fecit. cum a diabolo audiuit.
 Entis sicut dij. Statim intumuit.
 Nō sic fecit maria. Vñ bernar. sup
 missus est omelia. ij. Nō est magnū

humilem esse in abiectione: magna
 p̄fus et rara virtus humilitas hoc
 notata. Sequit̄ ibidem Vidi plures
 i ecclesia de ignobilibus nobiles. de
 paupibus diuites factos subito in
 tumescere. p̄stine obliuisci abiecio
 nis. genusq; suū erubescē: infimos
 de dignari p̄ntes. Nō sic fecit maria
 qz respexit humilitatē ancille sue. **Jō**
 diāt bernardus ibidem. **Laudabilis**
 virtus virginitas: sed magis humi
 litas est necessaria. **Illa cōsulit̄: ista**
p̄cipitur. De illa diāt. **Qui p̄t cape**
capiat. De ista diāt. **Nisi quis effi**
ciatur sicut puulus iste: nō intrabit
in regnū celorū. **Illa ergo remunera**
tur: ista exigitur. Potes demiq; sine
 virginitate saluari: sine humilitate
 nō potes aliquo modo placere. **Etā**
sine humilitate audeo dicē: nec virgi
mitas mane placuisset deo. **Hec ber**
nardus. **Idem diāt.** **Homo est sper**
ma fetidū. saccus stercorū. et cibus
vermium. **Attende quid fuisti.** **Vile**
semen. sanguis coagulatus in vtero.
Quid supbis puluisset cinis? **Cuius**
ceptus culpa. nasci misera. viuere
pena. mori āgustia. **Sed qui se hu**
miliat exaltabit. **Luce. xvij.** **Refert**
valentius li. ix. c. i. q. brutus et tarq̄
nus filij tarquim̄ inter se de dominio
patris altricantes petierunt tandem
ab appolline quis illorū regnare de
beret in roma. **Rūt ille.** **Qui primo**
matrem suam oscularet. **Quod au**
diens brutus. subito cecidit in terrā
et ipsam osculatus est. dicēs. **En ma**
ter mea. q̄ me genuisti. **Et tunc ille re**
gnauit demōps in roma. **Sed quis**

est verus humilis. **Respondet.** **qui**
fugit laudes et honores huius mun
di. et q̄ diligit p̄sonas humiles. qz
omne simile applaudit suo simili. et
si se ceteris viliorē reputat. **Ad phi**
lippēses. ij. **In humilitate superiores**
inuicem arbitantes. **Na; aliquod**
bonum posset esse occultum in alio
locō. quo sit nobis superior: exēplo
apostoli qui fuit raptus in terciū ce
lum. qui etiam dicebat. **Non sum di**
gnus vocari apostolus. i. ad corinth.
xv. **De sancto francoisco legim̄. qn̄**
vidit aliquem humiliorem se et vili
orem: multum se vilipendit. **Item q̄**
amat ab alijs sperni: et vilis ab il
lis reputari. **Cuius exemplum ponit**
gregori⁹ in dialogo de quodam vi
ro pusille stature. **Cui cum quidam**
dixisset q̄ nihil hōis haberet. **Pro**
tinus vir sanctus ruit in eius cōple
xus et magnas gratias agere cepit
dicens. **Tu solus es qui oculos aper**
tos habuisti. **Item si ad omnia of**
ficia humilia se paratuz reddiderit.
exemplo Abigail. i. Reguz. xv. **Pro**
qua cum misisset rex dauid vt eaz ac
ciperet in vxorem. **Ipsa respondit.**
Famula tua sit tibi in ancillam vt la
uet pedes seruorum tuorum. **Ideo**
dauid dilexit eam et fecit eam regi
nam super ceteras mulieres. **Hic et**
tiam beata virgo propter eius hu
militatem facta est mater dei. **De**
cundo aliquis homo honorandus est
pp̄ter dignitatem et potestatē. et sic
p̄ncipes et prelati debent honorari a
subditis. **Ideo diātur in decretis. qz**
nos reuerentiam exhibere debeamus

aliqui rōne dignitatis eius. xvi. q. ii. ca. nisi. Nō quidem rōne malicie. sed in quātū gerūt vicem dei et cōitatis cui preferunt. Vñ. i. pe. ii. Deū time te: regē honorate. Vñ. aug⁹ in regula. Honore coram vobis sit prelati vester. Quāto sunt maiores plati tāto plus honorādi sunt. Vt papa in toto mūdo. ep̄s in dyocesi sua. pleban⁹ in parochia sua. magister civiū in civitate sua. Similiter debet honorare maritum suū: qz vir est caput eius. Sic servus dñm suū. Ancilla dñam suam. et q̄libet subditus suuz supiores quē debet loco dei honorare et ei obedire. Vñ. apostolus ad romanos. xiiij. Nō est potestas nisi a deo: et q̄ potestati resistit deo resistit. Ergo a fortiori virgo gloriosa est honoranda. qz dignior est omnibz creaturis. qz eū de se generavit q̄ est sup omnia benedictus in secula. Et nā potētor auctis. qz regina. Ergo dixit ei angelus. Benedicta tu in mulieribus. Ip̄a est iuxta mulieres naturali cōformitate. Ideo vocavit eā bis mulierez. Ioh̄is. ii. et. xix. Infra mulieres singulari humilitate quā admirās elisabet dixit. luc. ii. Vñ. mibi hoc qz mater dñi venit ad me. Vnde sequit. Bñdicta tu inter mulieres. Est etiam supra mulieres impali auctoritate. Est em̄ oim dñā. De quo apocalip̄. xii. Mulier amicta soleat. Est etiam p̄ter mulieres. virginali fecūditate. Ip̄a est mulier quā p̄paravit dñs filio suo. gen. xiiij. Contra mulieres. virtuali stabilitate et potestate. De ipsa dicit gen. iij. Mulier

cōteret caput tuū. Int mulieres misericordi benignitate. De ea potest dici illud verbum Judith. viij. Ora p̄ nobis qm̄ mater sancta es. Ideo om̄s mulieres p̄ter eam sunt diligende. ad eph. v. Viri diligite vxores v̄as sicut xp̄s dilexit ecclesiam. Itē p̄ter eam sunt om̄es venerande. i. pe. iij. Infermiori vasculo honorē impartētes. Nā honor est exhibitio reuerentie in signū virtutis. vt ptz. i. ethico rum. Nāz aliqua virtus est in viris que in duplo inuenit in mulieribus. Si castitatem quēris. ecce susanna. q̄ potius mori voluit q̄ cōtra legē dei agere. O quot sunt viri fraudentes matrimoniu. Si inuenit vna mulier frangēs fidem: inueniunt inter viros centū. De sanctitate et deuotione si loquimur p̄cellit mulier virum. Si de pietate loquimur: p̄cellit mulier virū. Iō dicit aug⁹. Intercede p̄ deuoto femineo sexu. nō dicit hoc de viris. Ergo sunt honorāde. Tercio aliquis est honorābus scz rōne generationis. Sic parētes sūt honorādi. Ideo dicit aristoteles. ix. ethi. Dñs magistris. et parētibz nō possumus reddere equalens. Sed filij q̄ nō honorāt parentes suos sed vitupant: maledictionem incurrunt. Deutro. xxiiij. Maledictus homo. qui nō honorat patrem et matrem. Ergo a fortiori virgo gloriosa et semper benedicta. est super om̄es patres et matres sincerter honorāda. cum sit mater omnium nostrum dicēte anshelmo. O domina si filius tu⁹ factus est p̄ te frater noster: nōne tu per illum

C

facta es mater nostra. quia ipse dicit.
Narrauo nomen tuum fratribus meis
Ideo ipsa de se dicit. Ego mater pul
chre dilectionis et timoris et agnitio
nis sancte spei. **Eccl. xxiiij.** Quia ma
ter illi? e quia propter pulchritudinem su
am ab omnibus est admiranda? et ab
omnibus timenda? diligenda? agno
scenda? et speranda? Ergo merito de
bemus dicere cum marcella pedisseque
martire. **Beatus venter** qui te porta
uit: et vbera que suxisti. **Dicit aristoteles** li. i. rethoricoz. c. xij. Partes
honoris sunt sacrificia. recordationes
in metris. et sine metris constructio te
pli. antiqua portus. sedes. monumē
ta. imagines. adorationes. et dona p
ciosas. **Hec sunt** mane excellenter at
tribuenda. **Primo deo** propter ipsum
sacrificium dicente beato aug. xxij. li.
de ciuit. dei. c. x. Denique illi talibus dijs
suis templa edificauerunt. Nos autem
martiribus nostris non templa sicut dijs
sed memorias sicut hominibus mor
tuis quorum apud deum viuunt spiritus
fabricamus et non ibi erigimus altar
na in quibus sacrificemus martiribus:
sed vni deo martirum nostra sa
crificia promolamus. **Hec aug.** Pos
sumus ergo sacrificare deo propter eum
scilicet missam cantando et dicendo. De
quo sacrificio dicit ps. **Sacrificium**
laudis honorificabit me. **Dicit cesari**
us di. vij. c. iij. **Cum** in diocesi can
turiensi esset sacerdos quidam pro
deora tempore beati thome episcopi
et martiris. nullam sciens missam
nisi de domina nostra. quam cotidie
celebrabat. et apud eundem episco

D

pum de hoc accusaretur. prohibitus
est ob honorem sacramenti a beato e
piscopo. de cetero dicere missas. **Qui**
cum esset in tribulatione et egeret. bea
tamque virginem iugiter inuocaret.
illa ei apparens ait. **Vade** ad episco
pum et dic ei ex parte mea. quatenus
tibi restituat officium tuum. **Respon**
dit sacerdos. **Domina** ego sum pau
per et persona despecta. non audiet
me. **Beata virgo** subiunxit. **Tu** di
ces ei pro signo quod cum tali hora et ta
li loco aliquid suum dissutum resar
toret. ego illud ex parte vna tenebam
adiuuans eum. et statim crederet tibi.
Mane sacerdos accessit ad episcopum
ei beate dei genetricis deferens nun
cium. **Et** cum ille diceret signum de aliquid
sanctus pontifex stupens et pauens
respondit. **Ecce** reddo tibi officium
tuum et precipio tibi ut tunc de domi
na nostra missam dicas vel cantes.
Simile exemplum quod sequitur in
ibidem nota. **Secunda** pars est res
cordatio in metris et sine metris et
sic olim honorabant poete reges et
principes et alios bene operantes fin
gentes carmina aut scripta. **Sic**
virgo benedicta est honorata metris
scripture veteris ac noui testamenti
sicut legitur in speculo historiali li
bro octauo. centesimo viceesimo capi
tulo. quod sanctus hildephonus compo
suit infigne volumen de eius sanctis
sima virginitate. **Quod** ita sancte dei
genetrici placuit ut ei ipsum librum
manu tenens appareret et pro tali o
pere gratias referret. **Hec** ibi. **Ter**
cia pars est templa erigere quod o

quod olim fecerunt in honore deorum gentiles. Ergo et nos in honore dei et beate virginis debemus templa erigere. Quantū in hoc beata virgo honoratur patet in historia de festo muis quā vide et plege. Quarta ē ei facere ymagines. et sic romani honorauerunt terram. et vocat apud eos alma mater quia multa de ea gignant. Vel cibeles quasi cibeles a cubo quod est firmū. Proserpina. eo quod proserpant fruges de ea. vesta quasi floribus et herbis vestita et eam pinxerunt et figurauerunt tāquam deam. Quia secundum ystorū li. xiiij. ethimol. Videntes antiq̄ quod terra mater est et nutrix omnium viuētum coluerunt eam ut deaz. et fecerunt sibi ymaginem quā almā matrem vocauerunt quā sedentem in curru collocauerunt quia ipsa terra pendet in aere et in aere. Clauē in manu tradiderunt. quia tellus in hyeme claudit. et in vere aperitur ut fruges nascent. Tympanū habet in alia manu propter figurā eius tympanale. In capite eius coronā de turribus propter ciuitates et turres quas portat. et sedes circa eam in signū quod auz omnia moueantur: ipsa manet immota. Galli seruiunt ei. in signū quod quod semine indiget terraz oportet sequi et colere. In eius presētia leones prosternuntur in signū quod ipsa omnia domat. Ista alma mater signat beatā virginē secundum quod ecclesia canit. Alma redemptoris mater. Hoc est posita in curru ecclesie. iij. R. ij. Posit⁹ est thronus matris regis: et sedit ad dextrā eius. Ipsa tenet clauē misericordie in manu. per quā regnum celorum peccato-

ribus aperitur. Tenet tympanū iusticie in manu: aut potētā per quā demones terrent. Juxta illud canticorū. Terribil⁹ ut castrorū adies ordinata. In capite eius habet coronā. quia est regina angelorū. Galli. i. angeli sequuntur eam: seruient⁹ ei. Leones idē peccatores debent coram ea prosterni. Quinta pars honoris ē portus sedis scilicet dādo sibi primū locū in sedendo dicente dño nostro luc. ix. Cū inuitatus fueris ad nupcias: recūbe in nouissimo loco ne forte honorator te sit inuitatus. Querit⁹ utrū peccatū sit inanis glorie in ecclesia vel in mēsa primū locū tenere. Runt magister aug⁹ de anchora sup matheū quod stare vel tenere primū locū in ecclesia vel in mēsa potest referri ad officium. ad statū vel ad desiderium vel appetitū. et quodlibet nō potest eē peccatū inanis glorie secundum crisostomū. Nā sedere in primo loco in ecclesia vel mēsa illis quibus conuenit ex officio non est peccatū inanis glorie: sed debitū iusticie. quia ordo iusticie sic requirit ut superiores et primi in officio sint primi et superiores in loco. Sed in loco primo sedere illis quibus ex officio nō conuenit nec ex superioris mandato sed solum ex p̄sūptōe: sine nota superioris iudicio inanis glorie eē nō potest. Si ergo refert⁹ ad statū: tunc clerici quia dei ministri sunt conuenit stare in primo loco: tā in ecclesijs quā in mēsis: quia rōe status eorū cōmunit ab alijs per alios honorat. Et quia videt se se per ab alijs honorari: conuenit vidē vicium inanis glorie per hoc in clero et sacerdotio locū quod alia vicia cum nō se hoc referat in deū: sed quicquid.

in laudem hominum. Si vero in primo loco referat ad desiderium vel voluntatem: semper est vitium inanis glorie. Nam multi superbi sedentes in nouissimo loco: cordis tamen elatione vident sibi in primo sedere. Et multi sedent in primo quod se in eorum conscientia et reparatione in nouissimo sedere existimant. Non enim vituperavit eos dominus qui primum locum tenent: sed eos tamen qui amant et diligunt dicendo matth. xxiiij. **V**e vobis qui diligitis primas cathedras et primos recubitus etc. Cum igitur beata virgo hic in terris ex humilitate tenuit infimum locum: merito iam in celis tenet superiorem locum: quia super omnes choros est exaltata. Sexta pars honoris sunt adorationes. Dicit enim sanctus thomas in .iiij. di. ix. q. ij. ar. .iiij. quod beata virgo est adoranda propter dulcia adoratione: quia non solum adoratur ratione sui dulcie sed etiam ratione filii ut mater dei. Ideo adoratur in quantum pertinet ad christum propter dulcie: sic etiam reges et principes debent adorari dulcie. Et est dulcia seruitus non propter se: sed propter alium. Sic venerat aliquis seruus propter dominum. Et sic adoramus papam propter christum: quia tenet locum christi. Sic etiam reges et principes adoramus dulcie: quia tenent locum dei. Sed beata virgo solum tenet supremum gradum adorationis inter omnes creaturas scilicet propter dulcie. Sed dubitatur quibus verbis debemus uti in adoratione eius. Respondet quod verbis illis quibus eam angelus adoravit. Si enim angelus eam sic adoravit multo magis homo. Unde dixit. **Aue**

gratia plena etc. Item bernardus. Que est hec virgo tam nobilis ut salutes ab angelo: tam humilis ut desponsata sit fabro. Secundo propter tripudium Iohannis hanc quod in adventu virginis cum verbo non posset salutationem exprime: totum se excussit in utero matris sue ad re salutando eam exultavit in gaudio. Dicit ibi glosa: quia lingua non poterat animo exultate salutat. Tertium est reverentia virginis: quia est regina celi. Ideo est adoranda: veneranda: et salutanda. **P**s. Astitit regina a dextris tuis. Sicut qui adorat regem debet etiam adorare reginam que stat iuxta regem. Quartum est vitatio ingratitude. Magna enim est ingratitude recipere tot beneficia a beata virgine et non recognoscere et non gratiam sibi frequenter salutat. Quintum est altitudo contenti scilicet que continentur in ipsa salutatione que tota plena est mirabilibus et altis mysteriis que omnia redundat in salutem nostram. Sextum est lucrum resalutacionis. Qui enim libens salutat beatam virginem resalutat ab ea. Proverb. viij. Qui mane vigilauerit ad me scilicet ad legendum vel cantandum mihi Ave: inueniet me. Cuius exemplum patet in sancto thoma cantuarie. Qui existens iuuenis eam deuote salutavit et ymaginem eius potexit proparamenta ad celebrandum. De quo non in eius legenda. Dico ergo vobis cum aplo. Ad romanos ultio. Salutate mariam que multum laboravit scilicet christum concipiendo: nutriendo: in egiptum fugiendo ad mortem cum sequendo etc. Erat quidam miles inueteratus que ordinem asterisium intrauit. Questus a magistro noui

dionē si sciret orōnem dñicam. nega-
 uit se nunq̄ discē potuisse. **F**it labor
 inanis vt disceret. **E**t cū nō potuisset
 p̄cepit abbas vt saltē breuē saluta-
 tionē angelicā disceret. **Q**uōd cū multo
 et diutino labore factū est. **E**t cū sepi-
 us ruminaret et frequēti vsu. tantā i-
 ip̄a salutatione mētis dulcedinē cōce-
 pit vt cordi eius et ori sola memoria
 marie indelibiliter adhereret. **C**ōtis-
 git postea illū monachū inter fr̄es sepe-
 liri. **M**ira res. de tumulo eius nō mul-
 to post. arbor nasci ignoti generis vi-
 sa est. **C**uius folia literis aureis in fi-
 gura. autē maria gr̄a p̄enaq̄ nobili-
 ter singula cōtinebāt. **A**d locū veniūt
 et arboris radicē scrutati sūt diligen-
 ter. et eaz de ore eius ortā inuenerūt.
Quarto mō aliq̄s est honorāndus p̄-
 pter senectutē. **V**n̄ leuit. xix. **C**oram
 cano capite cōsurget honorā p̄sonā
 semis. **D**e hoc nō sup̄ius in sermone
 de senibz. **S**ed virgo gloriosa et ip̄
 benedicta est matrona oim̄ nostrorū
 ergo a nobis est honorāda. **Q**uā fili-
 us suus tātū honorauit: nōne eā nos
 debem? etiā honorare? **D**ubitat vtz
 virgo maria fuit a filio suo tāq̄ an-
 cilla vel sicut mater reputata. **R**ur̄ q̄
 honorauit eā sicut matrē. **P**at̄z p̄mo
 in eius adulescētia. **L**uc. ij. **D**escēdit
 cū eis in nazareth. **Q**uōd in ali-
 orū p̄ntia. **J**oh. ij. **Q**uā ad petitionē
 matris cōuertit aquā i vinū. **T**ercio
 in ei⁹ absentia. **N**ā pendens in cruce
 curā habuit de matre sua dicēs **M**u-
 lier ecce filius tu? **E**t **J**ohi. **E**cce ma-
 ter tua. **Q**uarto in fauorabili dilige-

tia: qm̄ cū toto exercitū angelorū ve-
 nit obuiā matri sue. qm̄ de hoc mūdo
 migravit. **Q**uinto aliq̄s est honorā-
 dus: qz sanctificatus est. **S**ic om̄s
 sacerdotes sunt honorādi. qz sūt san-
 ctificati. **I**deo dicit dñs p̄ p̄phetam
Nolite tangere christos meos. i. vn-
 ctos sacerdotes. de hoc nota superius.
Ergo magis beata v̄go maria que
 fuit in vtero sanctificata. **E**t sicut sa-
 cerdotes anteq̄ cōsecrant corpus cri-
 sti sunt sanctificati. et cōsecrati. sic bea-
 ta virgo anteq̄ cōcepit filiū dei fuit
 in vtero sanctificata. **S**icut ip̄s cōfida-
 unt corpus christi in altari cū quin-
 qz verbis. **S**ic ip̄a cōcepit filiū dei
 in vtero cum quinqz verbis. **E**t sicut
 ip̄s locant. leuant et portāt corpus
 christi in altari: sic ip̄a portauit in v-
 tero suo: i. in m̄mbz: in brachijs. quia
 est ymago dei. **S**ic quilibet homo ē
 honorandus: qz est ad ymaginē dei
 creatus: quia credendum est q̄ quis-
 libet homo habeat aliquod bonū q̄
 uis lateat p̄pter quod est honoran-
 dus. **I**deo dicitur ad philippē. **I**n
 humilitate superiores sibi inuicēz ar-
 bitrantes. **P**eccat tamen quis cū ho-
 norem sibi exhibitum non refert in
 gloriam dei sed in gloriam vanam.
Secundo cum quis querit honorez
 de peccato sicut in choreis. cantilem̄
 illiatis. in superbia vestium. in tor-
 neamentis. **V**nde **B**ernardus **Q**uid
 est magis illicitum et periculosum
 q̄ letari cum malefeceris et in rebus
 pessimis exultare. **T**ercio cum pro-
 pter honorem quē q̄rit. odit alium

C
qui plus eo honorat et non fauet illi
honore illi. Quod est contra caritatem proxi-
mi et indignat contra eum quia eum honorat sicut
fecit Aman mardocheo Iudeo.
Quarto cum quis minima complacencia
habet in honore sibi exhibito ut cum
capudum coram eo deponit vel eum com-
minu vocato l' comicella vel pulchra
dnam et sanctu etc. qm in huiusmodi
maiore complacencia hz qm in deo tunc
deu grauit offendit. Quia dicit aug?
Nullu peccatu e a deo veniale qd no
fiat mortale du placet. Est ergo talis
honor suscipiendus cum metu et reue-
rentia. ut ptz. i. q. i. c. no est. Et est deo
cum humili corde offerend. dicitur
cum ps. No nobis dne no nobis: s
nomini tuo da gloria. Ideo dicit ap-
ostolus. Solum deo honor et gloria.
Quinto cum tollet de hoc qd no hono-
rant sicut alij vn spernat. Vn fra-
discus petrarca. li. ij. de re. vtri. for-
c. xxxv. dicit discipulo suo. Sperno
Rnt. Circa hoc verbu vnu tria bona
dixere e aliq scz sperne mudu: sper-
nere sese. et sperne se sperni. Hoc ti-
bi vltimo opus est. Sequitur infra.
Qd qz maximu est herodes pessim?
miserim? qz hom. xpz spreuit. Hec
ille. No em debemus dolere qd ab ali-
qbus spernamur cu hoc xpo dno ac-
cidit. No em debemus qreere hic in p-
senti honore sicut faciut pagani et in-
creduli q no habent spem de futura
vita sed debemus appetere honorem
future vite vbi est honor et gloria se-
piterna. qua nobis prestare dignet
ille q vint et regnat. c.

De honore que tenemur ecclesie.

Honorem maternu obliga-
mur ecclesie. De q ad gal.
iij. Que sursum est ieru-
salem mater nra libera est

Sursum est quo ad deum. Vn tbo-
bie. iij. Honoru habebis ad matre
tuam oibus dieb? vite tue: et gemitus
matris tue ne vnq obliuiscans
Dicit glosa sup ps. xxvi. Sicut ma-
ter carnalis in sobole carnali quado
qz vicissitudines obfuit: ita spuali
educatione sancta ecclesia eade obf-
uat. Primo em in vtero concipit puer
Secudo in vtero alit. Tercio in ius-
cem emittitur. Quarto mambo ma-
tris gestatur. Quinto ab lacte vt
ad mesam patris accedat et validio-
ri cibo alatur. ita et quos sancta ecclesia
educat. primo in vtero nascuntur. i.
concipiunt. du rudimenta xpiane fidei
in catholismo et exorcismo suscipiunt
Secudo in vtero aluntur du in illis
rudimentis plenius informantur. Ter-
cio p baptismu et alioru sacramentoz
pceptione generantur. Quarto quasi
mambo ecclesie portantur et lacte nutri-
untur. du simpliciori et faciliore eccle-
sie doctrina imbuunt. Quinto ab lac-
te datur qm a lacte simplicis sensus ac-
cedunt ad mesam vt solido vascantur
pane. cibo scz angeloru. Hec glosa.
De illis beneficijs ecclesiam non ho-
norare et ei gratias non referre ma-
gna ingratitude est. Vnde bernardus
sup. q. q. habitat. Accipiendis idi-
gnus est qui fuerit de acceptis ingra-
tus. Sunt tamen multi filij ecclesie
pcholor valde ingrati vt sunt. eccle-
siarum violatores. Ecclesiarum pfe-

violatores. Ecclesiarum persecutores
 Ecclesiarum spoliatores. Ecclesiarum
 exactores. Tales enim non honorant ma-
 trem. quia ipsa omnium honorum mater
 est. Sapientia. vii. Primi sunt ecclesie
 violatores. que violat in multis ca-
 sibus. Primo si fuerit combusta: et in
 illo casu ecclesia est consecranda. Sed
 si tectum vel aliquod huiusmodi et non
 pietes: non oportet nisi esset ecclesia
 testudinata que per combustionem destru-
 eretur enormiter: tunc oportet. ut
 patet extra de consecra. c. propositi. et
 de consecra. di. i. c. ecclesie. vbi dicit. Eccle-
 sie semel consecratis non debet iterum
 consecratio adhiberi: nisi ab igne com-
 buste aut sanguinis effusione aut cu-
 iusque semine pollute fuerit. Ideo at-
 tendant quantum peccant qui incendunt
 ecclesias. Tales debent penitere. xij.
 annis. ut patet. xvij. q. iij. c. Si quis
 ecclesiam igne combusserit duodecim
 annis peniteat et eandem sedule re-
 stituat. Et tales sunt ipso facto exco-
 muniati ut patet extra de sententia. exco. c. tua-
 nos duxit fraternitas consulenda. Et in
 fra fraternitati tue talis responsio?
 quod non solum huiusmodi qui in clericos temerari-
 as manus iniiciunt. sed etiam incendiarii
 ex quibus sunt per ecclesiasticam sententiam pu-
 blicati per absolutionis beneficio ha-
 bendo ad sedem apostolicam sunt mit-
 tendi. Nec ibi. Sed quando non sunt de-
 nuntiati possunt ab episcopo absolui. ut
 ibidem. c. Super. Vbi dicit. quando di-
 tor canonicis sibi absolutionem non re-
 seruat eo ipso concessisse videtur facultatem
 alijs relaxandi. Quidam etiam extendunt
 hanc sententiam ad incendiarios homo-

rum religiosarum. Secundo est reconcili-
 anda quando est polluta effusione sangui-
 nis. ut patet de consecra. di. i. Ecclesie semel
 deo consecratis non debet iterum consecra-
 tio adhiberi nisi sanguinis effusione
 pollute fuerint etc. Sed si polluitur ad-
 miterium: non propter hoc est violata ec-
 clesia. quia minus non trahit ad se ma-
 ius: sed bene e contra. ut patet de consecra.
 li. vi. c. si ecclesia. Vbi dicit. Si
 ecclesia polluitur sanguis aut seminis
 effusione contingat. ipsum admitterium si
 contiguum sit ecclesie censetur esse pollutum.
 Unde antequam reconciliatum fuerit: non de-
 bet in eo aliquis sepeliri. Secus si re-
 motus fuerit ab eodem. Non sic quo-
 que in casu contrario. ut videlicet pollu-
 to admitterio quis ecclesie contiguo de-
 beat ecclesia reputari polluta. ne mi-
 nus dignum maius aliquid accessorium
 principale ad se trahere videatur. Nec
 glosa Jo. an. super verbo. sanguinis.
 dicit. humani et animo iniurioso. Vnde si
 ibi occidatur canis vel humanus san-
 guis casu effunditur. ecclesia non est re-
 concilianda. Sed si in ea occidatur homo
 sine sanguinis effusione reconciliabi-
 tur propter criminis horrorem. ut patet de
 consecra. c. propositi. Etiam si sanctus
 homo in ea occideretur. Quia quis pro-
 pter sanguinis effusionem sanctifica-
 retur: polluitur tamen propter peccatum oc-
 cisionis. Tercio violatur propter effusio-
 nem seminis scilicet humani. non canis.
 ut patet de consecra. di. i. c. ecclesie. Vbi dicitur.
 Aut cuiuscumque semine polluta.
 dicit. glosa. per fornicationem. et ad-
 ulterum. Dicit Johannes andree in ca-
 si ecclesia. li. vi. de consecratione eccle-

ubi supra super verbo seminis. etiam
 uxoris. Caueant ergo seculares cum
 tractant de amore et fornicatione quod e-
 grediantur ecclesiam aut cimiterium
 quia in his casibus oportet quod ecclesia
 reconcilietur et cimiterium. si consecrata
 sint per aquam pontificali que fit ex cine-
 re et vino etc. ut patet de consecratione ecclesie. c. p-
 posuisti. et. c. aqua. Sed si non fue-
 rit consecrata et violatur seminis aut
 sanguinis effusione: poterit eam reco-
 filiari simplex sacerdos cum aqua
 exorata. ut patet de consecratione ecclesie. c. si ec-
 clesia. Quarto polluitur ecclesia et ci-
 miterium cum in eis tumultantur corpo-
 ra excommunicatorum: ut si iudeus vel paga-
 nus vel excommunicatus in ecclesia vel cimi-
 terio sepeliantur sunt violata ut patet
 extra de consecratione ecclesie. c. consumulisti. ubi di-
 citur. Cimiteria in quibus excommunicatorum
 corpora sepeliri contingat: reconcilianda
 erunt asperzione aque solemniter bene-
 dicte. sicut in dedicationibus ecclesiarum
 solet fieri et consuevit. Hoc ibi. Et
 illa corpora si discerni possunt: sunt ex-
 humanda et extra cimiterium procienda.
 ut patet extra de sepulchris. c. sacris. Idem
 fieri debet si est in ecclesia sicut fecit be-
 atus martinus. Nam legitur in eius vita. cum
 quidam sub nomine martiris colere-
 tur et a martino nihil de eius vita vel
 merito inuenire posset. quadam die su-
 per sepulchrum stans orauit ut quis
 esset vel cuius meriti indicaret. Con-
 uersus ad leuam vidit umbram niger-
 rimum stare. Qui a martino iuratus
 dixit se latronem fuisse et ob scelera
 sua passum esse. Continuo ergo san-
 ctus martinus eum exhumari fecit.

Quinto modo violatur si per violentiam
 de ecclesia vel cimiterio aliquis ab-
 strahatur. Iste casus plus est de consue-
 tudine quam de iure. quia ecclesia tueri de-
 bet illos qui fugiunt ad eam. ut patet
 xvij. q. iij. c. reum. ubi dicitur. Reus
 ad ecclesiam fugientem nemo abstrahere
 audeat. neque inde dampnare ad
 penam vel ad mortem ut honor ecclesie
 seruetur: sed rectores eius pacem
 et vitam et membra obtinere student.
 Hoc ibi. Idem patet xxij. q. v. c. reus
 sanguinis defendat ecclesia ne effusio-
 nis sanguinis princeps fiat. Idem
 patet extra de emendatione ecclesie. c. inter alia.
 Hoc habemus ex veteri testamento
 i. machab. x. ubi dicitur quod rex deme-
 trus statuit quod quicumque fugerit in
 templum quod est in ierusalem et in om-
 nibus fimbis eius: obnoxius regi in
 omni negotio dimittatur. Idem venit
 ex statuto gentium sicut dicit augustinus
 libro primo de ciuitate dei. capitulo
 xxij. q. romulus et remus asylum
 constituisse prohibentur. quo cum quis
 confugeret. ab omni noxa liber esset.
 augere querentes creantem multitudi-
 nem ciuitatis. Mirandum in honore
 christi precessit exemplum. Hoc consti-
 tuerunt euasores urbis quod antea con-
 ditores. Et hoc fecerunt illi ut ciui-
 um suorum numerus compleretur.
 quod fecerunt isti ut suorum hostium
 numerositas seruaretur. Hanc his-
 toriam recitat Augustinus contra
 romanos asserentes dum populus
 romanus cultui multorum deorum
 fuit debitus non est passus talia qua-
 lia temporibus christianorum et semp

fūcibuerunt. **C**ontrā quos inducit
 q̄ anno dōmini ccccxiij. quādo roma
 fuit capta a gothis p̄ceptum erat
 a rege gothorum scz allanico p̄us q̄
 vrb̄s caperetur vt si qui in sancta lo
 ca p̄apue apostolorum petri et pau
 li cōfugissent securi et in violati esse si
 nerent. **D**einde quantum possent a
 sanguine temperarēt. **E**cce quomodo
 eis p̄cipiebatur p̄pter reuerentiam
 nominis christi q̄ in nulla historia
 eorum legit q̄ hostes capta aliqua
 auitate p̄p̄cerunt fugiētib̄ in tem
 pla deorum suorum sicut ipsi ad loca
 apostolorum. **E**t p̄bat hoc p̄ poetaz
 virgilium in eneydis. de priamo. q̄
 tempore exādiij troyani regnabat. q̄
 ad aram Iouis fugiens ibidem trus
 adatus est. **I**deo quantū ad illud ex
 emplum christi allubens verbis vir
 gilij sic dicit. **V**idit eneas priamuz
 p̄ aras sanguine fedantem quos ip̄e
 sacrauerat ignes. i. quibus in sacrifi
 cijs vsus fuerat. **A**liud exemplū vir
 gilij ponit ibidem q̄ dyomedes et v
 lixes cecis summe custodibus arā
 corripuere sacra effigiez mambuz
 qz cruentis virgineas ausi diue con
 tingere vittas. **F**uit em̄ palladium
 quoddā simulachrū deē palladis de
 qua p̄betatum fuit ab appolline q̄
 q̄diu troya haberet palladiuz tam
 diu staret eius imperium. **T**ruādas
 tis ergo troyanis in captione vrb̄s
 deliberauerunt greci quid de his agē
 dum esset qui ad templa deorum cō
 fugerent. **E**t decretum est a grecis cō
 corditer q̄ necarent et sic dyomedes

et vlixes interfecerunt custodes il
 us simulachri coram simulachro in
 arce. **T**ercium exempluz ponit augu
 stinus li. p̄mo de ciui. dei. c. vi. de mar
 co marcello qui syracusam vrbem or
 natissimam cepit. **D**e quo fert eam
 prius fleuisse ruituram. **N**ec vsq̄iaz
 legitur ab impatore tam casto fuis
 se p̄ceptum. vt quisqz si ad illud
 templū fugisset haberet illesus. **E**t
 sic patet q̄ romani fuerunt p̄ exem
 plum defensati q̄ nullus cōfugiens
 ad loca martirū aut ad ecclesias vel
 auitera esset p̄ vim extrahendus. e
 tiam si iudeus vel paganus ibi cōcur
 reret vt dicunt guilhelmus et inno
 centius. **C.** de his qui ad ecclesiā cō
 fugiunt. l. i. **F**allit hoc tamen primo
 quādo est publicus latro. vt patet
 extra de emunitate ecclesiarū. capitu
 lo **I**nter cetera. **D**e talibus intelligē
 dum est quod dicitur **E**xodi vicefi
 mo primo. **S**i quis de industria oc
 cident proximum suum et per insidias.
 de altari meo euelles eum vt moria
 tur. **Q**ui percussit patrem suum
 aut matrem: morte moriatur et ces
 tera. **E**xtra de homicidijs. capitulo p̄
 mo. **S**ic **J**oab fuit captus ab alta
 ri cum interfecisset amasam. vt ptz
 tercio regum secundo. **S**ecundo fal
 sit in illo qui est nocturnus de popu
 latoz agrorum. **T**ercio qui mutilati
 ones mebrorum et cedes in earum a
 uiterijs facit. quia frustra inuocat
 legis auxiliuz qui cōmittit in legem
Et ille casus patet de emunitate ecc
 lesiarū. c. **I**mmunitatē. **D**ubitatur

si quis fugiens ab ecclesia obiit
 at sacerdoti portati corp? xpi et ei ad
 hereat: nūquid defendet. Rñdet ho-
 stieis q? sic. q?uis nō sit expsum in
 iure. Nam mulier que tetigit fimbri-
 am vestimēti xpi: salua facta est. Ma-
 thei. ix. Sūt ergo templa dei in ma-
 gna reuerētia et honore habēda. qz
 est mater nostra in qua sumus spūa-
 liter generati et ibi accepim? sacra-
 mēta. Ergo peccāt illi q? faciūt ibi iu-
 diciū sanguinis cōtra illud qd̄ dic-
 itur ex de emu. eccle. c. Cum ecclesia
 dei. sū euāgelicam veritatē domus
 orōnis esse debeat. nō spelūca latro-
 num. aut sanguinis forū: seculares
 iudices. causas vbi de sanguinis ef-
 fusione et corporali pena agit in eccle-
 sijs vel cimiterijs agitare sub inter-
 minatōe anathematis p̄hibemus.
 Absurdū est em̄ et crudele ibi iudici-
 um sanguinis exercēi vbi ē tutela re-
 fugij constituta. Secūdo ibi nō debent
 fieri placita secularia vt ptz extra de
 emu. eccle. li. vi. c. de cetero domum dei.
 Vbi dicit Sit ad ecclesias humi-
 lis et deuotus ingressus: sit in eis qe-
 ta cōuersatio. deo grata. in spiciētibus
 placita. Seq̄t infra. Null? ibidez se-
 ditōz excitet et clamatiōne moueat
 impetūne amittat. Cessent in illis v-
 niuersitatū et societātū quarūlibet
 cōsilia. cōtiones et publica plamēta
 Cessent vana et multo fortius fedaqz
 p̄fana colloquia. Cessent cōfabulati-
 ones q̄libet. Sequitur ibidem. Ces-
 sentqz in ecclesijs et earuz cimiterijs
 negotiationes et p̄cipue nūdinarum
 ac fori aut cuiuscūqz tumultus: ois i

eis seculariū iudiciorū strēpitus ad-
 escat: nulla imbi p̄ laycos causa cri-
 minalis agitet. Nec ibi. Tercio nō
 debet suppellectilibz occupari vt pa-
 tet ex de custodia eucharistie. c. relin-
 qui. nisi p̄pter hostiles incurfus aut
 incēdia repentina aut alias necessi-
 tates vrgētes ad eas oporteat habe-
 re refugiū. sic tñ vt necessitate cessan-
 te res in loca pristina repositentur.
 Quarto ibi nō debent fieri cōiuiua.
 vt ptz. xlii. di. c. Nō oportet in basi-
 licis seu ecclesijs agapem facere: et
 intus māducare aut acubitus ster-
 nere. Quinto nō debet incastellari vt
 ptz. x. q. i. c. Sāctorum patrū. et hoc
 sub anathemate. nisi p̄pter metū he-
 reticorū et paganorū Et nō debēt i-
 bi facere guerrā: nec ibi recipi q? guer-
 ram faciunt. Sexto non debet fē-
 dari hominum stercore aut equoruz
 Dicit enim magister in historijs su-
 per. ij. machabeorū de pompeyo ro-
 mano postq̄ equos in templum iu-
 deorum in ierusalē posuit. nūq̄ post
 modū in bello valuit. qui tamē vi-
 doriofissimus ante fuit. Secūdi sūt
 qui imhonorāt ecclesiam et sunt eius
 spoliatores. et tales ipso facto sunt
 excomunicati. vt patet extra de sen-
 excō. in. ca. conquēsti. de illis scz qui
 ibi violētiam faciunt scz crucem frā-
 gēdo aut eucharistiam effundēdo aut
 furādo aut frangēdo. sunt excomuni-
 cati. Tales si sunt denūciati: nō pos-
 sunt absolui ab episcopo sed solum
 a papa. Si vero non sunt denūciati
 possunt absolui ab episcopo. vt pa-
 tet extra de sentē. excōmu. ca. nuper.

Qualiter hoc peccatum deus p̄mit
 patet damielis. v. de balthasar rege
 Qui abstulit vasa de templo. de qui
 bus bibit et comedit. et vidit manū
 scribentem in pariete. Mane de thel-
 phares. Idem patz de heliodoro .ij.
 machab. iij. Nota ibidem. qd̄ est sa-
 crilegiū maximū. Dicit valerius li-
 p̄mo de neglecta religione q̄ P. leui-
 mus q̄dam noie. dū esset in ahiā mis-
 sus. Dicit dum venit in templū p̄ser-
 pine in quodam loco. idem templū
 thesauro spoliavit. et statim senat⁹
 eundem reuocauit et incarceratione In
 quo carcere fuit factus demens et fu-
 rosus et mortuus est. Cui⁹ bona cō-
 fiscando senatus deo v̄ste duplū res-
 tituit. Hec ille Ecce quō fideles fue-
 rūt gētiles dijs suis. g^o tales spolia-
 tores sūt peiores q̄ gētiles. Et singla-
 nter dñi et prelati qm hoc sciūt et nō
 puniunt: similes in culpa sunt. et spo-
 liant clericos et monachos in bonis
 cū q̄bus debent deo seruire. Cuius ex-
 emplū ptz quod cōtigit in dioecesi be-
 luacen. vbi est quedā arda filua et
 sterile quod dā stag nū iuxta filuam
 Cui⁹ causam referūt incolē loci tales
 q̄ iniles q̄dam abstulit eandem fil-
 uā cum stagno p̄ violentiā a quibus-
 dam religiosiis. Cuius cū abbas lo-
 ci illius nec prece nec p̄cio nec placē-
 tis recuperare posset ablata sibi pos-
 sessionē. venit ad locū dicens filue et
 stagno. Sicut debitā et veram iuris-
 dictionem in vobis habem⁹: ita sub
 interminatione anathematis vobis
 imbibemus. ne de cetero fructus aut

rēs aliquas p̄ducatis vnde gauder-
 ant. qui vos nobis iniuste abstule-
 runt. Et ex tūc filua aruit: et stag nū
 sine piscibus perināsit. Sic adhuc
 prelati facere possent eorum spolia-
 toribus: si deifice et deuote viuerent
 Simile legit in vita sancti remigij
 de quodam molendinario c̄. Ter-
 cio inhonorāt ecclesiam ipsius eccle-
 sie p̄secutores. de quibus dicit aug⁹
 in sermone de vno martire. Pugna-
 uit inquit ecclesia p̄onibus tēporib⁹
 aduersus leonem: modo pugnat ad-
 uersus draconem. Sed mō victus ē
 leo: vincitur et draco. Olim enī leo fu-
 it q̄libet imperato: tyrānus q̄ p̄pter
 p̄cola p̄sequebatur xp̄ianos. Nam
 temptati sunt. secti sunt: in occasione
 gladij mortui sunt. Ad heb. xi. Circa-
 ierūt in melotis. et in pellibus capris-
 mis egentes agustati afflicti. q̄bus
 dignus non erat mundus c̄. Recit-
 tat martinus in cronica sua q̄ tēpore
 dyoclediani imp̄atoris infra decem
 dies. xxij. millia hominū christiano-
 rum promiscui sexus interfecti sunt
 et tunc papa marcellus timore dur-
 ctus p̄dolis p̄molauit. Hec persecu-
 tio durabat vsqz ad cōstātinum. qui
 dedit pacem ecclesie. et tunc pugna-
 uit contra draconem id est hereticos
 Quia dicit augustin⁹ vbi supra. Si-
 cut leo aperte irascitur: ita draco oc-
 culte insidiatur. Sic hereticā oculte
 insidiabantur cum falsa doctrina
 quales arrius. manicheus. sabellius
 et ceteri fuerunt. Sed nunc persequi-
 tur a falsis fratribus id est a falsis

C

Christianis ut scribentes et dicentes
in mala machinantes statuta contra ec-
clesiasticam libertatem. Et tales omnes ipso
facto sunt excommunicati. ut patet ex
de sententia. exco. c. Nouerit fraternitas
tua quod excommunicamus omnes here-
cos utriusque sexus quocumque nomine
censeantur et fautores et qui de cetero
seruare fecerint statuta edita et
consuetudines introductas contra ec-
clesiasticam libertatem et potestatem
nisi et ea de capitularibus suis infra
duos menses post huiusmodi publi-
cationem sententiae fecerint amoueri.
Item excommunicamus statuarios et scri-
ptores statutorum ipsorum necnon
potestates consules et rectores et con-
siliarios locorum. ubi de cetero huius-
modi statuta et consuetudines editae
fuerint vel seruatae. necnon et illos qui
super eos presumpserint iudicare vel
in publicam forum scribere iudica-
ta. **Hec ibi.** Illi omnes sunt excom-
municati. Et raro vel nunquam persecutores bo-
nae moris moriuntur. Cuius exemplum
patet in Juliano apostata. De quo
nota in passionali quomodo pro mer-
curio militem fuerat interfectus.
Quarto inhonorant suam matrem
scilicet ecclesiam. de quibus extra de
emul. eccle. c. Non minus. ubi dicitur.
In diuersis mundi partibus. consules
ciuitatum et rectores necnon et alii
qui potestatem habere videntur tot
onera frequenter imponunt ecclesis
ut deterioris conditionis factum sub
eis sacerdotum videatur quam sub pha-
raone fuerit qui legis diuinae notici-
am non habebat. Ille quidem omni

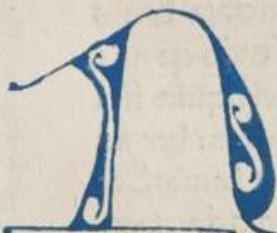
D

bus alijs seruituti subiectis sacer-
dotes et possessiones eorum in pri-
stina libertate dimisit: et de publico
eis alimoniae ministravit. Illi vero
onera sua fere vniuersa imponunt ec-
clesis. et tot angarijs eas infligunt
ut eis quod Jeremias deplorat opte-
tere videatur. Princeps provinciarum
facta est sub tributo. siue quidem sol-
sata seu expeditiones. seu alia quae-
libet arbitrentur agenda de bonis ec-
clesiarum. clericorum. et pauperum christi
vobis deputatis voluit fere cuncta opte-
ri. **Iuris dictione etiam et auctoritate pre-**
latorum ita euacuant ut nihil potes-
tatis eis in suis videatur bonis re-
mansisse. Quo circa sub anathemas-
tis distinctione fieri de cetero talia
prohibemus nisi episcopus vel clericus
aus tantam necessitatem vel utilitatem
prospexerit ut absque ulla exactione ad
releuandas communes utilitates vel
necessitates ubi laycorum non suppe-
tunt facultates subsidia pro ecclesia
existiment conferenda. Si autem
consules et alij de cetero ista commiserint
et communitati desistere noluerint. tamen ipsi
quam factores eorum excommunicationi se no-
uerint subiaccere. nec communioni red-
dantur donec satisfactionem fecerint
optentem. **Hec ibi.** Ex his patet quod
sacerdotes debent esse immunes ab omni
exactione et tributo seculari. ut patet
xxiiij. q. vltima. c. iunior ipse. et
S. quis. C. de sac. sanc. eccl. l. ad in-
structiones. et l. placet. xi. q. i. si tribu-
tum. xvi. q. i. c. generaliter. S. nouarum. xi. q. i.
sacerdotibus. **Hoc etiam patet ex lege diuina.**
Genes. xlvij. ubi dicitur. Emit

Joseph omnem terram egipti videntibus singulis possessiones suas. propter magnitudine famis Dubitavit qz ea pharaonis auctos populos eius. a novissimis terminis egipti vsqz ad extremos fines eius pter terram sacerdotū qbus statuta cibaria ex hircis publicis pbebant Vbi dicit glosa nicolai de lyra. Erantqz deputati ad cultū deorū illius populi et etiam. ad studiū scientiarū specularū sicut dicit phis. i. metha. qz gens sacerdotū egipti in pmo studere accessit. Et Joseph li. antiquitatu dicit qz abrahā qn descendit in egiptum docuit sacerdotes in egipto astronomiā. et tūc in talibus scientiis studere ceperūt Ideo a rege habebāt victū. Vñ subdit ibidem Ex eo tēpore vsqz in p^osentē diē in vniuersa terra egipti regibus quinta ps soluit. Et factū est quasi p lege absqz sacerdotali terra que libera ab hac conditōne fuit. Itē el dre. vii. dixit artarxes Vobis quoqz notū facim^{us} de vniuersis sacerdotibus et leuitis. cātoribus ianitoribus nathineis et ministris domus dei vt v^odigal et tributum vos nō habeatis potestate imponēdi super eos qz. Et sic p^o ex lege diuina et humana qz sacerdotes et clerici exempti sunt ab omni tributo.

Explicat pceptū quartū.

Incipit pceptū quintum:

Non occides Istud est quintum pceptum inbibens nocentū pximo fieri quantuz ad personam scilicet non occidendo eam. Et est notanduz qz istud pceptum. non occides fuit in lege nature inchoatū. et fuit in lege moyfi explicatum. et fuit in lege gratie recte consummatum. Fuit enī in lege nature inchoatum. Nam qui libet homo inclinatur alteri nō facere quod sibi nō vult fieri: et alteri facere quod sibi velit fieri. Sed qui libet vellet ab alio nō occidi se et magis sibi misereri: et sic lege nature tenet nō occidere pximū. Secūdo fuit in lege moyfi explicatū vt p^o exodi. xx. vbi dicitur manifeste. Non occides Tercio fuit in lege gratie p xpm perfecte consummatum. vt patet mathei. v. vbi saluator dicit. Audistis quia dictum est antiquis Non occides. Ego autem dico vobis. Omnis qui irascitur fratri suo. reus erit iudicio In quo nō solum occasionē sed etiam animi cōmotionem que est radix homicidij phibuit. Et hoc merito christus debuit facere scz prohibere radicē occasionis qd nō fecit lex moyfi ppter tria. Primo. quia maiori precio fuit acquisita. Illa nāqz sanguine hircorū et vitulorū fuit acquisita et data populo xpianorum. hoc autē sanguine agni immaculati. Secūdo. quia maiori premio est remunerata. quia illa remunerata